

تەفسیری زەمناکۆیی

بە قەڵەمی

مەلا سەیدی زەمناکۆیی

جەزمی: ١١، ١٢، ١٣

بەرگی ھەوتەم

تەفسیری زماڭوویی

بەقەلەمی

مەلا سەیدی زماڭوویی

جزمی ﴿۱۱، ۱۲، ۱۳﴾

بەرگی ھەوتەم

ناوی کتیب : تەفسیری زمانکۆیی .

ناوی نووسەر : مەلا سەیدی زمانکۆیی .

جزمی یازدەهەم، دوازدەهەم و سێزدەهەم.

بەرگی حەوتەم.

چاپی یەكەم .

چاپی کۆمپیوتەر و راکێشانی : ﴿ چاپخانه‌ی ئۆفیسێتی بابان ﴾

ژمارەى سپاردنى (٤٠٩) ى سالى (٢٠٠٠) ى وهزارەتى روشنبیری بێ سپێردراوه .

مافی لەچاپدانی بۆ نووسەر پارێزراوه .

ناوی کتیب : تەفسیری زمانکۆیی .

ناوی نووسەر : مەلا سەیدی زمانکۆیی .

جزمی یازدەهەم، دوازدەهەم و سێزدەهەم.

بەرگی حەوتەم.

چاپی یەكەم .

چاپی کۆمپیوتەر و ڕاکیشانی : ﴿ چاپخانەی ئۆفیسێی بابان ﴾

ژمارەی سپاردنی (٤٠٩) ی سالی (٢٠٠٠) ی وەزارەتی ڕۆشنبیری بێ سپێردراوە .

مافی لە چاپدانی بۆ نووسەر پارێزراوە .

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به ناولی خواص به خشندهی میوه بان

درودی بی یان له سهر پیغمهر و له سهر یارو یاوه ران و خزمان و خیزانه کانی و
بهیره وانی بی هتا کوتایی جیهان.
له پاشا خوی مه زن هه وال نه دا له و تا قمه وه دووا که وتوون له چونه دهره وه بو جهنگ
له خرمهت پیغمه مدردا ﴿﴾ نه فهر موی:

يَعْتَذِرُونَ إِلَيْكُمْ إِذَا رَجَعْتُمْ إِلَيْهِمْ قُلْ لَا تَعْتَذِرُوا
لَنُؤْمِنَ لَكُمْ قَدْ نَبَّأَنَا اللَّهُ مِنْ أَخْبَارِكُمْ وَسَيَرَى
اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ ثُمَّ تُرَدُّونَ إِلَىٰ عِلْمِ الْغَيْبِ
وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٩٤﴾ سَيَحْلِفُونَ
بِاللَّهِ لَكُمْ إِذَا انْقَلَبْتُمْ إِلَيْهِمْ لَنُحْضِرُنَّكُمْ فَأَعْرِضُوا
عَنْهُمْ إِنَّهُمْ رَجِسٌ وَمَآ وَبَهُمْ جَهَنَّمُ جَزَاءً بِمَا كَانُوا
يَكْسِبُونَ ﴿٩٥﴾ يَحْلِفُونَ لَكُمْ لَنُحْضِرُنَّكُمْ فَأَعْرِضُوا عَنْهُمْ فَإِنْ
تَرْضَوْا عَنْهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَرْضَىٰ عَنِ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ ﴿٩٦﴾

﴿ وَمَا وَاهُمْ جَهَنَّمُ جُزَاءَ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴾ وه جيگهي گهړانه وهی نه وان دوزه خه، سزاو سهرزه نشتيان له دوزه خدا نه کړی له بهر پاداشت دانه وهيان به شتی نه يکهن له بی باوهړی و دووړوی خويان .

﴿ يَخْلِفُونَ لَكُمْ لِتَرْضَوْا عَنْهُمْ ﴾ نهو دووړوانه سویند نه خون بو ټیوه له بهر نه وهی ټیوه رازی بن له وان وه بو نه وهی کرده وهی چاکيان له گڼل بکهن و نازاريان نه دهن. له نايه تی پيشودا سوینديان نه خوارد هه تا ټیوه وازيان لی بهین و نازاريان نه دهن. له نايه ته دا سویند نه خون بو نه وهی چاکيان له گڼل بکړی به هوی سویند خواردنه وهيانه وه.

﴿ فَإِنْ تَرْضَوْا عَنْهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَرْضَى الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴾ دوايی نه گهر ټیوه رازی بن و خوشبن له وان، دوايی بهراستی خوا خوشنایي له تاقمی دهر چون له فهرمانی خوا، ههر که سی باوهړداری خوش نایي له که سی خوا خه شمی لی گرتی، نه گهر لی خوشی نهو که سهیش به دووړو نه ژمیړی.

کاتی خوی مه زن باسی کرده وهی دووړوانی مه دینه ی کرد، باسی نهو که سانه یش نه کا له ده ورو بهری مه دینه و دووړو نو ونه ی عدر به ده شته کیه کان و نه فهرموی:

الْأَعْرَابُ أَشَدُّ كُفْرًا وَنِفَاقًا وَأَجْدَرُ أَنْ لَا يَعْلَمُوا
حُدُودَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿١٧﴾ وَمِنَ
الْأَعْرَابِ مَنْ يَتَّخِذُ مَا يُنْفِقُ مَغْرَمًا وَيَتَرَبَّصُّ بِكُمُ الدَّوَائِرَ
عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السَّوْءِ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١٨﴾ وَمِنَ
الْأَعْرَابِ مَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَيَتَّخِذُ
مَا يُنْفِقُ قُرْبًا عِنْدَ اللَّهِ وَصَلَوَاتِ الرَّسُولِ أَلَا إِنَّهَا قُرْبَةٌ

لَهُمْ سَيِّدٌ خَلَهُمُ اللَّهُ فِي رَحْمَتِهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

﴿الْأَعْرَابُ أَشَدَّ كُفْرًا وَنِفَاقًا﴾ عہر بہ دہشتہ کیہ کان سہ خترو گرانترن لہ لایہن

بی باوہری و دووروی لہ تیوہ ناو شار.

﴿وَإِذْ نُنَزِّلُ مَا أَنزَلَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ﴾ وہ شایانترن کہ نہ زانن

سنورہ کانی شتی خوا ناردویہ تیہ خوارہ وہ بوسہر نیبراوی خوی و نہ زانن نہ نڈازہی

فہرماندانی خوا، لہ بہر تہوہی تیکہ لاوی موسلمانانیاں نہ کردوہ، قورئانیان بہ سہردا

نہ خوینراوہ تہوہ ہتا لہ سنورہ کانی بگن.

﴿وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ﴾ وہ خوا تہ زانی بہرہوشی تہو عہر بہ دہشتہ کیانہو تہ زانی چ

شتی لہ دلیانایہ ہمو شتی لہ جیگہی شیاوی خویا دائہنی لہو شتانہ فہرمانیاں بی تہدا.

﴿وَمِنَ الْأَعْرَابِ مَن يَتَّخِذُ مَا يُنْفِقُ مَغْرَمًا﴾ وہ ہندیکہ لہو عہر بہ دہشتہ کیہ

دووروانہ کہسی دائہنی شتی تہیہ خشی لہ ریگہی خوادا لہ زہ کات و شتی تر بہ تاوان و

سہرانہ لہ ترسی موسلمانان تہیہ خشی نہک لہ بہر فہرمانی خوا بو تہوہی خوی بی بیاریزی

و بہ تہمای پاداشتی خوا نیہو بہی تہنجامی دائہنی.

﴿وَيَتَرَبَّصُّ بَكُمْ الدَّوَائِرُ عَلَيْهِمُ دَائِرَةُ السَّوْءِ﴾ وہ چاوہروانی پیچہوانہی رۆزگار

تہ کہن بو تیوہ و توشی خراپہ بین و دوژمنانی نیسلام زال بین بہ سہر تیوہ داو موسلمانان

بنہر بکہن ہتا رزگاریان بی لہ تاوان و سہرانہ دان، یاخوا لہ سہر تہو دووروانہ بی

وہر چہر خانی رۆزگاری خراپ و لہ ناو چونیاں.

﴿وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾ وہ خوا تہ بیستی تہو شتہی تہوان تہیلین بہ زمان، تہ زانی بہ شتی

تہیشارنہ وہ.

﴿وَمِنَ الْأَعْرَابِ مَن يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يَتَّخِذُ مَا يُنْفِقُ قُرْبَاتٍ عِنْدَ اللَّهِ﴾ وہ

ہندیکہ لہ عہر بہ دہشتہ کیہ کان کہسی باوہری بہ خواو بہ رۆزی دووایی ہدیہو، تہو

شته ی نهیه خشی بۆ جهنگ له زیگی خوادا له زه کات و جگهی زه کات دای نه نی به هوی نزیکبونه له خودا، چونکه به نیازی پاك و خاوتنه وه نهیه خشی.

﴿وَصَلَوَاتِ الرَّسْلِ﴾ وه نهیشی به خشی به ناواتی نه وهی به شدار بی له پارانیه وهی نیراوی خواو داوای لی بوردن له خوا، چونکه پیغمهر نه پارییه وه له خوا له وان خوشی. ﴿أَلَا إِنَّهَا قُرْبَةٌ لَهُمْ سَيُدْخِلُهُمُ اللَّهُ فِي رَحْمَتِهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ نیوه ناگادار بن و بزنان نهو داواو پارانیه وهی پیغمهره شایه تی دانه له لایه ن خواو به راستی بیروباوه ریان و وه گرنتی ناواتیان و نزیکبونه وهیان له خواو رزگاربان نه کا، خوا له مه ودوا نه یان خاته نیو به زهیی و نیو به هه شتی خوی. به راستی خوالی خوشبونی زوره بۆ نهو که سانه دارایی خویان نه به خشن، خاوه ن به زهیی و میهره بانه بۆ که سانی نزیک نه بنه وه له خوا، له گرناهیان نه پوری.

بۆزانین: له مهو بهر ئیمه له مانای نایه ته کانا باسی عهر به ده شته کی و لادیه کاغان کرد، به و بۆنه وه نامازه بۆ شتی نه کهین خاوه نی (میزانی شه عرانی) له بابی شه هاده تا: حه نایله کان شایه تی لادی و هه رناگرن له سه ر شارستانیه کان به هیچ جوړی. لای مالیکه کان له کوشتن و له برینداریدا وهی نه گرن به تاییه تی. به دارژاندنی مانا لیدانه وهی نهو نایه تانه ی پیشو بۆمان رۆن نه بیته وه که نهو نایه تانه بۆ نهو نه هاتونه ته خواره وه که عهر به کان نه کرین به دوو به شه وه له سه ر بنچینه ی ده شته کی و شارستانی.

شارستانیه کان گه وه ترو به ریزترین لای خوا. چۆن نه بی وایی؟ که چی خوا به فرموی هه ندی له ده شته کیه کان که سانی هه ن نیازپاک و کرده وه خاوتن، نه گهر و ابوایه نه بوایه خوا ده شته کیه تی قه ده غه نه کرد، وه ک سته م کردن و بوختان کردن. به لکو ئاده میزاد نه کا به دوو به شه وه: به گویره ی خویاراستن و کرده وهی چاکیان. به گویره ی لادانیان له سنوری خواو لانه دانیان. که واته هه ر که سی له عهره ب و جگهی عهره ب له ده شته کی و له شاری چاکه ی کرد به چاک دائه نری لای خوا، هه ر که سی خراپه ی کرد به خراپ دائه نری.

دهشته کیه تی هو ی خرابی نیه. به لām نه وهنده هدیہ زیان و گوزهرانی دهشته کی و دوربونیان له هۆکانی شارستانی تی و له زانستی نه بنه هو ی ووشکی و دل ره قی نه وان و لادانیان له سنووری خوا به زۆرتر له شاریه کان. یانی تاوان تاوانی نه و زیانه و ره وشته یه له نیویدا نه زین، سوچ سوچی دهشته کی نیه.

مه دهست له ناوه پۆکی نه و نایه ته نه مه ده: دانیشتوانی دهشت له بی باوه ران و دووروان وینه ی دانیشتوانی شارن، هدیانه دووروو بی باوه رن. به لām بی باوه ران و دووروه کانی دهشت زبرترو ووشکترن له بی باوه ری و دوورویه وه، نه گهر باوه ریش بهین و نه بی تیژترو پاکتر بن له زربه ی شاریه کان. به و جوهری باس کرا جیاوازی نیوان دهشته کی و شاری نیه له بهر نه وه ی دهشته کین و شارین.

کاتی خوای مه زن باسی دووروان و بی باوه رانی فره مو، باسی نه و که سانه یشمان بۆ نه کا له پشه وه باوه ریان هیناوه و نه فره موی:

وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ وَالَّذِينَ
اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ
لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا
ذَٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١٠٠﴾ وَمِمَّنْ حَوْلَكُم مِّنَ الْأَعْرَابِ
مُنَافِقُونَ وَمِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ مَرَدُوا عَلَى النِّفَاقِ لَا تَعْلَمُهُمْ
نَحْنُ نَعْلَمُهُمْ سَنُعَذِّبُهُمْ مَّرَّتَيْنِ ثُمَّ يَرَدُّونَ إِلَىٰ عَذَابٍ

عَظِيمٌ ﴿١١﴾ وَآخِرُونَ اعْتَرَفُوا بِذُنُوبِهِمْ خَلَطُوا عَمَلًا صَالِحًا
وَآخِرَ سَيِّئًا عَسَىٰ اللَّهُ أَن يَتُوبَ عَلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٢﴾

﴿وَالسَّابِقُونَ الْأَوَّلُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ﴾ وہ نہو کہسانہی پیش کہوتون
یہ کہم جار لہ کوچ کہران و یاریدہران بؤ کوچ کردن و یاریدان. زانیان بؤ دیاری
کردنی نہو کہسانہ بریان جیاوازه:

زربہیان نہلین نہو کہسانہن کوچیان کردوہ و یاریدہی پیغمہریان داوہ بہر لہرؤژی
بہدر.

ہندی تریان لایان وایہ نہو کہسانہن لہ (بیعة الرضوان) دہستیان نایہ نیو دہستی
پیغمہر ﴿ﷺ﴾ بہلیناندا بہ پیغمہر لہ گہلیا بن ہتا مردن لہ ژیر درہ خیکا کؤبوہنہوہ
لہ کوتای مانگی زلیقہ عدہ سالی شہ شہمی کوچی کہبہناو بانگہ بہناشتہوای
(نہلخودہیہ). ہندی تریان لایان وایہ نہو کہسانہن نوژیان کردوہ بؤلای ہردوو
روانگہ کان لہ بہیتولوقہ دہس و لہ کہعہ، نہوہی بہہیترتری لہو بیرو بؤچونانہ مہبہست
لہ پیش کہوتوہ یہ کہمہکان کہسانیکن پیش کہوتبن لہ کوچ کردن و یاریدان بہر لہوہی
موسلمانان بینہ خواہنی ہیژی بہرگری لہخویان و لاوازه کان لہناین ورنہ گہرین. نہو
شتانہیش لہرؤژی بہدردا ناشکرا بون و بتہرستان ہہستیان بہہیژی نیسلام و نازایی
نہوان کرد.

﴿وَالَّذِينَ اتَّبَعُهمْ بِإِحْسَانٍ﴾ وہ کہسانیکی نہوتون دواۓ پیشوہکان کہوتون لہو
دوو تاقمہی کوچکہران و یاریدہران بہباوہرو بہپرستہوہ لہہاورپیکانی تری پیغمہر
﴿ﷺ﴾ تہبرسی نہلی: مہبہست نہو کہسانہیہ لہپاش نہوانہوہ دین ہتا رؤژی دووایی.
﴿رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ﴾ خوا رازی بوہ لہ پیش کہوتوہکان و پاش
کہوتوہکان و خوشیانی نہوین و، نہوانیش رازین لہخواو لہو پاداشتہی بہوانی بہخشیوہ
لہچاکہ ہردوو جیہان.

﴿ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ﴾ وه خوا ناماده ی کردوه بۆ نهوان چه نندین باخ و بۆلاخ نه روا به ژیر دره خته کانیاو بهم لاوای کۆشکه کانی دا چه نندین روبرای ئاوی شیرین و رۆن، بهرده وامن له نیو نهو بهه شتانه دا هه تایه و هه رگیز ده رنا کرین.

﴿ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴾ نهو رازی بونه ی خواو نهوان و نهو بهه شتانه ناماده کراوه پیروزی و سه رکه وتنی زۆر گه وره یه بۆ نهوان.

﴿ وَمِمَّنْ حَوْلَكُم مِّنَ الْأَعْرَابِ مُنَافِقُونَ ﴾ وه کهسانی هه ن له م لاوای شاره که تانه وه که مهینه یه له عه ربه ده شته که کان دوور وون له هۆزه کانی جو هه یه و موزه یه و نه سلم و نه شجعه و غه فار.

﴿ وَمِنَ أَهْلِ الْمَدِينَةِ مَرَدُّوا عَلَى الْبِغَاقِ ﴾ وه هه ندی له دانیشتوانی مه دینه راپوه ستاون له سه ر دووروی له دوور ووه کانی هۆزی نهوس و خه زره ج.

﴿ لَا تَعْلَمُهُمْ وَتَحْنُ تَعْلَمُهُمْ ﴾ تۆ نهوان نازانی و نایان ناسی و بی باوه رپان له دلی خویانا داناهه.

به لام به ر وواله ت باوه ر وچا که ده ر نه برن و، ئیمه نه یان زانین و نه یان ناسین و ناگامان له دلیانا چ شتیکی تیدایه له خراپه و دووروی.

خوای مه زن باسی دوور ووانی کردوه له چه ند ئایه تیکی زۆردا، لهو ئایه ته دا دوور پاتی کردۆته وه به هۆی باسکردنی باوه رداره پيشوه کان و باوه رداره دووایه کانه وه، یۆ نه وه یش خوا هه وال بدا به پیغه مه ر به ر ژۆر گه وره یی خۆی و جیگه و نیشتمانی دوور ووه کان. به تایبه تی دوور ووانی مه دینه که کارامه ن له سه ر دووروی و نه زانن زۆر به وردی خۆیان له پیغه مه ر بشار نه وه هه رچه نده هه مو کاتی تیکه لاوی کۆرو کۆمه لی موسلمانان یشن. له پاشا خوای مه زن باسی جووری سزادانی دوور ووه کان نه کاو نه فه رموی:

﴿ سَعَدَ بِهِمْ مَرَاتِنِ ﴾ ئیمه سزای نهو دوور ووانه نه ده ین دووجار: جاری به تا بر و بر دنیان له جیهاندا، جاری تر به سزادانیان له گۆره که کانیا. یا جاری تر به زه کات لی سه نندیان و جاری تر به فه رمان پی دانیان بۆ جهنگ کردن.

﴿ثُمَّ يُرْدُونَ إِلَىٰ عَذَابٍ عَظِيمٍ﴾ له پاشا نهو دووروانه نه گیر نهوه بولای سزایه کی زور
 گه وره له روزی دووایدا به ناگری دوزه خ و بی بهش کردنیان له میهره بانی خوا لهو کاته دا.
 ﴿وَاخْرُؤْنَ اعْتَرِفُوا بِذُنُوبِهِمْ﴾ وه بهم لاولای نیوه دا هه تاقمی له دووروانه و دانیان
 ناوه به گوناوه کانی خویانا که دوواکه و توون له جهنگی ته بوک، وهك دووروه کانی تر به درو
 بیانویان نه هیتایه وه بو تو، نیتر ژماره ی نهو که سانه چهنده بن گرنگ نیه.
 ﴿خَلَطُوا عَمَلًا صَالِحًا وَآخِرْسِيًّا﴾ نهو که سانه تیکه لاویان کردوه کرده وه یه کی چاک
 و کرده وه یه کی خراب. یانی واته بی نه چنه دهر وه بو جهنگ و باوه پالیان پیوه نه نی،
 وایش نه بی هه واه و هه و هه سواری سهرشانیان نه بی و ناچنه دهر وه. نهو به شعیان زورترن
 له وانه ی چاکه که رن له پاشا. خویا گه وره رونی نه کاته وه به سهرهاتی نهو تاقمانه و
 نه فهرموی:

﴿عَسَىٰ اللَّهُ أَنْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ شایان و نومیده خوا په شیمان
 بونه وه له و که سانه وهرگری و بیریزی به سهریانا، له بهر نه وه ی نهو تاقمه ههستیان
 به گوناوباری خویان کردوه، ددانیان ناوه به گوناوه ی خویانا. که واته جیگه ی نومیدی
 بهزه ی میهره بانی خوان. به راستی خوا لی خوشبونی زور بو په شیمان بونه وه کان، بهزه ی
 زوره بو که سانی بمرن له سهر په شیمان بونه وه.

له پاشا خویا مهن روی فهرموده ی خوی نه کاته پیغه مهرو فهرمانی پی نه دا زه کات
 وهرگری لهو دوو تاقمه ددانیان ناوه به گوناوه ی خویانا، فهرمانیشی پی نه دا بویان
 بیارینه وه و نه فهرموی:

حُذِّمْنَ أَمْوَالُهُمْ صَدَقَةٌ تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا وَصَلَّ عَلَيْهِمْ
 إِنَّ صَلَاتَكَ سَكَنٌ لَهُمْ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١٠٣﴾ أَلَمْ يَعْلَمُوا
 أَنَّ اللَّهَ هُوَ يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَأْخُذُ الصَّدَقَاتِ وَأَنَّ

اللَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿١٠٤﴾ وَقُلْ أَعْمَلُوا فَيَسِّرَ اللَّهُ عَمَلَكُمْ
وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ وَسَتُرَدُّونَ إِلَىٰ عِلِّيِّ الْعَلِيِّ وَالشَّهَادَةِ
فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١٠٥﴾ وَآخِرُكُمْ مُرْجُونَ لِأَمْرِ
اللَّهِ إِمَّا يُعَذِّبُهُمْ وَإِمَّا يَتُوبُ عَلَيْهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿١٠٦﴾

﴿ خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ ﴾ تو وهر بگره له دارایی نهو که سانه
ددانیان ناوه به گونا هباری خوینا، وهریشی بگره له دارایی هه مو موسلمانان زه کاته کانیان
هه تا نهوان پاك بکاته وه له گونا هی، خوشه ویستی نهوان بو نهو داراییه نه بیته هو ی یاخی
بونیان و، هه تا زور بکا بو نهوان و گه شه بکا و پهره بسینی چاکه ی نهوان به هو ی نهو
زه کاته وه.

﴿ وَصَلَّ عَلَيْهِمْ إِنَّ صَلَاتَكَ سَكَنٌ لَهُمْ ﴾ وه تو بویان به پیره وه لای خوا بو نهو
که سانه زه کاتیان لی وهر نه گری و بلی: خوا پیت و فەر بخاته دارایی تیوه و لی خوشبون
به ریژی به سه رتانا. به راستی پاران وه ی تو بو نهوان خوشی و ناسایشه بو دلی نهوان به هو ی
پاران وه ی تو بو نهوان.

﴿ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴾ وه خوا نه بیستی پاران وه ی تو بو نهوان و له تو ی وهر نه گری نهو
پاران وه یه، نه زانی به نیازی نهو که سانه زه کاته کانیان داوه به خوا یستی خوین بو
نزیکبونه وه له خوا به ته نها.

﴿ أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ ﴾ نایا نهو که سانه به شیمان بونه ته وه
نه دیانزانیوه که به راستی خوا به شیمان بونه وه وهر نه گری له بهنده کانی خو ی کاتی نیازیان
پاکسی.

﴿وَيَا خَلَّةَ الصَّدَقَاتِ وَالْأَلَّةَ هُوَ التَّوَابُ الرَّحِيمُ﴾ وه خوا وه رنه گری زه کاته کانیا و پاداشتیان نه داته وه له سهر دانی زه کاته کانیا و، نایا نازانن به راستی خوا به شیمان وه رگرتنی زوره، خاوه نی به زهی و میهره بانیه.

﴿وَقُلْ اَعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُ وَالْمُؤْمِنُونَ﴾ وه تو بلی به و که سانه به شیمان بونه ته وه: ئیره شی کار بکن و ته وهی له تواناتا هه به بیکه له په رستنی خوا و به جی هینانی پیوست کراوه کان، دواپی خوا و نیراوی خوا و باوه دران به و کارهی ئیه نه زانن.

بۆ زانین: شیخ موحیه دینی ئینولعه ره بی له جزمی خواره می فتوحاتی مه کیدا نه لی (مانای بینینی شتی له خوا وه یانی له هه مو لایه که وه نه زانی. مانای بینینی پیغمه مر ﴿﴾ مانای بینینی شتی بینراو نه زانی له پرنگی سروشه وه هاتۆته خوار بۆ لای. مانای بینینی باوه دران شتی نه زانن که بزانی به نه ندازی. وه ریان گرتوه له و سروشی هاتۆته خواره وه بۆ سهر پیغمه مر ﴿﴾ به کورتی له بهر نه وانه ی باسکران هه رکه سی کارنکی چاک بکا خوشه ویسته لای خوا و نیراوی خوا و باوه دران .

﴿وَسُتَرْدُونَ اِلَى عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ وه له مه و دووا ئیه نه گپیرینه وه پاش مردتان بۆ لای خوا به نه زانی به و شانه ی دیارن و به شانه ی له بهر چاون و ناشکران، دواپی خوا ی خاوه ن زانا هه و الله دا به شتی ئیه نه یکن له کاری چاک و خراب، به گویره ی خویان پاداشتان نه داته وه. هوی هاته خواره وهی نه و سی نایه تانه ی پیشو ده رباره ی (۱۰) که سه له و که سانه چونه ته ده ره وه بۆ جهنگی ته بوک که بیانویان به درۆ نه هینا به وه بۆ پیغمه مر ﴿﴾ کاتی نایه تی هه ره شه هاته خواره وه بۆ نه و که سانه ی نه چوبونه ده ره وه، حهوت که سیان خویانیان به سه ته وه به کۆلکه کانی مزگه وته وه. کاتی پیغمه مر هاته وه له ته بوک چو بۆ مزگه وت هه تا دوور کات نوێژ بکا، چاوی به و حهوت که سانه که وت به سزاونه ته وه، ووتیان به پیغمه مر ﴿﴾ سویندیان خوار دووه خویان نه که نه وه هه تا پیغمه مر نه یان کاته وه. پیغمه مر فهرموی: من سویند ته خۆم نایان که مه وه

ہد تا خوا فہرمانم بو نہ نیریتہ خوارہوہ لہ بہر تہوہی وازیان لہ من ہیناوہو لہ جہنگ
دوواکہووتون. لہ پاشا خوای مہزن دہربارہی تہو حدوت کہسانہ نایہ تی (۱۰۴) ی تہم
سورہ تہی ناردہ خوارہوہ. پیغمہر بہرہ لای کردن بیانوی لی ورگرتن، کاتی بہرہ لای
کردن ووتیان: تہی فروستادہی خوا: ہرچی داریمان ہدیہ بیہ خشہ لہ ریگہی خوادا.
پیغمہر فہرموی: فہرمانم پی نہ دراوہ لہو بارہوہ، دووایی خوای مہزن تہو سی نایہ تانہی
پیٹشوی ناردنہ خوارہوہ.

تہو سی کہسہ کانی تر خوای گہورہ فہرمانی خوئی دوا خست بہم نایتہی خوارہوہ
ہد تا نایہ تی (۱۱۸) ہی تہم سہرہ تہی ناردہ خوارہوہ، خوا بو دوواخستی فہرمانی خوئی
لہ بارہی تہو سی کہسانہوہ تہ فہرموی:

﴿وَآخَرُونَ مُرْجُونَ لَأَمْرِ اللَّهِ إِمَّا أَنْ يُعَذِّبَهُمْ وَإِمَّا يَتُوبُ عَلَيْهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ﴾ وہ
تاقمی تر ہن لہو کہسانہ دوواکہووتون دوواخراون لہ بہر فہرماندانی خوا لہ بارہی
تہوانہوہ لہ بہر ہویہ کی خاوہن سود بو تہوان یاخوا سزای تہوان تہدا تہ گہر بہر دہوامبون
لہ سہر دووروی و، یا خوا پہشیمان بونہویان لی وہر تہ گری و لہوان خوش تہبی تہ گہر
پہشیمان بونہ تہوہ خوا تہ زانی بہ پاشہ رژی تہوان چون تہبی، ہہموو شتی لہ جیگہی
شیاوای خو یا دائہ نی ہر شتیکیان لہ گہل بکا.

خوای مہزن لہ نایہ تی (۱۰۰) ی تہم سورہ تہوہ باسی چوار بہشی کردہ لہ دانیشٹوان
(۱) تہو تاقمی پیٹش کہووتون لہ کڑچ کردن و لہ یاربیدانی پیغمہر (۲) تاقمی تریان پاش
تہوانکہووتون بہ چاکہ کردن و پہرستی خوا (۳) تاقمی تریان دوو پروون و دان
بہ خراپہی خو یا نا نانین. (۴) تاقمی تریان ددان بہ گوناہی خو یا نا تہنن. لہم نایہ تہی
دواییدا خوا نامازہی فہرموہ بولای تاقمی باسی نہ کردون و چونس و کین، باسی چوار
بہشہ کانی ترو چونیہ تیانی رون کردہ تہوہ.

بو باس نہ کراوہ کان تہ فہرموی: دوا تہ خرین یا بو سزا دان یا بو لی بوردنیان، پاشہ
رژیان ہہوالہی خواہی. زور لہ زانایان تہلین: تہم نایہ تہ ہاتوہ تہ خوارہوہ لہ بارہی

کۆمهلی له موسلمانان دوواکهوتن له خزمهت پیغمهردا بۆ جهنگی ته بوك له پاشا په شیمان بو بونهوه. نایه تی (۱۱۸) ی نهم سوره ته به ناشکرا باسی سی که سی تر له هاورپکانی پیغمهردا کردوه دوواکهوتن له دهر چون بۆلای ته بوك له خزمهت پیغمهردا، له پاشا په شیمان بونهوه و خوا په شیمان بونهوهی لی وهرگرتن و بلاوی کردهوه وازی لی نه هیتان له نیو ترس و ئومیدا بن، به پیچهوانه ی ئه و تا قومه فهراندان بۆیان دوواخرا نه هاتن و نه روشتن له نیو سهرگردانیدا و له نیو ترس و ئومیدا.

زانایان نه لێن: هۆزی به نو عه مری کوری عه وف مزگه و تیکان دروست له (قوباء) کاتی پیغمهردا ﴿ﷺ﴾ کۆچی کرد بۆ مه دینه بو به میوانیان له دووا زده ی مانگی ربیعولنه وه لدا، جوار رۆژ له نیوانیان مایه وه، پیغمهردا ﴿ﷺ﴾ له رۆژی ههینیدا چوبۆ مه دینه، له پاشا داوایان کرد له پیغمهردا ﴿ﷺ﴾ له مه دینه وه بجی بۆ (قوباء) نوێژ له و مزگه و ته دا بکا، پیغمهردا ﴿ﷺ﴾ رویش و نوێژی تیدا کرد، له پاشا کۆمهلی له دوو و روان دلپسی خۆیانیان دهر بری که له به ره ی به نوغه فاری کوری عه وف بون به دژی ئه و که سانه وه مزگه و تی تریان دروست کرد، ئه وانیش داوایان کرد به دلپسیه وه که پیغمهردا ﴿ﷺ﴾ نوێژ له و مزگه و ته دا بکا. پیغمهردا فهرموی: من له سهر رویشتم بۆ ته بوك نه گهر هاته وه نوێژی تیدا نه کهم خوا ئاره زو به فهرموی، کاتی پیغمهردا هاته وه له ته بوك خوا نهم نایه تانه ی نارده خواره وه له به ره ی ئه و مزگه و ته وه، فهرموی:

وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مَسْجِدًا ضِرَارًا وَكُفْرًا وَتَفَرِّقًا بَيْنَ الْمُؤْمِنِينَ وَإِصْكَادًا لِّمَنْ حَارَبَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ مِنْ قَبْلُ وَلِيَحْلِفُنَ إِنْ أَرَدْنَا إِلَّا الْحُسْنَىٰ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿١٠٧﴾ لَا تَقُمْ فِيهِ أَبَدًا الْمَسْجِدُ أَشْسَرُ عَلَى التَّقْوَىٰ مِنْ أَوَّلِ

به ده رجو له سنوری خوا. کاتی نهو دوزمنه بوی دهر کهوت ریژو پلهی پیغمهر ﴿ ۱ ﴾ له بهر زبون وه دایه دلی پر بو له کینه و رق له پیغمهرو ههلهات و چو بۆ مه که، هانی قوره یشه کانی نه دا له دزی پیغمهر ﴿ ۲ ﴾. له پاش گرتی مه که رای کردو چو بۆ تایف، کاتی دانیشترانی تایف موسلمان بون چو بۆ شام. له شام وهه نوسراویکی نارد بۆ دوورووان له مه دینه له یاریده رانی خوی که خویان ناماده بکه و مزگه تی دروست بکه و بیکه به جیگه ی راویژی خویان له کاتی نهو نایه ته هاته خواره وه پیغمهر فهرمانی دا به هه ندی له هاوړیکانی خوی بچن نهو مزگه وته بروختن که نهو سته مکارانه دروستیان کرده و بیشی سوتین، نهوانیش رویشتن و روخاندیان، پیغمهر ﴿ ۳ ﴾ فهرمانی دا بیکه به شویی پیس و پوخلی. له م سهرده مه ی نیمه دا نهو جوړه شوته زۆرن به ناوی جیا جیا وه. دوزمنانی نیسلام دروستیان کردوون بۆ کزبونی و نه هیشتی ئایینی پاکی نیسلام و بۆ دووبه ره کی نانه وه له نیو موسلماناندا، وینه ی نهوانه به و ناوانه ی خواره وه: جیگه ی په رستی وانه کان به لێن گای وانه کان نوینگه ی گشتی کۆمه لایه تی ئایینی یانه ی روشنبیری - یانه ی وه رزش - یانه ی فهرمان به ران - یه کیتی ژنان - هه تا بی، چه ندین روژنامه و گۆزارو هۆنراوه و په خشان ی زۆر که بلاو نه کرته وه به ناوی ئایینه وه. زۆربه ی نهو شتانه زاوینی و دوزمنانی نیسلام دروستیان نه کهن نهو نه بو عمیره کورپکی هه بو به ناوی (حه نزه له) یه کی بو له هاوه له کانی پیغمهر (د.خ) که له جهنگی نوحودا کورژرا له خزمه ت پیغمهردا فریشته کان شوړدیان، بۆیه ناوئرا به شوړراوی فریشته کان. ﴿ وَلِيَحْلِفُنَّ اِنْ اَرَدْنَا اِلَّا الْحُسْنٰی وَاللّٰهُ يَشْهَدُ اِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴾ وه به راستی نهو دوورووانه که نهو مزگه وته یان دروست کرد سوتند نه خۆن نیمه هیچ مه به ستیکمان له دروست کردنی نهو مزگه وته نیه مه گهر هه ر چاکه کردن و په رستی خواو سودی تری موسلمانان و، خوا شایه تی نه داو نه زانی به راستی نهو که سانه درۆ نه کهن له سوتنده کانیانا.

﴿ وَلَا تَقُمْ فِيهِ أَبَدًا ﴾ وه تو رامه وهسته و نوڙ مه که له نیو نه و به ناو مز گه و ته هه رگیز که بو ناژاوه نانه وه دروست کراوه. نه و رسته به لگه ی ناشکرایه هه ر مز گه و تی دروست کرا بو ناژاوه نانه وه و دو به ره کی زیان گه یانندن به موسلمانان دروست نیه نوڙی تیدا بکری.

﴿ لَمَسْجِدَ أُسَسِّ عَلَى التَّقْوَى مِنْ أَوَّلِ يَوْمٍ أَحَقُّ أَنْ تَقُومَ فِيهِ ﴾ به راستی مز گه و تی بنچینه ی دانایی له سه ر خو پاراستن له گونا هو بو په رستی خوا له یه که م رږزی دروست کردنه وه و دور بو بی له ناژاوه شایان تره تو له نیودا را وه ستی و نوڙی تیدا بکه ی.

﴿ فِيهِ رِجَالٌ يُحِبُّونَ أَنْ يَتَطَهَّرُوا ﴾ له نیو نه و مز گه و ته دا هیه که بنچینه ی دانراوه له سه ر خو پاریزی چه ندین پیای خو شه و شادمان که پاک بڼه وه له گرناه، پاک بڼه وه له له ش پیسی و بی ده ست نوږی. تاقمه پیای کن له ش خاو ین به نه یتی و ناشکرایانه وه، نه و مز گه و ته یش نه وه یه نه و پیا وانه نه چنه نیوی بو نوږ کردن و په رستی خوا، نه که بو دو وروی و بو درو و دو به ره کی و راوږزی خراپ بو درزی پیغه مهر (د.خ) و بو درزی موسلمانان.

﴿ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ ﴾ وه خوا خوشی نه وی نه و که سانه خاوه نی پاک ی و پوخته ین و دوستی نه وانه و نریکیان نه خاته وه له خوی.

زور به ی زانایان لایان وایه نه و مز گه و ته خوی گه و ره له م نایه ته دا باسی فهر موه مز گه و تی قوبایه له باشوری مه دینه دوره له مه دینه نریکه ی دوومیل. دارژاندنی نایه ته کانی پیشو لایانی نه م زانایانه نه گرن. هه ندی له زانایان نه لښ: بریتیه له مز گه و تی مه دینه، هه ندی تر له زانایان نه لښ: بریتیه له هه مو مز گه و تی موسلمانان دروستی بکه ن له هه ر جیگه یه هه ر له به ر خوا بی و به س: نه که بو شورت و ده نگ و باس و ناژاوه نانه وه.

﴿ أَفَمَنْ أُسِّسَ بُنْيَانُهُ عَلَى تَقْوَى مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٍ خَيْرٌ ﴾ نایا که سی بنچینه ی نایینی خوی دانایی له سه ر په رستی خوا و له سه ر خو شه ویستی خوا نه و که سه چاک تره ،

﴿أَمْ مَنْ أَسَّسَ بُنْيَانَهُ عَلَىٰ شَفَا جَوْفٍ هَارٍ فَانْهَارَ بِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ﴾ یا که سی بنجینه ی
نایینی خوی دانایی له سدر لیواری شیویی به تپه پینی ماویه برپا به سهریا لاوازی و
لهرزوکی وژیروی ته نك بویی و لهوانه بی نهو دیواره که ی بروخی، دوایی نهو زهویه
لهرزوڪ و ژیر ته نکه بکهو پته خواره وه بهو که سه ی دروستی کردوه بو نیو ناگری
دوزه خ، نهو رستانه بو نهویه و بو وینه یه چاکتر مروف تی بگا.

﴿وَاللَّهُ لَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ﴾ وه خوا ریگهی نشان نادا به تاقمی سته میان کردوه
لهخویان و لایاندایی له شتی رزگاریان بکا له سزای خواو لهوان خوشنایی لهروژی
دووایدا.

﴿لَا يَزَالُ بُنْيَانُهُمُ الَّذِي بَنَوْا رِيبَةً فِي قُلُوبِهِمْ﴾ بهروخاندنی نهو مزگه وته ی نهو تو نهو
دووړووانه دروستیان کردوه لانبا تاژاوه نانه وهو دوبه ره کی و خراپه کردن و گومان و
دووړویی له دلینا، دوا ی نهویش روخیراوه، هیشتا گومانیان له پیغمه رایه تی پیغمه ردا
به رده وامه و له هه ولی نهو هه دان توله ی نهو مزگه وته خواوه زیانه بکه نه وه.

﴿إِلَّا أَنْ تَقْطَعَ قُلُوبُهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ﴾ مه گهر پارچه پارچه بیی دلی نهو
دووړووانه و بمرن نهو کاته گومانیان نه مینی بهر زینی دلیان و خوا نه زانی به نیازی نهو
دووړووانه له دروست کردن نهو مزگه وته دا چ شتی بو ه؟ هدمو شتی له جیگه ی سیاوی
خویا دانه نی به تاییه تی بو روخاندنی نهو مزگه وته له کاتی سیزده هم سالی ره وانه کردن
پیغمه ر و بونی به پیغمه ر له لایه ن خوا ی مه زنه وه که کوتایی مانه وه ی بو له مه که،
له وساله دا (۷۳) پیاو و دوو ژن له موسلمانانی مه دینه. که هاتون بو حه ج شه ویک
له ناوه راستی روزه کانی جه ننی قوربان به لیتیاندا له خدمت پیغمه ردا کوینه وه، دوا یی
پیغمه ر له گه ل عه باسی مامیدا هات بو لایان، له باتی موسلمانانی مه دینه عه بدولای
کورپی ره و احه و وتی: نه ی فرو ستاده ی خوا: مه رجی دانی بو خوتو بو پهروه ردگاری
خوت، پیغمه ر فهرموی: مه رجی من بو خوا نهویه بیهرستن و هیچ شتی نه کهن
به هاویه ش بو خواو لانه دهن له فهرمانه کانی خوا، له گه ل سورو ره ش جه ننگ بکه ن بو

پاراستنی کز مه‌لی نی‌سلام. مهر جم بز خرم نه‌میه دوزمنم لی بگیزته‌وه بهو جزره‌ی دوزمن
له‌خوتان و دارایتان نه‌گیر نه. موسلمانه‌کانی مه‌دینه ووتیان: نه‌گهر نهو مهر جانه‌مان هینایه
دی چ شتی بز نیمه نه‌بی؟

پیغمهر فرموی: بهه‌شت بز نیوه نه‌بی. ووتیان: مامه‌له‌که‌مان خاوه‌ن قازانجه‌و به‌شیمان
ناینه‌وه له‌و به‌لینه‌ی داومانه به‌پیغمهر ﴿﴾ له‌عه‌قه‌به‌دا. نه‌و به‌لینه‌ ناو‌را به
(بیعة العقبة الثاني). له‌سالی دووایی نه‌و به‌لینه پیغمهر ﴿﴾ کزچی کرد بز
مه‌دینه، له‌باره‌ی نه‌و به‌لینه‌وه خرای مه‌زن فرموی:

﴿إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَىٰ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ
بِأَنَّهُمْ لَهُمُ الْجَنَّةُ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلُونَ
وَيُقْتَلُونَ وَعَدًا عَلَيْهِ حَقًّا فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ
وَالْفُرْقَانِ وَمَنْ أَوْفَىٰ بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ فَاسْتَبْشِرُوا
بِبَيْعِكُمُ الَّذِي بَايَعْتُمْ بِهِ ۚ وَذَٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١١١﴾
الَّتِي بَوَّاتِ الْعَبِيدُ ۚ الْحَمْدُ لِلَّهِ الرَّكْعُوتِ
وَالْمَعْرُوفِ ۚ وَالْمُنْكَرِ ۚ وَالْحَفِظُونَ ۚ لِحُدُودِ اللَّهِ
وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١١٢﴾﴾

﴿فَاسْتَبْشِرُوا بِنِعْمِ اللَّهِ الَّذِي بَايَعَكُمْ﴾ دووایی تیوہی باوہردار موژدہ بدہن بہیہ کتری و خوشی خوٹان دہربرن بہو فروشتہی نہوتو مامہلتان پیوہ کردوہ، بہراستی ئیوہ شتیکی براوہی بی ترختان داوہ بہشتیکی بہردہوام و بہنرخ کہ بہہشتہ.
﴿وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ﴾ وہ نہو مامہلہو کرین و فروشتہی ئیوہ سہرکہوتن و رزگارہونی گہورہیہ.

﴿التَّائِبُونَ﴾ نہو کہسانہی باسکران بہو کردہوہ بہرزانہوہ پہشیمان ہونہتہوہ لہ گوناہہ کانیاں بو لای پەرستی خوا لہ نہیتی و لہ ناشکرادا بہیٰ خہوش و گہرد، لہہمو شتیکی خراب خوٹان نہ پارین.

﴿الْعَابِدُونَ﴾ نہو کہسانہ خواہنی نیازی پاکن لہ پەرستہ کانیاں و سہرشورن بو فرمانہرداری خوا لہہمو فرمانہ کانیدا بہشہوو بہرؤژ و بہ بہردہوامی.

﴿الْحَامِدُونَ﴾ نہو کہسانہ سوپاسی خوا نہ کہن لہ سہر ہہمو شتی بیکا لہہمو کاتیکا لہ خوشی و ناخوشیدا و لہ گرانی و ہہرزانیدا.

﴿السَّائِحُونَ﴾ نہو کہسانہ نہ گہرین بہزہویدا بو پہیدا کردنی زانیاری و ہوی گوزہران و ژبان، یا نہو کہسانہن رؤژو نہ گرن.

﴿الرَّاكِعُونَ السَّاجِدُونَ﴾ نہو کہسانہن نوژہ کانیاں نہ کہن بہرکوع بردن و سوژدہ بردنہوہ، لہرکوع و سوژدہدان بو نوژہ کردن بہہمو پایہو مدرجہ کانیاںہوہ بہجی نہہین.

﴿أَلَا مِرُّونَ بِالْمُعْرُوفِ وَالنَّاهُونَ عَنِ الْمُنْكَرِ﴾ نہو کہسانہ فرمان نہدہن بہچاکہو قہدہغہ نہ کہن لہ کارو کردہوہی خراب، بانگی ہہمو کہس نہ کہن بو لای پەرستی خواو بہرہنگاری نہو کہسانہ نہ کہن نہیانہوی مافی نہندہی خوا زہوت و داگیری بکہن.

﴿وَالْحَافِظُونَ لِحُدُودِ اللَّهِ﴾ وہ کہسانہ نہ پارین و چاودیبری کہرن بو سنور و فرمانہ کانی خوا بہ رہواکانیاں و قہدہغہ کراوہ کانیاںہوہ.

﴿ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ ﴾ وه تو مؤزده بده به باوهرداران که خاوهنی نهو کرده وه چا کانهن
بویان ههیه ریزی گه وره له لای خرای مه زنه وه و نهیه خشی به وان به ههشت و پله و پاییه
به رز.

مَا كَانَتْ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَنْ
يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِينَ وَلَوْ كَانُوا أُولَىٰ قُرْبَىٰ مِنْ بَعْدِ
مَا بَيَّنَّ لَهُمْ أَنَّهُمْ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ ﴿١١٣﴾ وَمَا كَانَتْ
أَسْتَغْفَارُ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ إِلَّا عَنْ مَوْعِدَةٍ وَعَدَهَا إِيَّاهُ
فَلَمَّا بَيَّنَّ لَهُ أَنَّهُ عَدُوٌّ لِلَّهِ تَبَرَّأَ مِنْهُ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَأَوَّاهٌ حَلِيمٌ
﴿١١٤﴾

زانایان بو هوی هاته خواره وهی نهو نایه تانهی پیشو بیران جیاوازه بهم جوړه
خواره وه.

۱- کومه لای له باوهرداران ووتیان: نیمه نه پارینه وه له بو نهو مردو وانه مان هاو به شیان
بوخوا داناوه، به وینهی ئیبراهیم که پارایه وه بو باوکی.

۲- پیغمه مر ﴿ ﷺ ﴾ چوه سهر گوری دایکی و گریا لای گوره که یا، داوای ده ستوری
کرد له خوا که بو دایکی پاریتوه.

۳- کاتی نه بو تالیب که وته سهره مرگ پیغمه مر ﴿ ﷺ ﴾ چو بولای، له و کاته دا نه بو
جهل و عبدولای کوری نومه یه ی کوری موعهیره لای دانیشتون. پیغمه مر ﴿ ﷺ ﴾
فرموی: نهی مامی خوم: بلای (لا إله إلا الله) هیچ په رستراوی نیه جگه ی خوا،

ته فسیری زماناوی

ووشیه که که شایه تیت بۆ نه دم له خز کت خوا دا به ووشیه. نه بو جه هل و عه بدولا ووتیان: نهی نه بو تالیب: نه تهوی لا بدهی له پهیرهوی عه بدولوته لیب؟ ﴿ یتغمهر ﴾ وازی نه هینا بۆ ووتنی نه ووشیه. نه وانیش ووتهی خویانیان دوویات نه کرده وه، هه تا نه بو تالیب له کۆتاییدا ووتی: من له سه ر ئاینی عه بدولوته لیم، نهی ووت: (لا اله الا الله) یتغمهر فهرموی من واز ناهیم وداوای لی خوشبوت بۆ نه کهم هه تا خوا قه ده غه ی نه کا لیم. نه و روداوه له مه که دا بو که یتغمهر ﴿ یتغمهر ﴾ کۆچیشی کرد بۆ مه دینه داوای لی خوشبونی نه کرد بۆ نه بو تالیبی مامی هه تا له مه دینه نه و نایه تانه هاتنه خواره وه له سالی هه شته می کۆچیدا، بۆ قه ده غه کردنی پارانه وه بۆ بی باوه ران به شیوه یه کی گشتی خوا فهرموی:

﴿ مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَنْ يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِينَ ﴾ شایسته نهی بۆ یتغمهر و بۆ باوه رداران که داوای لی خوشبون بکه ن بۆ نه و که سانه هاو به شیان بۆ خوا داناوه.

﴿ وَلَوْ كَانُوا أُولَىٰ قُرْبَىٰ ﴾ وه باوه کو نه و بت په رستانه خاوه نی خزمایه تی زۆر نزیکن، وه که له یتشه وه باسکرا چهند پیاوی له هاوڕێکانی یتغمهری خوا ووتیان: نهی یتغمهری خوا: باو که کانی ئیمه چا که یان نه کرد له گه ل دراوسی دا مافی خزمایه تیان و مرؤ فایه تیان نه که یان به جیگه ی خویان، به نده کانیان نازاد نه کرد و په یمانیان به جی نه هینا، نایا ئیمه بۆ یان بپارینه وه. یتغمهر فهرموی: به لی: منیش بۆ باو کم نه پارینه وه وینه ی ئیبراهیم که بۆ باو کی نه پارینه وه، بۆ قه ده غه کردنی نه و پارانه وهیه نه و نایه تانه ی نارده خواره وه.

په رسیار/ یتغمهر ﴿ یتغمهر ﴾ چۆن ده ستور نه دا به هاوڕێکانی خۆی بپارینه وه بۆ باو که بپه رسته کانیان؟

وه لام/ هه مو شتی ره وایه و دروسته بکری هه تا خوا فه رمان نه دا به قه ده غه کردنیان، کاتی نه و ده ستوره ی داوه خوا فه رمانی نه دا بو به قه ده غه کردنیان. له پاشا یتغمهر ﴿ یتغمهر ﴾ قه ده غه ی کرد له وان، خوای مه زن هو ی قه ده غه کردنی رو ن کرده وه بۆ یتغمهر ﴿ یتغمهر ﴾ بۆیه یتغمهریش رای گه یاند به هاوڕێکانی.

﴿مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُمْ مِنْ أَصْحَابِ الْجَحِيمِ﴾ لهپاش نهووی ړون بویه وه بؤ نهوان بهووی ههوالدان و ړون کردنهوهی لای خوا که بهراستی نهو که سانه له دانیشتون و هاوړیکانی دوزهخن و دهر کهوت له سهر بت په رستی مردوون.

پرسپار/ له کاتیکا داوای لی خوشبون بؤ بت په رستان قه ده غه یه بی، بوجی پیغه مهر (د.خ) داوای لی خوشبونی کرد بؤ گله که ی خوی له و کاته دا ددانی پیروزی پیغه مهریان شکاند و دهم و چاوایان بریندار کرد، فهرموی: نهی خوا به: تو خوش بیه له م گله ی من بهراستی نهوان نه زانن؟

وهلام/ زانایان زوریان وولامی نهو پرسپاره یان داوه توه بهووی که نهو نایه ته قه ده غه ی پارانه وهی کرده بؤ نهو که سانه مردوون له سهر بت په رستی. نهک بؤ نهو که سانه زیندوون و نومیدی باوه رهنایان لی نه کری. هندی له زانایان نه لئین: نهو داوایه له پیغه مهر وه بؤ مافی خویه تی به تایه تی به سهر بت په رستانه وه هدی که ددانیان شکاند، نهک بؤ لا بردنی مافی خوا که بی فرمانی خوا کرابی. بهی گومان بؤ هه مو ناده میزادی هدیه ده ست هه لگری لهو ماف و لهو ده ست دریژانه کرایه وه سهری له لایه ن بی بی باوه رانه وه یا له له لایه ن باوه ردارانه وه. نهی چون ئیراهیم داوای لی خوشبونی کرد بؤ باوکی له گهل نهو میشدا پارانه وه بؤ بی باوه ران دروست نه، له وولامدا خوا نه فهرموی:

﴿وَمَا كَانَ اسْتِغْفَارُ إِبْرَاهِيمَ لِأَيِّهِ إِلَّا عَن مَّوْعِدَةٍ وَعَدَهَا إِيَّاهُ﴾ وه پارانه وهی ئیراهیم بؤ باوکی له بهر هیچ شتی نه بو مه گهر له بر نهو به لئینه بو ئیراهیم به لئینی دا بو به باوکی بوی بیارپته وه لهو کاته دا که وتبونه گفتوگو له باره ی نه په رستی بته کانه وه.

﴿فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ أَنَّهُ عَدُوٌّ لِلَّهِ تَبَرَّأَ مِنْهُ﴾ دواپی کاتی بؤ ئیراهیم ړون بویه وه که بهراستی باوکی دوزمنی خوا به بیزار بو له باوکی و وازی له پارانه وه هینا بوی، دورنیه پارانه وهی ئیراهیمیش وهک پارانه وه پیغه مهر بوی. ئیراهیم وازی له مافی خوی هینا وه. نهک له مافو بی فرمانی خواو پارانه وه بؤ بت په رستان.

﴿ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَأَوَّاهٌ حَلِيمٌ ﴾ بهراستی ئیبراهیم زور خهفته تی نه خوارد و دل نه رم و له خوا ترس بو، زور به نارام و له سهر خو بو له و کاته دا باو کی خراپه ی له گه ل نه کرد، له کاتی توانادا خاوه نی لی بوردن بوه بو نه وانه دژایه تیان نه کرد، نه وه بو باو کی هه ره شه ی لی کردو و تی: نه گهر تو واز له بته کان نه هیتی من واز له تو نه هیتیم، ئیبراهیم له باو کی بوردو گوی نه دایه.

بو زانین: شیعه کان لایان وایه نه بو تالیبی مامی پیغمهر ﴿ ﷺ ﴾ باوه ری هیناوه و موسلمان بوه بو نه و مه بهسته نه توانری ته ماشای (الغدير) دانراوی نه مینی بکری بهرگی (۷) لاپه ره (۳۶۹) چایی سالی (۱۹۶۷) یا ته ماشای ته فسیر (الکاشف دانراوی) موحه مه د جهواد موغیه بکری بهرگی چوار لاپه ره (۱۰۸)

هه ندی له باوه داران نه ترسان پارانه وه یان بو بت په رستان بدر له قه ده غه کردنی گونا بهی و بیته هوی خه شمی خوا له و باره وه خوا فره موی:

وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِلَّ قَوْمًا بَعْدَ إِذْ هَدَاهُمْ حَتَّىٰ
يَبَيِّنَ لَهُمْ مَا يَتَّقُونَ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿١١٥﴾ إِنَّ اللَّهَ
لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَمَا لَكُمْ مِّنْ
دُونِ اللَّهِ مِن وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿١١٦﴾

﴿ وما كان الله ليضل قوما بعد اذ هداهم ﴾ شایسته نه بو خوا له ریگه لا بداو فره مان بدا به ریگه لادانی تا قمی له باوه داران له پاش نه وه ی رانومایی کردون و فره مانی داوه به شاره زابونیان.

﴿حَتَّىٰ يُبَيِّنَ لَهُمْ مَا يَتَّقُونَ﴾ ههتا خوا رونی نه کاته وه بویان شتی پیوستی خوئیانی لی
پاریزن و قهدهغه کرای و نهوان بیکه، نهو کاته به گویره ی ویستی خوئیان خوا له رینگه
لایان نه دا. به لام نه گهر نه زانن به شتی ره وایه یا قهدهغه بیکه سزایان نادری.

﴿إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ﴾ به راستی خوا به هه مو شتی نه زانی و ناگاداره له سه ره تایی
کرده وه ی نهو باوه دارانه وه و کورتایی به سه ر هاتیان و نیازیان له جیهاندا.

﴿إِنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ به راستی بو خوا به خاوه نیه تی و پاشایه تی
ناسمانه کان و زهوی و نه وه ی له سه ریانه و له نیوانیاندایه، وه ک خورو مانگ و نه ستیره کان
و درهخت و کیوو ناوو گیا و گیانه وهران و کانگاگان.

﴿يُخَيِّ وَيُمِيتُ﴾ خوا زیندو نه کاته وه هه موو مردوه کان له نه بونه وه بو لای بون و،
نه مریتی هه موو گیانه به ران و زیندویان نه کاته وه له پاشه روژدا به ونه ی زیندویان
له جیهاندا.

﴿وَمَالِكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ وَّلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ﴾ وه نیه بو ئیوه له جگه ی خوا هیچ دوست
و کار به دهستی بتاپاریزی له سزای خوا و سودتان پی بگه نی و، بوتان نیه هیچ
یاریده ده ری قهدهغه بکا له ئیوه سزای خوا که گه نجینه و پیتی ناسمانه کان و زهوی به دهسته.
باسی جهنگی ته بوک و نهو شانهای په یوه ندیان بهو جهنگه وه هیه هیشتا کورتایی پی
نه هاتوه، نهو جهنگه جیاوازیکی به کجار زوری هیه له گهل جهنگه کانی تردا به تاییه تی.
گرنگی نهو جهنگه نه وه یه له کاتی گرانی و برستی و گهرمی و تنویتی زوردا دهستی پی
کراوه به شیوه یه (۱۰) کهس له موسلمانان هوشترکیان هه بو نوره به نوره سووارو
پیاده یان له گهل به کتری نه کرد، خوارده مهنی و تویشویان جو ی سوسایی و خورمای
کرماوی بو. یه کیکیان به دانه خورمایه کی نه جوی و ههتا تامه کی نه چیشت و نهیدا
به هاوړیکه ی، نهختی ناویان نه خوارده وه، ههتا وایان لی هات هوشتریان سه ر نه بری و
شیاکه ی گه ده ی هوشتره که یان نه گوشیه نیو ده می خوئیانه وه و زمانیان پی تهر نه کرد. لهو
جهنگه دا دوورووان نه چون بو نهو جهنگه، بوړون کردنه وه ی نهو باسانه خوا نه فهرموی:

لَقَدْ تَابَ اللَّهُ عَلَى

النَّبِيِّ وَالْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ فِي

سَاعَةِ الْعُسْرَةِ مِنْ بَعْدِ مَا كَادَ يَزِيغُ قُلُوبُ فَرِيقٍ

مَنْهُمْ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ إِنَّهُ بِهِمْ رَءُوفٌ رَحِيمٌ ﴿١١٧﴾

وَعَلَى الثَّلَاثَةِ الَّذِينَ خُلِفُوا حَتَّى إِذَا ضَاقَتْ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ

بِمَارْحَبَتِمْ وَضَاقَتْ عَلَيْهِمْ أَنْفُسُهُمْ وَظَنُّوا أَنْ لَا مَلْجَأَ

مِنَ اللَّهِ إِلَّا إِلَيْهِ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ لِيَتُوبُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ التَّوَّابُ

الرَّحِيمُ ﴿١١٨﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ

الصَّالِحِينَ ﴿١١٩﴾

﴿ لَقَدْ تَابَ اللَّهُ عَلَى النَّبِيِّ ﴾ به راستی خودا په شیمان بونه وهی وهر گرت

له پیغمه در. ناو بردنی پیغمه در بو کردنه وهی باسه که یه به وینه ی کلیلی. بو نه وهیشه

باسه که ی پی شیرین بکری. نه گینا پیغمه در لهو که سانه نیه شتی بکا بیته هوی په شیمان

بونه وه. پیغمه در ﴿ ﷺ ﴾ خوا پاراستویه تی له گوناوه، په شیمان بونه وه وا نه گیه نی گوناھی

لی پیش که وتبی؟

زانا یان به جگه ی نهو باسه پیشوانه وولامی نهو پرسیاره یان داو ته وه به مانه ی خواره وه:

۱- ئەو رستەیه بە کار هاتووە بۆ پێغەمەر ﴿ﷺ﴾ لەبەر ئەوەیە لەوانەیە پێغەمەر ﴿ﷺ﴾ خودای مەزن (خلاف الاولی) کردبێ.

۲- باسکردنی پێغەمەر ﴿ﷺ﴾ بۆ ئەوەیە ریزی کۆچ کەران و یاریدەدەران رۆن بێتەووە بۆ ئادەمیزاد بەو بۆنەووە دووای ناوبردنی پێغەمەر ناوی ئەوان براوە، هەرۆک بۆ رۆن بونەووەی گەورەیی پێغەمەر ﴿ﷺ﴾ خۆی مەزن دووای ناوی خۆی ناوی پێغەمەر ئەهیتی زۆر جارەن.

۳- لەبەر ئەوەیە پێغەمەر ﴿ﷺ﴾ دەستوری دا بە دوورپووان نەچە دەرەووە بۆ جەنگی تەبۆک پێش ئەوێ خوا فەرمانی پێ بدا، ئەوەیش جۆرە چاکە نەکردنیکە لە پێغەمەرەووە ﴿ﷺ﴾ هەرچەندە بە گۆڕەوی بیری خۆی وای ئەزانی نەچۆنە دەرەوویان چاکە، ئەوێ بۆ لە نایەتی (۴۳) ی ئەم سورەتەدا خوا رۆی فەرمودەوی خۆی کردە لای پێغەمەر و فەرموی ﴿عَفَا اللَّهُ عَنْكَ لَمَ أَذْنَتْ لَهُمْ﴾ خوا لیت ببوری بۆ دەستورت دا بەو دوورپووانە ؟

۴- هەموو کەسێ لای شایستەییەو پێی خۆشە پلەیی بەرز بێتەووە لەنزمەووە بۆلای بالا پێغەمەر پەشیمان بووەووە هەتا پلەیی بەرزتری پێ ببەخشری. کەواتە بۆمان دەرکەوت پەشیمان بونەووە مانای ئەوێ نە گوناھی لی پێش کەوتبێ هەر لەبەر بونەووەی پلەو پایە مەبەستە ئەفەرموی بە پێغەمەر ﴿ﷺ﴾ :

﴿لِيَغْفِرَ اللَّهُ لَكَ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَخَّرَ﴾ یانی بۆ ئەوێ خوا لە گوناھی توو خۆشیی لەشتی پێش کەوتووە لە گوناھی توو لەشتی دوواکەوتووە و لەمەو دووا دیت. یانی لەو شتەنە شایستە نە لەتۆ پەیدا بن لەوێنە توو ناو ئەبرئ بە گوناھ یا لە جگەیی توو بە گوناھ ناو ئەبرئ.

﴿وَالْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ﴾ وە خوا پەشیمان بونەووەی وەرگرتووە لە کۆچ کەران و لە یاریدەدەران لەبەر ئەوێ لایان سەختبو بچەنە دەرەووە بۆ جەنگی تەبۆک، چونکە کاتە کەیان زۆر گەرم و ناخۆش بو، ئەوەیش بە گوناھ دائەنری بۆ ئەوان، بۆ ئەوەیش پلەیان بەرز بێتووە وەلای خوا بەهۆی پەشیمان بونەوویان لەوێ لە دایان پەنھا درابو، بۆ رۆن بونەووەی ئەو ناخۆشیە خوا ئەفەرموی.

تەفسیری زمانکۆیی

﴿الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ فِي سَاعَةِ الْعُسْرَةِ﴾ که سانیکی نهوتون دووای پیغمهر کهوتون بۆ جهنگی تهبوک له کاتیکی تهنگ و گراند.

﴿مَنْ بَعْدَمَا كَادَ يَزِيغُ قُلُوبُ فَرِيقٍ مِنْهُمْ﴾ له پاش شتی نزیك بو لابدا دلی هندی له کۆچ کهران و یاریده ران له بۆ چونه دهره وه له گهل پیغمهر بۆ جهنگ و بهرده وام نه بن له سهر باوه رهتیا. به لام هندی له وان توشی ناخوشی بون له روشتندا و توشی ده مار تیک چون بون، و یستیان بگه رینه وه، خوا پاراستنی له و نیازه و نه وانیش نارامیان گرت له بهر خوا، بۆیه خوا نه فهرموی:

﴿ثُمَّ نَابَ عَلَيْهِمْ إِنَّهُمْ يَرُوفُ رَحِيمٌ﴾ له پاشا خوا په شیمان بونه وهی وهر گرت له که سانه نزیکبوو دلان لابدا له چونه دهره وه له گهل پیغمهر ﴿﴾. وهر گرتنی په شیمان بونه وه له وان بۆ نه وه بو خوا پله یان بهرز بکاته وه. نه گینا نیازی خراپه و نه کردنی به گونه نانوسری. به راستی خوا بۆ نه و که سانه زۆر به به زهیی و نه رمه، میهزه بانه بۆیان له بهر نه وهی نه زانی راستی و چاکه له وانه وه دهرته که وی له مه و دووای، نیازیان بوخته یه، نه و شته به دلاینا هاتوه رویشته و نایه ته وه به دلاینا.

له نایه تی (۱۰۶) ی نه م سوره ته دا خوا فهرموی: تا قمی له وانه دووای کهوتون پاشه روژو به سهر هاتیان دووای نه خری بۆ فرماندانی خوا یا سزایان نه دا یا په شیمان بونه وه یان لی وهر نه گری. نه و تا قمه سی که سبون: که عبی کوری مالیک هونراوه بیژی به ناوبانگ. مه راره ی کوری ره بیع. هیلالی کوری نومه یه ی نه لواقیفی.

ههرسی که سه که یان له دانیشته وانی مه دینه بون له خزمهت پیغمهر ﴿﴾ نه چوبون بۆ جهنگی تهبوک له بهر سستی و ته مه لیان. نه که له بهر دوواری و بی باوه ری، باوه ریان به خواو به پیغمهر توند بو، خواو پیغمه ریان به راستی خوش نه ویست ههر چهند نه وان دووای کهوتون له چونه دهره وه دا. به لام راستیان بۆ خویان هه لبارد له بهر ئاین پاکبون و نه ترسان خوا نابرویان بیا، ددانیان به گوناھی خویانانا، پیغمهر گفتوگری نه وانی وهر گرت و فهرموی: راست نه که ن. له گهل نه وه یشدا له وان خوشبو فهرمانی دا به باوه رداران

گفتوگويان له گهل نه کهن، نه وانش بزيان دهر کهوت هيچ که سي په يوهنديان پتوه ناکاو له گهلان نادوين، خويانيان له بهر چاو کهوت، بهندي خانهيان لاخوشر بو، له رږڅيکا پيغمهر ﴿ ﷺ ﴾ ناردی بولای ژنه کانيان و فرماني دا تيکه لاويان نه کهن. په نجا شو به سر نه و روداوه دا رويشت، په شيمان بونه ويان به باشي جيگهي خوي گرت له دليانا، بويه خوي مهن په شيمان بونه وي لي وهرگرتن فرموي:

﴿ وَعَلَى الثَّلَاثَةِ الَّذِينَ خَلَفُوا ﴾ وه خوا په شيمان بونه وي وهرگرت و رږاندی به سر نه و سي که سي نه و تو دوواکه وتبون له جهنگ و نه چونه دهره وه و فرماني خوا بزيان دواخرا.

﴿ حَتَّى إِذَا ضَاقتْ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ وَضَاقتْ عَلَيْهِمْ أَنْفُسُهُمْ ﴾ هه تا کاتي تنگ و تروسکيو له سيريان زه وي به و پانيه وه ه يوو، دليان له سر خويان ته نکيو له زوري خه فته تاو بي که س و بي هاوري بي چاره، به هيچ جوړي خوشي نه چوه دليانه وه. ﴿ وَظَنُّوا أَنْ لَا مَلْجَأَ مِنَ اللَّهِ إِلَّا إِلَيْهِ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ لِيَتُوبُوا ﴾ وه زانيان هيچ په ناگايه نيه برون بولای له بهر خه شي خوا له وان مه گهر هر بولای خواو به تهمای لي بوردنی خوا له روي به زه ييه وه، له پاش نه و هم وه ناخوشي و بي چاره يي و دهردي سهره توشيان بو له ماوه لي نه و په ناجا شوه دا خوا کومه کي پي کردن و رږاندی به سيريانا په شيمان بونه وه و ميهره باني خوي له بهر نه وي که په شيمان بينه وه و بهر ده وام نه بن له سر گونا. زور راسه هه تا خوا ياريدهي ناده ميزاد نه داو نه خشه نه کيشي بو په شيمان بونه ويان په شيمان بونه وه بو که س نايي و ده ست نادا بزيان.

﴿ إِنَّ اللَّهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴾ به راستي خوا هر نه وه په شيمان بونه وه وهرگري به زوري له بقنده کاني خوي، زور خاوه ني به زه يي و ميهره بانيه بو هم مو بهنده کاني خوي. کاتي نه و نايه تانه هاته خواره وه له دوواي په نجا شو باوه رداران به و نايه ته زور خوش حال بون و جه نه پيروزه يان له يه کزي نه کرد و له و سي که سديش، نه و سي که سانه به جوړي خوش حال بون نه هاته ژماره، که عبي کوري ماليک ويستي له خوشي و له موژه ده دا

هموو دارایی خوئی بیه خشی. پیغمهر ﴿ﷺ﴾ فرمانی بی دا هندیکی بیه خشی. هندیکی به جی بیلئی بو خوئی و خیزانه کهی و پیمانی دا له هموو دووا ههر گیز درؤ نه کا.

﴿یا ایها الذین امنوا اتقوا الله﴾ ئهی که سانیکی ئه وتو باوهرتان هیتاوه: ئیوه له خوا بترسن و خوتان بپاریزن له بی فرمانی خوا، مه که پته وه بو لای خراپه کردن دووای به شیمان بونه وه.

﴿وَكُنُوا مَعَ الصَّادِقِينَ﴾ وه ئیوه له گهل پیاو چاکان بن له گفتوگو له کردارتانا. ویتهی ئه وه که سانه بن له راست گزیدا. له گهل دووروان و دروزنانا مهن و دوایان مه که ون. کاتی خوای مه زن فرمانی دا به هاوړیکانی پیغمهر ﴿ﷺ﴾ هاوړپی راست گزیان بن له هموو جهنگیکا، دوو پاتیشی نه کاته وه و قه ده غهی نه کا نه چون له گهل پیغمهر دا بو هموو جهنگی و نه فهرموی:

مَا كَانَ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ وَمَنْ حَوْلَهُمْ
مِّنَ الْأَعْرَابِ أَن يَتَخَلَّفُوا عَن رَّسُولِ اللَّهِ وَلَا يَرْغَبُوا بِأَنفُسِهِمْ
عَن نَّفْسِهِ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ لَا يُصِيبُهُمْ ظَمَأٌ وَلَا نَصَبٌ
وَلَا مَخْمَصَةٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَطْئُونَ مَوْطِئًا يَغِيظُ
الْكُفَّارَ وَلَا يَنَالُونَ مِنْ عَدُوِّ نِيلًا إِلَّا كُتِبَ لَهُم
بِهِ عَمَلٌ صَالِحٌ إِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٢٥﴾
وَلَا يُنْفِقُونَ نَفَقَةً صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً وَلَا يَقْطَعُونَ
وَادِيًا إِلَّا كُتِبَ لَهُم لِيَجْزِيَهُمُ اللَّهُ أَحْسَنَ مَا كَانُوا

يَعْمَلُونَ ﴿١٤١﴾

﴿ مَا كَانَ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ وَمَنْ حَوْلَهُمْ مِنَ الْأَعْرَابِ أَنْ يَتَحَلَّفُوا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﴾ نابی و دروست نیه بۆ دانیشتوانی مەدینە و کەسی لە دەوروو پشتی ئەوانن لە عەرەبە دەشتە کە کان کە دووا بکەون لە نیراوی خوا لە هەموو فەرمانە پەواکاناو قەدەغە کراوە کانا بە تاییەتی لە جەنگ کردندا.

﴿ وَلَا يَرْغَبُوا بِأَنْفُسِهِمْ عَنْ نَفْسِهِ ﴾ وە بۆیان نیه نازار پارێژن لە خۆیان و نە ی پارێژن لە پێغمەر، شایان نیه بۆیان خۆیان لە خۆشیدا بژین و پێغمەر لە ناخۆشیدا یانی دروست نیه بۆ ئەوان و بۆ هەموو باوەرداران کە داوای سودی خۆیان بکەن و لەشی خۆیان پارێژن لە نازار واز لە پێغمەر بهێتن و نە ی پارێژن، ئەو فەرماندانە دەر بارە ی پێغمەر پێوستیکە خوا پێوستی کردووە بۆ پاراستی پێغمەر ﴿ ﷺ ﴾ لەو شتانه خوا داوای کردووە لە باوەرداران کە پاراستی پێغمەر ئەبێتە هۆی راغوبیان و دەرچونیان لە تاریکی بی باوەرپەوه بۆ لای روناکی باوەر هێنان. بە کورتی نابی خۆیان یان لە پێغمەر خوشتر بوی.

ئەگەر ئەو ئەبو خەیسە مە ی هاوڕێ ی پێغمەر گەشتە نیو باخە کە ی خۆی و ژینکی زۆر جوانی هەبو ژێرە خەری بۆ راخست لە سیبەرداو خورماو ئاوی ساردی بۆ هێناو نزیک کردنەو ئەبو خەیسە مەوه، ووتی: سیبەری چڕو خورمای تازە و ئاوی ساردو ژنی جوان و پێغمەریش لە ژێر گەرمای خۆرو بای گەرمدا بێ ئەوانە هەمویان چاک نین. هەلساو سواری هوشەرە کە ی خۆی بو شمشیر و تیرە کە ی هەلگرت بە تیزی رۆشت بە نیو تۆزدا. پێغمەر فەرمو ی: ئەبو خەیسە مەیه. بە لی: ئەو، پێغمەر ﴿ ﷺ ﴾ زۆر خوش حال بوو داوای لی خوشبونی بۆ کرد.

پوخته و کورتە ی ئەو رێستە ئەمەیه: یانی پێوستە لە سەر هەموو موسلمانانی یاری دە ی کردەو ی راستی بداو خەبات بکەن لە دژی کاری پوچ و خراپ. سودی تاییەتی خۆیان

کاریان تی نه کاو واز له تاین بهین و واز له پیغمهر بهین به درو به ده له سه وینهی دووړه کانی سهرده می پیغمهر ﴿ ﷺ ﴾ که واته باسکردنی دانیش توانی مه دینه و ده ورو پشی له بهر نه ویه نریکون له ورو داوی ته بک و باسه که باسی نه وانه.

﴿ ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ لَا يُصِيْهِمْ ظَمًا وَلَا تَضَبٌ وَلَا مَخْمَصَةٌ فِیْ سَبِيْلِ اللّٰهِ ﴾ نه و قه ده غه کردنهی دووا که وتن و نه چون بو جهنگی ته بک له درزی خراپه کاران بو نه ویه بو که به راستی نه وانه له گه ل پیغمهر بن توشی نه وانه نابی تنوتی و نازار و برستی له ریگه ی خوا دا.

﴿ وَلَا يَطْعُوْنَ مَوْطِئًا يَّفِيْظُ بِهِمُ الْكُفٰرُ وَلَا يَنَالُوْنَ مِنْ عَدُوِّئِلَّا ﴾ وه نه وانه دانانین بیان به جیگه یه کدا توره بکا به هو ی نه و بی دانانه ی نه وانه بی باوه ران و نازاریان نه واده او رقیان نه جول ی و، توشی نه وانه نابی له دوژمنه وه هیچ شتی له کوشن و دیل کردن و بریداری و له ناوچونی داراییان و هدرشتی توشی خه فته یان بکا به و بو نه وه رق جولانی بی باوه رانی تیدا، بی، تیر نه و نازاره که می یا زور نه وانه همویان به فیرو ناچن و بی پاداشت نابن.

﴿ اِلَّا مَا كَتَبَ بِهٖ لَھُمْ عَمَلٌ صَالِحٌ ﴾ مه گر نه ورسری و پیوست نه کری بو نه وانه به هو ی نه و کارانه یانه وه پاداشتی کرده ویه کی چاک و ده ستیان نه که و ی له پاشه پروژدا و له جیهاندا به سهر به رزی نه زین.

﴿ اِنَّ اللّٰهَ لَا یُضِیْعُ اَجْرَ الْمُحْسِنِ ﴾ به راستی خوا به فیرو نادا پاداشتی چاکه کاران له روژی دو وایدا به و بو نه وه جهنگیان کرده له گه ل پیغمهر ﴿ ﷺ ﴾.

بو زاین: نه بی بزاین نازار دهرترین و گرانترین شت بو ناده می زاد نه مه یه: دوژمن زه و ی و نیشتمانیان داگیر بکه ن، تیر نه و دوژمنه بی باوه رین یا موسلمان مه گر لای یه کی گران نه بی به کری گیرای دوژمنی و خاوه نی تاین و ناموس نه بن و بی ویزدان و خو فروشن، وینه ی کوردان نیشتمان داگیر او دهر به دهر کراو، خو فروشانیان یاریده ی دوژمنیان نه دهن و به پاره یه کی که می دوژمن گوندو شاره کانیان نه روختن.

نیسلام هه رگیز لای ره وانه و په سهند نیه نیشتمانی جگه ی خو ی داگیر بکا به جگه ی نه م دو ووه یانه:

۱- مەگەر بۇ ئەۋەى زىيانى توشى نىشىتمانى جگەى خۇيان بوبى و موسلمانان بىانەۋى ئەۋ ناززارە نەيەلن، ۋەك ئەۋەى ئاگر بەربوبىتە خانوى يەكى لەۋ كاتەدا بۇ لا بردنى ئەۋ زىانە دروستە بچنە نىۋ خانوى يەكى تر بۇ كورژانەدەۋەى ئەۋ ئاگرە لە خانوى دراوسى كەيا، ۋىنەى ئەۋەى پىغەمەر ﴿ﷺ﴾ پەلامارى رۆمەكانى دا لە كاتىكا ويستيان مەدىنە داگىر بگەن و ئىسلام بىنە بر بگەن.

۲- بۇ ھىزىكى دادپەرۋەر ھەيە بچى بەھاۋارى دانىشتوانى ھەرىمى بۇ راۋنانى داگىر كەران و سەركوت كردنى ستەمكاران و گەرپانەۋەى ئاسايش بۇ ستەم لى كراۋان. ﴿وَلَا يَنْفَقُونَ نَفَقَةً صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً وَلَا يَقْطَعُونَ وَادِيًا﴾ ۋە خەرچ ناكەن لەرىگەى خواداو نايىبەخشن خەرجىبەكى كەم ۋىنەى دەنكە خورمايە ياتورەكەيەۋ، نايىبەخشن خەرجى گەۋرە ۋىنەى عوسمان لەۋ شتەى بەخشى بۇ ھەلسوراندنى جەنگى تەبوك و، نايىبەخشن بىر و نايەنە دوۋا، ھىچ شىۋىي و ماندوبون و ناخوشىە توشيان بىي. ﴿إِلَّا كُتِبَ لَهُمْ لِيُحْزِبَهُمُ اللَّهُ أَحْسَنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ مەگەر خوا نوسىۋىتى بۇ ئەۋ كەسانە لەبەر ئەۋەى پاداشتيان بداتەۋە بە شىرىنترىن پاداشتى شتى ئەيكەن لەجىھانداۋ ئەيىبەخشن .

كاتى ئايەتى (۱۲۰-۱۲۱) ى ئەم سورەتە ھاتنە خوارەۋە ھۆزو دىھاتى موسلمانا ۋوتيان: سۆيىندمان بەخودا لدوۋاى ئەم رۆژە لەھىچ جەنگى دوۋاناكەۋىن و دابارىن بەسەر مەدىنەداۋ بۇ ئەۋ مەيەستە. خۋاى گەۋرە فەرمۋى:

وَمَا كَانُوا الْمُؤْمِنُونَ لِيَنْفِرُوا كَافَّةً
فَلَوْلَا نَفَرَ مِنْ كُلِّ فِرْقَةٍ مِّنْهُمْ طَائِفَةٌ لِّيَفْقَهُوا فِي الدِّينِ
وَلِيُنْذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ ﴿١٢٢﴾

تەفسىرى زمناكۆيى

بن لهه مو رویه که وه و نه و تاقمه فیّری نه وانه بکه ن چونه ته دهر وه بو جهنگ نه و
 زانست و زانیاریه فیّری بوون له خزمه پیغه مهر و زاناکانه وه و بیشان ترستین له سزای خوا
 کاتی گه رانه وه له جهنگ. یانی بن به دوو به شه وه: به شیکیان بچن بو جهنگ و به شتی
 تریان شاره زای سنورو دستور بن له مه دینه. نه و نایه ته پیروزه شاره زای نه و ه مان نه کا له م
 سه رده مه ی نیمه شیدا پیوسته له سه ر موسلمانان کومه لیکیان تهرخان بکه ن بو فیرونی
 هه موو زانسته کان له هه ر جیگه به فیر بکرین، نیتر نه و زانسته ده ستوری په رستی یا
 یاسایی یا فرموده ی خواو پیغه مهر بی، یا فیرونی زانستی پزیشکی و نه ندازیاری یا
 دوزینه وه و دهر هیانی پست و فهری نپو زه وی و سه رزه وی و سروشتزانی و شتی
 تر، یادروست کردنی چه ک و که شتی و زانستی کاره بایی، هه تا دی کاتی خوای مه زن
 فرمانی دا به پیغه مهر ﴿﴾ که به که م جار خزمه کانی برستی نریکتر بونریک،
 فرمانیشی دا به پیغه مهر جهنگ بکا له گه ل نه ته وه کانی تر دا پی به پی و نریک بو دور.
 نه وه بو پیغه مهر ﴿﴾ به که م جار جهنگی کرد له گه ل خزمه کانی خو ی، له پاشا
 عه ره به کان، دووای نه وان خاوه ن نامه کان وه ک به نو قوره یزه و به نی نه زیرو خه یه رو
 فده ک، دوو باره گا وره کانی روم و شام، دووای پیغه مهر ﴿﴾ ها ورپیکانی پاش ماویه
 شام و عیراق و جیگه کانی تریان دا گیر کرد، بو جی به جی کردنی نه و کارانه خوا فرموی:
 ﴿وَقَاتِلُوا الَّذِينَ يَلُونَكُمْ مِنَ الْكُفَّارِ﴾ وه نیوه ی موسلمان جهنگ بکه ن له گه ل
 که سانیکی نه و تو له بی باوه ران نریک له نیوه نریک له دووای نریک. که واته پیوسته
 له سه ر هه مو لایه ک له موسلمانان کاتی ترسیان په یدا کرد له دوژمنی خو یان خو یانیان بو
 ناماده بکه ن و په لاماریان بده ن و ته فرو تونایان بکه ن به گویره ی توانا. به و مه رجی په یمانی
 ناشتی نه به سزایی له گه ل نه و بی باوه رانه.

﴿وَلِيَجْذُوا فِيكُمْ غِلْظَةً وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ﴾ وه بو نه وه ی نه و بی باوه رانه
 ده ستیان بکه وی و بزائن له نیوه وه سه ختی و نازیایی، بویان دهر که وی نیوه خو تانتان ناماده
 کردوه بو بهرگری و، نیوه بزائن به راستی خوا له گه ل نه و که سانه به خو پارژن له بی
 فرمانی خوا، له گه ل که سانیکه باوه ریان پاکه و نیازیان خاوینه له جهنگ کردند، نه وه ی
 له توانایانه له چه ک و که ره سه و تفاق ناماده یان کردوه، خوای گه وره یش یارمه تیان نه دا.

له پاشا خواى مهزن باسى هه ندى تر له پاش ماوهى كرده وهى خراپى تى دوور ووانه نه كاو نه فهرموى.

وَإِذَا مَا أَنْزَلَتْ سُورَةٌ فَمِنْهُمْ مَن يَقُولُ أَيْكُمُ زَادَتْهُ هَذِهِ
 إِيْمَانًا فَأَمَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا فزَادَتْهُمْ إِيْمَانًا وَهُمْ يَسْتَبْشِرُونَ
 ﴿١٢٤﴾ وَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ فزَادَتْهُمْ رِجْسًا
 إِلَى رِجْسِهِمْ وَمَاتُوا وَهُمْ كَافِرُونَ ﴿١٢٥﴾ أُولَٰئِكَ
 أَنَّهُمْ يُفْتَنُونَ فِي كُلِّ عَامٍ مَّرَّةً أَوْ مَرَّتَيْنِ ثُمَّ
 لَا يَتُوبُونَ وَلَا هُمْ يَذْكُرُونَ ﴿١٢٦﴾ وَإِذَا مَا أَنْزَلَتْ
 سُورَةٌ نَّظَرَ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ هَلْ يَرِيكُمْ مِّنْ أَحَدٍ
 ثُمَّ أَنصَرَفُوا صَرَفَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ
 ﴿١٢٧﴾

﴿وَإِذَا مَا أَنْزَلَتْ سُورَةٌ فَمِنْهُمْ مَن يَقُولُ أَيْكُمُ زَادَتْهُ هَذِهِ إِيْمَانًا﴾ وه هه كاتى بنيرابه ته خواره وه سوره تى يا پارچه چه له قورنان دواى هه ندى لهو دوور ووانه كه سى وا هه به به گالته كرده وه بهو سوره تى قورنان به موسلمانان نه لى: چ كه سى له تبه وه پارچه سوره ته باوه ره تانى زور كرده به پيغمهر و بزسن لهو شتهى نه لى. خواى مهزن وولا ميان نه داته وه و نه فهرموى:

﴿وَإِذَا مَا نُزِّلَتْ سُورَةٌ نَّظَرَ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ هَلْ يَرَاكُمْ مِنْ أَحَدٍ﴾ وه هه کاتی
بئریته خواره وه پارچه یه له قورئان ته ماشایان نه کرد هه ندیکیان بؤلای هه ندی تریان و
چاویان له یهك دانه گرت و بی ته کهنین و گالته یان نه کرد بهو پارچه قورئانه و ئه یان ووت:
نایا یه کی له موسلمانان ئیوه ئه بینن نه گهر بچینه دهره وه، نه وهك نهییمان دهر بکهوی
ئابرویان بچی، نه گهر دووایی نه گهر بیانزانیایه یه کی له موسلمانان ئه یان بینن
دانه نیست له سهر شیوهی خراپه ی دلی پسیانه وه.

﴿ثُمَّ انْصَرَفُوا صَرَفَ اللَّهِ قُلُوبَهُمْ﴾ له پاشا ئه و بی باوه رانه هه لسان له خزمهت
پیغه مهرو نه چون بهلای کاری خویانه وه بی ناگا بون له تاوانی خوا وهك هیچ شتیکی
خراپان نه کرد بی، خوا دلی ئه وانی وهر گیر ابو له ئاستی راستی له دووای ئه و بهلگانه
بؤیانی دانابو، دووایی باوه ریان نه هیتا که وواته خویان بهر پر سیاری ئه و وهر گه رانه رسته و
خو.

﴿بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ﴾ بهو هویه وه به راستی ئه و دوو روداوانه تاقیمکن نه زانن و بیر
له فهرموده کانی خوا ناکه نه وه بؤ زانینی ریگه ی راست.
له پاشا خوی مهزن زوی فهرموده ی خوی نه کا بؤلای هه مو ناده میزادو به توندی
سویند نه خواو نه فهرموی:

لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ
عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ
رَءُوفٌ رَّحِيمٌ ﴿١٢٨﴾ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ
إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ﴿١٢٩﴾

﴿ لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ أَنْفُسِكُمْ ﴾ بهراستی هاتوه بولای ئیهوی ئادهمیزاد نه گهر
بتانهوئ بگهرتین به داواوی راستیدا و ریگهی راست بناسن فروستادهیه لهپره گهزی خورتان
و له نهوئ نادهم، له بهر پزترین هوژتان ههتا بئی به هوئ رزگاریتان له نه زانین ووشکیتانهوه
بولای زانین و دل نه رمی.

﴿ غَزِيرٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ ﴾ گران و ناخوشه له سه ری شتی تووشی ئیهو بئی له نازار
به هوئ گونا هتانهوه و له ریگهی راست لادانتان له ههمو ئادهمیزادی به بئی جیاوازی، لایشی
گرانه بونه وهرانی تریش توشی نازارو خراپه بین.

﴿ حَرِصٌ عَلَيْكُمْ ﴾ زور به په رو شهوه کۆل نه دهره له سه ری ئیهوی ئادهمیزاد به گشتی بو
دوژینهوئ ئاسایش و بهختیاری و خوشیتان له ههمو کار پکشان له نه مرؤو له دوا رۆژدا، بو
نهوئ ئیهو باوه به خودا بهتین ههتا توشی نازاری پاشه رۆژ نه بن.

﴿ بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُوفٌ رَحِيمٌ ﴾ زور به به زهیی و میهره بانه به باوه دراران، به خشندهیی
زوره بو یان ههمو کاتی له هه و لدایه که نازارو ناخوشی توشیان نه بئی، له هه و لدایه بو
به رگری کردن له ده ست در پز لای بو سهریان و ئاواتی خوشی نه وانه.

پتغه مه ری خوا هه رچه نده خاوه نی به زهیی و به خشنه بو ههمو ئادهمیزاد و ههمو
بونه وهران. به لām هه ر که سی به ناره واپه لاماری باوه دراران بداو بیهوئ یاری بکا به بونیان
و ناموسیان و نیشتمانیان و دارایی نه وان، زور به توندی و به تیژی ریگهیان لی نه گری، بو
ناره وایی بی باوه ری و ستم و داگیر کردن له ئادهمیزاد به تاییه تی له باوه دراران نه رم و
نیان نیه له بهر نهوئ ئایینی ئیسلام ئایینی مرو فایه تیه، به بئی نهو ئایینه مافی ئادهمیزاد
ناپار پزری، پیوسته له سه ری باوه دراران بته وولām و ئایینی ئیسلام بچه سپینی.

﴿ فَأَنْ تَوَلَّوْا ﴾ دووایی نه گهر پشتیان کرده راستی و په پرهوئ پتغه مه ر ﴿ ﷻ ﴾،
باوهریان نه هیتاو هه و لئ جهنگ و دوو رویی و پرو پا گهنده بلاو کردنیاندا له دزی
موسلمانان.

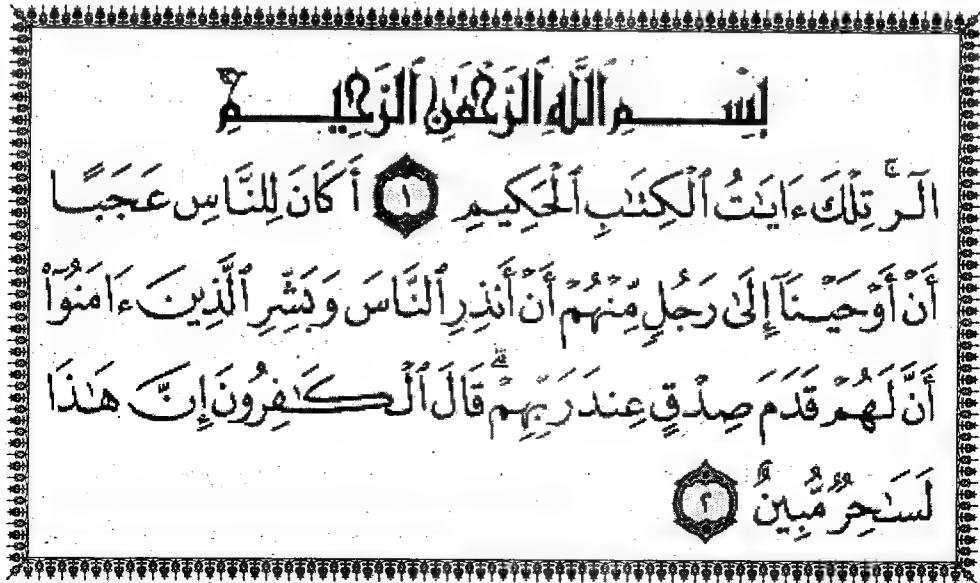
﴿ فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ﴾ دووایی تو بلی: من خوام به سهو سه رم نه خاو زالم
نه کا به سه ری بی باوه راندا، هیچ که سی نیه په رستی راستی بو بکری مه گهر هه ر خوا ی تاک
و نه نها.

﴿ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ ﴾ هه ره له سه ره خوا من پشت ته به ستم، هه مو کار یکم هه والله ی خوا ته کهم، هه ره خواهه توانای به سه ره هه مو شتیکا هه ده.

﴿ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ﴾ وه هه ره خواهه پهروه ردگارو خواهه نی کورسی و ته ختی زور گه وره و خواهه نی هه مو بونه وهران. یانی بونه وهران زور گه وره ترو فراوان تره له ناسمانه کان و زهوی و جگهی ته وانش. (عهرش) هیمایه له توانای بی وینه ی خوا بنو هه مو بونه وهران.

له‌مه‌که‌ی ریزدار هاتوته خواره‌وه، جگه له‌ئایه‌تی (۹۶-۹۴-۴۰) ژماره‌ی ئایه‌ته‌کانی (۱۰۹) ئایه‌تن.

کاتی‌خوای مه‌زن به‌سوره‌تی کۆتایی هینا به‌باسکردنی پیغمهر ﴿ﷺ﴾، ده‌ست به‌باسی توانای خو‌ی ئه‌کا له‌م سوره‌ته‌دا به‌باسکردنی گه‌وره‌یی بی‌هاوتای خو‌ی و ئه‌و شته‌یش نارده‌وه‌تی بۆ سه‌ر فروستاده‌ی خو‌ی و ئه‌فه‌رموی:

(بسم الله الرحمن الرحيم)

به‌ناوی خوای به‌خشنده‌ی میهره‌بان

﴿الرا﴾ زانایان بیری زۆر جیاوازیان هه‌یه له‌مانای ئه‌و پیتانه‌دا، له‌سوره‌ته‌کانی بێشودا باسیان کراوه به‌جۆری بچینه‌مێشکه‌وه‌و جیگه‌ی بروای زۆربه‌ی زانایان بێ. ﴿تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْحَكِيمِ﴾ ئه‌و ئایه‌تانه‌ی له‌مه‌و پێش باسیان کراوه، ئه‌و ئایه‌تانه‌ی ره‌وانه‌ کراونه‌ته سه‌ر موحه‌مه‌د ئایه‌ته‌کانی نامه‌یه‌کن پرن له‌زانست و مانایه‌کیان هه‌یه‌ دورن له‌تیک چوون.

ته‌فسیری زمانکۆبی

به بی‌ی کات مانا کانیان ناگورین، پاکن و دورن له دژایه تی یه کتری، له سه‌ر
بنچینه کی به هیژ دانراون، دهست کاری و له ناو چون رویان تی تاکا، قه‌ده‌غه کهری
همو جوړه خراپه کن بی‌باوه‌رانی قوریش سدریان سور ئەما که خوا موحه‌مد هه‌لبژیږی
بو پیغه‌مه‌رایه تی له جگه‌ی نه‌وان، نه‌یان ووت: خوا که‌سی دهست نه‌که‌وتوه بیکا
به پیغه‌مه‌ر جگه‌ی هه‌تیوی نه‌بو تالیب، وایان دانابو له‌و دوو‌شاره گه‌وره‌ی مه‌که‌و تایف
نه‌بوایه پیاوی گه‌وره بکرایه به پیغه‌مه‌ر، خوای مه‌زن وولامیان نه‌داته‌وه و نه‌فهرموی.

﴿اَکَانَ لِلنَّاسِ عَجَبًا اَنْ اَوْحَيْنَا اِلٰی رَجُلٍ مِّنْهُمْ﴾ نایا جینگه‌ی سه‌رسورمانه بو
ناده‌میزاده بی‌باوه‌ره‌کان که ئیمه‌ سروش بنیږین بولای پیاوی له‌خویان، نه‌و پیاوه‌یش
بریتی بی‌له‌موحه‌مد خوا هه‌لی بژیږی، خویان نه‌یناسن به‌بنه‌ماله‌و ره‌گه‌زه‌وه، بو‌یان پونه
راست گزو داوین پاکه.

له‌پاشا خوا رونی نه‌کاته‌وه هوی ره‌وانه کردنی پیغه‌مه‌رو نه‌و شته‌ی نه‌تو بوی هاته‌وته
خواره‌وه رای بگه‌یه‌نی به‌ناده‌میزاد و نه‌فهرموی ئیمه‌ سروشان ناردوه.

﴿اَنْ اَنْذِرَ النَّاسَ﴾ که به‌راستی تو ناده‌میزاد بترستی و هه‌وال بده‌ی به‌وانه‌یان دژی
فهرمانی خوان و گونا‌هبارن به‌سزادانیان له‌لاین خوای گه‌وره‌وه.

﴿وَبَشِّرِ الَّذِينَ اٰمَنُوا اَنْ لَهُمْ قَدَمٌ صِدْقٍ عِنْدَ رَبِّهِمْ﴾ وه تو موژده‌یش بده‌ی
به‌که‌سانیک‌ی نه‌وتو باوه‌ریان هه‌ناوه و فهرمان‌به‌رداری خوان و به‌رستی بو نه‌که‌ن
به‌پاداشتیکی زور گه‌وره له‌خزمت په‌روه‌ردگاری خویانا بدری به‌وان پیش‌که‌وتن و
پاداشتی شیرین و پله‌و پایه‌ی به‌رز له‌خزمت په‌روه‌ردگاری خویانا به‌هوی کرده‌وه‌ی
پیشینی خویانه‌وه.

﴿قَالَ الْكَافِرُونَ اِنَّ هٰذَا السَّاحِرُ مُبِينٌ﴾ بی‌باوه‌ران نه‌یان ووت دووای نه‌وه‌ی
پیغه‌مه‌ر هات بو لایان به‌و کاره یه‌که‌ خه‌رانه‌وه: به‌راستی نه‌و پیاوه جادوو گه‌ریکی
ناشکرایه، کاتی نه‌و شتانه‌یان نه‌ووت بی‌ده‌سته‌لاتی و لاوازی خویانیان بو ده‌رکه‌وت و
هیچیان بو نه‌ماوه‌ته‌وه جگه‌ی له‌وه درو هه‌لبه‌ستن، خوای مه‌زن روی خوی نه‌کا بولای

نهو كه سانه سهريان سور نهما لهوى كه خوا بنيرى سروس بو پياوى لهوان و بيانرسينى
و موزدهيان بداتى، رونيشى نه كاتهوه خوايه توانايه به گويدهى ئارهزوى خوى بونه وهران
ههله سورينى و سروس نه نيرى بو لاي كه سى شايسته بى و نه فهرموى:

إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ
فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ يُدِيرُ الْأُمُورَ مَا مِنْ شَيْءٍ
إِلَّا مِّنْ بَعْدِ إِذْنِهِ ذَٰلِكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ أَفَلَا
تَذَكَّرُونَ ﴿٢﴾ إِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا وَعَدَ اللَّهُ حَقًّا إِنَّهُ
يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ لِيَجْزِيَ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
بِالْقِسْطِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ شَرَابٌ مِّنْ حَمِيمٍ وَعَذَابٌ
أَلِيمٌ مَّا كَانُوا يَكْفُرُونَ ﴿٤﴾

﴿إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ﴾ بهراستى پهروهردگار و
هینه ره دی ئیوه و خاوه و ههله سورینه رتان و نهو كه سهى پيوسته ئیوه بیه رستن خوايه كى
نهوتویه دروستى كردوه ئاسمانه كان و زهوى بهر قهواره گه و ره هه يانه له نه ندازهى
ماوهى شەش رۆژى نه مړودا، رۆژى خوا وهك رۆژى ئیمه نیه، چونكه پيش دروستبونی
بونه وهران رۆژ كه له سورانی زهوى به دهوورى خوردا پهیدا نهی له و كاته دا نه بوه. مانای
وانیه خوا توانای دروست كردنى ئاسمانه كان و زهوى بهیهك جار نیه، چونكه خوا نه توانی
بهرموى بن، به ماوهى كه مژ له چاو نوقانى دروست نه بن به لām له بهر شتيكى شايسته و

شایان به چەند جارێ دروستی کردوون و ئیمه نابزانین، بۆ فێر کردنی ئیمه که کارو کرده و هەمان هیدی و خواوەن پشو بن.

﴿ثُمَّ أَسْتَوَى الْعَرْشَ﴾ له پاش دروست کردنی ئاسمانه کان و زهوی خوا تواناو دهسته لاتی خۆی داناو له سه‌ری عەرشیانی به‌سه‌ر هه‌مو بونه‌وه‌ران و دروست کراوانی خۆی. مانای ئەو پرسته‌یه هه‌م‌یه بۆلای ئەوه‌ی چۆن نه‌بیژری پاشا له‌سه‌ر کورسی خۆی دانیشته بۆ هه‌لسوراندنی کاروباری نیشتمان. نه‌گه‌نا خوای مه‌زن پاك و خاوێنه له‌وه‌ی له‌جیگه‌یه دانیشی. مانای ئەو نایه‌ته له‌نایه‌تی (٥٤) ی نه‌له‌عه‌رافدا تپه‌ریوه.

﴿يَذُبُّ الْأَمْرَ﴾ خوا نه‌سازیتی و رێك نه‌خا ئیشی هه‌مو بونه‌وه‌ران به‌گوێره‌ی دیاری كردن و دانانی هه‌مو کارێ له‌جیگه‌ی شیاوی خۆیا، هه‌مو شتی ساز نه‌کا له‌سه‌ر پله‌و پایه‌ی شیاوی خۆی بت په‌رستان نه‌یان ووت: بته‌کا ئمان تکه‌مان بۆ نه‌که‌ن لای خوا، دوایی خوای مه‌زن رونی نه‌کاته‌وه هه‌یج شتی نه‌تکا کاربێ مه‌گه‌ر کاتی خوا ده‌ستوری پێ بدا. ئەو بته‌نه له‌هه‌یج شتی ناگه‌ن چۆن نه‌بن به‌تکا کار؟ زۆر رۆن و ئاشکرایه فریشه‌کان و پێغه‌مه‌ران ناتوانن ببه‌ن تکا کار به‌بێ ده‌ستوری خوا، بۆ رۆن کردنه‌وه‌ی ئەو شتانه خوا نه‌فه‌رموی:

﴿مَامِنْ شَفِيعٍ إِلَّا مِنْ بَعْدِ إِذْنِهِ﴾ هه‌یج تکا کارێ نه‌یه له‌رۆژی دوایدا مه‌گه‌ر له‌پاش ده‌ستوری خوا، ئەو پرسته‌یه گه‌فتوگۆی بت په‌رستان ژێراو زۆر نه‌کاو نه‌ی روخیتی.

﴿ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ﴾ ئەو که‌سه‌ی خواوه‌نی ئەو جوهره‌ شتانه بێ له‌دروستکردن و به‌رپوه‌ بردنی هه‌مو بونه‌وه‌ران په‌روه‌ردگاری ئیوه‌یه به‌ته‌نه‌ها نه‌ک جگه‌ی ئەو، چ که‌سه‌یکه ئەو توانایه‌ی بێ جگه‌ی خوا. که‌واته ئیوه ئەو خوایه په‌رستن به‌ته‌نه‌هاو بته‌کان مه‌په‌رستن که له‌هه‌یج شتی ناگه‌ن. ئایا بۆ ئیوه ئامۆژگاری وه‌رناگرن و بیرناکه‌نه‌وه چ که‌سه‌یکه شایانی په‌رستنبێ؟ هه‌تا تبه‌گه‌ن هه‌ر خوایه ته‌نه‌ها شایسته‌یه بۆ فه‌رمانداری و په‌رستن.

﴿إِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعاً وَعَدَ اللَّهُ حَقّاً إِنَّهُ يَنْدُبُ الْخَلْقَ ثُمَّ يَعِيدُهُ﴾ هەر بۆ لای خوا به گهرا نهوهی ئیوهی ئادهمیزاد دووای مردن و زیندو بونهوه تان به گشتی. کهواته خۆتان ناماده بکهن بۆ پرسیار و وولام خوا به لێنی داوه بهو گهرا نهوه به به لێنیکی راست و بیگومان. به راستی خوا به کهم جار نه بیان هیتته بونهوه دروست کراوانی خۆی له نه بونهوه بۆ لای بون بهو جۆره سهرسورپنه رانه ئیوه نه بیان بین له پاشا دووای مردن نه تان هیتته وه و زیندوتان نه کاته وه بۆ جاری دووهم. مه به ست له دروست کردن و مردن و زیندو بونهوه بیان وه گرنتی پاداشت و تۆ له به، وهك خوی مه زن نه فهرموی:

﴿لِيَجْزِيَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ بِالْقِسْطِ﴾ له بهر نه وهی خوا پاداشتی کهسانیکی نه وتۆ بداته وه باوهریان هیتا وه کرده وه چاکه کانیاں کردوه به وهی دادپهروهی خۆپه وه، به شی خۆیاں وه گرگن به بی کهم و کوری

﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ شَرَابٌ حَمِيمٌ وَعَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ﴾ وه کهسانیکی نه وتۆ باوهریان نه هیتا وه بۆیاں هه به ناوێکی زۆر گهرم که ریخۆ له یاں پارچه پارچه نه کاو، بۆشیاں هه به سزایه کی خاوهن ئازار و جگه ریاں نه پرزێنی و له شیاں نه تویتته وه به وهی شتی باوهری بی نابهرن له خواو له پیغه مهر ﴿﴾.

خوای مه زن تواناو نه قلی داوه به ئادهمیزاد بۆ کردنی ههرشتی خۆیاں ئاره زویان هه بی له چاکه و له خراپه به گویرهی هه لێزادهی خۆیاں، فهرمانی داوه به چاکه کردن و قه ده غه ی کردوه خراپه کردن. دوا یی هه یا نه فهرمان بهرداری خویان کردوه هه یا نه دژی فهرمانی خوا وه ستاون. له پاشا هه ردوولایان نه مرن و به ره و گویری خۆیاں نه نیرین به بی نه وهی پاداشتی چاکه کاران درایته وه سزای گونهاران درایته وه له جیهاندا. به لکو زۆر کهس له گونهاران یاخی بوون. و سه ته میان کردوه، که سنی نه به وه پرسیاریان لی بکا. کهواته زیندو بونه وه پرسیاری پاشه روژ نه بی مانای وایه سه ته مکارو سه ته م لی کراو، باوه پردارو به باوه په کسانن. به لکو بی باوه چاکتر و به پزتر بی لای خودا له باوه پردار، خراپه کار به پزتر بی له و که سه ی له ریگه ی خودا کوژرابی. بیگومان نه وانه ش دژی

تهفسیری زمانکویی

دادپه‌روه‌ری و توانای خودایه، خودای مه‌زن به‌رزترو دورتره له‌بی دادی و بی توانایی، دوا‌یی بی‌گومان دوا‌ی زیندو بونه‌وه و پرسیارو وه‌لام هه‌یه و خودای مه‌زن پاداشتی سته‌م لی‌کراوان نه‌داته‌وه به‌به‌ه‌شتی به‌رین و پله‌ی به‌رز، تۆله‌ی زۆر سه‌خت له‌سته‌م‌کار نه‌سیتی و نه‌یاختاته‌وه ناو دۆزه‌خ به‌بی گومان.

له‌وانه‌یه هه‌ندی که‌سی سته‌م لی‌کراو هاوار بکاو بیارپته‌وه له‌خودای مه‌زن، بلی: نه‌ی په‌روه‌ردگار: چ کاتی تۆ سته‌م‌کاران له‌ناو نه‌به‌ی؟ هه‌رچه‌نده‌ خوا‌ه‌نی با‌وه‌ره به‌لام دلی سوتاه، وائه‌زانی خودا له‌ناویان نابا، نه‌و په‌له‌یه‌تی، خودای مه‌زن په‌له‌ی نه‌.

نه‌بی بزاین: نه‌و که‌سه‌یش بروای به‌زیندو بونه‌وه و پرسیارو پاداشت و تۆله‌ی پاشه‌روژ نه‌بی به‌راستی بروای به‌بونی خوا نه‌یه‌وی یا نه‌یه‌وی، ئیتر جی‌گه‌ی سه‌رسورمان نه‌ی بلی: نه‌گه‌ر خوا هه‌بوا‌یه سته‌م‌کاری بته‌ بر نه‌کرد.

بۆ زانین: دروست کردنی بونه‌وه‌ران و زیندو بونه‌وه‌یان دو‌وا‌ی مردنیان یه‌کی‌که له‌گری کۆپه‌ره‌کانی زۆر گه‌وره‌ی لای هه‌ندی له‌ئاده‌میزاده، هه‌ندیکیان نه‌لین: بونه‌وه‌ران خۆیان له‌خۆپانه‌وه دروست بوون به‌بی نه‌وه‌ی که‌سی دروستیان بکا، نه‌و که‌سانه‌ وێه‌ی که‌سی‌کن نوسرا‌وی بیین، دوا‌یی بلین: به‌بی نوسه‌ر له‌خۆیه‌وه نوسرا‌وه، هه‌ر له‌به‌ر نه‌وه‌ی نوسه‌ره‌که‌ی نابینی. به‌راستی نه‌و که‌سانه‌ نه‌بی بزاین نه‌و که‌سه‌ی نه‌م بونه‌وه‌رانه‌ی دروست کردوه زۆر زۆر گه‌وره‌تره‌ له‌و که‌سه‌ی نه‌خشه‌ی نوسرا‌وه‌که‌ی کیشا‌وه به‌سه‌ر کاغه‌زدا که‌چی نوسه‌ره‌که‌ی نابیری، نه‌و که‌سه‌ی بونه‌وه‌رانی دروست کردوه مه‌رج نه‌ به‌چاو بییری نه‌قل له‌لایه‌تره‌وه به‌جگه‌ی بیینی چاو با‌وه‌ر نه‌هیتی به‌بونی خوا به‌بی گومان، وه‌ک هه‌ندی له‌ئاده‌میزاد با‌وه‌ریان هینا‌وه به‌بونی خواو با‌وه‌ریشی هه‌یه به‌بونی نوسه‌ر بۆ نه‌و کاغه‌زه.

له‌پاشا خوا‌ی مه‌زن فی‌ری به‌لگه‌یه‌ ترم‌ان نه‌کا له‌سه‌ر یه‌کی‌تی خواو توانای دروست

کردنی خۆی بۆ هه‌مو بونه‌وه‌ران و نه‌فه‌رموی:

ته‌فسیری زمان‌کۆبی

هُوَ الَّذِي جَعَلَ الشَّمْسَ
ضِيَاءً وَالْقَمَرَ نُورًا وَقَدَرَهُ مَنَازِلَ لِتَعْلَمُوا عَدَدَ السَّيِّنِ
وَالْحِسَابَ مَا خَلَقَ اللَّهُ ذَلِكَ إِلَّا بِالْحَقِّ يُفَصِّلُ الْآيَاتِ
لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٥﴾ إِنَّ فِي اخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَمَا خَلَقَ
اللَّهُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَّقُونَ ﴿٦﴾
إِنَّ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَ نَا وَرَضُوا بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَاطْمَأَنَّنُوا
بِهَا وَالَّذِينَ هُمْ عَنْ آيَاتِنَا غَافِلُونَ ﴿٧﴾ أُولَئِكَ مَا لَهُمْ
النَّارُ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٨﴾ إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا
وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ يَهْدِيهِمْ رَبُّهُمْ بِإِيمَانِهِمْ تَجْرِي مِنْ
تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ ﴿٩﴾ دَعَوْنَهُمْ فِيهَا سُبْحَنَكَ
اللَّهُمَّ وَتَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ وَآخِرُ دَعْوَانَهُمْ أَنْ الْحَمْدُ لِلَّهِ
رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٠﴾

﴿هُوَ الَّذِي جَعَلَ الشَّمْسَ ضِيَاءً﴾ خوا که سیکی نه و تزیه خوری گیراوه به به خشنده ری
روناکی به جزری نه و روناکیه هله قولی له خو به وه بی نه وهی له شتی تره وه وه رگری.

ته فسیری زمانا کوی

﴿وَالْقَمَرُ نُورًا﴾ و مانگی کردوه به‌روناکی دهر به‌هوی پرژهی خۆره‌وه، مانگ خۆی له‌خۆیا تاریکه‌و روناکی له‌خۆره‌وه وهر ئه‌گری. مانگ و هه‌مو ئه‌ستیره‌کان و زه‌وی له‌خۆر جیا بونه‌ته‌وه به‌هوی توانای خوای گه‌وره. هه‌ندی له‌زانیان ئه‌لین: (ضیاء-نور) هه‌ردووکیان به‌مانا یه‌کن مه‌به‌ست له‌و ئایه‌ته‌ ناگادار کردنه‌وه یه‌ له‌سه‌ر یه‌ کیتی وتوانای خوا، سودی دروست کردنی خۆرو مانگ ئه‌و شته‌یه‌ خوا ئامازهی بو ئه‌کا به‌م رسته‌یه‌ که ئه‌فه‌رموی:

﴿ وَقَدَرَهُ مَنَازِلَ ﴾ وه خوا دیاری کردوه بۆ هه ریه که له خۆرو له مانگ چه ندىن جیگه یه بۆ سور خوار دنیان له شوی تى تابه تى خۆيان به جوړیکى نه گزراو به شیوه یه کى تابه تى بۆ سودى بونه وهران و گه شه کردنى ئه و شتانه له سهر زه وین.

﴿ لَتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنِّينَ وَالْجِسَابِ ﴾ له بهر نه وه ی ژماره ی دووا زده مانگ ی ساله کان و ژماره ی کاته کانى مانگ و رۆژه کان بزائن له مامه له و جى به جى کردنى کاره کانتان و زانینى کاتى نوێرو رۆژو چه ج و به خشینى زه کات.

﴿ مَا خَلَقَ اللَّهُ ذَٰلِكَ إِلَّا بِالْحَقِّ ﴾ خوا نهو شتانه باسکران له خوړو له مانگ بهو شیوه
نه گوزانه وهو له دیاری کردنی چیگه کانی خوړو مانگ دروستی نه کردون مه گهر به پراستی
و له چیگه ی شیایوی خویانا دای ناوون به یې سود

دروست نه کراون له واند ا هه يه سودی زور بو ئاده ميزاد به تاييه تی بو ئايين و بو
کاروباری جيهان و بو همو بونه وهران. به لگه یشنه له سهر يه کيتی و توانای خواو زانیاری
خوا.

﴿يُفْصِلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ﴾ خوارونی نه کاته وه به لگه و نیشانه ی رون و ناشکرا له سهر یه کیته خوی بو تا قمی بیانه وی به لگه له سهر یه کیته خوارانن و سودی لی وه ربگرن دووای بیر کردنه وه.

بۆ زانین: بۆ ھەر یەكە لەخۆرو لەمانگ و لەئەستێرەكان و زەوی جیگە سورێ
تایبەتی خۆیان ھەیە، ھەمویان دووسورپان ھەیە، سورپکیان بەدەوری خۆیان و بەو سورپە
چوار وەرز پەیدا ئەبێ کەئەكەنە دووازدە مانگ، سورپێ تریان بەدەوری خۆردا كە شەوو

رۆژ پەيدا ئەيى. بەپەيدا بونى شەوو رۆژ ھەمو کاتى ئەزانرى لەشەوو رۆژو ھەفتەو مانگ و سال بەبەشکردنى شەوو رۆژ بە (۲۴) بەش کات ژمىر پەيدا ئەيى، بەو ژمارانە کاتى نوێژ لە شەوو رۆژىکا رۆن بىتەو، لە سالىکا کاتى حەج و رۆژو زە کات رۆن ئەيیتەو، کاتى ديارى بۆھاتو چۆو مامەلە لەنيو ئادەمیزاد ديارى ئەکرى.

ئەوھى شايانى باسبى ياساى ئىسلام کاتى ديارى کردو بۆ رۆژو بۆ زە کات و حەج و عیدەى ژنان و جگەى ئەوانىش لەکارە پىوستیەکانى تری ئاییندا بەھۆى مانگەو نەك بەھۆى خۆرەو، چونکە خۆر ھەمو بەيانىەك ھەلدى و ھەمو ئیوارەيە ئاوا دەبى لەسەر رچەيەكى نەگۆراو قەوارەكەشى ناگۆرى لە کاتى ھەلھاتن و ئاوابوندا. بەلام گۆرانى سەرما و گەرما بەھۆى دورى و نزىكى خۆر وەك يەك نین لە وەرزەکانا و لە ھەمو جىگەيە. کەواتە کات دانان بەھۆى خۆرەو پىوستى ھەيە بۆ ديارى کردنى کات بۆلای لی کۆلینەوھەيەكى يەك جار زۆرو قول و گران. بەلام مانگ خۆى دەر ئەخا بەويئەى جياجيا يانى لە بەكەم رۆژى مانگەو بەجوکەو شەو لەدوای شەو گەورە ئەيى، لەنيوھى دووایى مانگدا وورده وورده شەو لەدوای شەو بچوک ئەيیتەو ھەتا وای لی دى نايىنرى لەدووایدا خۆر بەحى دىلى بەويئەى مانگى پىشو، دووازە مانگە پەيدا ئەيى و سالى پى دروست ئەيى. کەواتە زۆر ئاسانە بۆ ئادەمیزاد بە خويئەوارو نەخويئەوارەو بەھۆى مانگەو ژمارەکانى خویان ديارى بکەن.

﴿إِنَّ فِي اخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَمَا خَلَقَ اللَّهُ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ﴾
بەراستی لەگۆرانى شەوو رۆژدا. يانى ھاتيان بەدوای يەكداد گۆرىنى رەنگەکانيان و زۆر بون و کەمکردنى ئەندازەيان ھەندى جارو، ھەيشە لەشتى خوا دروستى کردو لەنيو ئاسمانەکان و زەویدا لە ئەستیرەو جگەى ئەستیرەو لەگيان لەبەر و گياو درەخت و ميوەو خواردەمەنى و کانەکان و رويارو چەندین شتى تر چەندین بەلگە و نیشانە لەسەر يەکىتى و تووانای خوا بۆ تاقمى بترسن لەپاشە رۆژى خویان و بترسن لەيى فەرمانى خوا لەباوەرپەھىنان و لەپاشەرۆژيان نەگەر بەشیمان نەبنەو.

بۆ زانین: خوای مهزن خۆری دروست کردوه بهو روناکیهوه ههر لهخۆیهوه نهک بههوی شتی ترهوه، روناکی و گهرمی ئهبعشی بهبونهوه ران ههتا بیته هوی ژیاپنان مانگی دروست کردوه بهو روناکیهوه لهخۆرهوه وهری ئهگری و ئهبیته هوی شاره زاکردنی ئهوه کهسانه شهو رهوی ئهکهن بۆ کاروان و فرمان. وهک لهمهو بدر باسمان کرد ههمو ئهستیره کان بهزهویشهوه دووسورپان ههیه یهکیکیان به دهوری خۆپاناو ئهوی تریان بهدهوری خۆردا، پشینه کان ئهوهیان نههزانی و گومانپان وابو خۆر ئهسورپتهوه بهدهوری زهویدا و بهدهوری ئهستیره کاندا. لهپاشا کاتی (گالیلز) زانای ئیتالی لهسهدهی ههفته ههمدا رونی کردهوه ئهوه شتی قورئانی پیروژ لهسهدهی ههوتهمی زاینیدا فهرمویهتی که ئهستیره کان ههمویان بهدهوری خۆردا ئهسورپتهوه بۆ ئهونه: خوا نهفهرموی: ﴿ وَتَرَى الْجِبَالَ تَحْسِبُهَا جَمْدًا وَهِيَ ثَمَرٌ مَّرَّ السَّحَابِ ﴾ وه تو کیره کان ئهینی گومانت وایه وهستاوان و،ئهوان نهروژ بهوتنه ی رویشتی ههور. مه بهست لهرویشتی کیره کان ئهمرویه نهک پاشهروژ چونکه لهپاشهروژدا کیره کان نهماون. ههروهها بۆ زهویش ههیه جولانی بهدهوری خۆرا لهههمو شهوو روژیکا که (۲۴) کات ژمیر نهکا، سورپی تری ههیه به دهوری خۆیا لهماوهی سالیکا که دوواژه مانگی تهواو نهکا. لهم دوو سورپی زهوی ئهمانه ی خوارهوه پهیدا نهین:

۱- پهیدا بونی شهوو روژو گۆرانیان بهکورتی جارێک و جاری تر بهدریژ بونیان.

۲- پهیدا بونی ههوا بهگۆرهی شوینهکانی زهوی و بهگۆرهی دورونزیکیان لهخۆرهوه لهناوهراستی زهوی، ئهم لاوای هیلکی ناوهراستی زهوی هوای مام ناوهندیان ههیه، لهههریمهکانی باکور و باشور بهسهرمای زۆرو بهستهلهک و سههۆل بهندان، بهگۆرانی پلهی گهرما و سهرمای لهههریمی بهدزی ههریمی تر.

لهپاشا خوای مهزن ههرهشه نهکا لهو کهسانه ئومیدیان برپوه بهگهیشتی خزمهتی خواو خۆیان گێل نهکهن لهو بهلگانهی پیشوو لاینداوه لهخوا پهراستی لایان وایه پاشهروژ درویهو ئهفهرموی:

﴿إِنَّ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا وَرَضُوا بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَاطْمَأَنَّنُوا بِهَا﴾ به راستی که سانیکی نهوتو نومیدیان به گهیشتن به خزمه تی نیمه و پروایان به پاشه رۆژ نیه و به ته مای پاداشت و تۆله نین و رازی و خوش حالن به زینده گانی و ژبانی جیهان و به پسه نندی نه زانن و پروایان به پاشه رۆژ نیه و دانیشتون له نیو جیهاندا به نارام گرتنه وه همه مو مه به ستیان خوشی و رابواردنه به شتی کوتایی بی دی، جوانی پروپوچی جیهان وای لی کردوون واز له خوشی به رده وای به ههشت بهین .

﴿وَالَّذِينَ هُمْ عَنْ آيَاتِنَا غَافِلُونَ﴾ وه به راستیش که سانیکی نهوتو نهوان بی ناگان له نایه ته کانی نامه ی نیمه و بی ناگان له و به لگانه له سه ره یه کیتی خواو خویان گیل و گه وچ کرده له بیر کردنه وه له بونه وهران و له و شتانه ی له واندان و نامۆزگاری کاریان تی ناکات و خویانیان گیل کرده له بانگه وازی پیغه مهرو پیاوچاکان، همه مو مه به ستیان ناراسته ی جیهان و رابواردنی جیهان کرده .

﴿أُولَئِكَ مَاوَاهُمُ النَّارُ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ﴾ نهو تاقلانه جیگه یان ئاگری دۆزه خه به هوی شتی که وه نه یکه ن له گوناوه بی باوه ری و بت په رستی و دوورویی .
له و نایه ته وه بزمان رۆن نه بیته وه نه و که سانه جیگه یان ئاگری دۆزه خه نه م تاقلانه ی خواره ون:

۱- نه و که سانه ن نومیدیان به خزمه ت گهیشتی خوا نه بی و له زیندو بونه وه نه ترسن .
به ته مای پاداشت و تۆله نه بن، نه وانه همه ویان به درۆ نه ژمیرن و پروایان پشان نیه .
۲- خوش حالن به زینده گانی و رابواردنی جیهان، چونه ته خواره وه و نه و په ریان گرتوه بۆ په لاماردانی و پهیدا کردنی خوش گوزه رانی و رابواردن و پرکردنی گه ده یان، خه له تاون به جوانی و روکه شی جیهان، رویان کرده بۆلای رابواردنی جیهان به ههر شیوه یه بۆیان بلوی رانه بویرن .

۳- خویانیان گیل کرده له باسی خوای مه زن و بیر کردنه وه له نایه ته کانی قورئان و به لگه له سه ره یه کیتی خوا، گوی ناگرن له و که سانه نامۆزگاری چاکه یان بکه ن، نه وه ی سود بگه یه نی به به ختیاری راسته قینه یان خویانی لی گیل نه کهن .

۴- تارام و دلّ نیان بهزینده گانی جیهان و راوه ستانی، دلّیان خوربهی بی ناکه وی له هه ره شهی خوا، چونکه دلّیان مردوه له ناستی ناوی خوا.

ئهو حوار تاقمانه جینگه یان ناگری دۆزه خه، ئهو هه ره شان به ته نهها بو ئهو که سانه نیه باوه ریان به خوا نه بی به کرده وه به زمان. به لکو ئهو که سانه ییش نه گریته وه نوێژ نه کهن و رۆژو نه گرن و زه کات ئه دهن و حه ج نه کهن که چی خویان ناپارێژن له قه ده غه کراوه کان و په شیمان نابنه وه.

له پاشا خوای مه زن رونی نه کاته وه چۆنیتهی و شیوهی باوه رداران و ئهو پله خوا نه یانداتی له کاتی گه رانه وه یان بۆلای خوا، نه فدرموی.

﴿إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ يَهْدِيهِمْ رَبُّهُمْ بِإِيمَانِهِمْ﴾ به راستی که سانیکی ئه و تو باوه ریان هیتا وه چاکه کانیان کرده به روه ردگاری ئه و وان شاره زای ئه و ان نه کا بۆلای رینگه ی راست و پاداشتیان ئه داته وه به هوی باوه ری خویان که جینگه ی گرتوه له دلّیانا. به و باوه ره تانه یان رینگه و شوی به ختیار خویانی بی نه دۆز نه وه.

﴿تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ﴾ نه روا به ژیر کۆشکه کانی ئه و اناو بهم لاو لای ئه و کۆشکه نه دا چه ندین روباری ناوی شیرین و بی گهرد له نیو چه ندین باخ و بیستانی خاوه نی خواره مه نی و گوزه رانی چاک و خوشن.

﴿دَعَاؤُهُمْ فِيهَا سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ﴾ داخوازی و پارانه وه یان و گفتو گۆیان له به هه شتا ئه مه یه: ئه لّین: ئه ی خوا به پاک و خاوتنی بۆتیه و دوری له هه مو کاری ناشایسته.

﴿وَنَحْنُ فِيهَا سَلَامٌ﴾ وه سلاوو کات باشی ئه و به هه شتیانه له نیو به هه شتا له یه کۆری و له پاسه وانی به هه شت و سلاوو کات باشی فریشته کان له و ان ئه مه یه: به یه کۆری ئه لّین: یاخوا بی وه ی بن و به ناسایشه وه بژین.

﴿وَآخِرُ دَعْوَاهُمْ أَنِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ وه کۆتایی پارانه وه داخوازی له و ان ئه وه یه به زمان و به دلّ ئه لّین: به راستی هه مو سوپاسی بو خوا به به روه ردگارو به خپو کهری هه مو بونه وهرانه.

﴿وَلَوْ يُعْجِلُ اللَّهُ لِلنَّاسِ الشَّرَّ اسْتِعْجَالَهُمْ بِالْخَيْرِ﴾ وه نه گهر خوا پهله بکا بۆ نادهمیزاد وولامیان بداتهوه بۆ ناردنه خوارهوهی رووداوی ناله بارو خراب و بی سود کاتی داوای نه کهن به وینهی پهله کردنی نهوان بۆ ناردنه خوارهوهی چاکه بۆیان و لایان چاکه خوا به گورجی وولامی پارانه و هیان بداتهوه بۆ چاکه.

﴿لَقَضَى إِلَيْهِمْ أَجَلَهُمْ﴾ به راستی خوا له ناوی نه بردن و، هه مویان نه مردن و کوتایی به ژیانان نه هات. به لام خوا به بهر کردنیان دووا نه خا له بهر سودی خوا نه یزانی که وولامی پارانه وهی نادهمیزاد نه داتهوه بۆ خراپه و نه یان هیلیته وه هه تا ماوهیه، دوا بی هوی داوا کردنی خراپه یان نامیتی و چاکه یان بۆ نه ره خسی، به وینهی تا قمی دوا بی موسلمان بون و له پشتی نهوان باوهرداری زور پهیدا بون، نه گهر خوا له ناوی بهر دنایه نهو شتانه یان له کیس نه چو.

بۆ زانین: مهبهست له خهیر هه مو شتی که نادهمیزاد سودی بی وهر بگری له ژیا نیا پهله نه کهن بۆ پهیدا بونی و نارامی بۆ ناگرن. مهبهست له شهر شتی که زیانان پی بگه یه نی، نادهمیزاد لای گرانو داوای ناکا مه گهر له بهر شتی روی تی بکا له خراپه بهو نه وه داوای خراپه یه نه کا سوکتر بی لهو خراپه یه توشی بو، یا وانه بی نادهمیزاد به جوړیکی نااسایی خوی نه خنکیتی، یا له بهر نه وهی ناتوان له روی دوژمنه که یانا راوهستن. به وینهی بت په رستان نه یان ووت: نهی خواجه نه گهر موحه مه د راست نه کا بهرد ببارینه به سه رمانا.

﴿فَنَذَرُ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا فِي طُفْيَانِهِمْ يَعْمَلُونَ﴾ دوا بی تیمه واز نه هیتین له که سانیکی نه و تو به تو میدی نه وه نین به خزمه تی تیمه بگهن له سنور لادانی خزیانا سه رگه ردانین، له بهر نه وهی به لگه و نیشانه ی روئمان بۆ داناون و نه قلمان داونه تی نه گهر باوهریان نه هینا بیانویان لی وهر ناگیری، خوا پهله ناکا بۆ سزادانیان. له پاشا خوی مه زن هه وال نه دا به بهر گه نه گرتی نادهمیزاد له سه نازارو له تن گانه داو نه فهر موی:

﴿وَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ الضُّرُّ دَعَانَا لِجَنْبِهِ أَوْ قَاعِدًا أَوْ قَائِمًا﴾ وه هدر كاتى توشى نادهمیزاد ببوايه سهختى و نازار لههزاری و نهخوشى یا خنکان بهتاو یانهمانى کشت و کال و نازهل و تنگ و چهلمه و ناخوشى تر نهپارانهوه لهئیمه بهراکشای لهسهر تهنشت یا بهدانیشتن یا به راوهستانهوه بهکزولئى و ههزارییهوه بۆ لابرندى نهو شتانه.

﴿فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُ صُورَهُ مَرَّ كَأَن لَّمْ يَدْعُنَا إِلَى ضَرْمَسُهُ﴾ دواى كاتى ئیمه لمان برد لهسهرى سهختى و نازارو پارانهوه کهمان لى وهر گرت نهپروا بهریگه و بۆلای کاره خراپه کانیاں وهك لهئیمه نهپارایتهوه بۆ لابرندى نهو سهختى و نازاره توشى بو وهك هیچ شتى نهبوئى.

بۆ زاین: پرووداوى گرانی وا هدیة پال بهنادهمیزادهوه بنى و ناچارى بکا بۆنهوهى درؤو دوورویى بکا بۆ کهسى پئویستیکی ههئى بۆى جى بهجى بکا. بهلام چ شتیکی نهوتویه پالى نابى بهو کهسهوه بۆلای بى فهرمى و لهبیر چونهوهى چاکهى کهسى لهوهوه بهر لهو کهسه پاراوهتهوه بۆلای جى بهجى کردنى پئویستیه کهى خوى بهکزولیهوه و بۆیشى جى بهجى کردو ئیستا لهبیری خوى نهباتهوهوه نهپروا وهك لهو کهسه نهپارایتهوه؟ بیگومان نهو کهسه زۆر نهفامهوه نهوپهبرى گرتوه لهخراپیدا.

﴿كَذَلِكَ زَيْنٌ لِّلْمُسْرِفِينَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ وهك رازیتراوهتهوه بۆ نهو کهسه نهو کاره خراپانهى رابواردن بینکا، رازیتراوهتهوه بۆ نهو کهسانه لهسنورى خوا دههرون شتى نهیکه لهبت پهستى، نهو شته بۆ نهو کهسهى رازاندوتهوه گوى نهدانه بهههمو شتى جگهى سودى خویهتى.

لهپاشا خواى مهزن ههوال نهدا بهو شته و بهو سزایه هاتوته خوارهوه و بۆ نهتهوه پیشهوه کان. بۆ نهوهیش ئهم نهتهوانهى سهردهمى پیغمههرو سهردهمى ئیمهیش بۆرسپنى لهو سزایهى هاتوته خوارهوه بۆ نهو گهلانهى پیشو پنى بنهبر بوون و نهفهرموى:

﴿وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا الْقُرُونَ مِن قَبْلِكُمْ لَمَّا ظَلَمُوا وَجَاءَهُم رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ﴾ وه بهراستى ئیمه لهناومان بردن دانیشتوانى ههمو نهتهوهیه لهپیش ئیوهوه بون كاتى ستهمیان کردوه

له خوځیان و کاتی پیغمه مرکانیان هاتن بولایان به چه ندین به لگه ی رڼ له سهر راستی پیغمه مره کانیاں. دواي وولامي پیغمه مره کانیاں نه دایه وهو باوه رپان به خواو پیغمه مره رایه تی نه وان نه هیئا.

﴿وَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا﴾ وه نهو نه ته وانه باوه رپان به پیغمه مره کانی خوځیان نه هیئاو نه گهر له ناویش نه برانایه باوه رپان نه هیئا، خودا نه یزانی ههر به رده وام نه بن له سهر بی باوه رپي .
﴿كَذَلِكَ نَجْزِي الْقَوْمَ الْمُجْرِمِينَ﴾ ههر بهو جوړه ی سزای گهلانی پیشواغان دا، نیمه سزای تا قمی نه ده یں تاوانبارن به هوی بت په رستیا نه وه له دانیش توانی مه کهو جگه ی مه که.

﴿ثُمَّ جَعَلْنَاكُمْ خَلَائِفَ الْأَرْضِ مِنْ بَعْدِهِمْ﴾ له پاشا نیمه نیوه ی په یروانی مو حه مده ی ره وانه کراوی خوځواغان کرد به جیگه نشینی نهو گهلانه ی پیشو له سهر زهوی له دواي نه وه ی نه وواغان بنه بر کردوون، نه تان که ین به جوړی زهوی ناوه دان بکه نه وهو داد په روه ری بلاو بکه نه وهو شاروه کانی زهوی دهر به ینن بو سودی ناده میزاد.

﴿لِنَنْظُرَ كَيْفَ تَعْمَلُونَ﴾ هه تا بزاین و ته ماشا بکه ین و نیشانی بده ین به دانیش توان به چ جوړی کار نه کهن له چاکه و داد په روه ری و خراپه و تاوان، خراپه کان بو خو تان نه گهر پته وه .

خوای مه زن به رله وهی کرده و کانتان بکهن نه زانی نیوه چ شتی نه کهن ، وه که نه زانی نه ته وه یه دپته سهر زهوی و نه رواو میژوی کرده و ویاں ماوه ته وه دواي نه وان نه ته وه یه جیگه یان نه گریته وه، نه وانیش کاتی خوځیان به سهر نه بدن، هه روه ها یه که له دووای یه که دین و نه رڼ. مه به ستیش له دروست کردنی ناده میزاد له سهر زهوی بو نه وه یه خوا په رستی بکهن و فیږی زانست و زانین و کرده و ی چاک بن به هه مو شیوه یه داد په روه ری بلاو بکه نه وه، پیتی زهوی به کار به ینن له سودی دانیش توانا نه که بو نازارو له ناو بردنیاں.

له پاشا خوای گه وره هه وال نه دا به بت په رستان که به ئومیدی به خزمه ت گه یشتی

خواین و نه فهرموی:

وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا أَأَنْتَ بِقُرْءَانٍ غَيْرِ هَذَا أَوْ بَدَّلَهُ قُلْ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أُبَدِّلَهُ مِنْ تِلْقَائِي نَفْسِي إِنْ أَتَّبِعُ إِلَّا مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابٌ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿١٥﴾ قُلْ لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا تَلَوْتُهُ عَلَيْكُمْ وَلَا أَدْرَاكُمْ بِهِ فَقَدْ لَبِثْتُ فِيكُمْ عُمُرًا مِنْ قَبْلِهِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿١٦﴾ فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْمُجْرِمُونَ ﴿١٧﴾

﴿وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ﴾ قَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا أَأَنْتَ بِقُرْءَانٍ غَيْرِ هَذَا ﴿وَهُ هَر کاتی بخوینیته وه به سهر به رستانا نایه ته کانی قورنانی نیمه به پرونی و ناشکرا کردنی فه رماندان به چاکه و به قه دهغه کردنی خرابه کان که سانیکی نوتو به نومیدی گه یشقن نین به نیمه نه یان ووت:

تو قورنانی بهینه بولای نیمه جگهی نه مهی نهی خوینیته وه به سهر مانا، باسی زیندو بونه وه کو کردنه وه روژی دووایی و پرسیارو پاداشت و سزاو جینو دان به ته کانی نیمه ی تیدا نه بی.

﴿أَوْ بَدَّلَهُ﴾ یا نهو قورنانه بگوره و تیکه لاوو موتریکه ی به چند شتی له جیکه یه کی نهو قورنانه دا سزاو پاداشت وه رگرتن دانی، له شوینی تردا قه دهغه کراوه کان به ره وادا

ته فسیری زمناکویی

دانی. له جیگهیه تردا نهو شتانه قهدهغه بیاکهن بهر هوا. مهبهستیان نهوه بو که پیغمهر ﴿ﷺ﴾ دواى ههواو ههوهسى نهوان بکهوى و ناچارى بکهن بهیرورای نهوان ههلسی.

بو زانین: پیغمهر ﴿ﷺ﴾ بهلگه ی نههتیاوه بو بت پهستان و بو جوو گاواره کان به قورئانی پرۆز. بهلام بهنرمی و لهسه ر خو له گهلان نه دوا. له گهل بت پهستان و جوو کان به توندو تیزی له بهر نهوه ی نهوان و زۆرتو دوژمنی پیغمهر بون و بهزۆری رویان لی وهر نه گیرا. بهلام گاواره کان وینه ی نهوان نه بون، بوبون به دوو تاقم: تاقمیکان نوینه ی خویانیان نارد بو لای پیغمهر و سهرانه یان دا به موسلمانان، تاقمی وستیان مه دینه داگیر بکهن، نهوه بو پیغمهر ﴿ﷺ﴾ ریگه ی لی گرتن و سهر شوړی کردن له شامدا به هوی جەنگی ته بو که وه، به زیرانه له گهل پیغمهر ﴿ﷺ﴾ ههلسان. بهلام بت پهسته کان زۆر به گیلانه داویان له پیغمهر کرد قورئان بگۆرئ له بهر نهوه ی قورئان ئاینیکی تازه ی هیتابو، فهرمانی دا بو به کیتی خواو به کسانى نیاوان ناده میزادو فهرمانی نه دا به باوه ر کردن به خوا به کی تاك و ته نهاو وهر گرتی پاداشت و تۆله، نهیه ویست داد پهروه ی بلاو بیته وه، چینه به تی و جیاوازی نه میتی، سود خواردن و ستم کردن له ناویانا نه میتی نه وه له لایه که وه، له لایه کی تره وه بت پهستان باوه ریان به چهند خوا به هه بو، باوه ریان به زیندو بونه وه و رۆزی دووایی نه بو، نه یان ویست ههرشتی لایان خوشتی بو یان پهوا بکری.

نه بی بزاین: هه ندی له لاوانی نه م سهرده مه ی ئیستایش شاگردی بت پهستانی نه و کاته ن و نه لئین: ناین چه؟ هه مو شتی پهوا به و قهدهغه کراو هه ر نیه، نارهق خواردنه وه و روتی ژنان شارستانی و پیش کهوتنه، هه ر بو نه و مهبهسته خراپانه بت پهستان داویان له پیغمهر نه کرد که قورئانی کیان بو بهیته ی وینه ی ئاینی خویان بی، یاقورئان بگۆرئ به شیوه به خویان لایان خوشت بی. کاتی نه و داواو به لئینه یان داوا کرد له پیغمهر ﴿ﷺ﴾ خوا نه فه رموی:

﴿قُلْ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أَبْدِلَهُ مِنْ تَلْقَاءُ نَنسَى﴾ تۆ بلی: نابی و شایسته نیه بۆ من قورئان بگۆرم له لایه ن خۆمهوه ههرشتی خوا فەرمانی بی بدا رای ته گهیهنم بهدانیشتوان. بهراستی زۆریش له خوا نهترسم و توانای گۆرینی قورئانم نیه، وهك خوا نهفرموی به پیغه مەر تۆ بلی:

﴿إِنْ أَتَّبِعْ إِلَّا مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ﴾ من دووای هیچ شتی ناکهوم و نالیم مه گهر شتی بهسروش هیترابی بۆ لای من له لای خواوه، ههر کهسی دوواکه وتوی سروشی ناتوانی سهربه خو هیچ شتی بکا، نهو بتانهی ئیوه بی گیان و زیان و سودیان بۆ خویان نیه، ئیوه چۆنیان نه پهرستن، پهرستراو نه بی خواوهنی هۆش و گۆش و زاین بی.

﴿إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ﴾ بهراستی من نهترسم له سزای رۆژنکی زۆر گهوره که رۆژی دوواییه نه گهر من بی فەرمانی پهروهردگاری خۆم بکه، نهو نایهته فیرمان نهکا نهو بت پهرستانه بههۆی نهو داخوازییهوه نهبنه جیگهی سزای خوا.

﴿قُلْ لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا تَلَوْتُمْ عَلَيْكُمْ وَلَا أَدْرَاكُمْ بِهِ﴾ تۆ بلی ته گهر خوا ئارهزوی هه بوایه من نهم نه خویندهوه بهسه ر ئیوهدا نهو قورئانه و من نهو قورئانهم به ئیوه رانه نه گه یاند، منی به قورئانهوه رهوانه کردوه نهو شتانهم به جی هیتاوه له بهر فەرماندانی خوا. کهواته نهو قورئانه له لایه ن خواوه هاتوه دهسته لاتی منی تیدا نیه.

﴿لَقَدْ لَبِثْتُ فِيكُمْ مِنْ قَبْلِهِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ﴾ دوایی بهراستی من له نیو ئیوه دا بروم له پیش نهوهی نهو قورئانه بهسروش بیته خواوهوه نه ندازهیه له ته مهنی خۆم که چل سال بوه، لهو ماوه یه دا من هیچ شتیکم به ئیوه رانه نه گه یاند، زۆر به باشی ئیوه من نه ناسن نایا ئیوه بۆ دوایی بیر ناکه نهوه ههتا بزانی و تی بگهن نهو قورئانه له لایه ن خواوه هاتوه ته خواوهوه.

بهراستی کهسی له ناو گهلی خۆی دا ژیا نی بهسه ر بردی ماوهی چل سال بهر له وهی قورئانی بۆ بیته خوار و نه خوینه وار بو بی و له هیچ کهسی شتیکی وه نه گرتی و کرده وه به کی وای نه کردی لۆمه ی بکری له سه ری. به لکو هه مو ژیا نی خۆی به ره وشتی

به رز بردیته سهر و راست گزو دهست پاك و داوین پاك بوی به جزوی ناوی برای
به دهست پاك و داوین پاك، به ناگاداری همو هوزه کانی مه که چون بوختان و درو
هه لئه به سی به دهم خواوه.

﴿فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْمَجْرُمُونَ﴾ دوا بی چ
که سی ستهم کارتره له که سی بوختان و درو هه لئه سی و بیدا به سهر خواداو هاوبهش بو
خوا دانی یا باوه ری به نایه ته کانی قورنانی خوا نه هینایی؟ به راستی رزگاری نایی تاوانباران
له سزای خوا به هوی نه وی هاوبهش دانین بوخواو کورو کچی بو پریاریده ن، نه بی
بزانی رزگاری و سهر که وتن به راست گوی ونیازی پاك پهیدا نه بی، دورو بوختان
ریگهی له ناو چون و نه مانه، کس نهو ریگهی به ورنه گری مه گهر نهو که سانه ی تاوانبارن.
له پاشا خوی مه زن هه وال نه دا له وی باوه رانه وه نه فهرموی :

وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ

مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هَؤُلَاءِ شَفَعَتُونَا

عِنْدَ اللَّهِ قُلْ أَتُنَبِّئُونَ اللَّهَ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا

فِي الْأَرْضِ سُبْحَنَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿١٨﴾ وَمَا كَانَ

النَّاسُ إِلَّا أُمَّةً وَاحِدَةً فَاخْتَلَفُوا وَلَوْلَا كَلِمَةٌ

سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ فِيمَا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ

﴿١٩﴾ وَيَقُولُونَ لَوْلَا أَنْزَلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ فَقُلْ إِنَّمَا

الْغَيْبُ لِلَّهِ فَانْتَظِرُوا إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْتَظِرِينَ ﴿٢٠﴾

﴿وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْصُرُهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ﴾ وه نهو بت په‌رستانه له‌جگه‌ی خوا
شتی نه‌په‌رستن زیان به‌وان ناگه‌یه‌نن و سودیان پی نابه‌خشن نه‌گه‌ر هه‌مو کاتی خویشیان
به‌فیرۆ بده‌ن بۆ په‌رستیان.

﴿وَيَقُولُونَ هَؤُلَاءِ شُفَعَاؤُنَا عِنْدَ اللَّهِ﴾ وه نهو بت په‌رستانه نه‌لین: نهو بتانه تکا‌کاری
نیمه‌ن لای خوا. به‌لام نهو بپروایه‌ی نه‌وان خاوه‌نی پله‌و پایه‌یه‌کی وای نیه جیگه‌ی متمانه
بی له‌جگه‌ی گومان.

خوا‌ی مد‌زن فدرمان نه‌دا به‌ پیغه‌مه‌ری خو‌ی به‌درو‌یان بخاته‌وه له‌و گومانه‌باند‌او بلی
به‌وان:

﴿قُلْ أَتُبْنُونَ اللَّهَ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِي السَّمَاوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ﴾ تو بلی: ئایا ئیوه‌ی بت
په‌رست هه‌وال نه‌ده‌ن به‌خوا‌و ناگاداری نه‌که‌ن به‌شتی نایزانی له‌په‌رستنی به‌ته‌کان و له‌بونی
به‌ته‌کان به‌هاو‌یه‌ش بۆ خوا له‌نیو ئاسمانه‌و‌کان و له‌نیو زه‌ویدا، نه‌و هه‌واله‌ زۆر نا‌ره‌وا‌یه.
نه‌گه‌ر راست بو‌ایه خوا نه‌یزانی، کاتی بونی نه‌گون‌جاو بی لای خوا گفت‌و‌گۆی نه‌و بت
په‌رستانه دۆرو بو‌ختانه.

﴿سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾ خوا پاك و بالا ترو دور‌تره له‌شتی بیه‌که‌ن به‌هاو‌یه‌ش
بۆی له‌په‌رستند‌او له‌وه‌ی نه‌و بتانه ریزدارین و بپارینه‌وه بۆ بت په‌رستان لای خوا.

ئاده‌میزاد یه‌که‌م کات هات‌ونه‌ته جیهانه‌وه یه‌که‌ ئاین و یه‌که‌ بیرو‌باوه‌ریان هه‌بوه که ئایینی
سروش‌تی و پاک‌ی بوه، دور‌بون له‌بی‌باوه‌ری، ئایینیان باوه‌ربون بوه به‌یه‌کیتی خوا، له‌پاشا
به‌دریژایی کات و پوژ هه‌واو هه‌وه‌س و ئاره‌زو‌کاری پارچه‌پارچه‌ی کرد‌ن، له‌رینگه‌ی
ژی‌ری و نه‌قل‌ده‌رچون، بیرو‌باوه‌ریان زۆر بو، هه‌مه‌ جو‌ره ئایینیان لی په‌یدا بو، وه‌که‌ خوا‌ی
گه‌وره نه‌فه‌رموی:

﴿وَمَا كَانَ النَّاسُ إِلَّا أُمَّةً وَاحِدَةً فَاخْتَلَفُوا﴾ وه ئاده‌میزاد په‌یدا نه‌بون له‌کاتی دروست
بون‌یان یه‌که‌م جار مه‌گه‌ر یه‌که‌ نه‌ته‌وه بوون و به‌سروش‌تی پاکه‌وه خوا په‌رستیان نه‌کرد و
پیک هات‌بون له‌سه‌ر راستی خاوه‌نی یه‌که‌ ئاین بوون که ئایینی ئیسلام بوه هه‌ر له‌کاتی

ئادهمه وه ههتا قابیل هایللی برای خوی کوش، دوایی تیک چون و پارچه پارچه بون و بون به چهند نه ته وه یه وه به خاوه نی چندن بیر و باوه ری پروپوچ، بۆ ئه وه ی بگه رتسه وه بۆلای ئاینی پاک و خواپه رستی پیشویان خوا پیغمه مرانی بۆ ناردن هه ندیکیان باوه ریان بی هیتان، هه ندی تریان باوه ریان بی نه هیتان.

﴿وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ﴾ وه نه گه ر فهرموده یه له لایه ن پهروه ردگاری تۆو پیش نه که وتایه که خوا په له نا که له سزادان و له ناو بردنی تاوانباران له جیهاندا به وه ی میهره بانی خۆیه وه ههتا کاتی دیاری کردنی کوتایی ته مه نیان و مردنیان.

﴿لَقَضَىٰ بَيْنَهُمْ فِيمَا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ﴾ به راستی فه رمان ده رته کرا له نیوان ئاده میزادا له شتیکا دژی یه کتری بون، له و شته دا هه ر یه که یان ئاینیکیان هه لئباردبو، به جۆری خوا بی باوه رنی له ناو نه بردن و باوه رداران رزگاریان نه بو له کرده وه ی ناله باری بی باوه ران، پیاو چاکان و تاوانبارانی جوی نه بونه وه، به لām خوا هه مو یانی مۆلت داو دووای خست، بۆ ئه وه ی هه مو ئاده میزادی بگا به و شته ی بی خۆشه له چاک و له خراب به گویره ی سه ره به ستی خۆیان و بیانیان نه میتی و هه ریه که یان پاداشتی ئاره زومه ندی خۆیان وه رگرن. ﴿وَيَقُولُونَ لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ﴾ وه بت په رستان نه لئین: بۆچی نه ئیراوه ته خواره وه بۆ سه ر موحه مه د له لایه ن پهروه رده که ری خۆیه وه نیشانه وه به لگه یه نه وان داویان نه کرد، کاریکی زۆر په کخه ری وا بۆی ره وانه بکرایه ئاده میزادی پال پیسه بنبیه برۆا به راستی موحه مه د بکه ن به بی بیر کردنه وه. نه وه بو داویان نه کرد خوا راسته و خۆ گفتوگزیان له گه ل بکا، نه و کیوه مان بۆ بکا به زیر. باوک و دایکه مرده کائمان بۆ زیندو بکاته وه. چهند داخواری تر.

﴿فَقُلْ إِنَّمَا الْغَيْبُ لِلَّهِ﴾ دووایی تۆ بلی: به راستی هه مو کاریکی نادیری هه ر بۆ خواپه و کهس نایزانی. ناردنه خواره وه ی نه و کاره په ک خه رانه شتی نادیاربن په یوه ندیان به خواره هه یه وه له ناردنه خوا وه ی نه و داخواییه ی نه وان چندن شاروه ی تیدایه نابی بیته خواره وه. نه گه ر خوا ئاره زوی هه بی ئه یان ئیرینه خواره وه، هه چ شتی به ده ستی من نیه و نایزانه.

﴿فَانْتَظِرُوا إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْتَظِرِينَ﴾ دوابی نپوه چاوه پروانی فهرمانی خوا بکه
له نیوان نیمه و نپوه دا، بهراستی من له گهل نپوه دا له و که سانه ن چاوه پروان نه که ن هه تا
بزاین کام لاله نیمه و له نپوه شایانترین به و هی دوربن له خه شی خوا و توشی ناسایش
نه بن، هه تا راست و چهوت و باوه پردارو بی باوه جوی بکریته وه.

قوره شه کان کاتی بی فهرمانی خویان کرد پیغمهر ﴿ﷺ﴾ له خوا پاراپه وه که گرانیه ک
ویندهی گرانی سالانی یوسفیان بۆ بنیری، له دویدا توشی گرانی و تهنگانه بون، هه تا وایان
لی هات نپسک و گزشتی مردار و بویان نه خوارد، به و بۆنه وه نه بو سوفیان هاته خزمهت
پیغمهر ووتی: نهی موچه مه د: بهراستی تو هاتوی فهрман بدهی به گه یاندن و چه سپاندنی
خزمایه تی، خزمه کانت هه مویان له ناو چون به و ی برسیتی و گرانیه وه، داوا بکه له خوا
نه و سزایه له سهریان هه لگرتی، دوابی خوی مه زن سزاکه ی له سه ر لا بردن، بارانی بۆ
باراندن که چی له دوایدا چونه وه سه ر کرده وه خراپه کانیان، له و باوه ره وه خوا
نه فه رموی:

وَإِذَا أَذَقْنَا النَّاسَ رَحْمَةً مِّنْ بَعْدِ ضَرَاءٍ مَّسَّتْهُمْ إِذَا لَهُمْ مَكْرُفٌ
ءَايَا نَا قُلِ اللَّهُ أَسْرَعُ مَكْرًا إِنْ رُسُلَنَا يَكْتُوبُونَ مَا تَمْكُرُونَ
﴿٢١﴾ هُوَ الَّذِي يُسَيِّرُكُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ حَتَّىٰ إِذَا كُنْتُمْ فِي الْفُلِكِ
وَجَرَيْنَ بِهِم بِرِيحٍ طَيِّبَةٍ وَفَرِحُوا بِهَا جَاءَتْهُم رِّيحٌ عَاصِفٌ
وَجَاءَهُمُ الْمَوْجُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَظَنُوا أَنَّهُمْ أُحِيطَ بِهِمْ دَعَوُا
اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ لَئِنْ أَنجَيْتَنَا مِنْ هَذِهِ لَنَكُونَنَّ مِنَ

الشَّكِرِينَ ﴿٢٢﴾ فَلَمَّا أَنْجَاهُمْ إِذَا هُمْ يَبْغُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ
الْحَقِّ يَأْتِيهَا النَّاسُ إِنَّمَا بَغْيَكُمْ عَلَى أَنْفُسِكُمْ مَتَّعَ الْحَيَاةَ
الدُّنْيَا ثُمَّ إِلَيْنَا مَرْجِعُكُمْ فَنُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٢٣﴾

﴿وَإِذَا أَقْنَا النَّاسَ رَحْمَةً بَعْدَ ضَرَاءٍ مُسْتَهْمٍ﴾ وه ههه كاتى ئيمه بمان چيشتايه
به ناده ميزادى دانيش توانى مه كه چا كديه له ههه رزانى و لهش ساغى و ميهره بانى و بهزه بى
خواو خوشى تر له دوواى تهنگانه يه توشيان بوبو.

﴿قُلِ اللَّهُ أَسْرَعُ مُكْرًا﴾ توبلى بهوان: توله سهندنى خوا بو له ناو بردن و پوچ
كردنه وهى پيلانى نهوان تيز ترو چوسره له فيلى نهوان به ناردنه خواره وهى سزا بو سهريان
نه گهر ناره زوى هه بى.

﴿إِنْ رُسُلَنَا يَكْتُوبُونَ مَأْمُكُونَ﴾ به راستى نير او هه كانى ئيمه كه برتين له فرشته كان
نه ينوسن شتى نهوان پيلانى بو ته گيرن و نه يكهه له كاره خراپه كانيان، بهو كرده وان هى
خويان له روژى دوواييدا نابرويان نه چى و توله ي نهو پيلانه وهه نه گرن.

له پاشا خواى مه زن چا كه وه دهسته لآتى خوى دهر نه بى به سهر هه مو بونه وهه رانه وه،
به جوړى كه نهو چاكانه نه زميرى كه به وانى به خشيوه وه نه فهرموى:

﴿هُوَ الَّذِي يُسَبِّرُكُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ﴾ خوا كه سسيكى نهو توپه ئيوه نه با بهرپوه به بى
نه وهى دهسته لآتى ئيوه بى له ووشكا ييدا به سواري چاره وهى و شتى تره وهو
له رو بارو دهر باو زه رياكانه وه به كه شتى و شتى تره وه، زور شتى ترى وايش له مهو دووا
پهيدا نه كا ئيوه هه لئه گرى له سهر زهوى و له سهر دهر باو له هه وادا.

﴿حَتَّىٰ إِذَا كُنْتُمْ فِي الْفُلِكِ وَجَرْنِ لَكُمْ﴾ هه تا كاتى ئيوه له نيو كه شتیه كاندان و،
كه شتیه كان به نه وان هه نه روژ به ناو ناوى دهر ياكانا.

ته فسيري زما كويى

﴿بَرِّحْ طَبِیْعَ﴾ به هوئی هه لکردنی بایه کی نه رمه وه نه بایه کی نازار پهیدا که ره وه نه بایه کی لاوازه به لام بایه کی مام ناوه دیه.

﴿وَفَرَحُوا بِهَا جَاءَتْهَا رِيحٌ عَاصِفٌ﴾ وه بهو بایه شادمان و که یف خوشن کتوپر هات بولایان بایه کی زور سهخت و شکیترو ناهه موار و زور تیژو نازار دهر.

﴿وَجَاءَهُمُ الْمَوْجُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ﴾ وه هات بولایان شه پوی گه وره و به رزی دهر یا له هه مو لایه که وه و له هه مو جیگه به که وه، که شتی لی خور دهسته جلّه وی که شتی که ی له دهست دهر نه چی، مه ترسی پهیدا نه بی بۆ دانیش توانی که شتی که به هه مو جو ری.

﴿وَقَالُوا أَنَّهُمْ أَحْيَطُ بِهِمْ دَعَاُ اللَّهِ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ﴾ وه گومانیان نه برد که نه وان به راستی حوار دهوریان دراوه به به لاو به ناخوشی و به له ناو چون، به ته مای ژبانی خو یان نه مان، له خوا نه پارانه وه و هاواریان نه کرد و په نایان بۆ نه برد نه و ناخوشیه لایا له سه ریان به نیازی پاکه وه نایینان بۆ خوا دانه ناو ناوی به کانیان نه نه بردو نه یان زانی سود به وان ناگه یه نن له وان نه نه پارانه وه، نه لّین:

﴿لَئِنْ أَلْحَيْتَنَا مِنْ تَكُنٍّ لَتَكُنَّ لِنَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ﴾ به راستی خوا نه گهر تو نیمه رزگار بکه ی له ته نگانه و له ناخوشیه، هه مو کاتی له و که سانه نه بین سوپاسی میهره بانی تو بکه ی.

بۆ زاین: بت په رسته کان له کاتی ته نگانه دا له خوی په روه رد گاری خو یان نه پارانه وه. به لام له کاتی ناسایشدا خویان له بیر ی خو یان نه برده وه و له به کانیان نه پارانه وه. به داخه وه هه ندی به ناو موسلمانان نه م سه رده مه ی نیمه ییش به گویره ی بروای پوچی خو یان له کاتی ته نگانه دا له مردوه کان و دارو به رد نه پارته وه و به ده وری گویری پی او چاکانا نه سورپته وه و هاواریان لی ته که ن و زور جارانش سوزده یان بۆ نه بدن، له سوینده کانشیانا بهو جو ره خراپه له ده وری گویری گه یلانی و روفاعی و پیشه وایان حوسه یین و عه باس و به ده ویدا نه سورپته وه.

﴿فَلَمَّا أَتَجَاهُمْ إِذَا هُمْ يَنْغُوثٌ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ﴾ همدوایی کاتی من نه وام پرگار کرد لهو شتانهی نهوان لئی نه ترسان و نه ترسان بخنکین که چی کوتوپر نهو که سانه دزی په یمان و به لینه کانی حویان نهوستان به ناروا له زه ویدا درپژ نهو نهوستان به سته ماکاری و نه چندهو به سدر کاره خراپه کانیان.

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّمَا بَغِيكُم عَلَى أَنْفُسِكُمْ مَتَاعَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا﴾ نهی ناده میزاد: به راستی ستم کردنی نیوه هدر له سدر خوتانه. نیوه رابورن به رابوردنی زنده گانی جیهان، رابواردن و خویشان ماوهی کورته و نه نجامه که ی په شیمان بونه ویه.

﴿ثُمَّ إِنَّا مَرْجِعُكُمْ فَنَنْبِتُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ له پاش نهو رابواردنه تان گه رانه و تان هدر بولای نیمه یه، نهو خویشیهی جیهان تان نه یته هزی داخ و خفوت بوتان له پرزی دوایدا، دواپی نیمه ههوال نه دین به نیوه به شتی نیوه نه یکن، به گویه ی کرده و هی خوتان پاداشت و توله وهر نه گرن. له پاش نه و هی له پیشه و باسی هاندانی ناده میزاد کرا بولای پاداشتی پاشه پرز و له کمم کردنه و هی ژبانی خراپی جیهان، له مه و پاش باسی شیوهی هدر دوو جیهانان بو نه کړی له لایه ن خوی مه زنه و نه فهرموی:

إِنَّمَا مِثْلُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا كَمَا أَنْزَلْنَاهُ مِنَ السَّمَاءِ فَاخْتَلَطَ بِهِ نَبَاتُ الْأَرْضِ مِمَّا يَأْكُلُ النَّاسُ وَالْأَنْعَامُ حَتَّى إِذَا أَخَذَتِ الْأَرْضُ زُخْرُفَهَا وَازِيدَتْ وَظُرَّتْ أَهْلُهَا أَنَّهُمْ قَدِירוْنَ عَلَيْهَا أَتَتْهَا أَمْرٌ نَالِيًّا أَوْ نَهَارًا فَجَعَلْنَاهَا حَصِيدًا كَأَنْ لَّمْ تَغِبْ بِالْأَمْسِ كَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٤٤﴾ وَاللَّهُ يَدْعُو إِلَى دَارِ السَّلَامِ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٤٥﴾

﴿إِنَّمَا مِثْلُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا كَمَا إِتْرَلْنَاهُ مِنَ السَّمَاءِ﴾ بهراستی زنده گانی جیهان که کتوپری کورتایی بی دى وینهى نهو ژيانه وهك ناوی وایه که ئیمه ناردومانته خواره وه له ناسمان.

﴿فَاخْتَلَطَ بِهِ نَبَاتُ الْأَرْضِ مِمَّا يَأْكُلُ النَّاسُ وَالْأَنْعَامُ﴾ دووایی گیاو پوه کی زهوی دیت بهیه کاو ههندیکیان تیکه لاوی ههندی تریان نه بن له بهر زوریان له هه مو جزره گیایه کی قه شنگ سهوز نه بی نهو شتهى ناده میزادو چوار بی کان نهى خون بهووشکی و به تهری به هو ی ناوه وه.

﴿حَتَّى إِذَا أَخَذَتِ الْأَرْضُ زُخْرُفَهَا وَازَّيَّنَتْ﴾ ههتا کائی زهوی جوانی و رازاوهی خوی وهر نه گری بهر هنگیکی جوانی جورا جور و خوی نه رازینیتته وه بهوینهى بوکی بهرگ و شخلى رهنگاو رهنگی دابی له خوی له زیرو زیو یاقوت و نه لئاس، ناماده کرابی بو گواسته وهی بولای زاوا.

﴿وَعَنَ أَهْلِهَا أَنَّهُمْ قَادِرُونَ عَلَيْهَا﴾ وه دانیشتوانی زهوی گومان نه بدن که بهراستی نهوان توانایان هیه به سهر دره وکردن و لابر دنی بهر هه مه کانی زهوی و سود لی وهر گرتیان.

﴿أَنَاهَا أَمْرُنَا لَيْلًا أَوْ نَهَارًا فَجَعَلْنَاَهَا حَصِيدًا كَأَن لَّمْ تَغْنِ بِالْأَنْسِ﴾ کتو پر له نا کاودا فهرمانی ئیمه دهر نه چی بو لابر دنی سهوزایی و پوه کی نهو زهویه له شه ودا یا له پرژدا ئیمه بهروبو می نهو زهویه نه که بن بهوینهى زهویه درهوی کشت و کال و سهوزایی و پوه کی کرابی به جوری وهك نه وهی دویتی نه درهخت و نه گیاو نه سهوزایی تیدا نه بوبی و دانه نرابی و نه وه ستایی له سهر نهو زهویه هیچ پوه کی.

﴿كَذَلِكَ نَقُصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ﴾ ههر بهو جۆرهی ئیمه پوئمان کرده وه وینهى زنده گانی جیهان و پیمان ناساند ئیمه رونی نه که بنه وه تواناو نیشانهی رونی خومان بو تا قمی بیر بکه نه وه ههتا بویان دهر که وی زنده گانی جیهان بهر وه نه مانه، نهو که سهی دلی به جیهانه وه به سترایی وهك که سی وایه زوری تینو بی و له دور وه شه پۆلی بیینی و وابزانی

تهفسیری زمان کۆبی

تاوه که چی سهری له هیچه وه دهر نه چی. که واته جیهان و سامانی جیهان وهك بلقی گهرما وایه له دور وه وانه زانری تاوه، نابی نرخی بو دابری و جهنگی بو بکری و خویتی بو برژی و زانایان بخله تی.

﴿وَاللّٰهُ يَدْعُوْا اِلٰى دَارِ السَّلَامِ﴾ وه خوا بانگی ناده میزاد نه کاو داوایان لی نه کا بولای خانوی ناشتی و بهختیاری و بو جیگه به خراپه و نا کوکی تیدانیه وهك به ههشت که جیگه میهره بانی خوایه. ئارامی و ریژی تیدایه بو دانیشووانی، ترسیان له هیچ شتی نه. نه بی بشزانری نهو شتانه به جگه می پرستی خواو فرمانهرداری خواو پیغمهر دهست ناکه وی.

﴿وَيَهْدِيْ مِنْ يَّشَاءُ اِلٰى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيْمٍ﴾ وه خوا ریگه نیشاندهر و راغویی کهری که سیکه ئاره زوی هه بی بولای ریگه به راست و دروسته که بریتیه له ئایینی پاکی ئیسلام، خوای مهزن نه قل. ژیری داوه به ناده میزاد هه ول به دن بو دوزینه وهی ریگه به بیان گه به نی به ریگه می سهر به رزی و بهختیاری و خوشی شاره زیایان نه کا، له پاشا خوای گه وره نهو که سانه می بانگیان نه کری بولای ئایینی ئیسلام نه یانکا به دوو به شه وه. باسی شیوه می هه ریبه که یان به گویره می خویان و نه فهرموی :

لِّلَّذِيْنَ أَحْسَنُوا الْحُسْنٰى وَزِيَادَةٌ وَلَا يَرْهَقُ وُجُوْهُهُمْ قَتَرٌ
وَلَا ذِلَّةٌ اُولٰٓئِكَ اَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيْهَا خٰلِدُوْنَ ﴿٦٦﴾ وَالَّذِيْنَ
كَسَبُوا السَّيِّئَاتِ جَزَاءُ سَيِّئَةٍ بِمِثْلِهَا وَتَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ مَّا لَهُمْ مِّنْ
اللّٰهِ مِنْ عَاصِمٍ كَانَمَا اَغْشَيْتْ وُجُوْهُهُمْ قُطْعًا مِّنْ اَيْلٍ مُّظْلِمًا
اُولٰٓئِكَ اَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيْهَا خٰلِدُوْنَ ﴿٦٧﴾ وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ
جَمِيْعًا ثُمَّ نَقُوْلُ لِلَّذِيْنَ اٰشْرَكُوْا مَكَانَكُمْ اَنْتُمْ وُشْرَاكُمْ فَرٰيِلُنَا

بَيْنَهُمْ وَقَالَ شُرَكَاءُهُمْ مَا كُنْتُمْ إِتَانَا تَعْبُدُونَ ﴿٢٨﴾ فَكَفَى بِاللَّهِ
 شَهِيدًا يَبِينُ وَأَيُّكُمْ إِن كُنَّا عَنْ عِبَادَتِكُمْ لَغَافِلِينَ ﴿٢٩﴾
 هُنَالِكَ تَبْلُو كُلُّ نَفْسٍ مَّا أَسْلَفَتْ وَرُدُّوْا إِلَى اللَّهِ مَوْلَاهُمُ
 الْحَقُّ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿٣٠﴾

﴿لِّلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْخُسْنَى وَزِيَادَةٌ﴾ وه بو که سانیکی نهوتو هدیہ چاکه یان کردوه پاداشتی که بههشتهو زورتر لهو چاکه یه که شایانی کردهوی نهوانی.

زانایان هندیکیان لایان وایه نهوپاداشته زوره بریتیه لهچاو بی کهوتنی خوای مهزن به جزری شایسته ریزو خاوینی خوا بی و دور بی لهوینسهو ماوهی دیاری کراو بوته ماشا کردنی نیمه ی ناده میزاد بولای خوای مهزن. هندی تریان نهلین: شتی زورتری لهوهی شایسته ی نهو که سانه بی چاکه کانیاں کردوهو باوهریان بهخوای پیغمهر هیناوه.

﴿وَلَا يَرْهَقُ وُجُوهُهُمْ قَتَرٌ وَلَا ذُلٌّ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ﴾ وه داناپوشی رومه تیان توژی رهش و دوکله ی رهش و رسوایی و بی باوهری، خوشی و ناسایش بهرومه تیان وه دیاره، نهو که سانه دانیشتری بههشتن، نهوان له نیو بههشتا بهرده وامن و له خوشیدان.

﴿وَالَّذِينَ كَسَبُوا السَّيِّئَاتِ جَزَاءُ سَيِّئَةٍ بِمِثْلِهَا﴾ وه که سانیکی نهوتو خراپه کانیاں کردوه پاداشتی نهو خراپه به بوینه ی خوینه تی به بی زورتر له بهر نهوهی خودا ستم له کهس ناکا، بگره زوربه ی خراپه که ران نازاد نه کا بهوی بهزیی و میهره بانی خوینه وه به مهر جی به بی باوهری نه مردن.

﴿وَتَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ مَّا لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ عَاصِمٍ﴾ وه هه مو له شیان دائه پوشتی رسوایی و بی نابروی. چ که سی بی رسواترو بی ترخ تر بی لهو که سهی له نیو نه و کومه له زوره ی رۆزی دووایدا نابروی بچی، نیه بۆ نه و خراپه که رانه هیچ که سی بیانپارتری له سزای خواو له خه شمی خوا.

﴿كَأَلَمَّا أَغْشَيْتَ وُجُوهَهُمْ قِطْعًا مِنَ اللَّيْلِ مُظْلِمًا أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ﴾ به راستی وینهی نه وهیه رومه تیان داپوشرایی به پارچهیه له شهوی تاریک. یانی دراوه به سه رومه تیان به ردهیه له ره شی شهو، رومه تیان ره شه وینهی تاریکی شهو. نه و خراپه که رانه دایشتووی ناگری دۆزه خن، نه وان له نیو ناگردا به رده وامن و نایه نه دهره وه. له کاتیکا خوای گه وره روونی کرده وه سزا کانیان، رویشی نه کاته وه کاتی نه و سزادانه یان و نه فهرموئ:

﴿وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ نَقُولُ لِلَّذِينَ أَشْرَكُوا مَكَانَكُمْ أَنتُمْ وَشُرَكَاءُكُمْ﴾ و له رۆزیکا ئیمه کۆنه کهینه وه بونه وهران هه موویان به هه ر دوو تاقمه که وه له پانایی رۆزی دواییدا، له پاشا ئیمه نه لێن به که سانیکی نه و تو هاویه شیان داناره بۆ ئیمه: به سه سن و مه جوتین له شوینی خۆتانا هه تا پرسیارتان لی نه کری ئیوه و هاویه شه کانی ئیوه که به گومانی خۆتان هاویه شی خوان، رویه روی یه کتری بینه وه، بۆ نه وهی هه مو تاقمیکمان به لگه و بیانوی خۆتان بنوینن، به بی گومان له دواییدا هاویه شه دانره کان و تاوانباران دائه برین له هاویه شه کان که وایان نه زانی له ورۆزه دا سودیان پی نه گه یه نن، بۆیان پون نه بیته وه له سه ر ریگه ی خراپ بوون که باوه ریان به خواو به پیغه مه ر نه هیناوه .

﴿فَزَيْلَنَا بَيْنَهُمْ﴾ دوایی ئیمه جوی نه کهینه وه له نیوانی نه وان و خوا کانیان و په یوه ندیان له یه که نه بچری. یانی خوای مدزن له رۆزی دواییدا جیاوازی نه خاته نیوان هه موو بونه وهران هه ریه که یان به وشوویه له سه ری بوون، هه مو که سی به گۆیره ی کرده وهی خۆی مافی خۆی بۆرون نه بیته وه، له و کاته دا بت په رستان بۆیان دهر نه که وئ هیچ که سی خاوه نی زیان و سود نیه بۆیان مه گه ر نه و که سانه به باوه ریه وه مردوون، هه مو شتی به دهستی خوای گه روهیه به ته نها .

﴿وَقَالَ شُرَكَائُهُمْ مَا كُنْتُمْ إِبَانًا تَعْبُدُونَ﴾ وهه اوبه شه كاني بت په رستان كه بته كانن نه لىن: ئيوه ئيمه تان نه په رستوه وهه واو هه وهه سى خو تان تان په رستوه. نه وړوداوه يش له كاتىكا نه بى كه له ررؤزى دواييدا بت په رستان و هه اوبه شه كانيان ربه روى يه كرى نه وه سقن. خوا كانيان به بت په رستان نه لىن: ئيوه بؤ ئيمه بت په رستتتتت نه كرده. به لام له مېشك وگومانى خو تانا واتان دانابو خوا هه اوبه شى هه به، له راستيدا ئيمه هه اوبه شيكىن خواهنى بونى خو مان نين مه گهر له مېشكى ئيره دا هه بين. كه واته ئيوه هېچ شتيكتان نه په رستوه و ئيمه تان نه په رستوه مه گهر ناره زوى خو تان.

﴿فَكَفَى بِاللّٰهِ شَهِيدًا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ اِنْ كُنَّا عَنْ عِبَادَتِكُمْ لَغَافِلِينَ﴾ دوايى خوا به تهنه ها به سه ناگاداربى له نيوان ئيره دا، خوا نه يزاني ئيوه به بى به لگه و به درؤ له مېشكى خو تانا هه اوبه شتان داناوه بؤ خواو نه زاني ئيمه له ئيوه بيزارين، به راستى ئيمه ناگامان له په رستنى ئيوه نيه بؤ ئيمه، هېچ شتى له و باوه وهه نازانين، ئيمه شايانى په رستق نه بووين، ئيمه به نده و دروست كراوى خوانين.

﴿هُنَالِكَ تَبْلَوْا كُلُّ نَفْسٍ مَا اَسْلَفَتْ﴾ له وجيگه و له و كاته دا هه موو كه سى تاقي نه كاته وهه نه زاني به شتى پيشيان خستوه بؤ خويان له چا كه و له خراپه له جيهاندا، هه مويانيان بؤ رون نه بېته وهه له هه مولايه كه وه.

﴿وَرَدُّوا إِلَى اللّٰهِ مَوْلَاهُمْ الْحَقُّ﴾ وه نه گير تر نه وهه بؤ لاي نه و پاداشته نه وان بؤ خويان پيشيان خستوه خوا به رپوه به رى راستى كاروبارى نه وانه نه وه هه ليان نه سورپنى، هېچ كه سى خواهنى فرمان نيه جگه ي نه و خوايه به تووانايه و راسته.

﴿وَضَلَّ عَنْهُمْ مَّا كَانُوا يَقْتُرُونَ﴾ وهه وونبه له وان و له كيسيان چوه شتى نه وان درؤو بوختانيانى پيوه نه كهن كه هه اوبه ي خوان بؤ مان نه پارته وهه لاي خوا كه برتتين له بته كانيان.

نه وشانه ي كه بنچينه بؤ باوه رى راستى لاي خواى مه زن سى شقن: يه كيتى خوا. پيغه مه رايه تى پيغه مه ران. زيندوبونه وهه ررؤزى دواييدا. له و نايه تانه ي پشوداو له م نايه تانه ي دواييدا نه وسى شتانه روون كراونه ته وهه، له و نايه تانه دا هه اوبه شدانان بؤ خوا پوچ

کراونه ته وه، هه ر گومان بردنی به وهی نه ویتانه ی لای خوا بویان نه پارتنه وه پوچ
کراونه ته وه، نه و گومانه یشیان که زیندو بونه وه نه و قورئانش دانراوی موحه مده پوچ
کراونه ته وه، بۆ پوچ کردنه وهی نه و شتانه خوی مه زن نه فهرموی :

قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ

مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمَّنْ يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَرَ وَمَنْ يُخْرِجُ

الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَمَنْ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ

فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٣١﴾ فَذَلِكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمُ الْحَقُّ

فَمَاذَا بَعَدَ الْحَقِّ إِلَّا الضَّلَالُ فَأَنَّى تُصْرَفُونَ ﴿٣٢﴾ كَذَلِكَ

حَقَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ عَلَى الَّذِينَ فَسَقُوا أَنَّهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٣٣﴾

قُلْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَنْ يَبْدُوَ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ قُلِ اللَّهُ يَبْدُوُ

الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ فَأَنَّى تُؤْفَكُونَ ﴿٣٤﴾

﴿قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ﴾ تۆ بلی چ که سیکه خوارده مه نی بدابه ئیه و
بتان ژینی له ئاسمانه وه به هوی ناردنی بارانه وه که ئه رویتی دانه ویله و گژو گیا و دره خت و ،
له زه و شه وه به پروانندی گیا و ئاو بۆ خواردنه وهی خۆتان و گیانه وه ران و ئازا ئسان ،
به دروست کردنی کانه کان، له زیرو زیوو نه وتو نه لماس و شتی ترو به ره هم و میوه ی
جۆرا و جۆر له تام و له ره نگه وه و سودی تریش .

﴿أَمْ مَنْ يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ﴾ ئایا چ کهسیکه خاوهنی گوئچکه و چاوه کانی
ئیوه و هید و دروستی کردون و پاراستونی له پروودانی ناله بار، تووانیشی هه بی دروست بکا
ئه و هه موشتانه له واندان که نه بنه هوی زیانتان و سوود وهرگرتن و، بیان خه نه گه ره وه،
زور وونه و هه به گوئچکه و چاوه کانه وه خوتان ئه پارێژن له نازار و ناخووشی، ههرشتی
گوئچکه و چاوی نه بی زنده گانیه که یی سوده به شیوه یه شایانی زانیاری وزانین بن.
هه ره به وان پیت و فهدر دهه نه هه تر ی له قولای زه وییه وه و پرۆن بۆ ناسمانه کان و دورایی زه وی
و بۆشایی ناسمانه کان بپشکین و قولای ده ریاکان دیاری بکه ن و پرۆن به سهر زه ریاکانا.

﴿وَمَنْ يَخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيَخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ﴾ وه چ کهسیکه توانای هه بی
ده ره به ئی زنده و وه کی خاوه ن گیان و گه شه که رو جووۆل که رو خاوه ن هه ست له
مرد و وه کی بی گیان و بی گه شه و بی جم و جووۆل و بی هه ست، توانای هه بی گیان بکا
به به ری زنده و هه راندا و له نه نجامدا بیان مرئی، ئه وانه یه وه دروست کردنی ئاده میزاده
له تووی پیاو ژن، دروست کردنی گیا له دانه و ئله ی ووشک، توانای هه بی ده ره به ئی
مرد و یه له زنده و ی، وه دره هینانی توو له گیانه و هه ران. دانه و ئله ی ووشک له گزو گیای
خاوه ن گه شه و خاوه ن جم و جووۆل.

﴿وَمَنْ يُدْبِرُ الْأَمْرَ﴾ وه چ کهسیکه هه لیسور ئی کارو فرمانی بونه و هه رانو بیانبا به ریوه و
هه موو پیوستیان به م شیوه رێک و بی و ئینه یه، تووانای هه بی خواره مه نی دروست بکا
له ئیو زه ویدا و ده ری به ئی بۆ زنده و هه ران و که سی له بیر نه چی. چ که سی بی به ریوه بیا
کارو فرمانی زه وی و ناسمانه کان به وشیوه نه گوراوه. هه رکاتی ئه و پرسیارانه له بت
په رستان بکرایه.

﴿فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ﴾ دوا یی ئه لێن: خوا یه ئه و هه موه کارانه ئه کا له گوئچکه و چاو و
خواره مه نی ده ره هینانی خاوه ن گیان و بی گیان له یه کتری و هه لیسور ئه ری پیوستی هه مو
بونه و هه ران که چی له خه شمی خوا ناترسن و ئه لێن: ئه و بتانه هاو به شی خوان و بۆمان
ئه پار ئه وه لای خوا و نزیکمان ئه که نه وه له خوا، هیچ شهرم ناکه ن له و کرده وانه ی خو یانا
که دژی یه کترین.

﴿أَفَلَا تَتَّقُونَ﴾ ئایا دوایی ئیوه له خواو سزای خوا ناترسن و نهو بتانه نه کهن به هاو بهشی خواو لاتان وایه که خوا ههر به ته نهها دروست کهری بونه وهرانه، چۆن لاتان وایه سود وهر گرتنتان به هۆی بته کانه ویه نهک به دهستی خوایه .

﴿فَدَلِّكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمْ الْحَقُّ﴾ دوایی ههر کهسی خواوهنی نهو توانایه بی ههر خوای پهروه رگاری ئیوهیه راست و بهرده وامه پهروه رده کهریه که ناگو نجی جگهی نهو کهسی تر په رستراوی .

﴿فَمَاذَا بَعَدَ الْحَقِّ إِلَّا الضَّلَالُ﴾ دوایی نیه راستی مه گهر ریگه لی ونبون. ههر کهسی بازیدا به سهر راستیه کان که په رستی خوایه نه که ویتسه ئیو گومراییه وه، خوای مه زن ئاسمانه کان و زهوی دروست کردوون و دایان و له ئیو نه واندای هۆی ژیان، گوئیچکه و چاوه کانی دروست کردوون که به هۆی نه وانه وه ئاده میزاد ریگهی زانین و زانیاری نه دۆزنه وه، ههر خوایشه خواوهنی مردن و زینده گانی، بونه وهران ههمویان به لگهن له سهر تووانای گه وهری خوا .

﴿فَأَن لِّيُتَصَرَّفُونَ﴾ دوایی ئیوه بۆ واز له راستی دینن، هه تاکهی واز نایه رن له بت په رستی و به ره ویه کیتی خوا نارۆن و ریگهی راست نادۆزنه وه .

﴿كَذَلِكَ حَقَّقْتَ كَلِمَةً رَبِّكَ عَلَى الَّذِينَ فَسَقُوا أَنَّهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ﴾ ههر وهک راسته به ریوه به رایه تی خواو دووای راستی ههر کومراییه و واز له راستی نه هیتن، ههر به و جۆره فهرمووده ی و فه رمان دانی پهروه ر دگاری تۆ راسته له سهر سزادانی کهسانیکی نهو تۆ لایان داوه له سنوری راستی و یاخی بوون له بهر نه وه ی به راستی نهوان یاوه ر نا هیتن بهیه کیتی خواو پیغه مه رایه تی موحه مه د. له بهر نه وه ی هه موو جۆره به لگه و نیشانه ی رونیان بۆ دانراوه بۆ دوزینه وه ی ئایینی راست نهوان رویان وهر گیتراوه له ناین و بی باوه ریان هه لێزار دووه و به بی باوه ری مردوون.

﴿قُلْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَنْ يَبْدَأُ الْخُلُقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ﴾ تۆ بلی: ئایا کهسی له هاو بهش دانهره کانی ئیوه لهو بتانه ئیوه نه یان په رستن یه کهم جار له نه بونه وه دهست بکا به

دروست کردنی بونه وهران له پاشا جاری تر زیندوویان بکاته وه له دووای مردنیان. بهی گومان خوی مه زن نه و توانایه ی هیه تیوه وه لامتان چیه ؟ له وکاته دانه وان وه لامی دهر نه برن و سهر شور نه بن .

﴿قُلْ اللَّهُ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ﴾ تو بلی : بهی خوا بو یه کهم جار دهستی کردوه به دروست کردنی بونه وهران له پاشا زیندوویان نه کاته وه دوای مردنیان بو جاری دووهم وهك جاری یه کهم .

﴿فَأَنى تَوَفَّكُونَ﴾ دواى تیوه چوَن لادران له نیازی ریگهی راست که یه کیتی خوا یه، به ره و ریگهی ناراست و خوارو ختیچ رو نه نین و وو شه ی راست به درو نه خه نه وه ؟ خوی مه زن روی فهرموده ی خوا نه کا بولای پیغه مهر و نه فهرموی : به بت په رستان بلی : نه و که سه سایشته ی په رستنی و ریگه نیشان دهری بو لای راستی، داوای یارمه تی و کومه کی له هیچ که سی ته کا هر خودایه، نه و په رستراوانه ی تیوه شایانی نه و شتانه نین و بی دهسته لاتن بو خویا ته تی ناشین، بویه خوی مه زن نه فهرموی :

قُلْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَن يَهْدِي
إِلَى الْحَقِّ قُلْ اللَّهُ يَهْدِي لِلْحَقِّ أَفَمَنْ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ أَحَقُّ أَنْ
يُتَّبَعَ أَمَّنْ لَا يَهْدِي إِلَّا أَنْ يَهْدَىٰ فَمَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ ﴿٣٥﴾
وَمَا يَنْبَغُ أَكْثَرُهُمْ إِلَّا ظَنًّا إِنَّ الظَّنَّ لَا يَغْنِي مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ
عَلِيمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ ﴿٣٦﴾ وَمَا كَانَ هَذَا الْقُرْآنُ أَنْ يُفْتَرَىٰ مِنْ دُونِ
اللَّهِ وَلَكِنْ تَصْدِيقُ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلُ الْكِتَابِ لَارِيبَ

فِيهِ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٣٧﴾ أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَيْنَاهُ قُلْ فَاتُوا بِسُورَةٍ
مِثْلِهِ ۚ وَادْعُوا مَنْ اسْتَطَعْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٣٨﴾
بَلْ كَذَّبُوا بِمَا لَمْ يُحِيطُوا بِعِلْمِهِ وَلَمَّا يَأْتِهِمْ تَأْوِيلُهُ كَذَلِكَ كَذَّبَ
الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الظَّالِمِينَ ﴿٣٩﴾

﴿قُلْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَنْ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ﴾ توبلى بهت په رستان: نایا
له هاو به شه کانی ئیوه که سى هه یه شاره زایى ناده میزاد بکا بۆ لای ریگه ی راست، بتوانی
به لگه و نیشانه دانى بۆ دوزینه وهی هو ی رزگاری و ریگه ی چاکه ؟ بینگومان ناتوانن نه و
وه لآمه بده نه وه چونکه بته کانیان به ردیکى کویر و که رن. به بوئنه وه که پیغه مهر ﴿﴾
خاوه نی به لگه ی بینگومانه له سهر نه وه که هه رخوا به راستی ریگه پیشانده ره بۆ لای
راستی خوا فه رمانی خو ی ئاراسته ی پیغه مهر نه کاو نه فه رموی:

﴿قُلْ اللَّهُ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ﴾ توبلى به وان هه رخوا ریگه نیشان نه دا بۆ لای ریگه ی
راست، یارمه تی له هه یچ که سیکه وه وه رناگری. به لآم جگه ی خوا ریگه ی راست بۆ خو یان
نه دوزنه وه نه بۆ جگه ی خو یان، ئیتر جگه ی خوا هه رکه سى تر بی له فرشته کان و عیساو
عوزه به ره وه .

﴿أَفَمَنْ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ أَحَقُّ أَنْ يُتَّبَعَ أَمْ لَا يَهْدِي إِلَّا أَنْ يَهْدِي﴾ دوایى نایا که سى
که شاره زای ناده میزاد بکا بۆ لای ریگه ی راست شایسته یه که په به ره وه ی بکری و دوای
بکه وه ی و چاوی لی بکری که خوا ی مه زنه و پیوستی به که سى تر نیه یا که سى راغوبی
وه رنه گری و نه توانی ریگه بۆ خو ی و جگه ی خو ی بدوزینه وه مه گه ر شاره زایى بکری و
ریگه ی پیشان بدری. به تابه تی نه وه په رستراوانه ی ئیوه نه شاره زایى وه رنه گرن و
نه ئه یشتوانن ریگه به جگه ی خو یان نیشان بدهن چونکه به ردو دره ختی بی گیان و ره ق و
ته قن .

﴿فَمَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ﴾ دواپی چ شتی بۆ ئیوه ههیه له پهرستی بته کان خاوهنی زیان و سود نین ئیوه. چۆن فەرمان ئه دهن کهسی پێوستی به هیچ شتی نهیی وهك خوا بیکه ن به هاو تاو به وینه ی شتی له هه مو رویکه وه پێوستی به جگه ی خۆی هه بی، ئیوه چۆن به رانه ری یه کیان دانه نین، چۆن باوه رنه هتین به وشته پڕوپوچانه و له رینگه ی راست لانه دهن له گه ل ئه وه مو به لگه ناشکرایانه له سه ر پوچی و بی ترخی نه وان .

﴿وَمَا يَتَّبِعْ أَكْثَرُهُمْ إِلَّا ظَنًّا﴾ وه زۆر تر له وبت په رستانه دوا ی هیچ شتی ناکه ون مه گه ر هه ر دوا ی گو مانی ئه که ون که هیچ سو دی نابه خشی و نه وان دو وای لاسایی با واپیره کانیا ن نه که ون، بی ئه وه ی ناگاداری ناوه رپۆکی پوچی ئه و په رسترا وانه ی خۆیا ن بن، که میکیان له ناوه رپۆکیان گه شتو ون، پڕوایان به راستی مو حه مه دو پیغه مه رایه تی ئه و هه یه، زۆر چا ک نه زانن ئه وبتانه هیچ رێزیا ن نه. به لām له به ر مانه وه ی پله و پایه و سو دی تاییه تی خۆیا ن روله راستی وه رنه گیرن به پیچه وانه ی زۆربه ی زۆری بت په رستان وانه زانن بته کانیا ن خاوه نی سوود و زیان به گوێره ی ئه و گو مانه ی خۆیا ن. له با سی مانای ئایه تی (۱۷۰) ی سوره تی ئه لبه قه رده ا به درێژی با سی لاسایی کردنه وه ی با واپیرا ن کرا وه .

﴿إِنَّ الظَّنَّ لَا يُغْنِي مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا﴾ به راستی گو مان سوود ناگه یه نی هیچ شتی له راستی و زانین و له با وه رپیی کردن، گو مان و گو تره کاری تو وانی ئه وه یان نه له جیگه ی زانیاری و بی گو مانی دا نرین و راستیا ن بی بدۆز ریته وه .

بۆ زانین: گو مان و گو تره کاری بۆ دیاری کردنی بنچینه ی ئایین و یاسا و ده ستور هیچ نرخیکی بۆ دا نا نرێ. به لām دو واکه وتی گو مان بۆ کار وباری ژیا نی جیهان بۆ کشت وکال و بازرگانی قه ده غه نه کرا وه له لایه ن ئایینه وه. ئه گه ر قه ده غه بکری هۆی گو زه را ن ئه وه ستی بۆ دا نیشتر و ان، خرا په یشی تیدا نیه پڕوای بی گو مان په یدا بکه ن بۆ به ده ست هتیا نی به ره هه م و په یدا کردنی خوا رده مه نی، بگه ره جو ره پشت به ستی که به خوا که یار مه تیا ن ئه دا بۆ ئه و مه به سه ته .

﴿إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا تَعْمَلُونَ﴾ بهراستی خوا نه زانی بهشتی نه وان نه یکن له په پړه وی
کردنی بته کانیان به هوی گومانی پوچیانوه و وازه یتانیان له به لگه و نیشانه ی رون، نه و
رسته به هدره شه ی تونده بو بت په رستان که دوا ی گومان نه که ون .

﴿وَمَا كَانَ هَذَا الْقُرْآنُ أَنْ يُفْتَرَىٰ مِنْ دُونِ اللَّهِ﴾ وه نه و قورئانه شایسته ی نه وه نه
که به بوختان دروست کرابی له لایه ن جگه ی خوا وه به و ه مووه به لگه و نیشانه په ک
خدرانه وه که دانراوی ناده میزاد بی. به لکو له لایه ن خوا ی مدزنه وه هاتوه ته خوا وه
له توانای جگه ی خوا دا نه و ینه ی نه و قورئانه دابری .

﴿وَلَكِنْ تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ الْكِتَابِ﴾ وه به لآم نه و قورئانه په وانه کراوه
بو سدر پیغمهر راست گتړیکي نه و تویه و پروایی کردنه بو نه و نامانه ی بهرله قورئان نیراون
رون کردنه وه و په رپدانه و درېزه پدانه بو نامه ی خوا له پروا کردن به په یامی خوا و دیاری
کردنی یاساو ده ستوری خوا بو ه ل سوراندنی کاروباری ناده میزاد له به ختیار ی هدر دوو
جیهان و پیوستان به جگه ی قورئان نه میتی .

﴿لَا رَيْبَ فِيهِ مِنْ رَبِّ الْغَالِبِينَ﴾ گومان له و قورئانه دا نه له لایه ن په وهر دگاری
هه مو بونه وه و ه رانه وه هاتوه ته خوا وه . که واته شایسته ی مروقی ژیر نه گومانی ه بی
له نامه ی خوا دا. بهراستی له و قورئانه دا هیه کاری په ک خهرو نیشانه ی زور رون له سهر
نه وه ی که له لایه ن خوا و هاتوه .

﴿أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ﴾ به لکو بت په رستان نه لین: موحه مه د خوی نه و قورئانه ی
هه لیه ستوه، بو دهم کوت کردنی نه وان خوا ی مدزن نه قدر موی :

﴿قُلْ فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِثْلِهِ﴾ تو بلای به و بی باوه رانه: نه گهر نیوه راست نه که ن نه و
قورئانه دانراوی موحه مه ده، دوا یی نیوه یش به ین سوره تی و ینه ی نه و قورئانه بی له زمان
پاراویدا وله ریک وینکیدا خوتان به عه ره بی زان نه زانن .

﴿وَادْعُوا مَنْ اسْتَطَعْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾ وه نیوه بو دانانی و ینه ی نه و
قورئانه هدر که سی تواناتان هیه بانگی بکه ن له جگه ی خوا بو یار مه تی دانتان نه گهر نیوه
راست نه که ن که نه و قورئانه هه لیه ستراوی موحه مه ده به گویره ی گومانی خوتان .

﴿بَلْ كَذَّبُوا بِمَا لَمْ يُحِيطُوا بِعِلْمِهِ﴾ به لكو نهوبت په رستانه تو به درو نه خه نه وه به شتی نه وان نایزانن وپی نه گه یشتون که قورنانی پی بزائن، قورنانه بیسن و بیری لی ناکه نه وه و پشه کی دژی نه وه ستن.

بینگومان زانای ژپرو خاوه نه قل هه نگوای نای هه تا ووردنه پیته وه له وشته ی دیت بولای. به ووردی له جیگه ی شیاوی خویا دای نی، بویه مروقی ژیر دوزمنی شتی که نایزانی. ﴿وَلَمَّا يَأْتِيهِمْ تَاوِيلُهُ﴾ وه هیشتا نه هاتوه بو لای نه وان ماناو مه بهستی قورنانه و بهرله وه ی بیزانو لی تیگی نه له چونیته ی مانای قورنانه به دروی نه خه نه وه به گزتره و گومان. نه گهر ناموژگاری قورنانه و وانه کانی قورنانیان بزانیایه باوه ریان پی ته هینا.

﴿كَذَلِكَ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ﴾ ههروهك نهوبت په رستانه ی سرده می تو قورنانه به درو نه خه نه وه ههروایش گه لانیکی نهوتو له پیش نه وانه وه بوون به درویان خسته ته وه پیغه مه رونا مه کانیان.

﴿فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الظَّالِمِينَ﴾ دواپی تو ته ماشا که و بسواړه به چ جورئ بوه پاشه روژی سته مکاران و چو نه لاناو چون بڼه برېون، ههروایش نه بی ته نجام و کوتایي نه وانه ییش تو به درو نه خه نه وه.

له پاشا خویا مذن هندی له وکه سانه به درویان خسته ته وه قورنانه، وایان داناوه که هه لېبهستی موخه مه ده، نه یانکا به دوو به شه وه، وهك ته فهرموئ:

وَمِنْهُمْ مَنْ يُؤْمِنُ بِهِ وَمِنْهُمْ مَنْ لَا يُؤْمِنُ بِهِ وَرَبُّكَ أَعْلَمُ
بِالْمُفْسِدِينَ ﴿٤﴾ وَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقُلْ لِي عَمَلٌ وَلَكُمْ عَمَلُكُمْ
أَنْتُمْ بَرِيئُونَ مِمَّا أَعْمَلُ وَأَنَا بَرِيءٌ مِمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٥﴾ وَمِنْهُمْ مَنْ
يَسْتَمِعُونَ إِلَيْكَ أَفَأَنْتَ تَسْمِعُ الصَّمَّ وَلَوْ كَانُوا لَا يَعْقِلُونَ ﴿٦﴾

وَمِنْهُمْ مَنْ يَنْظُرُ إِلَيْكَ أَفَأَنْتَ تَهْدِي الْعُمْى وَلَوْ كَانُوا لَا يَبْصُرُونَ ﴿٤٣﴾ إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ النَّاسَ شَيْئًا وَلَكِنَّ النَّاسَ أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿٤٤﴾

﴿وَمِنْهُمْ مَنْ يُؤْمِنُ بِهِ﴾ وهه ندى له خزمانى تو ئیستا به دروئه خه نه وه كه سى له مه و دوا با وه به قورئان نه هین له دهرونى خو یا نه زانى قورئان له لایه ن خوا وه هاتو ته خوا وه وه، ده ست هه لیه ستى موحه مه د نیه به لام له بهر لوت به رزی با وه ره كه ی ده رنابری، هر له م به شه هه یانه به دلی پا كه وه با وه نه هیتی و ناشکرای نه كا به دلیكى بی گرده وه.

﴿وَمِنْهُمْ مَنْ لَا يُؤْمِنُ بِهِ﴾ وهه ندى له بی با وه ران هه ن كه سى با وه رانه یین به قورئان به هوی نه زانینه وه به هوی لاسای کردنه وه ی پیشوه کانیانه وه.

﴿وَرَبُّكَ أَعْلَمُ بِالْمُفْسِدِينَ﴾ وه به روه ردگاری تو زاناره به و كه سانه ی خراپه کارنو به رده وامن له سه ر بی با وه رى و بلا و کردنه وه ی بی با وه رى. نه ورسته هه مو خراپه کاران نه گریته وه هه رله وانه ی سه رده می پیغه مهر ﴿ﷻ﴾ نه وانه ییش له مه وپاش دین هه تا کوتایى جیهان.

﴿وَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقُلْ لِي عَمَلٍ وَلَكُمْ عَمَلُكُمْ﴾ وه نه گه ر نه و كه سانه با وه ریان به تو نه هیئا وه تو یان به درو خسته ته وه، دوا یی تو به وان بلئ: بو منه سودی کرده وه ی خو م و بو ئیوه یشه توله و سزای کرده وه ی خو تان.

﴿أَنْتُمْ بَرِئُونَ مِمَّا أَعْمَلُوا وَأَنَا بَرِيءٌ مِمَّا تَعْمَلُونَ﴾ ئیوه بیزارو هه راسانی له شتى من نه یکه م له خوا به رستى. كه واته ئیوه تانه له من مه دهن و سه رزه نشتم مه كه ن و، منیش بیزارم له و کرده وانه ئیوه نه یکه ن له بت به رستى. كه واته منیش تانه له ئیوه نادهم.

ته فسیری زمانکویى

پرسیار/ زۆر له دانیشتوان پرسیار نه کهن و نه لێن: مندا له کاغمان شه بۆلی شارستانییه تی تازه وای لی کردوون ته مهمل و سست له به جی هینانی کارو پیوستی ناین، بگره په نا به خوا باوهریان به ناین نیه له و باوهره وه چاره ی باوک چ شتی که ؟.

وه لām/ پیوسته له سه ر باوک مناله کانیان له ته مه نی بچو و کیدا به گوێره ی یاسای ناین رامیان بکاو په روه رده یان بکا له سه ر پیوستیه کانی ناین، و نه ی نوێژ و رۆژ و قه ده غه کراوه کانی پێناسین، دزی و دوزمانی و خواردنه وه ی مه ی و هه مو جوړه کانی و قومار کردیان لی قه ده غه بکه ن، له پاش گه وره بونیان باوک به رپرسیار نیه جگه له ترساندن و موژده دان به نه نجامی پاشه رۆژ و چاره یه تریان بۆ نیه .

﴿وَمِنْهُمْ مَنْ يَسْتَمِعُ إِلَيْكَ﴾ وه هه ندیک له بی باوه ران که سی گوی ئه گری بۆ ئامۆژگاری تۆ له و کاتانه دا قورئان نه خوینی و فیری فه رمانه کانی قورئان نه بن. به لām جی که ی خو یان ناگرن له دلایان و فه رامۆشی ئه که ن هه روه ک نه یان بیستی و خو یانی لی که رنه که ن و سودی لی وهر ناگرن .

﴿أَفَأَنْتَ تُسْمِعُ الصُّمَّ وَلَوْ كَانُوا لَا يَفْقَهُونَ﴾ دوا یی ئایا تۆ توانای نه وه ت هه یه قورئان به و بیستی به جوړی سودی لی وهر بگرن، تۆ له توانا تا نیه گیل و بی هۆشان ناگادر بکه یته وه و فیری چا که یان بکه ی، ئایا تۆ نه توانی و، ئه گه ر چی نه وان خاوه نی نه قلو زانین بن و وهر نه گرن فه رموده ی خوا و قورئان، بۆ که سی سودی هه یه ژیری، نه وانه بی نه قل و نه فامن .

﴿وَمِنْهُمْ مَنْ يُنْظَرُ إِلَيْكَ﴾ وه هه ندیک له بی باوه ران که سی نه روانی بۆلای تۆ به لگه و نیشانه ی پیغه مه رایه تی و راستی تۆ نه یینی. به لām رێژ و پله ی تۆ ناینی و نایه وی بیان بینی به جوړی سودی لی وهر گری. نه وانه وه ک کوێر وانه .

﴿أَفَأَنْتَ تُهْدِي الْعُمَى﴾ ئایا دوا یی تۆ توانا ت هه یه رێگه نیشان بده ی به که سی کوێری و شاره زای بکه ی به جوړی قازانجی لی بکا، نه و قورئانه بینن و ئامۆژگاری تۆ له به رچاو بکه ن و کاریان تی بکا و سودی لی وهر بگرن .

ته فسیری زمانا کۆبی

﴿وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ كَأَن لَّمْ يَلْبُوا إِلَّا سَاعَةً مِنَ النَّهَارِ﴾ وهتو بیری نهو رۆژه بکهره وه
 ئیمه نهوان کوئه کهینه وه لهو جیگه سامناکهی رۆژی دواپی دا له کاتیکی له گۆره کانیا
 دینه دهره وهو زیندویان نه کهینه وه، لیان نه خورین بو شوینی پرسیارو پاداشتی
 کرده وه کانیا. وهك نهو وان دانه نیشتون له جیهاندا مه گهر کاتیکی کهم له رۆژی، واته
 به جوړیکه واته زانن له جیهاندا نه ژیاون جگه ی ماوه به کی کهم له رۆژی جیهان.

﴿يَتَعَارَفُونَ بَيْنَهُمْ﴾ نهو بی باوه رانه له نیوان خویانا یه کتری نه ناسنه وه، بهوینه ی نهو
 ناسینه له جیهاندا یه کیان ناسیوه، به لام پاش نهو ی بازارو سامی نهو رۆژه نه بین
 یه کتریا ن له بیر نه چیته وه.

﴿قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِلِقَاءِ اللَّهِ وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ﴾ به راستی زیانیان لی کهوتوه
 که سانیکی نهوتو پروایان به خزمهت گه یشتی خوا نه بو وه به زیندو بونه وهی رۆژی دواپی
 نه بو وه، نهو بی باوه رانه راغویان وه رنه گرتوه به جوړی رزگاریان بکا له وزیا نه له پاشه رۆژدا
 توشیان نه بی.

﴿وَأَمَّا نَرِيكَ بِغَضِ الَّذِي نَعُدُّهُمْ أَوْ تَتَوَقَّعُ ثُمَّ إِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ﴾ وه نه گهر ئیمه نیشانی
 بدهین بهتو هه ندی له وسزایانه ی نهوتو به لیتمان داوه بهو بی باوه رانه که توشیان نه بی
 له جیهاندا به کوشتن و به دیل کردنیا ن، یائیمه تو بمرنین بهر له وهی نهو وسزایانه توشیان بی
 که نهو وسزایانه راست و بی گومانه توشیان نه بی، ئیمه تو له یان لی نه سینین باتویش نه ی
 بی. وهك خوا نه فهرمو ی سزای تریان نه دری له پاشه رۆژدا، له پاشا بو لای ئیمه یه
 گهرانه وهی نهو بی باوه رانه له رۆژی دواپی دا، سزایان نه دهین به سزای گه وره تر،
 له وسزایه توشیان نه بو به بی گومان له جیهاندا.

﴿ثُمَّ اللَّهُ شَهِدَ عَلَى مَا يَفْعَلُونَ﴾ له پاشا خوا شایه تی نه دا له سهر شتی نهو بی باوه رانه
 نه یکه ن، هیچ شتی له خوا وون نابی و ناگای له هه مو شتی هه یه، له مه وپاش پاداشتیان
 نه داته وه به شتی شایسته ی کرده وهی نهوانی.

کاتی خوی مهزن رونی کرده وه به سهرهاتی پیغمهر ﴿﴾ له گهل گله کهی ،
رونیشی نه کاته وه به سهرهاتی پیغمهرانی تر له گهل گله کانیا ناکه ره وانه کرابون بۆ لایان
و داوایان لی نه کردن باوه ره خوا بکهن و بیهرستن و یه تاك وته نهایی بزانتو نه فهرموی :
﴿لِکُلِّ اُمَّةٍ رَّسُولٌ﴾ بۆ ههموو کۆمهل و نه ته وه یه نیروا پیغمهریک هیه ، موژده یان
نه داتی و نه یان ترسینی بۆ جی به جی کردنی فهرمانه کانی خوا ، پاش ترساندن و مۆلت
دانیان توشی روژی پرسیارو پاداشت و سزای خوین بوون .

﴿فَاِذَا جَاءَ رُسُوْلُهُمْ قُضِيَ بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ﴾ دواپی کاتیک نیروا پیغمهره کان چون بۆ
لایان و باوهریان بی نه هینان و به درویان خسته وه له لایه ن خواو فهرمان درا له نیونیا
به شیوه کی دادپهروه رانه ، وه لآمی نه وانه نه درپته وه وه لآمی خویان داوه ته وه بۆ په رستن
به سهرکه وتن و پاداشتی چاک ، نه وانه یش روویان وه رگیراوه له فهرموده کانی خوا توشی
سهرشوری و سزای خراپ نه بن ، نه وشته نه هموویان به هوی دادپهروه ری خوا وه یه ،
نه وانه یان کرده وهی چاکیان کرده سهر به رزن ، نه وانه یان خراپه کار بوون سهرشورو
خه فه تبارن .

﴿وَهُمْ لَا يَظْلَمُوْنَ﴾ وه نه و گه لانه سته میان لی ناکری و له پاداشتی چاکه یان کهم
ناکرپته وه ، بگره خوا به میهره بانی خوی له تاوانی هه ندیکیان نه بو ری .
له نایه ته کانی پیشودا خوی مهزن هه ره شهی کرد له وی باوه رانه که باوهریان به روژی
دواپی نه بو وه به درویان نه زانی ، فهرموی زیندو نه کرپته وه دواپی مردنیان و سزایان نه دا ،
له م نایه تانه ی دواپیدا باسی به سهرهاتی نه وی باوه رانه نه کا گالته یان نه کرد به فهرموده کانی
خواو نه لئین : نه و سزایه چ کاتی دیت ؟ نه فهرموی :

وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ
قُلْ لَا اَمْلِكُ لِنَفْسِي ضَرًّا وَلَا نَفْعًا اِلَّا مَا شَاءَ اللّٰهُ لِكُلِّ اُمَّةٍ

أَجَلٌ إِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ فَلَا يَسْتَخْرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ ﴿٤٩﴾
 قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَتَاكُمْ عَذَابُهُ بَيِّنَاتٍ أَوْ نَهَارًا مَاذَا يَسْتَعِجِلُ مِنْهُ
 الْمُجْرِمُونَ ﴿٥٠﴾ أَتُمِ إِذَا مَا وَقَعَ آمَنْتُمْ بِهِ ؕ أَلَمْ تَكُنْ وَقَدْ كُنْتُمْ بِهِ
 تَسْتَعِجِلُونَ ﴿٥١﴾ ثُمَّ قِيلَ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُوقُوا عَذَابَ الْخُلْدِ
 هَلْ تُجْزَوْنَ إِلَّا بِمَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ ﴿٥٢﴾ وَيَسْتَنْبِئُونَكَ
 أَحَقُّ هُوَ قُلْ إِي وَرَبِّي إِنَّهُ لَحَقٌّ وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ ﴿٥٣﴾
 وَلَوْ أَنَّ لِكُلِّ نَفْسٍ ظَلَمَتْ مَا فِي الْأَرْضِ لَافْتَدَتْ بِهِ ؕ وَأَسْرُوا
 النَّدَامَةَ لَمَّا رَأَوُا الْعَذَابَ وَقُضِيَ بَيْنَهُم بِالْقِسْطِ وَهُمْ
 لَا يُظْلَمُونَ ﴿٥٤﴾ أَلَا إِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ؕ أَلَا إِنَّ
 وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٥٥﴾ هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ
 وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٥٦﴾

﴿وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾ وهی باوهران نه لئین: چ کاتی پهیدا نه بی
 نه و کاتهی نه و تو موحه مد تو به لئیت داوه به ئیمه له سزایه توشی ئیمه بی، یا چ کاتی پهیدا
 نه بی رۆزی دوا بی نه گهر ئیوهی باوهر دار راست نه کهن له هاتیانا؟ نه ورسته به له وه لای نه وه دا
 هاتوه له نایه تی پیشوودا خوا فرموی دووای مردن زیندوتان نه کهمه وه سزاتان نه دم .

ته فسیری زمانا کو بی

﴿قُلْ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي ضَرًّا وَلَا نَفْعًا﴾ تۆ بلی له وه لامیان: من خاوه نی هیچ سودو هیچ زیانی نیم بۆ خۆم. یانی من توانای نه وهم نه سودو قازانج به خۆم بگهیهنم و زیان و نازار له خۆم دور بگهیهوه، که من نه توانم هیچ شتی بۆ خۆم بکهه چاکتر ناتوانم بۆ جگه ی خۆمی بکهه، ههتا بتوانم به په له نهو سزایه به لینی پی دراوه توشی ئیوه ی بکهه و نازانم چ کاتی دیت و چ کاتی رۆزی دوابی دیت.

﴿إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ﴾ مه گهر شتی خوا ئاره زووی بکا بی، هه مو کاری بۆ خوا به وه له وه وه به یه دانه بی. کاتی هه مو شتی خوا دیاری نه کا نزیک بی یادوور. کاتی ته مه نی هه مو شتی خوا نه یزانی. وینه ی ناوه رۆکی نه م نایه ته له نایه تی (۱۸۷) ی سوره تی نه له عرافدا باسی کراوه.

﴿لِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ إِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ﴾ بۆ هه مو و تاقمی له ناده میزاد کاتیکی دیاری کراو دانراوه بۆ کۆتایی هاتی ته مه نیان و به پرکردنیان، هه ر کاتی نه و ماوه به ته و او بوو نه و شته ی خوا به و ی له سزاو شتی تر توشیان نه بی، وه ک خوا نه فهرموی: هه ر کاتی ماوه ی دیاری کراو هات بۆ به سه رهاتی پاشه رۆژیان به سزادان و بۆ له ناو بردنیان نه و تاقمه دوانا که ون له و ماوه به که مترین کاتی و پیشیش نا که ون که مترین کات. به لکو نه وه ی خوا و یستویه تی توشیان نه بی له سزادان و کۆتایی پی هاتیان له و کاته دا. له نایه تی (۳۳) ی سوره تی نه له عرافدا مانای نه و پرستانه تی به رپوه، له نایه تی (۱۴۵) ی ئالی عیمراندا به درۆزی مانای ووشه ی (أَجَل) به رونی باسکراوه.

﴿قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَنَا أَنَا عَذَابُهُ بَيِّنًا أَوْ نَهَارًا﴾ تۆ بلی به و که سانه نامه ی خوا به درۆ ته خه نه وه و داوا نه که ن به گورجی سزای به لینی پی دراو بیت بۆ لایان: نابا ئیوه هه و الله دهن به من نه گهر هات بۆ لای ئیوه سزای خوا که ئیوه داوای نه که ن له کاتی شه و دا که خه و ترون یا له کاتی رۆژدا که ئیوه خه ریکی ئیش و کاری خۆتانن، نه و کاتانه چ شتی کتان له ده ست دی.

﴿مَاذَا تَسْتَعْجِلُ مِنْهُ الْمُجْرِمُونَ﴾ چ شتیکی نهوتزیه تاوانبارن داوای پهله کردن لههاته خوارهوهی نهوسزایه و بهراستی تیی کهوترون، داوای سزای جیهان نهکهن یا سزای پاشهروژ، ههراکامیان بی نایا توانایان ههیه بهرگری لی بکهن و خویمان رزگار بکهن؟ نایا نهتوانن رابکهن لهتوانای خوا کهتروشی سزا نهبن؟ بو ههرجیگهیه برۆن ههه بۆلای خوا نهروژن؟

﴿أَلَمْ إِذَا مَا وَقَعَ آمَنْتُمْ بِهِ﴾ نایا لهپاش نهو داواکردنهی نهوان بو هاتنی سزا بهگورجی ههراکاتی نهوسزایه پهیداو، بهچاوی خویمان بینان باوهرئههین بهبی گومان بههاتنی نهوسزایه کهئیوه بهدروژان نهخستهوه، نهگهر باوهریش بهین سود لهوباوهره وهرناگرن، چونکه کاتی پهشیمان بونهوتان لهکیس چسوه. ویتیهی ئیوه وهك فیرعهون وایه کهسودی لهباوهریتان وهرنهگرت لهکاتی خنکانی لهنیو ئاودا، وهك خوا نهفهرموی:

﴿الآن﴾ هههچهنده نهوان باوهرئههین لهوکاتهدا، بهلام تو بهوان بلی: پیتان نهبیژری لهکاتی باوهرینهانتان: نایستا ئیوه باوهرئههین کهکاتی باوهریتنا نهماوه؟ کات کاتی پرسیارو وهلامه و کاتی سزادانتان، روژیکی نهوتزیه باوهرو کردار کاتی نهماوه. ﴿وَقَدْ كُنْتُمْ بِهِ تَسْتَعْجِلُونَ﴾ وهبهراستی ئیوه بهگالتهوه نهو سزایهتان بهدروژنهخستهوه داوای پهیداوینتان نهکرد بهگورجی بیت بو لاتان، ههموو چاکهو کردارتان لهجیهاندا لهکیس چوه، نهه کاتهیش کاتی وهرگرنتی پاداشتی کارو کردهوتانه.

﴿ثُمَّ قِيلَ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُوقُوا عَذَابَ الْخُلْدِ﴾ لهپاشهروژدا نهبیژری بهوکهسانه ستهمیان لهخویمان کردوه بههاویهشدانان بو خواو بهدروژخستهوهی هاتنی سزا بو لایان لهروژی دیاری کراودا: ئیوه بیژن سزای بهردهوام لهدوزهخدا ئیوه نهمرن ونه سزایهتان سوک نابی و لهسهرتان ههلهناگیری.

﴿هَلْ تَخْزُونَ إِلَّا بِمَا كُنْتُمْ تُكْسِبُونَ﴾ ئیوه پاداشتان نادریتهوه مهگهر بهشتی ئیوه نهیکه لهجیهاندا نهگهر بهجگهی نهوشته پاداشتان بدریتهوه لهپاشهروژدا نهبی خوا ستهمکاری نهوهیش نهبهوه نایشیی.

﴿وَيَسْتَنبِئُونَكَ أَحَقُّ هُوَ قُلْ إِي وَرَبِّي إِنَّهُ لَحَقُّ وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ﴾ وهبی باوهران داوای ههوال له تۆنه کهن له باره ی هاتنه خواره وهی سزاو پیغمه رایه تی تۆوه و هه موو فرموده کانی خوا: ئایا هه مو یه کی له وانه راستن و به گالته وه نه یان لَین: تۆ بلی به بت په رستان و بی باوهران: به لی نه و شتانه راستن به پهروه ردگاری خۆم سویندی و گومانیان تیدانیه و، ئیوه نه و که سانه نین بتوانن رینگه له ده سه لاتی خوا بگرن و نه یه لَن سزا توشتان بی. به بی گرمان توشتان نه بی.

﴿وَلَوْ أَنَّ لِكُلِّ نَفْسٍ مَا فِي الْأَرْضِ لَأَفْتَدَتْ بِهِ﴾ وه به راستی نه گهر هه بی بۆ هه مو که سی سته می له خوی کردوه له جیهاندا به بی فرهانی خوا هه لَسابی هه مو شتی له زه ویدایه له گنج و سامان نه بکا به قوربانی و به دهر دو گیر ی خوی که به رگری پی بکا له ناهه مواری و سزای گرانی پاشه رۆژ. به لām به رتیل و دیاری و په شیمان بونه وه سودیان پی نابه خشی له ورۆژه دا، وه ک خوا نه فره مو ی:

﴿وَأَسْرُوا النَّدَامَةَ لَمَّا رَأَوُا الْعَذَابَ﴾ وه نه وان نه شار نه وه دای نه پۆشن له دهر وونی خویانا بی تومیدی و په شیمان بونه وه ی خویان له هاوړیکانیان له کاتیکا نه بینن نه و سزایه له ورۆژه دا. به لām له پاش چ شتی له کاتیکا قازانجیان پی ناگه یه نی شار د نه وه ی نه و په شیمان بونه وه یه ی نه وان.

﴿وَقَضَىٰ بَيْنَهُم بِالْقِسْطِ وَهُمْ لَا يظْلُمُونَ﴾ وه فره مان ئه دری له نیوان بونه وه راندا، له نیوان سته ما کارو سته م لی کراودا به داد پهروه ری هیچ که سی سته می لی نا کری وه ک خوا نه فره مو ی: وه نه وان سته میان لی نا کری به که م کرد نه وه ی پاداشیان و به زور کردنی تۆله یان له و فره مان دانه دا. نه و رستانه جاری تر له نایه تی (٤٧) ی نه م سوره ته دا باسی کراوه، له هه ردو شویندا پیویسته بیژرین. نایه تی پیشوتر بۆ ترساندن نه و که سانه یه به هو ی پیغمه ره وه توشی سزا بوون که به درو یان نه خسته وه، نه مه ی تریان بۆ نه وه یه قوربانی و دهر دو گیر ی پی سوود به هه مو شتی له سه ر زه ویدا.

﴿ اَلَا اِنَّ لِلّٰهِ مَا فِی السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ﴾ نَبُوۀ ناگداربن و بزائن بۆ خوايه شتی له ناسمانه کان و له زه ویدایه، هه رخا خاوه نی هه موویانه و فه رمان ئەدا و به کاری ئەهینی له نیو ناسمانه کان و زه ویدا، کهس نیه رینگه ی پی بگری و پیوستی به هیچ شتی نیه به قوریانی و له به رتیل، پاداشت و تۆله به جینگه ی خویان ئەگه یه نی .

﴿ اَلَا اِنَّ وَعْدَ اللّٰهِ حَقٌّ وَلٰكِنْ اَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُوْنَ ﴾ نَبُوۀ ناگداربن و بزائن به لێن و واده ی خوا به بی گومان راسته، هاتی رۆژی دوا یی و پاداشت و تۆله، هه روه ها بۆ هه موو شتی تر به لām زۆر تر له سته م کاران و بی باوه ران نازائن که رۆژی دووای دیت. به بی گومان هه مو بونه وه ران زیندوو ئەکاته وه ، به گریه ی کرده وه ی شیای خویان پاداشت و تۆله یان بۆ رون ئەکاته وه .

﴿ هُوَ یُحِیْ وَیُمِیْتُ وَاِلَیْهِ تُرْجَعُوْنَ ﴾ هه ر خوا زیندوو ئەکاته وه مردوو ان پاش مردنیان له رۆژی دوا ییدا، وه هه ر خوا ئەیان مرینی له جیهاندا، بۆ لای خوا ئەگه رپه وه بۆ وه رگرتی پاداشت و تۆله .

بۆ زانین: ئاده میزاد بۆ باوه ر کرن به پیغه مه ر سی تا قمن: تا قمیکیان به بی به لگه و به بی داوای سویند خواردن هه رکاتی پیغه مه ر بیفه رمویه: من پیغه مه رم باوه ریان ئەهینا، چونکه ﴿﴾ له ماوه ی چل سال پیش پیغه مه رایه تی ناوبانگی ده ر کردبو به راست گوو ده م و ده ست پاک .

تا قمی تر داوای به لگه و کاری په ک خه ریان له پیغه مه ر ئەکرد ئەوجا باوه رپانی ئەهینا . تا قمی تر یان کاتی باوه ریان پی ئەهینا داوای سوین خواردنیان ئەکرد که له داوا کردنی پیغه مه رایه تیدا راست ئەکا، داوای سویند خواردن باوه ریان پی ئەهینا. ئەوه یش ناماژیه بۆ لای ئەوه ی که داوای سویندیان له پیغه مه ر کرد له ئایه تی (۵۳) ی ئەم سوره هدا .

له کاتی که خوای مه زن باسی قورئان و موژده دان و هه ر شه کردنی کرد ، له مه وپاش باسی گه وره یی قورئان و ریزو پله ی قورئان ئەکاو ئەفه رموی

﴿قُلْ بِفَضْلِ اللَّهِ وَبِرَحْمَتِهِ﴾ تۆ بلی: هاتوه بۆ لای ئیوه نامۆژگاری کردنتان به هوی گه زهیی و پیری خوا که به ئیوهی به خشیوه ناردنی پیغمهر بۆ لای ئاده میزاد به هوی به زهیی و میهره بانی خوا له گه لئان به نادرنی قورئان که یاریده دهرتانه بۆ باوه ره پێان و بۆ فیر کردنتان به یاسای به رزی ئیسلام.

﴿فَبِذَلِكَ فَلْيَفْرَحُوا﴾ دوی به هوی نهوانه ی قورئان پیوسته نهوان شادمان و خوش حالن، پیوسته ههر به هوی نهوانه وه ههست به خوشی بکهن و دلایان ئارام بگری و نابی به کو کراوه کانی جیهان شادمان و دلخوشن، وه که خوا نه فهرموی:

﴿هُوَ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ﴾ نهوهی له قورئاندا به چاکتره لهشتی نهوان کوی نه که نه وه له دارایی. خوی مهزن روته کاته بی باوه ران، فهرمان ئه دا به ره وانه کراوی خوی بلی بهوان:

﴿قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ لَكُمْ مِنْ رِزْقٍ﴾ تۆ بلی به بت په رستان: ئیوه هه وای بدهن به من بهشتی خوا ناردویه تیه خواره وه بۆ سوودی ئیوه له خواره مه نی که هوی ژیان و زینده گانیانه وه که کشت و کال و چوارپی و شتی تر.

﴿فَجَعَلْنَاهُ مِنْكُمْ حَرَامًا وَحَلَالًا﴾ دواپی گپراوتانه له و خواره مه نیانه له خوتانه وه به قه دهغه کردنی هه ندیکیان و به ره واکردنی هه ندی تریان، یانی هه ندی له و خواره مه نیانه خوا دروستی کردوون بۆ ئیوه و بۆتانی ره واکردووه له خوتانی قه دهغه نه کهن خواردنیان و نه لێن: خوا فهرمانی پێداوه، بۆ وینه نه یان ووت: نهوهی له وورگی ئه و چوارپییانه دایه به تایبه تی بۆ نیره کاغانه و بۆ ژنه کاغان قه دهغه یه.

﴿قُلْ اللَّهُ أَذَنْ لَكُمْ أَمْ عَلَى اللَّهِ تَفْتَرُونَ﴾ تۆ بلی به وبت په رستانه: ئایا خوا ده ستوری داوه به ئیوه به قه دهغه کردن و ره واکردنی ئه و خواره مه نیانه، یا به بوختانی خوتان هه لئان به ستوه و نه یدهن به سه ر خوا دا، بیگومان خوتان به دۆرو بوختان کردووتانه به یاسا بۆ خوتان.

﴿وَمَا ظَنُّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ﴾ وهائیا چونی لیک نهدهنهوه کهسانیکی نهوتو رهوا نهکهن وقهدهغه نهکهن لهخزیانهوه کهبهراستی خوا له روژی دواایدا وازیان لی نههیی بهیی سزادانیان لهسهر دروو بوختان نهیدن بهسهر خوادا، بیگومان سزایان نهدا .

﴿إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَشْكُرُونَ﴾ بهراستی خوا خاوهنی گهورهیی و ریژه بهسهر نادهمیزادهوه بههوی ناردنی پیغمههرانهوه، نهقل دهستوری پی بهخشیون کهفهرمانی خوی پی بدوزنهوهو چاکه بکهن ولهخرابه خویان بیاریژن، بهلام زووتر لهنادهمیزاد سوپاسی خوا ناکهن لهسهر نهو شتانه خوا بهوانی بهخشیوه، بهو گهورهییی خوا نازان.

نهقلی خویان ناخههکار بو دوزینهوهی کاری چاک وخراب ، سهرشوری یاسا نابن، لهکاتیکا بهخشندهیی و چاکهی ناشکراو نهیتی خوا نایهه ژمارهوه کهسیان نایان زانی مهگهر خوا بیانزانی وناگاداریان بی، بزانی بهکردهوهی بهندهکانی خوی چونه له ههمو رویهکهوه .

وَمَا تَكُونُ فِي شَأْنٍ وَمَا تَتْلُوا مِنْهُ مِنْ قُرْآنٍ
وَلَا تَعْمَلُونَ مِنْ عَمَلٍ إِلَّا كُنَّا عَلَيْكُمْ شُهُودًا إِذْ تُفِيضُونَ
فِيهِ وَمَا يَعْزُبُ عَنْ رَبِّكَ مِنْ مِثْقَالِ ذَرَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي
السَّمَاءِ وَلَا أَصْغَرَ مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْبَرَ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ﴿٦١﴾
الآيَاتِ أُولِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

﴿٦٢﴾ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ ﴿٦٣﴾ لَهُمُ الْبُشْرَىٰ
 فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ لَا يَبْدِيلُ لِكَلِمَاتِ اللَّهِ
 ذٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٦٤﴾

﴿وَمَا تَكُونُ فِي شَأْنٍ وَمَا تَتْلُوا مِنْهُ مِنْ قُرْآنٍ﴾ وهتو له هيچ كارىكى چاك نابى بشهوى
 بكهوى و، ناخويته وه قورئان به سهر ناده ميزادا، كاره كانت گه وره بن يا بجووك، نهيتى
 بن يانشكرا، دهر باره ي خوتى يا له گهل جگه ي خوت، ناخويته وه لهو كاره ي خوت
 له قورئانا، به تايه تى له نيو هه مو ئيشه تر دا كه فهرمانه شايسته كانى قورئان بزانى، يا راي
 بگه يه نى به ناده ميزاد تا پهرستى خواى پى بكه ن .

﴿وَمَا تَعْلَمُونَ مِنْ عَمَلٍ إِلَّا كُنَّا عَلَيْهِمْ شٰهُدًا﴾ وه ئيوه ي ناده ميزاد هيچ كارىك
 ناكه ن چاك بن يا خراب، گه وره بن يا بجووك نهيتى بن يا ناشكرا، مه گهر ئيمه ناگدار بن
 له سهر كاره كانتان، هه موو كرده وه كانتان نه ژميرن و لاي ئيمه تو مار نه كرين .
 ﴿إِذْ تَقِفُضُونَ فِيهِ﴾ له كاتىكا ئيوه نه چنه نيو وهو كار وه بيكه ن و به رده وام بن
 له سه رى و ده ستى پى نه كه ن و نه يكه ن .

﴿وَمَا يَغْرُبُ عَنْ رَبِّكَ مِنْ مِثْقَالِ ذَرَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَلَا أَصْغَرَ مِنْ لِكَ وَلَا
 أَكْبَرَ فِي الْكِتَابِ الْمُبِينِ﴾ وه وون نابى له زانستى به روه رد گارى تو له كيشانه ي
 ميرو له يه، نه له زه ويدا و نه له نيو ناسماندا، نه بجوكت له ميرو له يه ونه گه وره تر له كيشانه ي
 نهو ميرو له يه مه گهر تو مار كرا وه له نيو نامه يه كدا كه ناشكرا وون نه كاته وه هه مو شتى،
 هه مو ويان نوسرا وه له و نامه يه دا به يى كه م و كورپ له كارى چاك و خراب .

﴿إِلَّا أَنْ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾ ئيوه ناگدار بن و بزائن به راستى
 دوستانى خوا هيچ ترسيكيان له سهر نيه و نه وان خه فدت بز هيچ شتى ناخون كه تاوت و
 نيازبان له كيس جووبى، خوا چاو ديريان نه كا و نه يان پاريزى .

مَن فِي السَّمَوَاتِ وَمَن فِي الْأَرْضِ وَمَا يَتَّبِعُ الَّذِينَ
 يَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ شُرَكَاءُ إِن يَتَّبِعُونَ إِلَّا
 الظَّنَّ وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ ﴿٦٦﴾ هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ
 اللَّيْلَ لِتَسْكُنُوا فِيهِ وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا إِن فِي ذَلِكَ
 لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَسْمَعُونَ ﴿٦٧﴾ قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا
 سُبْحَنَهُ هُوَ الْغَنِيُّ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ
 إِن عِنْدَكُمْ مِّن سُلْطَانٍ بِهَذَا أَتَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا
 لَا تَعْلَمُونَ ﴿٦٨﴾ قُلِ ابْنُ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ
 لَا يُفْلِحُونَ ﴿٦٩﴾ مَتَّعٌ فِي الدُّنْيَا ثُمَّ إِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ ثُمَّ
 نُذِقُهُمُ الْعَذَابَ الشَّدِيدَ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ ﴿٧٠﴾

﴿وَلَا يَخْرُكُ قَوْلُهُمْ إِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ﴾ وهتو خهفه تبار نه کا
 گفتو گوی بی باوه ران که تو به دور نه خه نه وه، هه ره شه و راویژ نه کهن بو له ناوبردنت .
 به راستی گه وره بی وهیژ و سه رکه وتن هه موی هدر بو خوا به، خوا نایینی خوی سه ره نه خوا
 تویش رزگار نه کا و یاریده ت نه دا، خوا به ته واوی نه بیسی نه و بوختانه ی نه یدهن به سه ر
 تودا و گالته ت بی نه کهن، نه زانی به راویژ و فیل و ته له که بازی نه وان بو له ناوبردنی تو،
 خوا له سه ر هه له بو له ناوبردنیان :

﴿أَلَا إِنَّ لِلَّهِ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ﴾ ئیوه ناگاداربن ویزانن ههر بۆ خواجه ههر کهسی له نیو ئاسمانه کان و کهسی له نیو زه ویدان، ههر خوا خاوه نیانه که خوا خاوه نی ئهوان بی توانا بی هاوتای ههیه بۆ یارمهتی دانی تو، ئیتر ئه و که سانه خوا خاوه نیانه و فریشته و ئاده میزاد و جگهی ئهوانیشه .

﴿وَمَا يَتَّبِعُ الدِّينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ شُرَكَاءَ﴾ وه کهسانیکی ئه و تو ئه پهرستن له جگهی خوا دوا ی هاو به شه کانی خوا نه که ووتون، چونکه خوا هاو به شی نیه ههر چه نده ئهوان ناویان ئه بدن به هاو به شی خوا .

﴿أَنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ﴾ په پرهوی هیچ شتیک ناکه ن مه گهر دووای گومانی پوچی خویان که ووتون له خزمهت خوا دا بۆیان بپارێته وه و نزیکیان له خوا بکه نه وه ئه وهیش بی بنچینه یه .

﴿إِنَّهُمْ أَلَا يَخْرُصُونَ﴾ ئه و بی باوه رانه نین که بوختان و درۆ هه لئه به ستن و ئه لێن: ئه و بتانه هاو به شی خوان مه گهر ئه وه ی ئهوان ئه لێن گفتو گو یه کی بی زانست و گۆتره کاریه و درۆ نه که ن و بی باوه رن .

هه ندی له زانایان ئه لێن: ووشه ی (ما) له (و ما یبع) بۆ ئیستیفهامه یانی چ شتیکه ئه و بت په رستانه دوا ی که ووتون و ئه پهرستن له جگهی خوا ی مه زن، ئه وه ی ئهوان ئه لێن نه گونجاه، ئه و بتانه خراپه له خویان دوور ناخه نه وه له خویان به چاکتر، به تایبه تی ئهوانه یان دارو به ردن .

﴿هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ اللَّيْلَ لِتَسْكُنُوا فِيهِ﴾ خوا که سیکی ئه و تو یه دروستی کردوه بۆ ئیوه شه و له به ر ئه وه ی ئیوه دانیشن له نیو و ئارام بگرن و پشو و بده ن و بخه ون و ئازار و ماندویه تی رۆژتان نه مینی .

﴿وَالْتَهَارُ مُبْصَرًا﴾ وه رۆژی شی بۆ دروست کردوون ههتا رۆوناکی پهخش بکاته وه به سهر زه ویدا و ئیوه بتوانن ئیشی تیدا بکهن، خوارده مه نی و هوی ژیا نی خۆتان ناماده بکهن، نهو خوايه نهوانه ی دروست کردی شایانی نهو نهیه هاوبه شی بۆ دابری .
﴿إِنَّ فِي ذَلِكَ لَقَوْلٍ يَسْمَعُونَ﴾ به راستی هدی لهو شتانه دا باسکران نیشانه و به لگه ی ناشکرا له سهر یه کیتی خوا و هاوبه ش دانه نان بۆ خوا، بۆ تاقمی گو ی بگرن له قورنان و راغوی وهر بگرن به هۆشه وه .

بۆ زانین: نه گهر به راستی ئیمه ی ئاده می زاد به راستی خاوه ن ههست و هۆش بوینایه ورد بوینایه ته وه له چۆنه تی دروست کردنی شه و ورۆژ و هه لسوران دیان به و شیوه یه نه بینرین بۆمان نه چه سپا که ههر خوايه به ته نها و بی و ته یه بۆ به رپۆه بردن و پهروه رده کردنی بونه وهران و دانانی هه مووشتی له جیگه ی شیاوی خویا نه وه ته خوا شهوی دروست نه کردوه هه موکاتی ههر له جیگه یه کدا بی، رۆژی شی دروست نه کردوه کاته که ی ههر بۆ شویتیکی تایه تی بی به لکو هه ندی کات شه وه له هه ندی جیگه دا، رۆژه له جیگه یه تر دا، چونکه به کویری ویستی خۆر بۆ زهوی هه یه دوو سور: سورپکیان به ملاولای خۆرا و کوتایی پی دی له (۲۴) کاتژمیر دا شه و ورۆژ پهیدا نه بی دین به دوا ی یه کدا. سورپ تری هه یه له ماوه ی (۳۶) رۆژ دا به ملاولای خویا چوار وهرز پهیدا نه بی هه ریه که یان به جوړه سروشتی، بۆمان رۆن کرا وه ته وه نهو دوو سور له یه ک کاتا نین بۆ زهوی، به و بۆنه وه روی زهوی دهست نه دا بۆ مانه وه و به رده وامبونی ژیا نی بونه وهران، به لام نه ستیره کانی جگه ی زهوی نه سورپن به ملاولای خویانا و به ملاولای خۆر دا له یه ک کاتا هه ر دوو سور که یشی له یه ک کاتا کوتایان پی دی. که واته لایه کیان له هه موو کاتی کا شه وه، نهو لاکه ی تری تریان له هه موو کاتی کا رۆژه، به و بۆنه وه لایه کیان زۆر سارده و نهو لاکه ی تریان زۆر گهرمه، نهو سورانه ی زهوی به و جوړه ی باسکران به رده وامن هه تا

کوتایی جیهان له بهر سوودی بونه وهران به هوئی میهره بانی خواؤ و بو دروستکراوانی
خوی. بت په رستان گومانیان نه برد فریشته کان کچی خوان، جوه کان لایان و ابو عوزه ییر
کورپی خوابه و گاواره کان نه یان ووت: عیسا کورپی خوابه، خوابی مه زن به دروژیان
نه خاته وه و نه فهرموی:

﴿قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا سُبْحَانَهُ هُوَ الْغَنِيُّ﴾ بی باوه ران نه یان ووت: خوا وه ری گرتووه
بو خوی منال له کورو له کچ، پاک و خاوتی بو خوابه له وه رگرتی منالدا، خوا بی نیازوه
پیوستی به وه رگرتی منال نی به.

نه وه ی بی باوه ران نه یلین بوختان و ده ست هه لبه سته، داواکردنی منال له بهر نه مانه یه:
نه و که سه ی داوای منال بکا له بهر نه وه یه خوی لاوازه و نه یه وی به هوئی منال وه هیز پیدا
بکا، یاهه ژاره و نه یه وی سامان پیدا بکا و منال یاریده ی بدا بو به ده ست هیتانی دارایی،
یاژیر ده سته یه و نه یه وی به هوئی منال وه ریژو سه ربهرزی به ده ست بهینی و خوی رزگار بکا
له سته می ژیر ده سته یی، یابی ناوه و کهس باسی ناکا نه یه وی به هوئی منال وه ناوی ببری و
ناویشان پیدا بکا و له دوا ی مردنی منالی هدی و میراته که ی بین، نه وانه هه موی هوئی
داماوی و پیوست بونه به جگه ی خوی، نه ویش بو خوا دوره و ناگرنجی.

له نایه تی (۷۱) ی سوره تی نه لبه قهره دا وینه ی نه و نایه ته باس کراوه، له و باسکردنه دا
به لکه له سه ر نه بوونی منال بو خوا دریزه ی پیدراوه، هه ر له ویش باسی (الْآقَانِیمُ الثَّلَاثَةُ)
یانی سی بنچینه گاواره کان باوک و کورو گیانی ریزدارت (الْآبُ وَالْآبْنُ وَرُوحُ الْقُدُسُ)
کراوه.

﴿لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ﴾ بو خوابه خاوه ن یه تی شتی له ناسمانه کان و
له زه ویدان به هه مو بونه وهرانی تره وه، خوا هه موویانی دروست کردووه و هیتاونه ته
بونه وه و پیوستی به کهس نه له منال کاتی خوابی گه وره خوی پاک کرده وه له وه رگرتی
منال پرووی ریژی خوی نه کاته وه بو لای بی باوه ران و نه فهرموی:

إِلَىٰ وَلَا تُنْظِرُونَ ﴿٧١﴾ فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَمَا سَأَلْتُكُمْ مِنْ أَجْرٍ إِنِّي
 أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى اللَّهِ وَأُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴿٧٢﴾
 فَكَذَّبُوهُ فَنَجَّيْنَاهُ وَمَنْ مَعَهُ فِي الْفُلْكِ وَجَعَلْنَاهُمْ خَلَائِفَ
 وَأَعْرَقْنَا الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُنْذَرِينَ ﴿٧٣﴾

﴿وَإِلَّ عَلَيْهِمْ نَبَأُ نُوحٍ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ﴾ و هتو بخویند ره وه به سهر بت په رستانی مه که دا
 هه والی به سهر هاتی نوح پیغه مهر له کاتی که نوح فرموی به تاقمه که ی خوی:
 ﴿إِنْ كَانَ كَبُرَ عَلَيْكُمْ مَقَامِي وَتَذَكَّرِي بِآيَاتِ اللَّهِ﴾ نه گهر گه وره و گرانه له سهر
 نیوه ی بت په رست دانیشن و راوه ستانی من که هه لئه سم به را که یاندنی دهقی فرموده ی
 خوا و گرانیشه ناموزگاری کردنی من بو نیوه به هوی نهو نیشانه و به لکه رونانه ی خوا .
 ﴿فَعَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْتُ فَأَجْمِعُوا أَمْرَكُمْ وَشُرَكَاءَكُمْ﴾ دواپی من ههر له سهر خوا پشت
 نه بهستم به تهنه او بو لادانی دهست دریژی کردنی نیوه بو من و بو سه رسه خستی من به سهر
 دوژمنانی خوا، که واته نیوه کارو پیلانی خوژان و هه مو هاو به شه کانتان کو بکه نه وه،
 هه مو و توانای خوژان بخه نه کار بو کوشن و دهر کردن و راوانی من و مه شله ژین بو
 نهو شتانه ی نه تانه وی بی که نه له گهل من .
 ﴿ثُمَّ لَا يَكُنْ أَمْرُكُمْ عَلَيْكُمْ غُمَّ ثُمَّ أَقْضُوا إِلَيَّ وَلَا تُنْظِرُونَ﴾ له پاشا با په نهان نه بی
 کاره کانتان له سهر خوژان بو نیازی له ناو بردنی من و ناشکرای بکه نه، له پاشا جی به جی
 بکه نه وه ی له دهر و نتانایه له خراپه کردن بولای من و دوا ی مه خه نه و موله تی من مه دهن،
 دوا ی نه وه ی رام گه یاندوه به نیوه نه وه ی من له سهر ی نه روم .

﴿ فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَمَا سَأَلْتُكُمْ مِنْ أَجْرٍ ﴾ دواپی نه گدر ئیوه پشت نه که نه بانگه وازی من و
واز له ناموژگاری من نه هین، دواپی من هیچ کریه له ئیوه داوانه کرده، له لای من
هه مووشتیکی ئیوه بی ترخ و بی بهایه روو وهرچه رخانه ئیوه له ناموژگاری کردنی من بو
ئیوه نه سوود نه زیان به من ناگه یه نی .

﴿ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى اللَّهِ وَأُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴾ کری ی من له سه هر هیچ
که سی ئیه مه گدر له سه هر خوایه به ته نها و له سه هر ئیوه نیه و به راگه یاندنی فه رمانی خوا
هه لئه سم و فه رمانم پیدراوه له لایه ن خواوه که من موسلمان بم و به رده و امم بو پرستی
نهو، له به رئه وهی من پروام وایه نه بی فه رکانی خوا جی به جی بکه م، هه رئه وه یشه
چاکترین شتی بی که م بو خوا، که واته من دژی فه رمانی خوا نیم و مزه و پاداشت له جگه ی
خوا داوانا که م .

﴿ فَكَذَّبُوهُ فَتَبَايَاهُ وَمَنْ مَعَهُ فِي الْفَلَكِ ﴾ دواپی گه لی نوح باوه ریان به نوح نه هینا و
به درو یان خسته وه و به رده و امیش بوون له سه ری له دوا ی دانانی به لگه له سه ر راستی
داواکاری خو ی دوا یش ئیمه نوحان رزگار کرد له خنکان به ئاو که سانی کیش له گه ل نوح
بوون له نیو که شتیه که دا رزگارمان کردن .

﴿ وَجَعَلْنَاهُمْ خُلَافَ وَأَغْرَقْنَا الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا ﴾ وه ئیمه نوح و نهو که سانه له گه لی
بون له نیو که شتیه که دا کردمان به جی که نشینی خنکاوه کان له سه ر زهوی دوا ی خنکانی
نهو بت په رستانه و، ئیمه خنکاغان که سانی کی نهو تو باوه ریان نه هینا بوو به به لگه پرو نه کانی
ئیمه و به درو یان دانا .

﴿ فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُتَدْرِبِينَ ﴾ دواپی تو ته ماشا بکه پاشه روژی نهو که سانه ی
له لایه ن پیغه مه رانه وه ترسی تراون چون بوه، دواپی باوه ریان نه هینا وه .
له پاشا خوا ی مه زن رونی نه کاته وه به سه رهات و چیرو کی نهو پیغه مه رانه ی خوا
ره وانه ی کرد بوون دوا ی نوح و نه فه رموی :

ته فسیری زمنا کو بی

ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِ رَسُولًا إِلَىٰ قَوْمِهِمْ فَجَاءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ
 فَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا بِمَا كَذَّبُوا بِهِ مِنْ قَبْلُ كَذَٰلِكَ نَطْبَعُ عَلَىٰ قُلُوبِ
 الْمُعْتَدِينَ ﴿٧٤﴾ ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِم مُّوسَىٰ وَهَارُونَ إِلَىٰ
 فِرْعَوْنَ وَمَلَإِيهِ بِآيَاتِنَا فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا مُّجْرِمِينَ ﴿٧٥﴾
 فَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِنَا قَالُوا إِنَّ هَٰذَا السَّحَرُ مُبِينٌ ﴿٧٦﴾
 قَالَ مُوسَىٰ أَتَقُولُونَ لِلْحَقِّ لَمَّا جَاءَكُمْ أَسِحْرُ هَٰذَا وَلَا يُفْلِحُ
 السَّاحِرُونَ ﴿٧٧﴾ قَالُوا أَجِئْتَنَا لِنَلْفِئَنَّا عَمَّا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا
 وَتَكُونَ لَكُمُ الْكِبْرِيَاءُ فِي الْأَرْضِ وَمَا نَحْنُ لَكُمْ بِمُؤْمِنِينَ ﴿٧٨﴾
 وَقَالَ فِرْعَوْنُ أَتُتُونِي بِكُلِّ سِحْرِ عَلِيمٍ ﴿٧٩﴾ فَلَمَّا جَاءَ السَّحَرَةُ
 قَالُوا لَهُمْ مُّوسَىٰ الْقَوَّامُ مَا أَنْتُمْ مُّلقُونَ ﴿٨٠﴾ فَلَمَّا الْقَوَّامُ قَالَ
 مُّوسَىٰ مَا جِئْتُمْ بِهِ السَّحَرُ إِنَّ اللَّهَ سَيُبْطِلُهُ إِنَّ اللَّهَ لَا يُصْلِحُ
 عَمَلَ الْمُفْسِدِينَ ﴿٨١﴾ وَيُحِقُّ اللَّهُ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ وَلَوْ كَرِهَ
 الْمُجْرِمُونَ ﴿٨٢﴾

﴿ ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِ رَسُولًا إِلَى قَوْمِهِمْ ﴾ له پاشا ئیمه ره وانه مان کرد له پاش نوح چندی فرستاده و نیرای خومان بو لای تاقمه کانیان، نه و فروستاوانه نیراوان له نیوان نوح و موسادا بریتی بون له هود بو لای گهلی عاد، سالیح بو لای گهلی سهمود، نیراهیم بو لای گهلی یابل. شوعیب بو دانیشتوانی نهیکه دانیشتوانی مه دینه، دروودی خوا له سهر هه موویان بی.

﴿ جَاؤُوهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا بِمَا كَذَّبُوا بِهِ مِنْ قَبْلُ ﴾ نه و پیغمه رانه چوون بو لای گهله کانی خویان به چندی به لگه ی روون و کاری پهك خهروه که نیشانه بوون له سهر راستی نه و پیغمه رانه، دواپی نه و گه لانه به و جوړه نه بون که باوه ربه یتن به و پیغمه رانه به هوی شتیکه به دروویان خسته وه به و شته له پیشه وه له سهری بوون له بت به رستی و پروگرامی گهلی نوح بو، نه گه رانه وه له بی باوه ری و به درو خسته وه ی پیغمه رانه کان، سودیان و هرنه گرت له راغویان دهقاو دهق خوی گهلی نوحیان بو خویان هه لزاردبو له باوه رنه یتان به پیغمه رانه کان.

﴿ كَذَلِكَ نَطْبَعُ عَلَى قُلُوبِ الْمُعْتَدِينَ ﴾ ههر به و جوړه ی ئیمه گهلی نوحمان خنکان به هوی به درو خسته وه یان هه رواش ئیمه مؤر نه دهین به سهر دللی نه و که سانه له سنوور دهو چوون به هوی به درو خسته وه ی پیغمه رانه کانیان. پاشه پروژی قوره شیه کانیش ههروهك نه وانی.

پرسیار/ نه گه ر خوی گه و ره مؤری دابی به سهر دللیان بوچی خوا سزایان نه دا؟
وه لام/ به راستی خوی مه زن راغوی خوی دیاری کرده و فهرمویه تی ههر که سی به پیره وی پیغمه ران بیکا به ختیاره، هه رواش بو له ریگه لادان یاسای داناوه که ههر که سی به پیره وی هه وه سی خوی بکا سهر لی شتواوه. بو نمونه ههر که سی خوی له سهر کتوی بخاته خواره وه یامه له وانی نه زانی و خوی بخاته نیو رو باره وه و ملی بشکی و بخنکی خوی به رپرسیاره، ناده میزادیش خاوه نی نه قلله و چاک و خراب نه زانی نه گه ر به پیره وی پیغمه ران نه کاو به پیره وی هه وه سی خویان بکه ن خویان سه ر به ست و به رپرسیارن.

﴿ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِم مُوسَى وَهَارُونَ إِلَى فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ﴾ له پاشا ئیمه ره وانمان کردبو
دوای نهو پیغمه رانه موساو هارون بولای فیرعهون و بولای مروقه خاوهن پله به رزه کانی
فیرعهون به چن دین کاری پهك خهرو به لگه ی رونه وه، وهك داردهستی موساو دهسته
زورسی و گه شه داره که یه وه که ده ری نه خست بو دانیشتون.

﴿فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا مُجْرِمِينَ﴾ دوایی فیرعهون و تاقمه که ی خویان به گه و ره
گرت و یاخی بوون له خواو، نه وانه تاقمیکی تاوانبار بوونو له سنور دهرچوبون به بونه ی
به پرهوی نه کردنی موساو گالته کردن به موسا و هارون.

﴿فَلَمَّا جَاءَ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِنَا قَالُوا إِنَّ هَذَا لِسِحْرٌ مِیْنٌ﴾ دوایی کاتی چوو بولای
نه و تاقمانه راستی و فرموده ی دروست له لایه ن ئیمه وه، کاری پهك خه رمان له سه ر
دهستی موسا نیشان دادن. ووتیان: به راستی نه و کاره ی موسا نیشانی دا جادویه کی ناشکرایه
وینه ی نه و جادویه جادو که رانی ئیمه نه یکه ن. ههروه ها بت پرستانی مه که نه یان ووت
له و کاتانه دا قورئانی به سه ردا نه خویندنه وه و نه یان نه توانی به رانه ری پیغمه ر بکه ن:
موحه مه د شایه ر جادو گه ره. بیگومان له م سه رده مه ی ئیمه دا هه مو چاکه خوازان تاوانبار
نه که ن بو نه وه ی نازاریان بده ن به وه ی له یاسا دهرچوون.

﴿قَالَ مُوسَى أَتَقُولُونَ لِلْحَقِّ لَمَّا جَاءَكُمْ﴾ موسا ووتی: نایا ئیوه چو ن نه لین نه وانه
جادوون کاتی هاتوه بولای ئیوه راستی و کاری په کخه ری واپگه ی راستان بی نیشان
نه ده ن.

﴿أَسِحْرٌ هَذَا وَلَا یُفْلِحُ السَّاحِرُونَ﴾ دوایی موسا ووتی: نایا نه مه ی ئیمه لای ئیوه
به جادوی نه زانن. بیگومان جادو نه، چونکه جادو سه رلی تیک دهرتانه و ناوهرپوکی پوچه و
راستی له ئیوه وون نه کا. به راستی جادو گه ران سه رناکهون و پیروزی به ده ست نایه رن و
به ناواتی خویان ناگه ن. چونکه دروژن و پروپوچ خوازن.

﴿قَالُوا أَجِئْنَا لِنُلْفِئَکَ عَمَّا وَجَدْنَا عَلَیْهِ آبَاءُنَا﴾ فیرعهون و تاقمه که ی به موساو هارون یان
ووت: نایا تو هاتووی بولای ئیمه بو نه وه تو ئیمه لابه دی له شتی ده ستمان که و توه
که باو کانی ئیمه له سه ری بوون، نه تانه وی له په رس تراوی نه وان لامان بده ن و دوایی.

﴿وَلَكُمُ الْكِبْرِيَاءُ فِي الْأَرْضِ﴾ وه بۆ ئیوه پیدای بی گه وره یی و پاشایه تی له ئیو زهوی میسر دا، بیگومان نه و جو ره گفتو گویانه پیشه ی هه مو که سی که ترسیان هه بی پله و پایه و سامانیان له ده ست ده رب چی و نه مین .

﴿وَمَا نَحْنُ لَكُمْ بِمُؤْمِنِينَ﴾ وه ئیمه با وه رب به ئیوه نایه رین . به لکو له دژ تان نه وه ستین و جهنگیان له گه ل نه که یین له بهر پاراستنی سودی تایه تی خو مان و به رده وامی پله و پایه مان . فیرعه ون بیر ی له وه نه کرده وه به بهر شیوه بی به رانه ری موسا بکا، به لای که مه وه له شوینی خزی را ی وه ستیتی . نه وه ک پله و پایه ی له کیس بچی و گه له که ی ئازا وه ی تی نه که وی، خوا به تی خو ی له ده ست ده ر نه چی بۆ به خوا ی گه وره نه فهر مو ی:

﴿وَقَالَ فِرْعَوْنُ اَعْتَوْنِي بِكُلِّ ساحِرٍ عَلِيمٍ﴾ وه فیرعه ون ووتی به پیاوانی خزی: ئیوه بۆ منی به یین هه مو و جادو گه ریکی زۆر زانا له هونه ری جادودا، بۆ نه وه ی په کی موسا بجه ن و بۆری بده یین، قور ی به سه ر فیرعه ون نه ی نه زانی له نه نجامدا چ شتیکی به سه ر دی.

﴿فَلَمَّا جَاءَ السَّحَرَةُ قَالَ مُوسَى اَلْقُوا مَا اَنْتُمْ مُلْقُونَ﴾ دوا بی کاتی جادو گه ره کان هاتن بۆ لای موسا ووتی به وان: ئیوه فره بده ن له گور یس و دار ده سه کانتان . موسا نه وه ی فهر مو بی نه وه ی له فیرعه ون و جادو گه ران برسی، چونکه خوا به لیتی بی دابو به سه ر که وتن و بر وای به خو ی هه بوو .

﴿فَلَمَّا اَلْقَوْا﴾ دوا بی کاتی که جادو گه رانی فیرعه ون گور یسه کان و دار ده سه کانی خزیانیان فره دا گه رمای خۆر کاری کرده سه ر جیه ی ده ره وه نا وه وه ی گور یسو دار ده سه کانیان، به بو نه وه گه وتنه جه و جۆل و دانیش توان وایان زانی نه وانه بوون به مار . به لام له بهر چاوا و ابون و بی نا وه رۆک بوون .

﴿قَالَ مُوسَى مَا جِئْتُمْ بِه السِّحْرِ اِنَّ اللهَ سَيَبْطِلُهُ﴾ موسا فهر مو ی: شتیکی نه و تو هینا و تانه جادوه، نه و به لگانه فیرعه ون و تاقمه که ی ناوی نه بدن به جادو و جادو نیه و کاری په ک خه ره بۆ ئیوه . به راستی خوا به م نزیکه پوچ نه کاته وه جادوی ئیوه، چونکه نا وه که یان پوچه و بهر چاویه، نه وه ی خوا به می دا وه پوچی روی تی نا کا .

ته فسیری زمان کۆبی

﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يُصْلِحُ عَمَلَ الْمُفْسِدِينَ﴾ بهراستى خوا بهيژو بهردهوام ناکا کارى خراپه کاران، نای گيژى بهوى سودى لى وهريگري و لهناوى نهبا و بنهبرى نهکا .
 ﴿وَيَحْقُّ اللَّهُ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُجْرِمُونَ﴾ وهخوا رانه وهستينى و بهردهوامى نهکا بهوى فهرموده و فهرمانه کانى خوئده وه ثاينى نيسلام ده رنه خا و سه رى نه خوا، باتاوانباران لايان ناخوش و گرانى، نارهازيه تى نهوان کارى خوا پهک ناخا و ماته لى ناکا .
 بهرله وهى موسا داردهسته کهى خوئى فريده لاه کزرو کزبونويه کى زوردا و جادوگران بهيژى، لهلاوان و تازه پى گه يشتوانى نهوى نيسرائيل باوهريان به موسا هينابوو، بهم جزره خواى مهزن نه فهرموى:

فَمَاءٌ آمِنٌ لِّمُوسَىٰ إِلَّا ذُرِّيَّةً مِّن قَوْمِهِ عَلَىٰ
 خَوْفٍ مِّن فِرْعَوْنَ وَمَلَائِيهِمْ أَن يَفْتِنَهُمْ وَإِنَّ فِرْعَوْنَ لَعَالٍ
 فِي الْأَرْضِ وَإِنَّهُ لَمِنَ الْمُسْرِفِينَ ﴿٨٣﴾ وَقَالَ مُوسَىٰ يَقَوْمِ إِن كُنتُمْ
 ءَامِنُونَ بِاللَّهِ فَعَلَيْهِ تَوَكَّلُوا إِن كُنتُمْ مُّسْلِمِينَ ﴿٨٤﴾ فَقَالُوا عَلَى اللَّهِ
 تَوَكَّلْنَا رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِّلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٨٥﴾ وَنَجِّنَا
 بِرَحْمَتِكَ مِنَ الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿٨٦﴾ وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ وَأَخِيهِ
 أَن تَبَوَّءَ الْقَوْمَ كَمَا بِمِصْرَ بُيُوتًا وَأَجْعَلُوا بُيُوتَكُمْ قِبْلَةً
 وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٨٧﴾ وَقَالَ مُوسَىٰ
 رَبَّنَا إِنَّكَ ءَاتَيْتَ فِرْعَوْنَ وَمَلَئَهُ زِينَةً وَأَمْوَالًا فِي الْحَيَاةِ

الَّذِينَ ارْتَابُوا عَنْ سَبِيلِكَ رَبَّنَا اطْمِسْ عَلَى أَمْوَالِهِمْ
وَأَشْدُدْ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُوا حَتَّى يَرَوْا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ﴿٨٨﴾
قَالَ قَدْ أُجِيبَت دَعْوَتُكُمْ فَاَسْتَقِيمُوا وَلَا تَلْبِغَانِ سَبِيلَ
الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٨٩﴾

﴿فَمَا آمَنَ مُوسَى إِلَّا ذُرِّيَّةً مِنْ قَوْمِهِ﴾ لهیه که مین کاتی موسا کرا به پیغمههه دوایی
باوهریان به موسا نه هینابو پیش نه وهی کوری بو بگیری مه گهر کز مه لئی له مناله کانی
خز مه کانی و که می له گه لی فیرعه ون و ژنه که ی فیرعه ونو ته نها پیاویک له نه ییدا .
﴿عَلَى خَوْفٍ مِنْ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِمْ أَنْ يَفْتِنَهُمْ﴾ له گه ل ترسانیان له فیرعه ون
وسه رو که کانی گه ل و پیاو ماقولانی فیرعه ون که وهریان بگیری له ناین و فیرعه ون سزایان
بدا .

بوزانین: دوا ی نه وهی موسا داردهسته که ی خوی فره داو خوا راستی ناشکرا کرد
له سهه دهستی موسا له کوبونه وهیه کی گشتیدا جادو گهران و ژمارهیه کی زور باوهریان
هینا. به لام بهرله فره دانی داردهسته که ی لاوانی به نوئیسراییلی هه ندیکیان باوهریان
هینابو، چونکه تازه پیگه یشتوان له هه موو گه لیکا بوون به سوز بو شتی تازه په یدا بو،
به لام باوهریان هینا و نه ترسان له فیرعه ون له لایه که وه له لایه تریشه وه له سه رو که کانی به نو
ئیسراییلی که نازاریان بدهن و له ناین لایان بدهن له بهر سوودی تاییه تی خویان .
﴿وَإِنْ فِرْعَوْنَ لَعَالٍ فِي الْأَرْضِ وَإِنَّهُ لَمِنَ الْمُسْرِفِينَ﴾ وه به راستی فیرعه ون یاخیه کی
زورداربوو له سهه زوی میسر دا، دانیشتوانی میسری نه چه وسانده وه به تاییه تی
به نوئیسراییلیه کان و، به راستی فیرعه ون له وه که سانه بو لایدا بو له سنور، چونکه داوای
خوایه تی نه کرد و نه وه ری گرتبو له کوشتنی دانیشتوان و سته م کردندا .

ته فیسری ز مناکویی

﴿وَقَالَ مُوسَىٰ يَا قَوْمِ إِن كُنتُمْ آمَنتُمْ بِاللَّهِ فَعَلَيْهِ تَوَكَّلُوا إِن كُنتُمْ مُسْلِمِينَ﴾ وه موسا ووتی بهو خزمانی باوه رپان هیابوو له وکاته دا ترس بهروپانه وه دهرئه کهوت: نهی خزمانی خوّم نه گهر ئیوه باوه رتان هیئاوه بهخوا دهری برن بهئاشکرای و لاتان وایی قازنج و زیان هه ربه دهستی خوایه، دواپی پیوسته ئیوه ههر پشت بهخوا بهستن کاری خوّتان بهوبسپرون نه کهر موسلمانن و سهرشوری فهرمانی خوان و خوّتانشان داوه بهدهست تروانی خواوه .

﴿فَقَالُوا عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا﴾ دواپی خزمانی موسا ووتیان: ئیمه ههر پشت بهیارمه تی خوا نه بهستن، ههرخوایشه بهنازارو خوشی هه موکه سیّ بزانی و توانای هدی بهسه هه موشتیکا بهته نها.

﴿رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِّلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ﴾ نهی پهروه ردگاری ئیمه: تو ئیمه مه گپه بهجیگه ی تاقي کردنه وه بو تاقي سته مکاران و زالیان مه که بهسه ر ئیمه دا و لامان بدهن له نایین .

﴿وَنَجِّنَا بِرَحْمَتِكَ مِنَ الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ﴾ وه تو ئیمه رزگاریکه بههوی بهزه پی ومیهره بانی خوّته وه له تاقي بی باوه ران و سته مکارانی تاقي فیرعه ون و لهسته می خوّی. ﴿وَأَوْخِنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ وَأَخِيهِ أَنْ تَبُوْءَا لِقَوْمِكُمَا بِمِصْرَ بُيُوتًا﴾ وه ئیمه سروشان نارد بو لای موسا و براهی موسا که هارونه و فره مانغان پیّ دان دروست بکه ن بو خزمه کانیا ن له شارو گونده کانی میسر دا چه نندین خانوی له واندانیشنو بجه سینه وه له نیویانا و په رستی خوی تیدا بکه ن و له میسر دهرنه چن .

﴿وَاجْعَلُوا بُيُوتَكُمْ قِبْلَةً﴾ وه ئیوه نه و خانوانه ی خوّتان بگیړن و بیانکه بهرووانگه و به مزگه وت. هه موتان روبکه ن بویه ك لاو شپه رزه و پارچه پارچه مه بن و هه ریه که تان روبو لایه بکه ن .

﴿وَأَقِمْوَا الصَّلَاةَ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ﴾ وه ئیوه نوږه کانتان بکه ن و بهریایان بکه ن له و مزگه وتانده دا و دلّتان کوّبه که نه وه له گه ل به کتری و له گه ل به کتریدا خواری خپج مه بن

و، موسا تویش موژده بده به باو و داران بهر زگار بوونیان له جیهاندا و به پله ی بهرز له بهمه شتا .

﴿ وَقَالَ لَهُ مُوسَى رَبَّنَا إِنَّكَ آتَيْتَ فِرْعَوْنَ وَمَلَأْتَ زِينَةَ وَأَمْوَالًا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ﴾ و موسا ووتى له پارانه ووى خويآ: نهى پهروه دگارى ټيمه: بهراستى تو به خشيوته به فیرعه ون و تا قمه به رزه گاني شتى خوياني پى تارايشت نه دهن له بهرگ و شخل و که لو په لى ناو مال و داو ته به وان چه ندين دارايى جوړ او جوړ لم ژيان و زينده گاني جهانده دا له زيږو زيو نالتون.

﴿ رَبَّنَا لِصَلِّا عَنْ سَيِّئِكَ ﴾ ئەى پەرورەگارى ئىمە: بۆ ئەرەى ئادەمىزاد وەرگىيەن
لەرنگەى خۆت و لەپەرستى تۆ لايان بدەن بۆ لای پەرستى فیرەون .

﴿ رَبَّنَا اَطْمِئِنَّ عَلٰى اَمْوَالِهِنَّ ﴾ نهی پهروه دگاری نېمه: تو له ناوېبه دارایی نه وړان و شویتنه واریان مه یه له باسوودی لی وهر نه گرن بو لادانی دانیشتون له ریڼگه ی نایینی تو. مه به ستی موسا نه ویه لایان نه ده نك نه ویه دارایی نه به خشی به یی باوهران .

﴿وَأَشَدُّ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُوا حَتَّى يَرَوْا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ﴾ و هتو سهختی و دلبرقی
 بده به سهر دلیانا و نازارو ناخوش بده به سهریانا، بوئه وهیش دویای باوهر نه هیتن هتا
 به چاوی خوین بینن سزایه کی نازار دهر به خنکاندنیان له نیو ئاودا، موسا نه وپارانه وهی
 کاتی کرد به نومیدی باوهر هیتانیان نه مابوو .

﴿ قَالَ أَجْنَيْتَ دَعَوْتُكُمَا ﴾ خوا فہرمووی: وہ لأمی پارا نہ وہ کہ تان و ہرگیرا، نہ وہی داوای نہ کہن جی بہ جی نہ کری، نارایشت و دارایی و رابواردنی نہ وان لہ ناوئہ بہین و دلّیان رہق نہ کہین، چونکہ نہ قلبی خو یان ناخہ نہ کار .

﴿ فَاسْتَقِيمَا وَلَا تَتَّبِعَانِ سَبِيلَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴾ دوايي ئيڤوه ههردوو ڪٿان ڀاڙوه سٿڻ
لهه سهر ڀاڱه ياندني په يامي ئيمه و ڀرڻ له سهر ڪاري خوٽان هه تا ديٽ بڙلاي فيرعهون و
تاقمه ڪهي سڙاي ئيمه و په پيره وي ڪه سانيڪي نه و تو مه ڪهون نه زانن و باوه ڀيان به به ليئني
ئيمه ي نه ٻي، موزده و هه ره شي ئيمه گوران و نه بووني تيدانايي و ديته بونه وه. ئه بي

﴿فَاتَّبَعَهُ فِرْعَوْنُ وَجُنُودُهُ بَغْيًا وَعَدُوًّا﴾ دواپی فیرعهون و سهربازه کانی که وتنه دواپی بهنو ئیسرائیلیه کان له بهرنه وهی سته میان لی بکهن و دهست درپژری بکه نه سهریان، له بهرنه وهیش له سنوری خوا لایاندا ابووبه خراپه کردن له گهل بهنو ئیسرائیلیه کاندایا به گویره ی ویستی خویان له کوشتن و نازاردانیان. به لام ویستی نهوان شیرزه کراو موساو گهله که ی رزگار بوون، فیرعهون و گهله که ی له ناوچوون و خنکان، وهك خوا نه فهرموی: ﴿حَتَّىٰ إِذَا أَذْرَكَهُ الْغَرَقُ﴾ ههتا کاتی گه شسته فیرعهون خنکان بو ی دهر که وت نه خنکی و له ناو نه چی نه و کاته هژی هاته وه به خویاو ده ماره که ی پارچه پارچه بوو ده سه لاتی نه ما.

﴿قَالَ آمَنْتُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا الَّذِي آمَنْتَ بِهِ بَنُو إِسْرَائِيلَ وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ﴾ فیرعهون وتی: باوه رم هینا که به راستی هیچ خواجه نیه په رستی بو بکری مه گهر خواجه کی نه وتو بهنو ئیسرائیلیه کان باوه ریان پی هینا وه دواپی فرمانه کانی که وتوون و، من له و که سانه م موسلمانن و مل که چی خوام. فیرعهون له و کاته دا وازی له خواجه تی هینا، به لام نه و باوه رو مل که چی به سودی پی نه به خشی، وهك خوا ی مه زن نه فهرموی:

﴿الْآنَ وَقَدْ عَصَيْتَ قَبْلُ وَكُنْتَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ﴾ نایستا باوه رنه هینی و بی ده سه لاتی و له مه وه بهر تو بی فرمانی خوات کردو له ناموزگاری پیغمه ره که ت دهر چووی، کاتی له تو واناتا هه بو په شیمان بیته وه باوه رت نه هینا و یاخی بوویت و سته مت به کار هینا و، تو له و که سانه بوویت خراپه ت نه کردو دانیش توانت له ریگه ی راست لائه دا و خویشت له ریگه ی راست لات دابوو. که واته بچیزه تو له ی کرده وه ی خو ت به خنکان و به له ناوچوون، تو نه گهریت به مردار و بویه کی بیژلی کراوه و دانیش توان به و شیوه یه نه ت بینن، ههتا ته می خوار بین به بونه ی تو وه، وهك خواته فهرموی:

﴿فَالْيَوْمَ نُنَجِّكَ بِبَدَنِكَ لِيَكُونَ لِمَنْ خَلْفَكَ آيَةً﴾ دواپی که خنکای و مردی نه ورپوژه نیمه تو نه پاریزین به له شه که ته وه وه به مردووی و نایه لین بکه و پته ژپرده ریا وه و بی به خوراکی زنده وه رانی نیو دهر یا که و که س نه ت بینن، به لکو به هژی شه پو لی ناوه که وه

فریت نه‌دهینه فہراغی دہریاکہوہ، ہتا دانیشٹوان سہیرت بکہن و بیٰ نرخ تۆیان بۆ دہربکہوی، بۆئوہی تۆ بیٰ بہنیشانہو تہمیٰ خواری بۆ کہسیٰ لہ‌پاش تۆوہ دیت، نیسرائیلیہ کانیش باوہریان زۆرتہر بیٰ، لہم بہسہرہاتہی فیرعہونہدا نامۆزگاری زۆری تیدایہ بۆ ئادہمیزاد.

﴿وَإِنْ كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ عَنْ آيَاتِنَا لَغَافِلُونَ﴾ وہبہراستی زۆر کہس لہ‌ئادہمیزاد بی‌تاگان لہ‌نیشانہ رونہکانی ئیمہو بیرناکہنہوہ لہوان ہتا تہمیٰ خواریبن .
﴿وَلَقَدْ بَوَّأْنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ مَبْوَءَ صِدْقٍ﴾ دوا۱ نہوی موساو گہلہ کہیمان رزگار کردن لہستہمیٰ فیرعہون بہراستی ئیمہ نیسرائیلیہ کاٹمان دانان لہجینگہیہ کی چاک و پەسەند شایستہ بیٰ بۆگوزہرانیان لہ ہەرزانہی ہەریمہ کہیانا دوا۱ لہ‌ناوبردنی فیرعہون .
﴿وَرَزَقْنَاهُمْ مِّنَ الطَّيِّبَاتِ﴾ وہئیمہ بہخشیمان بہبہنو نیسرائیلی ہندیٰ لہ‌خوادہمہنیہ پاک، بہتام و ہتا لہ‌خوشیدا بژین بہچاکترین ژیان.

زانایان لہ‌دیاری کردنہی تہوہہریمہدا بیریان جیاوازہ: ہہندیکیان تہلین: تہوہہریمہ فہلہستینہ، ہندی‌ترین لایان وایہ بریتہیہ لہ‌میسر و تہمہیان بہہیترتہ بہو۱ فہرموودہی خوا لہ‌ئایہتی (۵۸) ی سورہتی شوعہرادا تہفہرموی: ئیمہ فیرعہون و گہلہ کہیمان دہرکرد لہ‌نیو چہندین بیستان و سہرچاوہی ئاو و گہنج و جینگہی خوش، ہەر بہو ویتہوہ ئیمہ تہو جینگانہمان بہخشی بہبہنو نیسرائیلیہ کان. تہو ئایہتہ بہناشکرا وائہ گہیہنیٰ خوا بہنو نیسرائیلیہکانی دانا لہ‌جینگہکانی فیرعہونا.

﴿فَمَا اخْتَلَفُوا حَتَّىٰ جَاءَهُمُ الْعِلْمُ﴾ دوا۱ی بہنو نیسرائیلیہکان ناژاوہیان نہبو لہ‌ئایینی خو۱انا و یک پارچہ بوون و لہ‌سہریہک رینگہ تہرویشٹن ہتا کاتیٰ ہات بۆ لای تہوان زانیاری بہتہورات، دوا۱ی بہدژی مہبہستی فہرمانی تہورات ہہلسان و پارچہ پارچہبون و بیروباوہری جیاوازیان پەیداکرد و داوا۱ زۆرشتی تہگونجاویان کرد لہ‌موساو ناونیشانی پیغہمہری نیسلامیان لہ‌تہوراتا گۆری و باوہریان بی‌تہہیتا .

﴿ إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴾ به راستی پهروه ردگاری
تو فدرمان نه دا له نیوان بهنو ئیسرائیلیه کانا له پاشه پروژدا له شتیکا نهوان شپره و
ناکوکیان تیدا نه کهن، چاکه کهران و خراپه کاران له یهه جوینی نه کرینه وهو پاداشت و
توله ی خویمان وهرنه گرن له وروژدها .

له پاشا خوای گه ووه راستی پیغمه مرایه تی مهحه مه د رپون نه کاته وه، دوا ی نه وه هیش
باسی به سه رهات و میژووی پیغمه مرانی پیشووی باسکرو نه فهرموی:

فَإِنْ كُنْتَ فِي شَكٍّ مِّمَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ
فَسْأَلِ الَّذِينَ يَقرءُونَ الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكَ لَقَدْ جَاءَكَ
الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ ﴿٩٤﴾ وَلَا تَكُونَنَّ
مِنَ الَّذِينَ كَذَبُوا بآيَاتِ اللَّهِ فَتَكُونُوا مِنَ الْخَاسِرِينَ
﴿٩٥﴾ إِنَّ الَّذِينَ حَقَّتْ عَلَيْهِمْ كَلِمَتُ رَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ
﴿٩٦﴾ وَلَوْ جَاءَتْهُمْ كُلُّ آيَةٍ حَتَّى يَرَوْا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ﴿٩٧﴾

﴿ فَإِنْ كُنْتَ فِي شَكٍّ مِّمَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ ﴾ دوا ی نه گهر تو له گوماندا ی له شتیك ئیمه
ناردومانه ته خواره وه بۆ لای تو له باس و به سه رهاتی موسا و پیغمه مرانی تر، یانی
به وکه سانه بلئی گومانیان هدی له و راگه یاندنانه ی تو به وجوره ی تو باست کردوه .

﴿ فَسْأَلِ الَّذِينَ يَقرءُونَ الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكَ ﴾ دوا ی تو پرسیار بکه له کهسانیکی نه و تو
نامه کانی خویمان نه خویننه وه له پیش تروه هاتو وه بۆ پیغمه مره کانی نهوان، له زانا خاوه ن
نامه کان پیرسه، نهوان هه والت نه دهنی که نه و هه و الا نه تو به و انت ووتوه راسته له باسی
نه و پیغمه مرانه دا، ناوونیشانی تویش له و نامه دا نوسراون .

ته فیسری زمانا کوپی

﴿لَقَدْ جَاءَكَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ﴾ بهراستی هاتوه بۆ لای تۆ له لایهه پهرهردگاری تۆ و راستی كه قورئان و نایینی ئیسلامه بهلگه و نیشانهی رونهوه. كهواته بهرانهر بهو كهسانه گومانیان ههیه له راستی نهو شتهی ئیمه ناردومانه تۆ زۆر توندو تیژ به له گهلیان، له باوهری خۆتا دوودلی رووت تێته كا و بهردهوام به لهسهه باوهری خۆت، وهك خوای مهزن فرمان نهدا به پیغه مهرو نه فهرموی:

﴿فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ﴾ دواپی تۆ لهو كهسانه مهبه گومانیان ههیه لهو شتهی هاتوه بۆ لای تۆ دلت جولهی تێ نه كهوی، ههروهك باوهری پیشوی خۆته به بهردهوامیدا .
﴿وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الَّذِينَ كَذَبُوا بآيَاتِ اللَّهِ﴾ وهتۆ له كهسانیکى نهوتۆ مهبه باوهریان به نیشانه كانی خوا نهو به دروریان نه خه نهوهو باوهریان به نایه ته كانی نهو قورئانه نه هاتوه بۆ لای تۆ ته می خوار نابن بهو شتانهی توشیان بو، هه موویان زیانیان به خۆیان گه یاندوه.
﴿فَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾ دواپی تۆ بیسی له ریزی نهو كهسانه دا زیان به خۆیان نه گه یهن، بانه وهیش بزانی نهو هه موه روپی كراوانه بۆ لای پیغه مهه ﴿﴾ له ناوه رۆكا رو كردنه بۆ لای جگهی پیغه مهه لهو كهسانه ی گومانیان ههیه. نه گینا پیغه مهه ﴿﴾
نه گومانی ههیه ونه نایه ته كانی به درۆ نه خاته وه

﴿إِنَّ الَّذِينَ حَقَّتْ عَلَيْهِمْ كَلِمَةُ رَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ﴾ بهراستی كهسانیکى نهوتۆ چه سهپاوه به سهه ریانا فهرموده ی پهرهردگاری تۆ به وهی به یی باوهری نه مرن و بهردهوام نه بن له سهه ری، باوهر نه یتن چونكه فهرموده ی خوا به دروناخرینه وهو فهرمانی تێك نادری و باوهر نه یتن .

﴿وَلَوْ جَاءَتْهُمْ كُلُّ آيَةٍ حَتَّى يَرَوْا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ﴾ وهته گهر چی هاتوه بۆ لایان هه موو نیشانهو بهلگهیه له سهه رهو شتهی تۆ هیانوته، نهو كهسانه باوهر نه یتن هه تا به چاوی خۆیان سزای خاوهن نازار نه یین، نهو كاته ی كاتی بی ئومیدییه، باوهر نه یتن بی سوده بۆیان .

کاتی خواباسی نه‌وی کرد خوا باوه‌ری له‌فیرعه‌ون وهرنه‌گرت کاتی بینینی سزا، خوا نه‌وباسدی فیرعه‌ونی لکان به‌باسی باوه‌ره‌یتانی تاقمی یونس به‌رله‌هاتنه‌خواره‌وی سزا، وه‌ک خوا له‌ئایه‌تی (۹۸) ی نه‌م سوره‌ته‌باسی نه‌فهرموی:

بۆ زانین: کورته‌ی باسی گه‌لی یونس به‌م جو‌ره‌ی خواره‌ویه:

نه‌وگه‌له‌دانیشته‌وی (نه‌ینه‌وا) بوون له‌نزیکی (موسل) بیتان نه‌پهرست، خودای مه‌زن یونسی پی‌غه‌مه‌ری نارد بۆ لایان، داوای لی‌کردن واز له‌بت په‌رستی بین، نه‌وگه‌له‌یه‌که‌مین جار وه‌لامی یونسیان نه‌دایه‌وه. به‌لام یونس نزیکه‌ی نۆسال له‌نیویانا مایه‌وه‌و ئامۆزگاری نه‌کردن و نه‌یفه‌رموو: بت په‌رستی سودبه‌خش نیه. نه‌وگه‌له‌هه‌ر به‌رده‌وامبون له‌سه‌ر بی‌باوه‌ری خو‌یان، کاتی که‌یونس به‌ته‌مای چاکه‌و باوه‌ری نه‌وان نه‌ما، ئاگاداری کردن له‌دوای سی‌رۆژ سه‌رله‌به‌یانیه‌که‌ی خوای گه‌وره‌سزا نه‌نیرته‌خواره‌وه بۆ سه‌رتان. نه‌وگه‌له‌به‌یه‌که‌ریان راگه‌یاند که‌چاودێری یونس بکه‌ن نه‌گه‌ر مایه‌وه له‌ناویانا ترسیان نه‌بی له‌وسزایه، نه‌گه‌ر رۆیشه‌ده‌روه‌نه‌وا بی‌گومان نه‌وسزایه‌دیته‌خواره‌وه بۆ سه‌ریان، له‌شه‌ودا یونس تیشووی خو‌ی هه‌لگرت چوه‌ده‌روه. به‌یانی گه‌له‌که‌ی هه‌لسان و گه‌ران یونسیان نه‌دی، بۆیان ده‌رکه‌وت یونس راستی فهرمووه‌سزا نه‌رژئ به‌سه‌ریان، دوایی نه‌وگه‌له‌په‌شیمان بونه‌وه له‌بت په‌رستی. به‌رگی کۆنیان له‌به‌رکرد له‌شار ده‌رچوون به‌ژن و خێزانه‌وه‌و به‌ئازاییانه‌وه. رو به‌نزاو پارانه‌وه له‌خوای مه‌زن، هه‌رسته‌میکیان له‌یه‌که‌زی کردبوو گه‌ردنی یه‌کیان ئازاد کرد، به‌بو‌نه‌وه‌خوا له‌وان خو‌شبوو سزا که‌ی له‌سه‌ر هه‌لگرتن به‌رله‌وه‌ی برژئ به‌سه‌ریان، نه‌گه‌ر سزا که‌یان به‌هاتایه‌خواره‌وه به‌ته‌واوی باوه‌ره‌یتانه‌که‌یان قازانجی نه‌نه‌بوو بۆیان به‌وته‌ی گه‌لی فیرعه‌ون، له‌مه‌و‌پاش له‌سوره‌تی (سافاتا) به‌درژئ باسی به‌سه‌ره‌اتی یونس و گه‌له‌که‌ی دیت. ژماره‌ی نه‌وگه‌له‌ی یونس سه‌ده‌زار یا زۆتر بون، خوا ناوی یونسی بر دووه‌به‌یه‌کی له‌پی‌غه‌مه‌ران و له‌پیاو چاکان، ناوی بر دووه‌به‌خواه‌ن حوت، خوای مه‌زن له‌باره‌ی یونس و گه‌له‌که‌یه‌و نه‌فهرموی:

فَلَوْلَا كَانَتْ قَرْيَةٌ ءَامَنَتْ فَنَفَعَهَا إِيمَانُهَا إِلَّا قَوْمَ يُونُسَ لَمَّا
 ءَامَنُوا كَشَفْنَا عَنْهُمْ عَذَابَ الْخِزْيِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَتَّعْنَاهُمْ
 إِلَىٰ حِينٍ ﴿٩٨﴾ وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَأَمَنَّ مِنَ فِي الْأَرْضِ كُلَّهُمْ
 جَمِيعًا أَفَأَنْتَ تُكْرِهُ النَّاسَ حَتَّىٰ يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ ﴿٩٩﴾ وَمَا
 كَانَتْ لِنَفْسٍ أَنْ تُؤْمِنَ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَيَجْعَلُ الرَّجْسَ
 عَلَىٰ الَّذِينَ لَا يَعْقِلُونَ ﴿١٠٠﴾

﴿فَلَوْلَا قَرْيَةٌ آمَنَتْ فَنَفَعَهَا إِيمَانُهَا إِلَّا قَوْمَ يُونُسَ﴾ دووايى بۆ دانيشتوانى هيچ
 گوندى له گونده كانى نه بوه بى فەرمانى خويان كردي له كاتى هاته خواره وى سزادا بۆ
 سهريان باورهريان هينايى نهو باورهينانسان سوودى به خشيبى بهوان باوره كهيان
 له و كاته دا، جگه له تا قمى يونس باورهينانسان سوودى پى نه به خشين له كاتى هاته
 خواره وى سزادا .

﴿لَمَّا آمَنُوا كَشَفْنَا عَنْهُمْ عَذَابَ الْخِزْيِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَتَّعْنَاهُمْ إِلَىٰ حِينٍ﴾ كاتى تا قمى
 يونس باورهريان هينابو له كاتى بينى سه ره تاي هاتى سزا كهيان ئيمه لاما ن برد لهوان
 سزاي رسوا كردنيان له زينده گاني جيهانداو ، ئيمه خوشى و رابواردنمان به خشى بهوان
 له جيهاندا هتا كاتى تهواو بونى نه ندازهى ته مه نيان بى سزا . كاتى خواى مه زن له مه و بهر
 روونى كرده وه كه باورهينان به تويزى سودي نيه بۆ خاوه نه كهى، نه گهر باورهينان
 به زۆر سودي بوايه خوا هه موو دانيشتوانى زهوى ناچار ده كرد بۆ باورهينان، وهك
 خواى گه و ره نه فەر موئى :

﴿وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَأَمَنَّ مِنَ الْأَرْضِ كُلَّهُمْ جَمِيعًا﴾ و نه گهر پهروه دگاری تو ناره زووی
بکر دایه به راستی باوهر پان نه هیئا که سانی له روی زوین هموویان به ته وای . به لام
ناره زووی نه و نه نا کا باوهر بهی هیچ که سی مه گهر به یختیارو سه ربه سی خوی باوهر بهی

﴿أَفَأَلَيْتَ تُكْرَهُ النَّاسَ حَتَّى يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ﴾ نایا دواپی تو نه ته ویت ناده می زاد
ناچار بکه ی به زور هتا نه وان باوهر بهی . که واته تو زوریان لی مه که بو باوهر هیتان نه و
شته له توانای تو دا نه ، خوا تو وانای هیه به لام سه ربه سی به خشویه به همو و که سی و
نه توانن باوهر بهی .

﴿وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ أَنْ تُؤْمِنَ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ﴾ و هیویست نه بو هیچ که سی خوا دروستی
کر دوه که باوهر بهی مه گهر به ده ستورو فهران دانی خواو زانیویه تی باوهر نه هی .
﴿وَيَجْعَلُ الرِّجْسَ عَلَى الَّذِينَ لَا يَعْقِلُونَ﴾ و هخوا نه گیر ی و دانه نی بی باوهر ی وسزا
به سه ر که سانی کی نه و تو به کار نایه رن نه قل و بیری خو یان بو دوزینه وه ی به لگه له سه ر
راستی توو نایی نی سلام .

له پاشا خوی مه زن رونی نه کاته وه شتی که کاریگر بی بو نه و گه لانه ی که بیه وی
شاره زایان بکا بو لای چاکو نه فرموی :

قُلْ أَنْظِرُوا مَاذَا فِي السَّمَوَاتِ

وَالْأَرْضِ وَمَا تُغْنِي الْآيَاتُ وَالنُّذُرُ عَنْ قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٠١﴾

فَهَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا مِثْلَ أَيَّامِ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِهِمْ

قُلْ فَانظُرُوا إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْتَظِرِينَ ﴿١٠٢﴾ ثُمَّ نُنَجِّي

رُسُلَنَا وَالَّذِينَ ءَامَنُوا كَذَلِكَ حَقًّا عَلَيْنَا نُنَجِّي الْمُؤْمِنِينَ

﴿١٠٣﴾ قُلْ يٰٓأَيُّهَا النَّاسُ إِن كُنْتُمْ فِي شَكٍّ مِّن دِينِي فَلَا أَعْبُدُ الَّذِينَ تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ وَلٰكِن أَعْبُدُ اللَّهَ الَّذِي يَتَوَقَّعُكُمْ وَأُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٠٤﴾ وَأَنْ أَقِمَّ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا وَلَا تَكُونَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٠٥﴾ وَلَا تَدْعُ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُكَ وَلَا يَضُرُّكَ فَإِن فَعَلْتَ فَإِنَّكَ إِذَا مِن الظَّالِمِينَ ﴿١٠٦﴾

﴿قُلْ انظُرُوا مَاذَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ تو بلی بهت په رستان: نیوه ته ماشا بکه و ببین چ شتیکی نه و تو له ناسمانه کان و له زه ویدان، نه گهر نیوه و وردبینه و له و شتانه نه بین به لگه و نیشانه ی زور له سهر توواناو یه کیتی خوی گه و ره. به راستی نه و ناسمانانه به و نه ستیرانه و له ناویدان هاتو چو نه که ن هدریه که یان له جیگه ی خویا، کیشانی یه کتری و راگر تنی هموویان بو یه کتری، زه ویش به وانه و له سهرینی و له ناویدان له ناده میزاد و گیانه وهرانی تر و گزوگیا و کانگا کان، گزورانیا ن به هاتنی شه و ورور و گهرما و سهرما و هدرزانی و گرانی، نه وانه هموویان به لگه ن له سهر ده سولات و یه کیتی خویا مه زن .

﴿وَمَا تُغْنِي الْآيَاتُ وَالنُّذُرُ عَنْ قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ﴾ و ه سورد نابه خشی چه ندین نیشانه ی روون چه ندین په وانه کردنی پیغمه رانی ترسپهر به تاقمی باوه رنایه رن، مرقفی زیر نه بی به و به لگه و پیغمه مه رانه ته می خوارنابن، نه و که سانه به گویره ی سروشتی خویان ناماده بن بو باوه ریتان. که واته به لگه و هره شه و موزده ی ترسپهران سوودی نابو بویان، نه و که سانه جگه له سوودی خویان له جیهاندا دوژمنی همو و به لگه یه کن و بیر له هیچ شتی ناکه نه و ه .

﴿فَهَلْ يَنْتَظِرُونَ إِلَّا مِثْلَ أَيَّامِ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِهِمْ﴾ دوواى ئايا ئه و بت په رستانه چاوه پرووانى هيچ شى نه كهن له بهلگه و نيشانه و چ شى ماوه ته وه بزيان ؟ مه گهر چاوه پرووانى رووداو هاته خواره وهى سزايه بكه ن بيت بو سهر يان به ويتهى سزاي روژانې توشى كه ساينكى نه وتو بوون روښتون له پيش نه وانه وه له ويتهى گه لانى نوح و عاد و سه مود و جگه ي نه وانيش. بيگومان نه وهى تووشى گه لانى پيشو بوه تووشى نه مانيش نه بې كه واته تو هره شه يان لى بكه و بيان ترسيته .

﴿قُلْ فَانْتَظِرُوا إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْتَظِرِينَ﴾ تو بلى كه واته ئيوه چاوه پروانى نه و سزايه بكه ن ديت ه خواره وه بو سهر تان به راستى من له گه ل ئيوه دا له و كه سانه م چاوه پروانى نه كهن .

به راستى ياساى خوا له گه ل ناده ميزاد نه وه يه : كه پيغه مه ران نه نيړى بو لا يان موژده نه دا به وان به كردنى چا كه ، نه يان ترسيڼى له كردنى كارى خراب ، هه نديكيان باوه ربه و پيغه مه رانه نه هينن ، هه ندى تريان به درويان نه خه نه وه ، نه وانه يان باوه رانه يين خوا له ناويان نه با .

﴿ثُمَّ نُنَجِّي رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا﴾ له پاشا ئيمه رزگار نه كه ين فروستاده كانى خو مان و نه و كه سانه ي نه وتو باوه ريان هيناوه له و سزايه و له ناو برديان ، له پاش له ناو بردنى بى باوه ران .

﴿كَذَلِكَ حَقًّا عَلَيْنَا نُنَجِّ الْمُؤْمِنِينَ﴾ هه ربه و جوړه ي پيغه مه ران و باوه ردارانمان رزگار كرد هه ربه و جوړه پيوسته له سهر ئيمه به هو ي گه وړه يى خو مانه وه ئيمه رزگار بكه ين نه و كه سانه باوه ريان هيناوه به مه جمه د ، نه وانيش دوژمنى نه وان له ناويان نه به ين .

له پاشا خواى مه زن فرمان نه دا به پيغه مه رى خو ي بيزارى خو ي ده ربړى له هه موو په رس تراوى جگه ي خوا بى و نه فهر موى :

﴿قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِن كُنْتُمْ فِي شَكٍّ مِنْ دِينِي﴾ تو بلى نه ي ناده ميزاد : نه گهر ئيوه له گومانان له بو راستى نه م نايينه ي من كه بو ئيوه را گه يانده و بو م رون كردونه ته وه .

﴿ فَلَا أُعْبِدُوا الَّذِينَ تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ ﴾ دوايي من ناپه رستم كه سانيكي ئه وتو ئيه
 ئه يان په رستن له جگه ي خوايه كه سوو ديان نيه بو خويان و جگه ي خويان، زيان به كه س
 ناگه ي نښ .

﴿ وَلَكِنْ اَعْبُدُ اللهَ الَّذِي يَتَوَفَّاكُم ﴾ وه به لآم من نه په رستم خوايه كي نه وتو ئيوه نه مړينى،
 كام له و دوو په رستراونه شايانى په رسته ؟ نه و په رستراوه ي من يا نه و په رستراوه ي ئيوه ؟
 ﴿ وَاَمَرْتُ اَنْ اَكُوْنَ مِنَ الْمُؤْمِنِيْنَ ﴾ وه من فه رمانم پيدراوه كه من له و كه سانه يم
 باوړ نه هيتن به فه رمانه كاني خواى گه وړه به هوى شتيكه وه كه نه قلنه، به هوى شتى
 به سړوش نيردراوه بو لاي من .

﴿وَأَنْ أَقِمَّ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِكِينَ﴾ و هدرمانم پیدراوه: که تو را وهستیته دهرونی خؤ و روی پی بکه بولای نایینی من به جوړی فەرمانت پی داوی بدردهوام به له سهری روو و هر مه گیره بو لای نایینی تر، و خوا نه فرموئی به من: تو له وبت یه رستانه مهبه په رستنې جگهی خوا نه کهن .

﴿وَلَا تَدْعُ مِنْ دُونِ مَا لَا يَنْفَعُكَ وَلَا يَضُرُّكَ فَإِنْ فَعَلْتَ فَإِنَّكَ مِنَ الظَّالِمِينَ﴾ و هـ تـ
مه پهرسته له جگه ی خوا شتی سوود به تـو نه داو زیان به تـو نه گه یه نی، نه گهر نه یشی
پدرستی نازارت پی ناگه یه نی، دواپی نه گهر تـو نه و کاره بکه ی و جگه ی خوا بپهرستی،
دواپی به راستی تـو له و که سانه نه بی که سته میان له خو یان کردوه، پدرستیان له جگه ی
شیایو خو یا دانه ناوه، بیگومان پیغه مه ری خوا نه وه ی نه کردوه.

بۆزانیڭ ئادەمیزاد كاتى وائەبى تووشى ئازارو زيان ئەبن بەھرى ئەوشتانەو خۇيان ئەيكەن. بەلام خوای مەزن سەرەستى پى بەخشیون، وایش ئەبى شتى وائەكەن ئەبیتە ھۆى سوودیان، ئەوانە ھەمویان نادرئەپال خوا، چونكە ئازادو سەرەستى لە کردنى ھەموویانا، ھەندى شت ھەن ئادەمیزاد دەستەلاتى خۇيانى تیدا نیە، وەك ئەوۋى ھەورە گرمیە لەئاسمانەو دیت و ئەى كۆژى، یاخو بەگىل و گەوج یابەگەرەو زىرەك دروستى ئەكا، ئەوانەو زۆرشتى تر بەدەستى خوايە بەتەنھا، وەك خوای مەزن بەبۆنەى ئەوبەشەى دواییان ئەفەرمۆى :

وَإِنْ يَمْسَسْكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ وَإِنْ
يُرِدَّكَ بِخَيْرٍ فَلَا رَادَّ لِفَضْلِهِ يُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ
وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿١٠٧﴾ قُلْ يَأَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ
الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنِ اهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ وَمَنْ
ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِوَكِيلٍ ﴿١٠٨﴾ وَاتَّبِعْ
مَا يُوحَىٰ إِلَيْكَ وَأَصْبِرْ حَتَّىٰ يَحْكُمَ اللَّهُ وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ ﴿١٠٩﴾

﴿وَإِنْ يَمْسَسْكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ﴾ و نه گهر خوا توشی توی بکا نازاری
له نه خوشی و هه زاری، دوا بی که سی نیه لابه ری نه و نازاره بی مهر گه خوا، نیر نه و
نازاره ی توشی خوت بی یاتوشی دارایی و خیرانت، نه گهر هه مو بونه وهران کو بینه وه بو
لابردنی ناتوانن لای بیهن .

﴿وَإِنْ يُرِدَّكَ بِخَيْرٍ فَلَا رَادَّ لِفَضْلِهِ﴾ و نه گهر خوا ناره زوو بکا و بیه وی چاکه بیه
بیه خشی به تو له له ش ساغی وله هه زانی بو خوت یابو خیرانت، دوا بی هیچ که سی تیه
بگیرته وه و ریگه بگری له و ناره زوو خوا به، ههروه ها بونه وهران هه موویان کو بینه وه
نه و شته ی خوا بیه وی پیدا به تو له توانایان نیه گهرانه وه ی نه و شته .

﴿يُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ﴾ خوا نه گه یه نی به به نده کانی خوی هه ر که سی له و ان
ناره زوو ی هه بی هه مو به کی له وزیان و چاکه به، هه ر خوا به به ته نه ها خوا وه نی دان ونه دان
بیه خشی به بونه وهران به ته نه ها .

﴿وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ﴾ وه هه ر خوا به لی خوشبوونی زوره بو گونا بهاران، میهره بان و
خوا وه نی به زه بیه بو هه مو که سی له خوا په رستان .

ته فسیری زمانا کو بی

له پاشا خوای مهزن کۆتایی بهم سوره ته دیتی به نامۆزگاری زۆر چاك له بهردلدا نه وهی
 پیغمهر ﴿﴾ به مۆزده دانیش به باوهرداران و هه پشه کردن له بی باوهردان و نه فهرموی:
 ﴿قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ﴾ تۆ بلی ئهی ئاده میزاد: به راستی هاتوه بۆ
 لای ئیوه راستی له لایه ن پهروه ردگاری خۆتانه وه له نامه ی خواو پیغمه مری خوا .

﴿فَمَنْ اهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ﴾ دوا یی هه ر که سی رانومایی وه رگری، دوا یی
 رانومایی نه و وه رگرته سوودی هه ر بۆ خۆیه تی به ته نها .

﴿وَمَنْ ضَلَّٰ فَلِأَنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا﴾ وه هه ر که سی رینگه ی وون کردبی و له راستی لای
 دایی، دوا یی به راستی نه و که سه نه نجامی خراپه ی له رینگه لادانه که ی هه ر له سه ر خۆیه تی
 به ته نها .

﴿وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِوَكِيلٍ﴾ وه من ناگاداریم نه به سه ر ئیوه داو کاری ئیوه به من
 نه سپیراوه . به لکو من به ته نها مۆزده ده رو ترسیته ری ئیوه م، هه موو کار یکتان هه ر خوا
 ناگاداری ئه وانه یه .

﴿وَاتَّبِعْ مَا يُوحَىٰ إِلَيْكَ﴾ وه تۆ په یه روی شتی بکه به سه روش ئه نیرری بۆ لای تۆ،
 چه شتیکت فه رمان بی ته دا رای بگه یه نه به ئاده میزاد و خۆیش ت کاری بی بکه و
 به ورو ناکیه دا برۆ .

﴿وَأَصْبِرْ حَتَّىٰ يَخْضَمَ اللَّهُ وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ﴾ وه تۆ ئارام بگره له سه ر ئازار و ئیشی
 نه و که سانه دزی تۆن له بی باوه رانی مه که، هه تا کاتی خوا فه رمان ته دا له نیوان تۆو
 نه واند، یاتۆ سه ر نه خا یا فه رمان ت بی ته دا بۆ جهنگ کردن له گه لیان، تۆ هه یج خراپه یه کی
 نه وانت توشنایی له و ئارام گرته ی تۆدا، وه هه ر خوا یه چاکترینی هه موو دادوه ران و
 فه رمان بدا له نیو ئاده میزادا له پرووی دادپه روه ریوه هه له له خوای مه زنه وه دووره، نه یی
 وناشکرای ئاده میزاد نه زانی، خوا یه کی نه و تۆیه ئه به خشی به هه موو که سی مافی خۆی
 نه گه یه نی به هه موو که س به شی خۆی له پاداشت وتۆله .

﴿ سوره تی هود ﴾

ئو سوره ته لای زوریه ی زانایان له مه که هاتۆته خواره وه هه موو ئایه ته کانی، هه ندی له زانایان ئه لێن: جگه له ئایه تی (۱۱۴) له مه دینه هاتۆته خواره وه، ئه م سوره ته دوا ی سوره تی یونس هاتۆته خواره وه. ئایه ته کانی (۱۲۳) ئایه تن.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 الر كِتَبٌ اُحْكَمْتُ اَيْنَهُ ثُمَّ فَضِلْتُ مِنْ لَدُنْ حَكِيمٍ خَبِيرٍ ﴿١﴾
 اَلَا تَعْبُدُوْا اِلَّا اللّٰهَ اِنِّیْ لَكُمْ مِنْهُ نَذِیْرٌ وَبَشِیْرٌ ﴿٢﴾ وَاِنْ اَسْتَغْفِرُوْا
 رَبَّكُمْ ثُمَّ تَوَبُّوْا اِلَيْهِ يُمِیْنِعْكُمْ مِّنْعَاصِنَا اِلٰی اَجَلٍ مُّسَمًّی وَاِیُّوْتَ
 كُلِّ ذِی فَضْلٍ فَضْلُهُ وَاِنْ تَوَلَّوْا فَاِنِّیْ اَخَافُ عَلَیْكُمْ عَذَابَ یَوْمٍ
 كَبِیْرٍ ﴿٣﴾ اِلَی اللّٰهِ مَرْجِعُكُمْ وَهُوَ عَلٰی كُلِّ شَیْءٍ قَدِیْرٌ ﴿٤﴾

﴿ اَلَمْ ﴾ له سه ره تای سوره تی ئالی عه مراندا مانای ئه و پیتانه کراوه. له سوره تی نه له به قه ره دا بیره و بۆ جوونی زۆر له زانایان باس کراوه له باره ی ئه و پیتانه وه. له م سوره ته یشدا بایسی بیرى هه ندی له زانایان له باره ی مانای ئه و پیتانه وه نه که یین. زانا کان هه ندیکیان ئه لێن: هاتنه خواره وه ی ئه و جوۆره پیتانه به لگه ی بیگومانن له سه ر راستی بیغه مه رایه تی بیغه مه ره ﴿ ۱ ﴾ یانی مرو فیکى نه خو یتنه وار ئه و نامه یه ی له لای خوا ی مه زنه وه بۆ نه هاتیى چۆن ئه زانی ئه و نامه یه له م پیتانه پێک دیت. ئه مه له لایه که وه له لایه تره وه که له و پیتانه پێک دیت و به زمانى عه ره یشه بۆ زمان پاراوانی عه ره ب ناتوان و یتیه ی سوره تی له و نامه یه دا بنێن. که واته به بێ گومان دروست کراوی ئاده میزاد نیه و فه رموده ی خوا ی گه وره یه به تنه ها.

﴿كِتَابٌ أُخْكِمَتْ آيَاتُهُ﴾ نهوهی هاتوه بۆلای موحهده كه قورئانه نامهیه كه هونراوتهوه به هونراویه کی توندو تۆل خراپه و لاوازی روی تی ناکا نهلهبارهی لهفزه کهیهوه نهلهبارهی مانا کهیهوه قدهغه کراوه له نه مان و له گۆران، پلهی زۆر گهورهیهو بههیزه و ناشکراو کاریگه ره بۆسه ر میشکی ئادهمیزاد. زۆر رۆن و بی هاوتایه و یاسای ئیسلامی تیدا رۆن کراوتهوه. وهك خوای مهزن نهفه رموی:

﴿ثُمَّ فَصَّلَتْ مِنْ لَدُنْ حَكِيمٍ خَيْرٍ﴾ له پاشا مانای ئایهته کان رۆن کراوتهوه به شیویه بهنده کانی خواپتوستان پی هه بی له لایه ن که سیکه وه که خوای گهورهیه هه موو شتی له جیگهی شیای خویا دانه نی ناگای له هه موو شتی ههیه، هه موو بیروباوه ری موسلمانان و فه رمان و نامۆزگاری و هه واله کانی نهو نامهیه رۆن کراونه ته وه بۆ ئادهمیزاد. سوره ت به سوره ت ئایه ت به دوا ی ئایه ت رۆن کراوته وه.

﴿أَنْ لَا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنِّي لَكُمْ مِنْهُ نَذِيرٌ وَنَشِيرٌ﴾ له بهر نهوهی که ئیوه هیچ که سی نه په رستن مه گه ر هه ر خوای تاك و ته نها و ئیوه له بت په رستی دوربخه نه وه. به راستی من بۆ ئیوه له لای خوا و ترسینه رم له سزای ناگرو موژده دهرم به به هشت و پاداشت بۆ باوه ردارانی دلپاك.

﴿وَأَنْ أَسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ﴾ وه له بهر نهوهی ئیوه دوا ی لی خوشبوون بکه ن له پهروه ردگاری خۆتان، له گونا هه کانی له مه و پاش خۆتان بیاریژن و له بت په رستی دوربکه ونه وه.

﴿ثُمَّ تَوْبُوا إِلَيْهِ﴾ له پاشا ئیوه بگه رینه وه بۆلای پهروه ردگاری خۆتان په شیمان بینه وه له گونا هه کانتان، له مه و دواش خۆتان بیاریژن له گونا ه، بۆ نه وه ش بهر خوداربن له چاکه ی خوا به توندی بهنده یی خوا بکه ن، وهك خوا نهفه رموی:

﴿ثُمَّ يَمْتَعِكُمْ مَتَاعًا حَسَنًا﴾ له پاشا پهروه ردگاری خۆتان خواردن و خوشی و رابواردنتان پی نه به خشی به رابواردنیکی شیرین و خوش له م ژیا نه ی جیهاندا. نه گه ر دوا ی لی بوردن بکه ن.

﴿إِلَى أَجَلٍ مُّسَمًّى﴾ ههتا کاتی دیاری کراو و ناوبراو له لایهن خواي گه وړه بؤ
کوټایي ته مه نټان.

پرسیار / پیغمبر ﷺ نه فرموي (اِنَّ الدُّنْيَا سِجْنُ الْمُؤْمِنِ وَجَنَّةُ الْكَافِرِ) بهرآستي
جهان بهندځانهی باوهردارانهو بههشتی یی باوهرانه. کهچی مړوځي وانهیی تهنگانهی
وای بهسهردی به جوړی هیچ شتيکیان دهست ناکهوی خوی و خیزانی پی بڙینی، نهو
فرمودهی پیغمبره چوَن يَهْكَ نَهْ گَرَن لَهْ گَهْلُ نَهْ و فرمودهی خواجه (ثُمَّ يَمْتَعَكُم مَّتَاعًا
حَسَنًا) .

وہ لَام/ نہو فہرمودہی پیغمبرہ ﴿ﷺ﴾ بہرانبہر نہ گریٰ لہ گہلؔ نہوشتہی خوا نامادہی
کردوہ بڑ باوہرداران لہ بہہشتا، بیگومان جیہان بڑیان بہندیخانہیہ۔ بہ لَام جیہان
بہہشتی بی باوہرآنہ بہرانبہری نہ گریٰ لہ گہلؔ نہو سزا گہورہیہ بڑی نامادہ کراوہ لہ
پاشہ روژدا۔ بیگومان جیہان بہہشتہ بڑیان۔

پاش ئەوێ خۆی مەزن فەرمانی دا بە پاکێ و بێ گەردێ پەرستنی خوا، بپاریشی بە پیغممەرایەتی موحەممەددا، داوای لێ خوشبوون بکەین لە پەرورەدگار خۆمان و پەشیمان ببینەو لە گەرنەهە کاغان هەتا لە جیهاندا ماوین. بپاریینەو بە پەرمان نەکا وینە ی گەلانی پیشو، دواي ئەوانە پاداشتی هەریە کەمان ئەداتەو بە گوێرە ی کردەوێ خۆمان زۆربێ. یا کەم. وەك ئەفەرموێ:

﴿ وَيُوتِ كُلَّ ذِي فَضْلٍ فَضْلَهُ ﴾ وپهروهگار ئه به خشی به هه موو خاوهن چاکه یه پاداشتی چاکه ی خویان به یی کهم و کوری له پاداشتی کرده و ی جیهانیان بگره زور ترشیان یی ئه به خشی.

﴿وَإِنْ تَوَلَّوْا فَأَنى أَخَافُ عَلَيْكُم عَذَابَ يَوْمٍ كَبِيرٍ﴾ وهه گهر ئیوه پشت بکه نه ئاینی ئیسلام و واز له فهرموده ی پهره ردگاری خوتان بهین و پهیره وی یاسای قورئان نه کهن، دواى به راستی من نه ترسم سزای رۆژیکى گه وره برژئ به سهر ئیوه دا، چونکه نه و رۆژه ناخوشی و ناوژای زۆر گه وهری تیدا بهرچاو نه کری، تۆله ی زۆر گه وره تان له سهر نه که وئ، نه و رۆژه بریتیه له پاشه رۆژ.

﴿ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴾ بۆلای خواجه لهو رۆژه دا گه رانه وهی ئیوهو، هه ر خواجه دهسته لاتی ههیه به سه ر هه موو شتیگا و خاوه نی تووانای زۆره، مردوو ان زیندوو نه کاته وهو پرسیری کرده وهی ان لی نه کا، پاداشتی هه موویان نه داته وه به گوێره ی کرده وهی خۆیان به جوړیگی داد په روه رانه.

له پېشه وه خوا ی مه زن باسی قورنای کرد. دوا یی رونی نه کاته وه کرده وه ی بی باوه ران له کاتی بیستی خویندنی قورناند او نه فهرموی:

الْأَيْتَهُمْ
يَثْنُونَ صُدُورَهُمْ لِيَسْتَخْفُوا مِنْهُ ۚ أَلَا حِينَ يَسْتَغْشُونَ ثِيَابَهُمْ
يَعْلَمُ مَا يَسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ ۚ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٥﴾

﴿ أَلَا إِنَّهُمْ يَثْنُونَ صُدُورَهُمْ ﴾ ئیوه بز ان و ناگادار بن به راستی بی باوه ران دلی خۆیان له راستی وه رنه گیرن. به تاییه تی کاتی به لای تۆدا تی نه برن و تۆ قورنان نه خوینی، چونکه له دلا دوژمنی تۆن و رقیان لیته و نهو رقیان نه شارده وه.

﴿ لِيَسْتَخْفُوا مِنْهُ إِلَّا حِينَ يَفْشُونَ ثِيَابَهُمْ ﴾ له بهر نه وهی بشار نه وه نه پیتی دلی خۆیان له خواو پتعه مه رو باوه رداران ناگاداری خراپه و دوژمنایه تیه کانیا بن. ئیوه بز ان و ناگادار بن نه یانه ویت نهو دوژمنایه تی و رقه ی خۆیان په نهان بدهن کاتی خۆیانیا ن داته پزشت به بهرگی خۆیان، چونکه لایان ناخۆش بوو گوئیان له فهرموده ی خواوه بی.

﴿ يَعْلَمُ مَا يَسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ ۚ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴾ په روه ردگار نه زانی به شتی بی باوه ران په نهانی نه دهن به شتی ده ری نه برن و ناشکرای نه کهن له دلیاناو به دوم نه لاین له مه وه رهو له مه و دوا یش به راستی خوا نه زانی به شتی له دلیانایه له چاک و له خراب گه وره بی یا بچوک.

ئەو ئايەتە دەربارەى ئەخەسى كورى شورەىق ھاتو ، پياۋىكى گەتوگۆ شىرىن
 روخۆشبوو، گەتوگۆى خوشى لە گەل پىغمەر ئەكردو لە دلىا رقى لە پىغمەر بوو ﴿ ﷺ ﴾
 ھەندى لە زانايان ئەلەين: دەربارەى دووروە كان ھاتۆتە خوارو ھە بە گشتى.

به یاریدهی خوا کوتایی به نویسنی جزمی یازدهه هات له رۆژی دووشه ممه
حهوتی مانگی ره جهب سالی (۱۴۲۰)ی کوچی بهرامهر - ۱۵ / ۱۱ / ۱۹۹۹ ی زاینی.
داواکارم له خوا به دلکی پاکو یارمه تیم بدا له سهر چاپ کردنی ئەم تەفسیره.
له گوناھی خۆم و باوک و دایکم خوشتیی. و مناله کانم دل نهرم بکا
له سهر بهرستی خووی هووش له پاشه رۆژ بکه نهوه

(بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ)

به ناوى خواى به خشندهى ميره بان

سوپاس بۆ خواى بونه وهران. درودى بى پايان له سهر پيغمهرى خوشه ويستان
وله سهر يار و يا وهران و خيژان و خاوهن باوه رراني.

له كاتيكا خواى گه وره باسى تووانا و زانيارى خوى كرد به كه م جار به سهر هه مو
زينه وهرىكا بپروا به سهر زهوى دا، دووهم جار به سهر ناسمانه كان و زهويدا له كرتاييدا
باسى توواناي خوى نه كا بۆ زيندوو كردنه وى بونه وهران و نه فهرموى :

وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا وَيَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا
وَمُسْتَوْدَعَهَا كُلٌّ فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ﴿٦﴾ وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَكَانَ عَرْشُهُ
عَلَى الْمَاءِ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا وَلَئِنْ قُلْتَ
إِنَّكُمْ مَبْعُوثُونَ مِنْ بَعْدِ الْمَوْتِ لَيَقُولَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا
إِنْ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُبِينٌ ﴿٧﴾ وَلَئِنْ أَخْرَأْنَا عَنْهُمْ الْعَذَابَ إِلَى
أُمَّةٍ مَعْدُودَةٍ لَيَقُولُنَّ مَا يَحْبِسُهُ أَلَا يَوْمَ يَأْتِيهِمْ لَيْسَ
مَنْصُورًا عَنْهُمْ وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿٨﴾

﴿ وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا ﴾ وههچ شتيكى زيندوو نيه بپروا به سهر
زهوى و به نيو زهويدا مه گهر له سهر خوايه خوارده مه نى بداتى و به خيژه بكا، نير بى يامى،

ته فسيرو زمانكويى

ناقل بن یاکیل، توانای بی‌تخشیون بگهرین به‌زویدا بو به‌دهست هیانی خوارده‌مهنی نه‌ک به‌ته‌مه‌لی دانیشن .

﴿وَيَعْلَمُ مُسْتَقَرُّهَا وَ مُسْتَوْدِعُهَا﴾ وه‌خوا ئه‌زانی به‌و جیگه‌یه نه‌چنه‌وه بو لای و نارامی تیدا نه‌گرن له‌سهر زه‌ویدا . وله‌کاتی‌کا زیندوون له‌سهر زه‌وی، نه‌یشزانی به‌و جیگه‌یه دواى مردنیان له‌وا دانه‌نرین .

﴿وَمُسْتَوْدِعُهَا﴾ وه‌خوا ئه‌زانی به‌و جیگه‌یه به‌ر له‌بونیان بو ماوه‌یه له‌وی دانراون له‌پشتی باوکیان و مندالدانی دایکیان و پاشه‌رۆزیان به‌ره‌و چ جیگه‌یه نه‌رۆن به‌کورتی خوا ئه‌زانی به‌به‌سهرهاتی بونه‌وه‌ران و به‌جیگه‌ی بونیان به‌ر له‌وه‌ی گیان بکری به‌به‌ریاناو دواى نه‌وه‌یش نه‌بن به‌خواه‌نی گیان و به‌ته‌نجامی دواى مردنیان ئه‌زانی .

﴿كُلٌّ فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ﴾ هه‌مو نه‌وشتانه‌ی باسکران له‌بونه‌وه‌ران و له‌خوارده‌مهنی و به‌خیو، کردنیان و به‌ته‌نجامی به‌سهرهاتی به‌ر له‌بونیان و دواى مردنیان تۆمار کراون له‌نیو نامه‌یه‌کی تاشکراو روندا و به‌هه‌مویان ئه‌زانی .

﴿وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ﴾ وه‌خوا که‌سیکی نه‌وتویه دروستی کردوه تاسمانه‌کان و زه‌وی له‌ماوه‌ی شەش کاتی جیاوازا . له‌ئایه‌تی (۵۴) ی سوره‌تی نه‌ئه‌عرفادا به‌دریژی مانای نه‌و رسته‌یه کراوه، هه‌روایش له‌سوره‌تی یونسدا له‌ئایه‌تی (۳) له‌مه‌ودوايش له‌ئایه‌تی (۵۹) ی سوره‌تی فورقاندا، له‌ئایه‌تی (۴) سوره‌تی سوژده‌دا .

﴿وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ﴾ وه‌خواه‌ن داری و توانای خوا به‌سهر ئاودا بو، یانی جگه‌ی ئاو هیچ شتی له‌بونه‌وه‌ران دروست نه‌کرا‌بوو . به‌لام نه‌ وئاوه له‌ چ جیگه‌یه‌به‌وه له‌کویندا راوه‌ستاوه نه‌وانه هه‌مویان به‌لگه‌و نیشانه‌یان له‌سهر نیه، نه‌قلیش به‌جوړیکی سه‌لمی‌تراو رینگه به‌وشتانه نابا، گۆتره‌کاری باوی نیه . که‌واته پیوسته هه‌واله‌ی زانیاری خوای مدزن بکری .

﴿لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنَ عَمَلًا﴾ خوا دایناوه له‌نیو ئیوه‌داو له‌نیو زه‌ویدا هیژو توانایه له‌به‌رته‌وه‌ی جو‌ی بکاته که‌سانیکی نه‌وتو خویان به‌خیو نه‌که‌ن به‌ماندوبوونی خویان و

که سانیکی نهوتو له سدر دارایی و سامانی ههژاران خویان به خپو نه کهن و سته میان لی نه کهن و له بهر نهوه دانیشتوان بزنان کام لایان کاری شیرین و چاک نه کهن، دوی تو له گونا هباران نه سینتی و پاداشتی پیاو چاکانیش نه داده وه، نه گهر بهو جوړه نه بی دروست کردنی بونه وه ران بی سود نه بی، پیاو چاکان و خراپه کهران له یهك جوئی ناکرینه وه.

﴿وَلَيْنَ قُلْتُمْ أَنتُمْ مَبْعُوثُونَ مِنْ بَعْدِ الْمَوْتِ لَيَقُولَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُبِينٌ﴾
وه نه گهر تو بتوتایه به خزمه کانت: به راستی زیندوو نه کرینه وه له پاش مردنتان، به راستی نه لاین: که سانیکی نهوتو باوه ریان نه هیناوه: نه وهی تو نه یلی هیج شتی نه مه گهر جادویه کی ناشکرایه یانی به گویره ی نه قلی ناته وای خویان نهو فدرموده ی خویایه یان به بی ناوه روك دانه نا وینه ی جادو، بو نه وهیش ناده میزاد بی ی بخه له تین.

﴿وَلَنُؤَخِّرَنَّهُمْ الْعَذَابَ إِلَى أَمَةٍ مَعْدُودَةٍ لَيَقُولَنَّ مَا يَجْسِبُهُ﴾
وه نه گهر نیمه نهو سزایه به لیتی بی درابوو، دوامان بخستایه ههتا ماوهیه کی دیاری کراوی هه لبر ژراو، نهو بی باوه رانه نه لاین: چ شتی که نهو سزایه ی راوه ستانوه نه گهر تو راست نه که ی له وه دا تو نه یلی.

﴿أَلَا يَوْمَ يَأْتِيهِمْ لَيْسَ مَصْرُفًا عَنْهُمْ وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ﴾
و بزنان نهو روزه ی نهو سزایه دیت بولایان لانداری له وان نهو سزایه و دیته خوار بو سهریان و نهو لاو لایان نه گری نهو شته ی نهوان گالتی پی نه کهن و په له یانه بیت بولایان و لی ناترسن. له پاشا خوی مه زن رونی نه کاته وه چو نه تی و به سهرهاتی نهو مرو فانه که له خو ش ی و له رابوردندا نه ژیان و سوپاسی خویان له سدر نه نه کرد، نه فدرموی:

﴿وَلَيْنَ أَذَقْنَا الْإِنْسَانَ مِثْرَحَمَةً ثُمَّ نَزَعْنَاهَا مِنْهُ إِنَّهُ لَيَكُوشُ كُفُورًا ۝١ وَلَيْنَ أَذَقْنَاهُ نِعْمَاءَ بَعْدَ ضَرَاءٍ﴾

مَسْتَهُ لَيَقُولَنَّ ذَهَبَ السَّيِّئَاتُ عَنِّي إِنَّهُ لَفَرِحَ فَخُورٌ ﴿١٠﴾
إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَٰئِكَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ
وَأَجْرٌ كَبِيرٌ ﴿١١﴾

﴿وَلَئِنْ أَذَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنَّا رَحْمَةً﴾ وه به راستی نه گهر نیمه له لایه‌ن خو‌مانه وه به‌خشیمان به ناده‌میزاد گه‌وره‌یی و چاکه‌ی خو‌مان له‌ناسایشس و ساغی و دارایی و پله‌و پایه‌و خیزانی زور.

﴿ثُمَّ نَرْغَبُهَا مِنْهُ إِنَّهُ لَيُؤُوسٌ كَفُورٌ﴾ له‌پاشا نیمه نه‌و چاکانه‌مان لانه‌بردو له‌و مرؤفه‌مان سه‌نده‌وه به‌راستی نه‌و مرؤفه نه‌ویه‌ری بی‌نومیدی نه‌بی له‌ه‌موو چاکه‌یه‌کی نیمه‌و سوپاسی چاکه‌کانی نیمه‌ناکاو وانه‌زانی نیمه‌بو‌ی ناگیرنه‌وه نه‌و چاکانه‌ی هاتو‌چوی تیدا نه‌کری.

﴿وَلَئِنْ أَذَقْنَا نِعْمَاءَ بَعْدَ ضِرَاءٍ مَسْتَهُ﴾ وه نه‌گهر نیمه بمان به‌خشیایه به‌و مرؤفه چندنین خوشی و چاکه و خوارده‌مندی له‌پاش نه‌و سه‌ختیه توشی بو‌بو له‌بیماری و هه‌زاری و ناخوشی.

﴿لَيَقُولَنَّ ذَهَبَ السَّيِّئَاتُ عَنْهُ إِنَّهُ لَفَرِحَ فَخُورٌ﴾ به‌راستی نه‌و مرؤفه نه‌لئ: رؤشیت نه‌و سه‌ختی و ناخوشیانه توشی من بو‌بو له‌وه ناترسی ژبانی بگورپی له‌و ناسایشه‌وه بو‌ ناخوشی. به‌راستی نه‌و مرؤفه شادمانه به‌و چاکه‌و خوشیه خوی هه‌لئه‌کیشتی به‌سه‌ر دانیش‌توانی تر‌داو سه‌ری لی نه‌شیوی، ناخوشی و هه‌زاری پیتشوی له‌بیر نه‌چیتسه‌وه که‌چی شایان بو‌ نه‌و مرؤفه نه‌وبویه سوپاسی خوی بکر‌دایه.

﴿إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَٰئِكَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ﴾ مه‌گهر که‌سانیکی نه‌وتو نارامیان گرت له‌سه‌ر نه‌و ناخوشیه و بیماریه و سوپاسی خویان کردی به

ته‌فسیری زمانکویی

همو جوړی کرده چاکه کانیان کردی له کاتی خوشی و ناخوشیدا، نهو که سانه بو
 نهوان نهی لی خوشبوونی نیمه و بوشیان نهی پاداشت و مزه ی زور گوره له همویان
 بهو کز به هه شته.

بو زانین: قورنای پروز تماشای ناده میزاد نه کات له روی بیرو باوهر و کرده و پانه وه به
 چ شتی باوهر نه هین و به چ کارئ هه لهنه سن باوهریش له دل دایه و خوا نه یزانی. قورنای
 پروز بو راغومایی کردن هاتوه دواوای پهرستی خواو نه کا، بهو شیوانه به پیاو چاک
 باخرابه کار نه ناسری، له بیرمان نه چی نهو بیرو باوهره قورنان داوای نه کا پروایه به خواو
 به پیغمه رو به پروی دووایی، نه گهر ناده میزاد لهو باوهره وازی هینا قورنای پروز
 ناویان نه با به ستم کارو زیانومهن دو بی باوهره نه زان و یاخی و سوپاس نه گوزارو
 هه زاران شیوه ی تری ناپه سهند.

له پاشا خوی مه زن فرمانی نه دا به نیتر دواوی خوی بهوستانی بهرده وام له سهر
 به چی هینای فرمانه کانی خواو هانیشی نه دا به به لگهی رون بو دانیش توانی دهر بخا هتا
 بیانویان نه میتی، دواپی نه فرمانی:

فَلَمَّا تَرَكَ بَعْضَ مَا يُوحَىٰ إِلَيْكَ

وَضَاقَ بِهِ صَدْرُكَ أَنْ يَقُولُوا لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْهِ كُتُبٌ أَوْ جَاءَ

مَعَهُ مَلَكٌ إِنَّمَا أَنْتَ نَذِيرٌ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ ﴿١٢﴾

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَيْنَاهُ قُلْ فَأْتُوا بِعَشْرِ سُورٍ مِثْلِهِ مُفْتَرِي

وَادْعُوا مَنِ اسْتَطَعْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٣﴾

فَإِنْ لَمْ يَسْتَجِيبُوا لَكُمْ فَاعْلَمُوا أَنَّمَا أُنْزِلَ بِعِلْمِ اللَّهِ وَأَنْ لَا إِلَهَ

إِلَّا هُوَ فَهَلْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿١٤﴾

﴿ فَلَعَلَّكَ تَارِكٌ بَعْضُ مَأْوَحِي إِلَيْكَ ﴾ دوايى لهوانهيه تۆ واز بهيتى له ههندى لهو شتهى به سروش نهئيرى بۆلاى تۆ وراى نهگهيهنى بهوان نهو شته، چونكه نهوان گالتهى پى نهكهن و نهو شته له تۆ وهرناگرن.

نهو فرمودهيه لهوهوه هاتووه كه پيغمههري خوا ﴿ ﷺ ﴾ كاتى قورئانى نهخويندهوه بهسهر بت پهريستانداو داواى لى نهكردن باوه بهيتى كه خوا به تاك و تهنها دابنين كهچى لهوولامى پيغمههردا نهو بت پهريستانه كاتى واههبوو گالتهيان پى نهكرد، جارى وايش ههبوو داواى كارى پهك خهريان له پيغمههس نهكرد، نهو كاره نالهبارانه پيغمههريان خهفتهبار نهكردو نازارى پى نهچيشت، دواى خواى مهزن دلّ خووشى پيغمههري دايهوهوه فرموى: تۆ لهسهر كاي خوټ برۆو گوى مهدهره نهو شتانهى نهوان نهيلين و داواى نهكهن لهتۆ. كهواته تۆ ههندى لهو قورئانه واز مههينه كه نهوان لايان گرانيى، زۆر پونه تۆ كارى بهو جوړه ناكهى. كهواته تۆ بو نهبي خهفته بخوى و دلى خوټ تهنگ بكهى. بيگومان پيغمههس ﴿ ﷺ ﴾ پاريزراوه له ههموو گوناھى و واز له راگهياندى فرمودهى خوا ناهيتى نه بهكهم و نه بهزۆرى. لهو باره خوا نهفرموى:

﴿ وَصَافِقْ بِهِ صَدْرَكَ أَنْ يَقُولُوا لَوْ لَا أَنْزَلَ عَلَيْهِ كُتْرٌ ﴾ وه دلى تۆتهنگ نهبي بهو شته نهوان دهري نهپن كه نهلين: بوچى نابهته خوارهوه بۆسهر موحهمد گهنجى لهزپرو زيو ههتا بهكارى بهيتى له ژيانى خوئى و خيرانيدا به وينه پاشايان ههتا ئيمه بهو بۆنهوه پهپرهوى بكهين.

﴿ أَوْجَاءَ مَعَهُ مَلِكٌ ﴾ يا بهاتايه له گدل موحهمددا فريشتهيه شايهتى بدا لهسهر پيغمههرايهتى نهو، زۆر راسته نهوانهى خواهنى دارايى و سامانن له كوڤ و له تازهدا بهو شيويه بير نهكهنهوه، بپرواى خراپهيان وايه پلهو پايهيه بهرز ههس نهبي بو خواهن سامانهكانيى، ههژاران لاى نهوان پى بهشه له پيشهوايى و پلهى بهرزو بالا، بويه تانهيان له پيغمههس نهداو نهيان نهفامى كه پيشهيه پيغمههسان پلهو پايه دارايى نيه له جيهاندا.

﴿إِنَّمَا أَنْتَ لَدَيْهِ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ﴾ به راستی تو هر ترسینتری ناده میزادی له بی فەرمانی خواو کۆتایی نه که ی له گه یاندنی فەرموده ی خوا به گشتی ئیر بۆ نه بی دَل تەنگ بی و، خوا به سەر هه موو شتی کا ناگداره و پشت به و به سته به چۆنیه تی نه وان نه زانی و پاداشتی گفتوگۆو کرده و ی نه وان نه داته وه، گفتوگۆی نه وان کارت تی نه کا.

﴿أَمْ يَقُولُونَ اقْرَأْ قُلْ فَأْتُوا بِعَشْرِ سُورٍ مِثْلِهِ مُفْتَرِيَاتٍ﴾ به لکو بت په رستان نه لئین: موحه مه دو نه و قورئانه ی هه له به سته و خۆی دای ناوه له لایه ن خواوه بۆی نه هاته وه، تو له وولامی نه وانا بلئ: دوا یی نه گهر راست نه که ن (۱۰) سوره ت وینه ی نه و قورئانه به هه له به سراوی له لایه ن خۆتانه وه به ئین نه گهر راسته لاتان له خۆمه وه دامناوه له لایه ن خواوه بۆم نه هاته وه ئیه وش عه ره بن و زمان پاراون وه ک من و نه توان وینه ی شتی دابنن.

﴿وَادْعُوا مِنْ أَسْطَعْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾ وه ئیه بانگ بکه ن بۆ یارمه تی دانی خۆتان له سەر بۆردانی من هه ر که سی له توانا نا هیه بانگی بکه ن له جیگه ی خوا نه گهر ئیه راست نه که ن نه و نامه یه ده ست کردی منه، له نایه تی (۲۳) ی سوره تی نه له به قه ره وینه ی نه و رستانه مانایان کراوه.

﴿فَإِنْ لَمْ يَسْتَجِيبُوا لَكُمْ فَاعْلَمُوا أَنَّمَا أُنْزِلَ بِعِلْمِ اللَّهِ﴾ دوا ی نه وان نه گهر وولامی ئیه یان نه دایه وه بۆ دانانی (۱۰) سوره ت له وینه ی نه و قورئانه هاته وه بۆلای ئیه وه، دوا ی ئیه بزانی که به راستی نه و شته هاته وه ته خواره وه بۆلای ئیه به هۆی زانیی خواو سروه تی خوا یه به ته نها. بۆ یاسای رۆژانه ی ژبانی ناده میزاده هه تا هه تابه، هه روه ها ئیه ی بت په رست بزانی که ناتوان به ره نگاری نه و قورئانه بکه ن هه تا بۆتان ده رکه وئ جگه ی له خوا له توانای که سدا یه دانانی نه و قورئانه.

﴿وَأَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَهَلْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ﴾ وه ئیه بیشزان که هیچ خوا یه شایانی په رستنی جگه ی خوا یه که زانیه به هه موو شتی و خاوه نی تووانایه به سەر هه موو بونه وه راندا، دوا یی نایا بۆ ئیه سه ر دانانه وئین بۆ خواو به رده وام نه بن له سه ر ناینی پوچی خۆتان و بی باوه ریتان، ئیه ی بی باوه ر هیچ ده رفه تی کتان بۆ یه پاش نه وه ی ئیه نه توان

بهرهنگارى قورنان را وهى نيوه بؤ رنجون و سهر دانه و نين بهرانبهر به
قورنان و به موحدهدم.

مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْحَيَاةَ
الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا نُوَفِّ إِلَيْهِمْ أَعْمَالَهُمْ فِيهَا وَهُمْ فِيهَا لَا يُبْخَسُونَ
﴿ ١٥ ﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ لَيْسَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ إِلَّا النَّارُ وَحَبِطَ
مَا صَنَعُوا فِيهَا وَبَطِلَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿ ١٦ ﴾ أَفَمَنْ كَانَ
عَلَى يَمِينِ رَبِّهِ ۖ وَيَتْلُوهُ شَاهِدٌ مِّنْهُ وَمِنْ قَبْلِهِ كُتِبَ
مُوسَىٰ إِمَامًا وَرَحْمَةً ۖ أُولَئِكَ يُؤْمِنُونَ بِهِ ۚ وَمَنْ يَكْفُرْ بِهِ ۚ
مِنَ الْأَحْزَابِ ۖ فَاَلْنَارُ مَوْعِدُهُ ۚ فَلَا تَكُ فِي مِرْيَةٍ مِّنْهُ ۚ إِنَّهُ الْحَقُّ
مِنْ رَبِّكَ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿ ١٧ ﴾

﴿ مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا نُوَفِّ إِلَيْهِمْ أَعْمَالَهُمْ ﴾ وههر كه سئ به سروشتى
خوارى خوى زنده گانى جهان و نارايشت و جوانى جهانى مهبه ستنى و واز له زيانى
پاشه رؤز به نئى نيمه به تهواوى نه گه يدين بهو كه سه پاداشتى كرده وهى خوى له جهاندا
له لهش ساغى و له پلهو پايه و رؤزى فراوان و منالى زؤر.

﴿ وَهُمْ فِيهَا لَا يُبْخَسُونَ ﴾ وهئو كه سانه له جهاندا هيچ شتى له پاداشته كانيان كه
ناكرتته وه. نه درتته دهستان به تهواوى له جهاندا.

﴿وَمِنْ قَبْلِهِ كِتَابُ مُوسَىٰ أَمَامًا وَرَحْمَةً﴾ و له پیش هاتنه خواره‌وهی قورئان و ره‌وانه کردنی موحه‌مه‌دیش نیرابوو نامه‌ی موسا که ته‌وراته به پیشه‌واو به‌خشش بوئه و که‌سانه ره‌وانه کرابوو بولایان که ده‌ستی پی بگرن بؤکاری جیهان و فی‌ربوونی یاسایان، گرنگ‌ترینی نه و کارانه موژده‌دانی ته‌ورات بوو به موحه‌مه‌دو پیغه‌مه‌رایه‌تی، پیش نه‌وهی قورئان شایه‌تی بو بدا له‌سه‌ریان.

﴿أُولَٰئِكَ يُؤْمِنُونَ بِهِ﴾ نه و که‌سانه دوا‌ی به‌لگه‌کانی راستی نه‌که‌ون که بریتین له قورئان و له نامه‌ی موسا که هاتوه بؤسه‌ری باوه‌ر به موحه‌مه‌د نه‌هین.

﴿وَمَنْ يُكْفَرْ بِهِ مِنَ الْأَحْزَابِ فَآلِنَارُ مَوْعِدُهُ﴾ وه‌هر که‌سی له تاقمه‌کانی دانیشتوانی مه‌که‌و نه و که‌سانه‌ی کؤبونه‌ته‌وه له‌سه‌ر دوژمنایه‌تی فروستاده‌ی خواو برپاریانداوه جه‌نگ بکه‌ن له‌گه‌لیا، دوا‌یی ناگری دوژه‌خ به‌لینگای نه و که‌سه‌یه له پاشه رؤژداو نه‌و ناگره جینگه‌ی نه و که‌سانه‌یه باوه‌ر به موحه‌مه‌د ناهین.

خوا‌ی مه‌زن روئه‌کاته هه‌موو ناده‌میزاد به شیوه‌یه‌کی گشتی، له‌پیغه‌مه‌ره‌وه ده‌ست پی نه‌کاو نه‌فه‌رموی.

﴿فَلَا تَكُ مِنْ مَّرِيَّةٍ مِنْهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ﴾ دوا‌یی تو له گوماندا مه‌به له و راستیه‌ی قورئان و پیغه‌مه‌رایه‌تی موحه‌مه‌دو نه و ناگره به‌لین پی دراوه. به‌راستی نه و قورئانه و راستی موحه‌مه‌دو پاشه رؤژی خرابی پی باوه‌ران نه‌وانه هه‌موویان راست و له‌لایه‌ن په‌روه‌دگاری توه هاتوون و، به‌لام زورتر له ناده‌میزاد باوه‌ر به و راستیه ناهین، چونکه نه‌وان دوژمنی راستین و به شتی راست ئالوز نه‌بن و له یاخی بوون و خراپه‌کردن ناوه‌ستن و پروا به هیچ نایین نایه‌رن.

مرؤفی ژپرو کارزان و پیویسته بؤی گومانی له‌وه‌دا نه‌بی که موحه‌مه‌د فرودستاده‌ی خوایه قورئان سروشه له‌لایه‌ن خوا‌ی گه‌وره هاتوه، دوا‌ی نه‌وه‌ی رای نواندوه نه‌و هه‌مووه به‌لگه‌و نیشانه‌رونانه له‌سه‌ر داواکاری پیغه‌مه‌ری خو‌ی. به‌لام هه‌ر کاتی ئاسانی بو مرؤفی که گومانی هه‌بی به‌وه‌ی ته‌ورات و ئینجیل موژده‌یان داوه به پیغه‌مه‌رایه‌تی

موحدهم ﴿﴾ دواپی نایا ناسان نیه بو نهو کهسه گومانی هه بی له وهدا که بهراستی نه به خشری به ناده میزاد به هوی خوشی و زینده گانی ههردوو جیهانیان که قورنانه و شتی وای هیناوه نه هیچ پیغمه ری وه نه هیچ چاکه خوازی نهی هیناوه.

له کاتیکا خوا ی مهزن رونی کرده وه که موسلمانان و بی باوه ران له به که وه دورن و نزیک نابنده وه له به کتری و دریزه نهدا به باسی نهو تا قمه دروژنانه و نه فرموی:

وَمَنْ

أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أُولَٰئِكَ يُعْرَضُونَ
عَلَىٰ رَبِّهِمْ وَيَقُولُ الْأَشْهَادُ هَٰؤُلَاءِ الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَىٰ
رَبِّهِمْ أَلَا لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ ﴿١٨﴾ الَّذِينَ يَصُدُّونَ
عَنِ سَبِيلِ اللَّهِ وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ ﴿١٩﴾
أُولَٰئِكَ لَمْ يَكُونُوا مُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ وَمَا كَانَ لَهُمْ مِنْ
دُونِ اللَّهِ مِنْ أَوْلِيَاءٍ يُضْعِفُ لَهُمُ الْعَذَابُ مَا كَانُوا يَسْتَطِيعُونَ
السَّمْعَ وَمَا كَانُوا يُبْصِرُونَ ﴿٢٠﴾ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا
أَنْفُسَهُمْ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿٢١﴾ لَا جَرَمَ لَهُمْ
فِي الْآخِرَةِ هُمْ الْأَخْسَرُونَ ﴿٢٢﴾ إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ وَأَخْبَتُوا إِلَىٰ رَبِّهِمْ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ

هَمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢٣﴾ مَثَلُ الْفَرِيقَيْنِ كَالْأَعْمَى
وَالْأَصْمَى وَالْبَصِيرِ وَالسَّمِيعِ هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا أَفَلَا تَذَكَّرُونَ

﴿٢٤﴾

﴿وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا﴾ وه چ که سی ستمکارتره لهو که سهی درو دروست بکات به بوختان پیدا به سر خوادا، وینهی که سی هاوبهش و تکا کاری بی بهلگه دابنی بو خوا له به کان و جگهی به کان، به بی فدرمودهی خواو پیغمهر خوارده مهنی رهواو قه دهغه بکا به گویرهی هوهوسی خوئی، دارایی دانیشتون و داگیر بکاو تالانیان بکا به ناوی سهر به سته وه بلئی: خوا سروشتی نه ناردوه بو پیغمهران، له کاتیکا درودان به سر جگهی خوادا خرابتری، نه بی درودان به سر خوادا چه نده خرابتری.

﴿أُولَئِكَ الَّذِينَ يَعْرِضُونَ عَلَى رَبِّهِمْ﴾ نهو بوختان چیانه رائه بویرین به سر پهروه ردگاری خوئیان له روژی دوا پیدا بو پرسیار به هه موو کردارو گفتوگوانه وه.
﴿وَيَقُولُ الْأَشْهَادُ هَؤُلَاءِ الَّذِينَ كَذَّبُوا عَلَى رَبِّهِمْ﴾ وه شایه ته کان ناگادارن له فریشته کانی چاودیری و له فریشته کرده وه نوسه کان و له پیغمهران و نه ندامه کانی خوئیان نه لئین: نهو ناقمه بوختان چیانه که سانیکی نهوتون دروئیان نه دا به سر پهروه ردگاری خوئیانا له جیهاندا، نه مروی پاشه روژ نه بن به پهنو نابرویان نه چی.
خوای مهزن پیوستی به شایه تی به و هه موو شتی نه زانی و توانای به سر هه موو بونه وه راندا هه یه. به لام نهو شایه تانه بو نه وه یه هه تا تاوانباران نازاریان پربی و بیانوویان نه میتی، بروا پیدا بکهن که سیان دهست ناکه وی پهنای بو بن.

﴿أَلَا لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ الَّذِينَ يَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا﴾ نیوه ناگادارن و بزانی بی به شیون له به زه بی خواو نه فره تی خوا له سر ستمکارانه و رزگاریان

تهفسیری زمانکویی

ناب، نهو سته مکارانه که سانیکی نهو تون ریگه له نایینی خوا نه گرن و نایه لن په رستی
خوا بکه ن، وه دواى ریگه ی خوارو خپچ نه که ون، نه لن: خوا هاو به شی هه یه و گومان له
دلی دانیشتونا په یدا نه که ن هه تا باوهر نه هین و بگه ریته وه بولای بت په رستی و بی
باوهری، وهك خوا نه فهرموی:

﴿ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ ﴾ وه نهو سته مکارانه له گه ل نهو ریگه گرته یشدا
باوهریان به روژی دواى و پرسیارو پاداشت و توله نیه.

﴿ أُولَئِكَ لَمْ يَكُونُوا مُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ ﴾ نهو بی باوهرانه له وانه نین په کی خوا بخه ن
که سزایان بدا له جیهاندا نه گهر خوا ناروژو بکا سزایان بدا له زه ویدا و ناتوان ریگه له
توانای خوا بگرن .

﴿ وَمَا كَانَ لَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَوْلِيَاءُ ﴾ وه نابی بو نهو بی باوهرانه هپچ دوست و
کار به پړوه به ریکیان له جگه ی خدا که سزایان نه دری. نهو بتانه نهوان کردوینان به
دوست بو خوینان هپچ سودی بهوان نابخشی. مالوم و قه شه کانیش خوینان بو رزگار
ناکری، نیر چون چه کی لی خوشبوون نه دهن به تاقه مه کانیان؟

﴿ يُضَاعَفُ لَهُمُ الْعَذَابُ ﴾ به لکو دوو چندان نه کرته وه بو نهو که سانه سزای خوا،
جاری له سهر بوختان کردنیان و درودان به سهر خوا دا، جاری تر له سهر ریگه گرتیان له
دانیشتون بو باوهره یان، جاری تر له سهر نه وه ی باوهریان به زیندوو بونه وه نیه.

﴿ مَا كَانُوا يَسْتَطِيعُونَ السَّمْعَ وَمَا كَانُوا يُبْصِرُونَ ﴾ نهو که سانه توانایان نی به گوی
بگرن له قورئان و بیسن به شیوه یه سودی لی وهر بگرن و، بهو جوړه یش نه بوون راستی
بینن و خوینان کویر کرد له تاستی ثایه ته کانی قورئانی خوا، بیریان له خوینان و له
بونه وهران نه نه کرده وه به جوړی سودیان بی بگاو ناموژ گاریش وهرناگرن. بیگومان له بی
باوهریدا چونه ته خواره وه.

﴿ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴾ وهوون نه بی لهو که سانه شتی به دروو به بوختان
نه یان کرد به هاو به شی خوا. له ناو نه چنی نهو شته ی نهوان نه یان کرین و نه یان په رستی و
بوینان دهر نه که وی بی توانان.

﴿لَا جَرَمَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ هُمْ الْأَخْسَرُونَ﴾ گومانی تیدا نیه که به‌راستی نه‌و که‌سانه له رۆژی دوایدا هدر نه‌وانن زیانۆمه‌ندو هیچ که‌سی له‌وان زیانۆمه‌ندتر نیه.

﴿إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَاخْتَبُوا إِلَىٰ رَبِّهِمْ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ﴾ به‌راستی که‌سانیکی نه‌وتۆ باوه‌ریان هیتاوه به‌ئاینی نی‌سلام به‌دلی پاکه‌وه‌و کرده‌وه‌و چاکه‌کانیان کرده‌وه‌و پالیا‌نداوه به‌لای خواوه به‌کۆولی و ترسه‌وه‌و ئارامیان گرتوه له‌سه‌ر ئازار به‌نیازی پاکه‌وه‌و نه‌و که‌سانه به‌و جوړه‌بن دانیشتوی به‌رده‌وامی به‌هه‌شتن، نه‌وان له‌ناو به‌هه‌شتان دیرکات. کاتی خوی مه‌زن باسی چۆنیه‌تی بی باوه‌ریان و نه‌و کارهی کرد له‌سه‌رینی له‌کۆیر کردنی خویان له‌رینگهی راغویی و رینگهی راست، له‌که‌ر کردنی خویان بۆ بیستنی راستی، باسی باوه‌ر‌داران و نه‌و شته‌ی کرد که‌نه‌وان له‌سه‌ری بوون له‌روناکی دلیان و بیستنی راستی و سه‌رشۆری بۆ فه‌رمانی خوا، خوی مه‌زن وینه‌یه باس ته‌کا له‌باره‌ی نه‌و دو‌تاقمه‌وه نه‌فه‌رموی:

﴿مَثَلُ الْفَرِيقَيْنِ﴾ وینه‌ی نه‌و دو‌و‌تاقمه‌ی بی باوه‌ر‌داران و باوه‌ر‌داران له‌بی فه‌رمانی خوی گه‌وره‌و له‌فه‌رمان به‌رداری خوی مه‌زن به‌م جوړه‌یه:

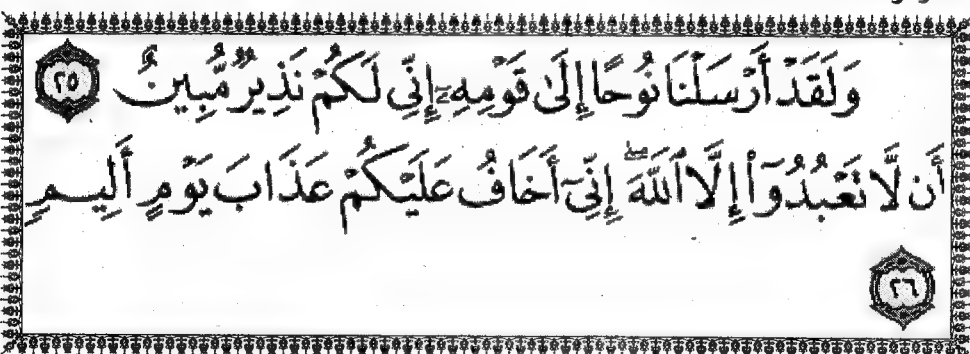
﴿كَالْأَعْمَىٰ وَالْأَصَمِّ﴾ تاقمی بی باوه‌ر‌ان وه‌ک مروفتیکی کویر وایه به‌رینگهی شاره‌زایی ده‌رناکا وه‌ک که‌سیکی که‌ر وایه هیچ شتی نه‌بیستی هه‌ر‌گیز.

﴿وَالْبَصِيرَ وَالسَّمِيعَ﴾ تاقمی باوه‌ر‌داران وه‌ک که‌سیکی ساغ وان هه‌موو شتی نه‌بینی وه‌ک که‌سیکی گوئی ساغ و بی ده‌ردوان هه‌موو ده‌نگی نه‌بیستی و وه‌لامی بانگ که‌ر نه‌داته‌وه.

﴿هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا أَفَلَا تَذَكَّرُونَ﴾ هتایا نه‌و دو‌و‌تاقمانه وینه‌ی یه‌کن و به‌رانبه‌ری یه‌کترین له‌لایه‌ن وینه‌وه؟ نایا دو‌وایی ئیوه بۆ نامۆزگاری وه‌رناگرن و بیربکه‌نه‌وه‌و باوه‌ر به‌ئین هه‌تا بۆتان ده‌رکه‌وئ نه‌و دو‌و‌تاقمه‌ وه‌ک یه‌ک نین و زۆر جیاوازن له‌هه‌موو رویه‌که‌وه. کاتی له‌پیشه‌وه باسی موژده‌دان و هه‌ره‌شه‌کردن و هاندان و سه‌رزه‌نشت کرا، له‌پا باشا باسی هه‌والی پیغه‌مه‌رانی پیشو نه‌کری هه‌تایی باوه‌ر‌ان بۆرسن و

ته‌فسیری زما‌کۆیی

باوه‌ر بهین، پیغه‌مه‌ریش بهو باسه دلخوشبین، بهر له ههموو پیغه‌مه‌ران باسی نوح نه‌کاو نه‌فه‌رموی:

﴿وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ إِنِّي لَكُمْ نَذِيرٌ مُّبِينٌ﴾ وه‌به‌راستی ئیمه نوحان ره‌وانه کرد بۆلای خزمان و تاقمی خوئی، دواپی نوح به‌وانی ووت: به‌راستی من ترسینه‌ریکی ناشکرام بۆ ئیوه، پونی نه‌که‌مه‌وه بۆتان ریگه سزادانتان و ریگه‌ی رزگاریتان.
﴿أَنْ لَا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ﴾ که ئیوه هیچ شتی مه‌به‌رستن مه‌گهر خوای تاك و تنه‌ها و مه‌یکه‌ن به‌هاوبه‌ش بۆخوا له‌په‌رستندا جگه‌ی خوا، ه‌ر خوايه شایه‌نی په‌رستنی، نه‌گهر خوا به‌رستن ئیوه رزگارitan نه‌بی له‌سزای نازارده‌ر، نه‌گینا خوا سزای زورگه‌وره‌تان نه‌دا، وه‌ك خوا نه‌فه‌رموی:

﴿إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ أَلِيمٍ﴾ نوح ووتی به‌خزمانی خوئی: به‌راستی من نه‌ترسم بکه‌وینه‌سه‌ر ئیوه سزایه‌کی خاوه‌ن نازار نه‌گهر ئیوه به‌رده‌وامین له‌سه‌ر بی باوه‌ری و بت په‌رستی. به‌کورتی نه‌و گه‌له‌ی نوح بت په‌رست بوون، دواپی نوح به‌دوو ووشه‌ی کورته‌نامۆزگاری کردن که سه‌رچاوه‌ی په‌رستی خوای مه‌زنه.
بۆزانین: نوح (د) دووه‌هه‌مین فروستاده‌ی خوايه باس کرابی له‌پاش ئاده‌می باپیره‌گه‌وره‌ی نوح، پاش ئاده‌م (ئیدریسه). نوح کورپی لامیک کورپی متوشالیح کورپی ئوخنوح = (ئیدریس) کورپی ئه‌لیا کورپی مه‌هلایل کورپی نه‌نوش کورپی ئاده‌م.
نوح به‌دریژی باسی کراوه له‌سوره‌تی نه‌له‌عرافدا. له‌سوره‌تی هود. له‌سوره‌تی نه‌لموئمنون. له‌سوره‌تی نه‌لشوعه‌رادا. له‌سوره‌تی نه‌لبه‌قه‌ره. له‌سوره‌تی نوحدا.

لەم کاتەدا کە خوای مەزن باسی نوح پێغەمەرمان بۆ ئەکا، وای بە باش ئەزانم باسی ھەندێ شتی زۆر گرنگی دۆزراوەی میژوی و نایینی بنوسم کە لە ئەوپەڕی گرنگیدانە ئەویش ئەمەیه، کە مامۆستای زۆر نایین پەرورەر عەبدوللا زەھاوی دەری خستو، لە پۆژنامەی ئەلشەھرامی قەھیرەدا بڵاو کراوەتەوە لە لاپەرەی (٣) ی ئەو پۆژنامەیەدا لە ١٩٨٤/١١/١٧ ئەمەش دەقی گۆڕانی ئەو دەرکەوتووە لە زمانی عەرەبیەو بۆ لای زمانی کوردی.

ئێستا زانای بەناوبانگی کە لە پورناسی عێراقی عەبدوللا زەھاوی لە ئەندەنە پاتەختی بەریتانیا، ئەژی و بەردەوامە بۆ ئەوێ ھەموو پوی زەوی ناگادار بکا بە روداوێکی تازە. بە راستی ئەو مەزھە ھەلساو بە خۆنامادە کردن و خۆماندو کردن و کۆشەشەو، ماوەی دوو سالی لە مانا کردن و گۆڕانی چەند تەختە بە نرخی (الألواح القیمة) خەریکە کە نوسراوەتە لە سەر زمانی نوح بە سروش و بە فەرمانی خوای بەرزو مەزن، ھەر و ھا سالیکی تری ماوە کۆتایی بەو گۆڕانە بەیتی. لە پاش ئەوێ کە شارەزایی وەرگرتووە بۆ لای کردنەوێ گری کۆیرە ئەو گۆڕانە (فک رموزها) لە زمانی مزماریەو لە زمانی کوردیەو کە ئەو گری کۆیرە بەو دوو زمانە نوسراوەتەو.

بە راستی ئەو زانیە ھەرشتی لەو گۆڕانە کۆتایی پێی بەیتی دای ئەنێ لە یەکنێ لە گەنجینەکانی ئەندەندنا چونکە بە گۆیرە ییری خۆی گەنجیکە بۆ مەزھە نرخی کە یەنەتە ژمارە.

بەر لەو باسەیش پون بۆوەتەو کە ئەو تەختانە گفۆگزیان کردوو لە بارە ی ئەتۆم و ووزە ی ئەوێ (الذرة والطاقة النووية)، لەو باسەدا گفۆگزیشی کردوو لە تووانای کاول کەریە کەو کە بۆ زەوی پەیدا ئەبێ بە ھۆی تەقینەوێ ئەتۆمەو.

ئەمڕۆ ئەو تەختانە دەری خستو چەند شتی تری تازە کە لە ئەوپەڕی گرنگیدان. وە کە ئەمانە ی خوارەو:

به‌راستی نوح باسی ووشه‌ی قورئانی کردوه به زه‌قی که قورئان نه‌فه‌رموئ: به‌راستی نه‌مانی کیوه‌کانی زه‌وی که به وینه‌ی خوری هه‌لاجی کراویان لی دی له سوکی کی‌شانوه ته‌خت بونیان له‌گه‌ل زه‌وی که نه‌و روداوه به دریزلی له قورئاندا باسکراوه.

به‌راستی نوح رانه‌سپیزلی که دوا‌ی مردنی له‌شه‌که‌ی بنیزلی له‌گۆره‌که‌یدا روبه‌روی مه‌که، نه‌و فه‌رموده‌ی نوحه‌ پيشش دروست کردنی که‌عبه‌ بوه به‌ نزیکه‌ی (۱۸۰۰) هه‌زار هه‌شسه‌د سال.

به‌راستی که‌شتی نوح له‌نگه‌ری گرتوه له‌ دووا‌ی لافاوه‌که (التوفان) له‌سه‌ر کی‌وی (هه‌لجورد) یانی هه‌لگورد له‌ باکوری کوردستانی عیراقدا، هه‌لگورد ناوی تازه‌ی نه‌وه کی‌ویه‌که باسی کراوه له‌ قورئاندا به‌ ناوی (الجودی). نوح چه‌ند پارچه‌یه‌ له‌و که‌شتیه‌ی خوی به‌کاری هیناوه بو نه‌وه‌ی یه‌که‌مین خانوی پی دروست بکا، نه‌و خانوه‌یش هه‌ر نه‌و شوینه‌یه‌ له‌شی نوحی تیدا شاراوه‌ته‌وه له‌ پاش نه‌وه‌ی کۆچی دوا‌یی کردوه. ژماره‌ی نه‌و که‌سانه‌ رزگاریان بوه له‌گه‌ل نوحدا له‌ لافا‌و چوار که‌س له‌ نیرینه‌و شه‌ش که‌س له‌ ژنان بویه‌که‌بجار.

عه‌بدولا زه‌هاوی له‌ باسه‌که‌یدا نه‌لی: به‌راستی که‌شتی نوح له‌نگه‌ری داکوتاوه له‌ دوا‌ی شه‌ش رۆژ له‌و لافاوه‌ که‌ هه‌موو دانیش‌توانی روی زه‌وی داپۆشیوه له‌سه‌ر کی‌ویی (نه‌واخین) نه‌و کی‌وه‌ نانو‌نراوه به‌و ناوه، چونکه‌ نوح پاش نه‌وه‌ی خوا رزگاری کرد له‌گه‌ل نه‌و که‌سانه‌ له‌گه‌لی بوون و هاتنه‌ ده‌ره‌وه‌ دلی کرایه‌وه‌و باوه‌ری زۆرتربو به‌خوا. له‌ پاشا‌خوا‌ی گه‌وره‌ داوا‌ی کرد له‌ نوح نه‌و کی‌وه‌ ناوینی به‌ ناوی خۆیه‌وه. ووشه‌ی نه‌واخین پێک هاتوه له‌ دوپارچه: (نوا) که‌ ناوی نوحه. (خین) یانی پێکه‌نین و دل کراوه. له‌ قورئاندا ناوی نه‌و کی‌وه‌ هاتوه به‌ (الجودی) که‌ که‌شتیه‌که‌ له‌نگه‌ری له‌سه‌ر گرتوه. وه‌ک خوا نه‌فه‌رموئ: (وَأَسْتَوَتْ عَلَى الْجُودَى) یانی که‌شتیه‌که‌ راوه‌ستا له‌سه‌ر کی‌وی جودی. نه‌و کی‌وه‌ ئیستا ناوی هه‌لگورده‌ که‌ که‌وتۆته‌ کوردستانی باکوری عیراق و باکوری شاری گه‌لله‌ به‌ نزیکه‌ی شه‌ش میل، به‌رزایی نه‌و کی‌وه‌ (۱۶) هه‌زار پیه‌،

قورئان له سهر زمانی نوح (القرآن علی لسان نوح).

ههروهها ماموستا عهبدولا زههاوی له سهر باسه که ی خوی ئه پروا، ئه و ماموستا زور له خواتر سه روی زورتر نه گه شیته وه و ئه لی: لیږه دا موژده یه تری زور گرنګ بو هه موو موسلمانان که به راستی قورئان له سهر زمانی نوح به ناشکرایي باسی کردوه پیش ئه وه ی سروس بیته خواره وه هبوسهر موحه مه د به هه زاران سال.

له دواي ئه وه که تهخته بزماریه کان باسی ئوتو موو هیږه کاول که ره کانی کرد (الذرة والنواة والقوة التدميرية)، نوح نه فهرموی له تهخته یه تردا: گورپه کان له مه وپاش نامینه وه له روی زهوی به هو ی ته قینه وه ی نه وه وه ی، ئه و کاته زهوی و ناو و زه ریاکان هه موویان گهرم نه بن و ناگریان لی بهر ز نه بیته وه و گهرم و سور نه بن، له وه و دووا زهوی وه ک مردار بو ی بو گه نی لیدی. له پاشا نوح به رونی باس نه کا دووا ی ئه وانه که شیوه ی نه مان و کورتایی ناده میزاد له قورئاندا باس نه کری، ئه و له ناو چونه یش وینه ی له ناو چونی توفان نیه بو ناده میزاد. به لکو له مه وپاش به هو ی هیږکی کاول که ری ئه یی. بیگو مان زهوی له و کاته دا وه ک خوری هه لاجی کراوی پی دی، ئه و رستانه له قورئاندا هاتوون، وه ک نه فهرموی: (کَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ).

له چ جینگه یه ئه و لافاوه دهستی پی کردوه (أین بدأ الطوفان)

له باره ی دهست پی کردنی ئه و لافاوه که زهوی و ئه و شتانه ی به سهر زهویه وه بسوون دای پو شیون. له تهخته بزماریه کانه وه نوح نه فهرموی: به راستی له و کاته وه زهوی دروست کراوه یه که مین شار ی لافا و قوتی داوه شاری ره سه (الرّس) که له قورئاندا باسی کراوه (قَوْمُ نُوحٍ وَأَصْحَابُ الرَّسِّ)، ئه و شاره ئه مر و که وتو ته ژیر گولاوه روچوه کان و زه لکاو ه کانی (رئس العینه) له باشوری عیراقدا، ئه ویش ناوی تازه ی (الرّسه) ه هو ی ناوبردنی به و ناوه ئه وه یه که نه وه کانی نوح چونه وه بو ئه و جینگه یه جاری تری دوو هه م، نه یان زانی ئه و جینگه یه بو ه به هو ی دهردی سه ری بونه وه ران و نه مانی ناده میزاد، ئه وان ئه و ناوه یان به سه ردا بری، مانای ئه و رسته یه: به سه رهاتی راستی ناده میزاد له ویدا شارا وه ته وه (الحقیقة تكون هنا).

تهفسیری زمناکوی

کوتابی بہ گورانکاری ماموستا عہدوللا زہاوی ہات لہ نوسراوہ بزماربہ کان بولای
زمانی عہرہ بی، منیش کہ دانہری ئہم تہ فسیرہم دہقی نوسراوہ کہی ماموستا عہدوللا
زہاویم وەر گیراوہ لہ زمانی عہرہ بیہوہ بولای زمانی کوردی کہ زمانی زک ماکی نوح
پیغہ مہرہ ﴿ﷺ﴾

دوای ئہوہی نوح گہلہ کہی خوئی ناگادار کرد و ترساندنی لہ سزای خوا، بو
روونکردنہوہی ئہو سزایہ توشیان ئہ بی لہ پاشہ رودا ئہ گہر خوا بہ تہ نہا نہ پەرستن، پیاوہ
گہورہو سہرؤ کہ کانیان بروایان پی تہ ہیناو دژی و ہستان. و ہک خوا ئہ فہرموی :

فَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ مَا نَرِيكَ إِلَّا بَشَرًا
مِثْلَنَا وَمَا نَرِيكَ أَتْبَعَكَ إِلَّا الَّذِينَ هُمْ أَرَادُوا أَنْ كَابِدُوا
الرَّأْيَ وَمَا نَرِي لَكُمْ عَلَيْنَا مِنْ فَضْلٍ بَلْ نَظُنُّكُمْ كَاذِبِينَ
﴿٢٧﴾ قَالَ يَقَوْمِ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كُنْتُ عَلَى يَمِينٍ مِّن رَّبِّيَ وَءَاثِنِي رَحْمَةً
مِّنْ عِنْدِهِ فَعَمِيتَ عَلَيْكُمْ أَنْزَلْنَا مُكْمُوهُنَّ وَأَنْتُمْ لَهَا كَرِهُونَ ﴿٢٨﴾
وَيَقَوْمِ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مَا لَا إِنِّ أَجْرِي إِلَّا عَلَى اللَّهِ وَمَا
أَنَا بِطَارِدِ الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنَّهُمْ مُلَقَوْنَ رَبِّهِمْ وَلِكِنِّي أَرْسَلْتُكُمْ
قَوْمًا تَجْهَلُونَ ﴿٢٩﴾ وَيَقَوْمِ مَنْ يَنْصُرُنِي مِنَ اللَّهِ إِن طُرِدْتُمْ
أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٣٠﴾ وَلَا أَقُولُ لَكُمْ عِنْدِي خَزَائِنُ اللَّهِ وَلَا

أَعْلَمُ الْغَيْبِ وَلَا أَقُولُ إِنِّي مَلَكٌ وَلَا أَقُولُ لِلَّذِينَ تَزْدَرِي
 أَعْيُنُكُمْ لَنْ يُؤْتِيَهُمُ اللَّهُ خَيْرًا اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا فِي أَنْفُسِهِمْ إِنِّي إِذَا
 لَمِنَ الظَّالِمِينَ ﴿٣١﴾

﴿وَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ مِنْ قَوْمِهِ مَا تَرَاكَ إِلَّا بَشَرًا مِثْلَنَا﴾ دوايى تا قمى له سهر و كه كانى
 تا قمه كهى نه وانهى نه و تو بيان با و هريان نه هينا و و تيان: ئيمه تو به هيچ نازانين مه گهر
 ناده ميزادىكى و ينهى ئيمه نه پاشاى و نه فرشته، هيچ ريزىكى زياتر ت نيه به سهر ئيمه دا،
 چون تو له نيؤ ئيمه دا هه ليزير راوى بو پيغه مه را به تى. ئيمه چون بچو و كى تو نه كه ين،
 بريان له فهر مودهى نوح به باشى نه كرده وه .

﴿وَمَا تَرَاكَ أَتْبَعَكَ إِلَّا الَّذِينَ هُمْ أَرَادُوا لَنَا بَادِيءَ الرَّأْيِ﴾ وه ئيمه تو نابيين پهيره وى
 تو بيان كردبى مه گهر كه سانيكى نه و تو دواى تو كه و توون يه كه م كات بهر له بير كرده وه
 نه وانه له نيؤ ئيمه دا هه ژار و بى ترخن و جولآ و پينه چى و پشه يان بى ترخه .

﴿وَمَا نَرَى عَلَيْكُمْ مِنْ فَضْلٍ بَلْ نَظُنُّكُمْ كَاذِبِينَ﴾ وه ئيمه بو ئيوه هيچ گه و ره بى و
 ريزى نابيين به سهر ئيمه وه هه تا تو به تهنه ا بيت به پيغه مه ر، هه تا بتوانى ناخوشى و نازار
 تووشى نه و كه سانه بكهى. وه لامى تو بيان نه دا وه ته وه، به لكو ئيمه گومان نه به ينه ئيوه
 دروژن له دا و اى پيغه مه را به تيدا و نه وانه يش دو و اى تو كه و توون دروژن له با و ه
 بى كردنى تودا وراست ناكه ن و پيوه بوون و له رو داماون. بيگومان پياوانى خا و ه ن پله و
 ره گه ز به رست به چا وى بى ترخ ته ماشاى هه ژاران نه كه ن، كرده وى چاك لاي بى با و ه ران
 بو ش و بى هوده يه، ئير چون با و ه به پيغه مه ران نه كه ن كه خا و ه نى كوشك و ته لار نين .
 ﴿قَالَ يَا قَوْمِ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كُنْتُمْ عَلَى بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّي وَآتَانِي رَحْمَةً مِنْ عِنْدِهِ﴾ نوح
 به تا قمه كانى خوى فهر موو: ئيوه هه و آل به دن به من نه گهر من له سهر به لگه يه كى ناشكرام

له لایه ن په روه ردگاری خوږمه وه وه به خشییته به من ورپری منی گرتی به پیغمه مراهی ته
وئسلامه تی له لایه ن خوږمه وه که من راست نه که من، نایا له وکاتانه دا نه تانه وی من چ شتی
بکه م و داوی چ شتی له من نه که ن نایا نه تانه وی من واز له پیغمه مراهی ته به یم و بلیم
به خوا من پیغمه مراهی ته ناوی و به ناده میزاد رانا که یه نم پدیامی تو .

﴿فَعَمِيتَ عَلَیْکُمْ اَلْزَمِکُمْوَهَا وَاَنْتُمْ لَهَا کَارهُوْنَ﴾ دواوی ئیوه کویری دواوه به سهر
چاوه کانا تانا و پیغمه مراهی ته من لاتان داپوشرایی و نه توان رپگی پی بدوزنه وه، نایا
نه تانه وی ئیمه ئیوه ناچار بکه ن له سهر وه رگرتی نه و به لگانه و باوه به فروستاده پی من
به یم و خوابناسن که تواناتان هیه به سهریانا به وینه پی من و له کاتیکا ئیوه نه و شتانه تان پی
ناخوږشی ولاتان گرانی، نه و پیغمه مراهی به وشتانه وه هاتو ته خواره وه خوشتان ناوین،
نه پی تران زوتان لی ناکری و خوتان سهر به ستن .

﴿وَيَا قَوْمِ لَا اَسْأَلُکُمْ عَلَیْهِ مَالًا اِنْ اَجَرِیْ اِلَّا عَلَی اللّٰهِ﴾ وه نه پی تا قمه کانی من: من دوا
له ئیوه ناکم له سهر را که یاندنی فرموده پی خوا هیچ داراییه هه تا گرانی له سهر تان
گفتو گوی من، کری و پاداشتی من له سهر هیچ که سی نیه مه گهر ههر له سهر خوا به،
پیغمه مراهی دواوی کرپی ناکه نه که ر راست بکه ن. به لام مفتخه خوږ و ده ست بر و
دروژن نه و که سانه دواوی دارایی و سامان له دانیشتون نه که ن بو که یاندنی فرموده پی
خوا و پیغمه مراهی. له م سهر دمه پی ئیمه دا نه و جوړه مرقانه زوړن به تاییه تی نه و که سانه پی
به ناو نه لین: ئیمه خاوه پی ته ریه قه تین، هندی به ناو زانای نایینی دوکانی ته لاق چا کر د نه وو
نوشته نویسیان داناوه. پی باوه ران دواویان کرد نوح باوه رداران دهر بکا .

﴿وَمَا اَنَا بِطَارِدِ الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا اِنَّهُمْ مُّلٰقُوا رَبِّهِمْ﴾ وه نوح له وه لامی نه وانا فرموی: من
که سانیکی نه و تو باوه ران هیناوه راویان نایم و دهریان ناکم ههر له به رنه وه هه ژار و پی
سامان، هه ژاری لای خوابه گونه داناری، یاده ریان که م له سهر نه وه پی باوه ریا نه پی ناوه.
به راستی نه و که سانه به خرمه ت په روه ردگاری خوږان نه که ن له روژی دوایدا، ههر خوا
نه زانی به نیازی دلیان، پاداشتیان بداته وه به گویره پی باوه ری خوږان .

﴿ وَلَكِنِّي أَرَاكُمْ قَوْمًا تَجْهَلُونَ ﴾ وه بهلام من نپوه به گهلنکی نهران و گیل تماشانه کم، نازان بهو شتانه نه به هوی نپوه، زور راسته مرؤف دوژمنی شتیکه نه یزانی.

﴿ وَيَقُولُ مَنْ يَنْصُرُنِي مِنَ اللَّهِ إِنْ طَرَدْتُهُمْ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴾ وه نهی تاقمی من چ که سیکه یار مه تی من بدا و قده دهی بکا له من سزایه له لایه ن خواؤ بیت نه گهر من نه و باوه پردارانه راوینیم و دهر یان بکه م ؟ نایا دواپی بو نپوه ناموژگاری وهر ناگرن و له خوا ناترسن که داوای دهر کردنی نه و که سانه نه که ن.

﴿ وَلَا أَقُولُ لَكُمْ عِنْدِي خَزَائِنُ اللَّهِ وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبُ وَلَا أَقُولُ إِنِّي أَمْلِكُ ﴾ وه من به نپوه نالیم لای من هدی به نهیم و دارایه کانی خواو خواوهی جوړه ها سامان و نه یدهم به خوم و به و که سانه ی پیره و ی من نه که ن. به لکو من مرؤفیکم وه ک نپوه و ناگام له نیازی دلی که س نیه و، من نه و شتانه ی دیارین و له بهر چاو نین نایانرازم و نایش لیم به راستی من فریشته م. به لکو من مرؤفیکم.

﴿ وَلَا أَقُولُ لِلَّذِينَ تَدْعُونَ لِي بِمَرْحَمَةٍ إِنِّي تَدْعُونَ لِي بِمَرْحَمَةٍ إِنِّي تَدْعُونَ لِي بِمَرْحَمَةٍ ﴾ وه من نالیم به که سانیکی نه و تو نپوه فدرمان نه دهن به سهریانا بی نرخی و به چاوی سو که وه تماشایان نه که ن خوا ناب به خشی به وان چاکه له هه ردو و جیهاندا، خوا سهریان نه خوا یاریده یان نه داو راغویان نه کا.

﴿ اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا فِي أَنْفُسِهِمْ إِنِّي إِذَا لَمِنَ الظَّالِمِينَ ﴾ خوا زاناره به شتی له دهر وونی نه و که سانه دایه له چاکه و له خراپه و نیازی پاک له وهر گرتنی بانگه وازی نوح بزلا ی به رستی خوا، نه گهر نه و هوی نپوه داوای نه که ن من بیکم له گهل باوه پرداران. به راستی من له و کاته دا له سته مکاران نه ژمیریم له خوم و له بونه وهران. بی باوه ربه به نامه کانی خوا. له پاشا خوا ی مه زن باسی وه لامدانه و ه ی گهل نوحان بو نه فهر موی به رانیه ر به نوح :

قَالُوا يَنْحُوحُ قَدْ جَدَلْتَنَا فَأَكْثَرْتَ

جِدْلَنَا فَأَيْنَا بِمَا تَعِدُنَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٣٢﴾ قَالَ

إِنَّمَا يَأْتِيكُمْ بِهِ اللَّهُ إِنْ شَاءَ وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ ﴿٣٣﴾ وَلَا يَنْفَعُكُمْ
نُصْحِي إِنْ أَرَدْتُ أَنْ أُنْصَحَ لَكُمْ إِنْ كَانَ اللَّهُ يُرِيدُ أَنْ يُغْوِيَكُمْ
هُوَ رَبُّكُمْ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٣٤﴾ أَمْ يَقُولُونَ أَفْتَرَبْنَاهُ
قُلْ إِنْ أَفْتَرَيْنَاهُ فَعَلَىٰ إِجْرَامِي وَأَنَا بَرِيءٌ مِّمَّا تَجْحَرُمُونَ ﴿٣٥﴾

﴿قَالُوا يَا نوحُ قَدْ جَادَلْتَنَا فَأَكْثَرْتَ جِدَالَنَا﴾ تاقمه که ی نوح ووتیان: نه ی نوح:
بدرستی تو دوزمنایه تی نیمهت کردو گفتوگوی زورت دزی نیمهت کرده دواپی نهو
دوزمنایه تیهت زورت تر کرد وله نه ندازه دهر چوه .

﴿قَاتِنَا بِمَا تَعِدُنَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الظَّالِمِينَ﴾ که واته تو نه و سزایه به لینی پی ته دهی و
هده رده ی پی ته که ی له نیمه بیهیه نه گهر تو له و که سانه ی راست نه که ی له به لینی خوتا .
﴿قَالَ إِنَّمَا يَأْتِيكُمْ بِهِ اللَّهُ إِنْ شَاءَ وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ﴾ نوح فهرموی: بدرستی نهو
هده رده ی منه هده رخوا نه ی هیتی نه گهر ناره زوی هه یی زوتر بی یا درهنگ تر، نیوه
ناتوانن په کی خوا بخنه و ریگه لهو سزایه بگرن، ناتوانن له دهستی خوا هه لیین با پشان
وایی ژماره تان زوره .

﴿وَلَا يَنْفَعُكُمْ نُصْحِي إِنْ أَرَدْتُ أَنْ أُنْصَحَ لَكُمْ إِنْ كَانَ اللَّهُ يُرِيدُ أَنْ يُغْوِيَكُمْ﴾
وه ناموزگاری من سوود به نیوه نابه خشی نه گهر من بهوی که ناموزگاری نیوه بکه م،
چونکه نیوه دلشان ره قو ناوړی ناده نه وه بو دوزینه وه ی راست و ناموزگاری سوودی بو
نیوه نابی نه گهر خوا بیهوی نیوه له ریگه لادا و بنه برتان بکا بهوی سزای خویه وه، نیتر
من چاره م نامیتی. به لام هده رچه نده هه مووشتی به دهستی خواجه، بیگومان خوا ناده میزادی
سهر به ست کرده و نه قلی داوه تی بو هه لیزاردنی کرده وه ی چاک یا خراب ، هده رکامیان
هه لیزیری خوا نه وه یانی بو دروست نه کا .

﴿ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴾ وهئوه هه ربولای خوا نه گهر پنه وه له پرژی دوایدا، پاداشتی هه مو کهسی نه داته وه به گویره ی کرده وه ی خو یان چاکی ی یا خراب .

﴿ أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ ﴾ به لکو تاقمه کانی نوح نه لئین: نوح خو ی نه و شتانه ی هه لبه ستوه و سروه ی خوانیه، خوای مدزن نه فهر موی. که نه وه یان بو تو ووت له وه لامی نه واندا .

﴿ قُلْ إِنْ افْتَرَيْتُهُ فَعَلَىٰ إِجْرَامِي وَأَنَا بَرِيءٌ مِّمَّا تَجْرِمُونَ ﴾ تو بلی: نه گهر من خوم نه و سروه م هه لبه ستی دوا یی له سر من نه که وی به ته نها تو له ی نه و تاوان کرده ی من و، من بیزارم له تاوانی شتی ئیه نه یکن له به دؤر خسته وه ی من و بوختان به من کردن که گویا من له خزمه وه سروه م هتاوه .

له پاشان خوای مه زن باسی به سهرهاتی نوح و گه له که ی نه کا، دوا ی نه وه ی گفتو گزی زور له نیوان نوح و گه له که ی روی داو نه فهر موی :

وَأَوْحَىٰ إِلَىٰ نُوحٍ أَنَّهُ لَنْ يُؤْمِنَ مِنْ قَوْمِكَ إِلَّا مَنْ قَدْ آمَنَ
فَلَا تَبْتَئِسْ بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿٣٦﴾ وَأَصْنَعِ الْفُلَكَ بِأَعْيُنِنَا
وَوَحِّينَا وَلَا تَخْطِبْنِي فِي الَّذِينَ ظَلَمُوا إِنَّهُمْ مُّغْرَقُونَ ﴿٣٧﴾
وَيَصْنَعِ الْفُلَكَ وَكُلَّمَا مَرَّ عَلَيْهِ مَلَأَ مِنْ قَوْمِهِ سَخِرُوا
مِنْهُ قَالَ إِنْ تَسْخَرُوا مِنِّي فَإِنَّا نَسْخَرُ مِنْكُمْ كَمَا تَسْخَرُونَ ﴿٣٨﴾
فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ مَنْ يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ وَيَحِلُّ عَلَيْهِ عَذَابٌ
مُّقِيمٌ ﴿٣٩﴾

﴿ وَأَوْحَىٰ إِلَىٰ نُوحٍ أَنَّهُ لَنْ يُؤْمِنَ مِنْ قَوْمِكَ إِلَّا مَنْ قَدْ آمَنَ فَلَا تَبْتَئِسْ بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴾
 وه سروش نیرا بۆ لای نوح که بهراستی که گهلی تۆ باوه پناهیتی له مه وپاش مه گهر
 که سیکي نهوتۆ باوه ری هینایی له مه و بهر ، دوايي تۆ خهفه تبار مه به بههوی شتی که وه
 نهوان نهیکه نه به دروخته وهی تۆ نازاردانی تۆ گه یاندنی په یامی خوا ، خوی مه زن
 هه وائی به نوح دا نه وشته ی ئیمه به تۆمان سپارد کۆتایی بی هات و په یامی منتان گه یاند
 بهوشیوه داوات لی کرابوو . به لām نهوان وه لāmی تۆیان نه دایه وه .

کاتی خوی مه زن ویستی گه لی نوح بنه بر بکا فرمانی دا به پیغه مه ری خوی که شتی که
 دروست بکات بۆ خوی و تاقمه باوه دراره کانی . فره موی :

﴿ وَاصْنَعِ الْفُلْكَ بِأَعْيُنِنَا وَوَحْيُنَا وَلَا تُخَاطِبُنِي فِي الَّذِينَ ظَلَمُوا إِنَّهُمْ مُفْرَقُونَ ﴾ وه تۆ
 دروست بکه که شتی به ناگاداری ئیمه وه له بهر چاوی ئیمه وه بههوی سروشی ئیمه بۆ لای
 تۆ له چۆنیه تی دروست کردنی نه وه که شتی به چ شیوه یه دروستی بکه ی تۆ گفتو گو
 مه که له گه ل من و داوام لی مه که له باره ی که سانیکی نهوتۆ سته میان له خویان کردوه و
 باوه ریان نه هینا که له وه که سانه ببورم ، بۆیان مه پارێوه وه بهراستی نهوان نه خنکترین به ناو
 بههوی فرماندانی منه وه ، ئیز بائه وه که سانه نزیکترین خزی خۆت بن .

﴿ وَيَصْنَعِ الْفُلْكَ وَكُلَّمَا مَرَّ عَلَيْهِ مَلَأَ مِنْ قَوْمِهِ سَخِرُوا مِنْهُ ﴾ وه نوح دهستی کرد
 به دروست کردنی که شتی که بهو جوړه ی خوا فرمانی پیدابوو ، هه موو کاتی سه رو که کانی
 تاقمه که ی پرۆشتایه به لای نوحدا گالته یان به نوح نه کرد و بی ته که نین ، نوح نه یفه رموو :
 من خۆم نه زانم چ شتی ته که م .

﴿ قَالَ إِنْ سَخِرُوا مِنَّا فَإِنَّا نَسْخَرُ مِنْكُمْ كَمَا تَسْخَرُونَ ﴾ نوح فره موی به تاقمه کانی
 خوی : نه گهر ئیوه ئیستا گالته به من ته که نه و نازان من چ شتی دروست نه که م ، دوايي
 ئیمه یش بهراستی گالته به ئیوه نه که نین له کاتی هاته خواره وهی سزا بۆ سه ر ئیوه ههروه که
 ئیوه گالته به ئیمه نه که ن ئیستا .

﴿ فَسَوْفَ نَعْلَمُونَ مَنْ يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ وَيَحِلُّ عَلَيْهِ عَذَابٌ مُقِيمٌ ﴾ له مه و دوا بهم
نریکه تیوه نه زانن چ که سی له نیمه و له تیوه دیت بولای سزایه نابروی بباو رسوای بکا
له جیهاندا به خنکانی له نیو لافاودا، چ که سی نه پرژی به سهریا سزای به رده وام و پایه دار
له پاشه پرژدا و هه رگیز رزگاری نه بی له و سزایه له پرژی دوا پیدا.

گه لی نوح نه یان ووت: نیمه نه زانن سودی دروست کردنی نه و که شتییه چ شتییه،
به لام به گویره ی هه وه سی خو یان گالته یان به نوح نه کرد. به لام نوح پروای به خو ی هه بو
نه زانی نه نجامی کرده وه ی و باوه رداران چونه ؟ پاشه پرژی بی باوه رانیش چو ن نه بی.
لاوانی نه م سهرده مه یس له گالته کردنیان به تاین وینه ی بی باوه رانی نه و سهرده مه ن،
نه وه ته نه لین: نو یژ و پرژ و له خولی بیسته مدا باوی نه ماوه، گالته به و که سانه نه که ن
خواهونی تاینی پاکن و نازانن سودی په رستنی خوا چ شتییه، وینه ی گه لی نوح نه یان
نه زانن سودی دروست کردنی نه و که شتییه چ شتییه، به بی ناو چو ن دروست نه کری
هه تا توشیان به توشی نه و لافاوه بو. که واته پیوسته لاوانی نه م سهرده مه بترسن له سزای
خوا، نازانن خوی گه و ره چ شتیکی لایه.

نوح به رده وام بو له سهر دروست کردنی نه و که شتییه به گویره ی ناموزگاری و
سروش خوی مدزن به باوه ری بیگومانه وه.

حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَمْرُنَا وَفَارَ التَّنُّورُ قُلْنَا احْمِلْ فِيهَا
مِنْ كُلِّ زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ وَأَهْلَكَ إِلَّا مَن سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ
وَمَنْ أَمِنَ وَمَاءَ أَمِنَ مَعَهُ ۖ إِلَّا قَلِيلٌ ﴿٤٠﴾ وَقَالَ ارْكَبُوا
فِيهَا بِسْمِ اللَّهِ مَجْرِبْنَاهَا وَمُرْسَاهَا ۚ إِنَّ رَبِّي لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٤١﴾ وَهِيَ

تَجْرِي بِهِمْ فِي مَوْجٍ كَالْجِبَالِ وَنَادَى نُوحٌ ابْنَهُ وَكَانَ
 فِي مَعْزِلٍ يَبْنِي أَرْكَبَ مَعَنَا وَلَا تَكُنْ مَعَ الْكَافِرِينَ ﴿٤٢﴾
 قَالَ سَاوِي إِلَى جَبَلٍ يَعْصِمُنِي مِنَ الْمَاءِ قَالَ لَا عَاصِمَ
 الْيَوْمَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ إِلَّا مَنْ رَحِمَ وَحَالَ بَيْنَهُمَا الْمَوْجُ فَكَانَ
 مِنَ الْمُغْرَقِينَ ﴿٤٣﴾ وَقِيلَ يَا أَرْضُ ابْلَعِي مَاءَكِ وَيَسْمَأْ
 أَقْلِعِي وَغِيضَ الْمَاءُ وَقُضِيَ الْأَمْرُ وَاسْتَوَتْ عَلَى الْجُودِيِّ وَقِيلَ
 بُعْدًا لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٤٤﴾

﴿حتى إذا جاء أمرنا وفار الثنور﴾ ههتا کاتی فهرمانی ئیمه روشت بو سزادانی نهو
 گهلهی نوح، روی زهوی جوئی خوارد و ناو له روی زهوی لهه مو لایه که وه هه لقولا.
 بو زانین: ووشه ی (الثنور) به زور ماناهاتوه: دهر که وتنی پوناکی به یانی، نه وشته ی
 نه و تو نانی تیدا نه برژی ئهم مانایه بیرو که ی زورترینی زانایانه. به مانا روی زهوی، زانایان
 لایان وایه لیره دا نهو مانایه مه به سته، ههر کامیانی مه به ست ناگوری، خوایش نه زانی
 به هه مو شتی.

﴿قُلْنَا اخْمِلْ فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ اثْنين﴾ وه ئیمه به نوحان ووت: تو هه لگره له نیو
 نهو که شیه دا له هه موو جوړه گیاندار ی سودی لی وهر نه گیری و له هه موو جوتی دووان
 نیریک و میهک، خوی مه زن به میهره بانی خوی نهو گیاندارانه ی بو نوح کو کرده وه.
 ﴿وَأَهْلَكَ إِلَّا مَنْ سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ﴾ وه هه لیش بگره خیرانه کانی خوت نه وانه یان
 باوهر دارن مه گهر که سیک له و خیرانه ت پیش که وتنی له سه ری فهرموده ی ئیمه و برپارمان
 دابی بو خنکاندنی به ناوو باوهر ی نه هینایی وهک ژنه که ی نوح و کوره که ی.

ته فسیری ز مناکوی

﴿ وَمَنْ آمَنَ ﴾ وههلهشی بگره لهنیو نهو که شتیه دا که سی باوه ری هیتاوه له جگه ی خیزانه کانت .

﴿ وَمَا آمَنَ مَعَهُ إِلَّا قَلِيلٌ ﴾ وه باوه ریان نه هیتا بو له گهل نو خدا مه گر که میك له گه له که ی خوی وهك ژنیکی تری و کوره کانی و (۷۲) که سی تر له وان .

﴿ وَقَالَ ارْكَبُوا فِيهَا بِسْمِ اللَّهِ مَجْرَاهَا وَمَرْساها ﴾ وه نوح فره مانی خوی به جی هیتا و فره موی به وان هی له گه لیا بون: نیو به چه نیو نهو که شتیه به هوی پیروزی ناوی خرا و له کاتی رویشتی که شتیه که وله کاتی وه ستانیدا و له نگه ر نه گری، یانی به هوی هیرو توانای خرا و نهو که شتیه نه روا و نهی شوه سی .

﴿ إِنَّ رَبِّي لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ﴾ به راستی پهروه رد گاری من لی خوشبوونی زوره بو باوه رداران، میهره بان و خاوه ن به زه ییه که رز گاریان بکا له مه ترسی نهو لافاوه .

﴿ وَهِيَ تَجْرِي فِي مَوْجٍ كَالْجِبَالِ ﴾ وه نهو که شتیه نه رویشت به سر نشینه کانه وه له نیو شه پوی ناودا که وهك کیوه کان و ابون ، لهو کاته ته نگیه دا نوح بانگی که نعانی کوری خوی کرد به په ژاره وه وهك ، خوا فره موی :

﴿ وَنَادَى نُوحٌ ابْنَهُ وَكَانَ فِي مَعْزِلٍ يَا بُنَيَّ ارْكَبْ مَعَنَا ﴾ وه نوح بانگی کوره که ی خوی کرد له کاتیکا نهو کوره له گزه یه کی که ناردا بو به ته نهایی: نهی کوری خوشه ویستم: تو سواری که شتیه که به له گهل تیمه دا و باوه ر بهینه بانه خنکی له نیو ناودا .

﴿ وَلَا تُكُنْ مَعَ الْكَافِرِينَ ﴾ وه کوری خوم تو له گهل بی باوه راندا مه به و نه خنکی و نه مری. نوح نه یزانی نهو کوره ی بی باوه رو دوو پرووه .

﴿ قَالَ سَأُولَىٰ إِلَىٰ جَبَلٍ يَعْصِمُنِي مِنَ الْمَاءِ ﴾ کوره که ی نوح ووتی: من له مه وپاش په نانه بهم بولای کیوی نه مپاریزی له ناوو ناخنکیم، وای نه زانی نهو و گپرو گرفته توشیان نهی ناوه به ته نهها، نهی نه زانی هوی خنکان خه شی خوا به له بی باوه ران و نه یه وی به بریان بکا .

﴿ قَالَ لَاعَصِمَ الْيَوْمَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ إِلَّا مَنْ رَحِمَ ﴾ نوح فەر موی به کوره کە ی: ئەمڕۆ هیچ پارێزەر و پەنایە نیه رێگە بگری له فەرمانی خوا بۆ سزادان و خنکان به ئاو، کێوه کان هەر چه نده به رزبن رێگە له توانای خوا ناگرن مه گەر بۆ کەسی خوا به خشنده یی له گەل کردیی و ویستی بیانیاری ئۆ له ناوی لافاو. کەواته گێرو گرفتی ئۆ به هۆی لافاوه کە وه نیه و پارێزەر هەر خوا به ته نهها، هەر کەسی خوا میهره بانی له گەل کردیی رزگاری نه کا .
﴿ وَحَالِ بَيْنَهُمَا الْمَوْجُ فَكَانَ مِنَ الْمُغْرَقِينَ ﴾ وه کەوته نیوان باوک و کوره وه شه پۆلی ناوی لافاوه کە، دوا یی کوره کە ی نوح له ریزی نه و کە سانه ی باوه ریان نه هینا بوو خنکا، نه و گفتو گۆ یانه روشت له نیوان نوح و کوره کەیدا، و ته ی نه وه ی نه وان یه کجار زۆره له نیوان باوک و کوری ئەمڕۆدا له خوا یاخی بوون و برو به هانه ی پوچ دروست نه کەن و نازانن پاشه روژ یان و ته ی نوح و کوره کە یه تی .

﴿ وَقَبْلُ يَأْزُحُ أَبْلَعِي مَاءَكَ وَبِاسْمَاءِ أَقْلَعِي ﴾ وه بیژرا له لایه ن خوای مه زنه وه: نه ی زه وی: قوت بده ره وه و هه لی مژه ناوه کە ی خۆت و نه ی ئاسمان: بگروه وه ناوی خۆت و به سی هاته خواره وه ی باران .

﴿ وَغِيضَ الْمَاءِ قَضَى الْأَمْرُ ﴾ وه چوه خواره وه ئاو به زه ویدا و جی به جی کرا فەرمانی خوا کە ویستبوی بنه بر کردنی گه لی نوح ورزگار کردنی نوح و خێزانه کە ی و باوه رداران .
﴿ وَاسْتَوَتْ عَلَى الْجُودِيِّ ﴾ وه کە شتی که راوه ستاو له نگه ری گرت له سه ر کێوی جودی کە نزیک ی شاری موسله له سا کوری عیراق، نه و کێوه کە نیو نه راوه به جودی له به ر نه وه یه گه لی کورد ناو براون به (گۆتی) دانیش تووی ده وری نه و کێوه بوون له کۆندا، بۆ نه و مه به سته ته ماشای نامه ی جه مال بابان بکه به ناوی (أصول أسماو المندن والمواقع العراقیه) لاپه ره ی (۹۵ - ۱۱۶ - ۱۲۹) .

﴿ وَقِيلَ بُعْدًا لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴾ وه بیژرا له لایه ن خوا: دور بی به دور بونی زۆر له میهره بانی خوا بۆ تاقمی سته میان له خۆیان کردو باوه ریان نه هینا وه میوان خنکان .
خوای مه زن کۆتایی به باسی نوح و لافاو و گه له کە ی نوح نه هینی و نه فەر موی:

وَنَادَى نُوحٌ رَبَّهُ فَقَالَ رَبِّ إِنَّ
 ابْنِي مِنْ أَهْلِي وَإِنَّ وَعْدَكَ الْحَقُّ وَأَنْتَ أَحْكَمُ الْحَكَمِينَ ﴿٤٥﴾
 قَالَ يَنْتُحِ إِنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَهْلِكَ إِنَّهُ عَمَلٌ غَيْرُ صَالِحٍ فَلَا تَسْأَلْنِ
 مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنِّي أَعِظُكَ أَنْ تَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ ﴿٤٦﴾
 قَالَ رَبِّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَشْأَلَكَ مَا لَيْسَ لِي بِهِ عِلْمٌ وَإِلَّا
 تَغْفِرْ لِي وَتَرْحَمْنِي أَكُنْ مِنَ الْخَسِرِينَ ﴿٤٧﴾ قِيلَ يَنْتُحِ
 أَهِيَطْ بِسَلَامٍ مِنَّا وَبَرَكَاتٍ عَلَيْكَ وَعَلَى أُمَمٍ مِمَّنْ مَعَكَ
 وَأُمَمٌ سَنُمِتُّهُمْ ثُمَّ يَمْسُهُمْ مَتَاعٌ عَذَابٍ أَلِيمٌ ﴿٤٨﴾ تِلْكَ
 مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهَا إِلَيْكَ مَا كُنْتَ تَعْلَمُهَا أَنْتَ وَلَا قَوْمُكَ
 مِنْ قَبْلِ هَذَا فَاصْبِرْ إِنَّ الْعَقِيبَ لِلْمُتَّقِينَ ﴿٤٩﴾

﴿وَنَادَى نُوحٌ رَبَّهُ فَقَالَ رَبِّ إِنَّ ابْنِي مِنْ أَهْلِي﴾ وه نوح هاواری کرده
 پهروړه دگاری خو، دوايي ووتی نهی پهروړه دگاری من: بهراستی نهو کوروی من
 هندپکه لهخپړانه کانی من، تویش فهرموته خپړانه کانی تو رزگار نه کم لهخنکان .
 ﴿وَإِنَّ وَعْدَكَ الْحَقُّ وَأَنْتَ أَحْكَمُ الْحَكَمِينَ﴾ وه بهراستی بهلیدانی تو زور راسته، تو
 دادوهرترینی ههمو دادوهرانی، لههمو زانایان زانتری و فیهرمانی تو ههر راسته
 وینگومانه .

﴿ قَالَ يٰ نُوحُ اِنَّهٗ لَيْسَ مِنْ اَهْلِكَ اِنَّهٗ عَمَلٌ غَيْرُ صَالِحٍ ﴾ خوا فەرموی ئەو نوح: بەراستی ئەو کۆرە لەخێزان و هاو تایینی تۆ نیە، لەو کەسانە نیە خوا بەلێنی دابی رزگاری بکا، چونکە بەراستی ئەو کۆرە خواوەنی کرداریکی چاک نیە، خێزانی پیغمەهران پێویستە بپا و چاک و لەخوا ترسبن، باوە کو لەرە گەزیشدا دووربن لە پیغمەهران .

﴿ فَلَا تَسْأَلنِ مَالِيسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ ﴾ دواوی تۆ داوا مەکە لەمن شتی نەزانی چاکە یا خراپە، مەیلی باوکایەتی پال بەتۆوە نەیت ئەو داواوەم ئی بکە، لەو راستیەوه رۆن ئەبێتەوه ئەو پەيوەندیە لەنیوان باوک و برادایە بەهۆی بی باوەریەوه لەیدە ئەبچرێن. پشت و رەگەز لای خوا باوی نیە و بەهیچ شتی دانانری بۆیە خوا ی مەزن قەدەغە ی کرد لەنوح پاراندەوی بۆ کۆرە کە ی کە باوەری نەهێناو، عەلی کۆری ئەبو تالیب ئەلی: دۆستی موحەمەد کە سیکە پەپرەوی خوا بکا و بپەرستی باوە کو لەویشەوه دووربی، دوزمنی موحەمەد کە سیکە بی فەرمانی خوا بکا، باوە کو خزمی نزیکیی .

﴿ اِنِّیْ اَعْطٰکَ اَنْ تَکُوْنَ مِنَ الْجَاهِلِیْنَ ﴾ بەراستی من نامۆزگاری تۆ ئەکەم و لیت قەدەغە ئەکەم لەو کەسانە ی چاک و خراپ نەزانن رەبارە ی ئەو پرسیارەتەوه بۆ ئەو کۆرەیی باوەرەت، داوا ی شتی بکە خوا بریاری دابی بیکا لەخەتکەندنی کۆری بی باوەرەت. ﴿ قَالَ یٰ اَرْبُّ اِنِّیْ اَعُوْذُ بِکَ اَنْ اَسْأَلَکَ مَالِیسَ لِیْ بِهِ عِلْمٌ ﴾ نوح ووتی: ئەو پەرورەدگاری من: بەراستی من پەنانه گرم بەهۆی تۆوە کە من داوا بکەم لەتۆ شتی من نەزانم ئەو شتە چاکە یا خراپە، کەتۆ بتهوی شتی بکە ی من داوا بکەم تۆ ئەو شتە نەکە ی .

﴿ وَاِلَّا تَغْفِرْ لِیْ وَتَرْحَمْنِیْ اَکُنْ مِنَ الْخٰسِرِیْنَ ﴾ وەنە گەر تۆ لەمن خۆش نەبی و بەخشنەم لە گەل نەکە ی من لەو کەسانە ئەم زانیان بەخۆیان گەیاندەوه، ناوەرۆکی ئەو نایەتە ئەو پەپرە ترساندە لەخوا ی گەورە، ئەو پەپرە پاراندەویە لەلایەن پیغمەمەریکەوه کە گرناهی ئی ناوەشیتهوه، پێویستە ئیمە بەو هەموه کردەوه خراپانەوه خۆمان ئەیزانین بەو فەرمودەیه تەمی خوا ربن ووانە ی وەرگرین .

پرسيار/ چوڼ خواى گه وړه و به به زه بې منالانې بې گونا له گه لى نوح و له گياندارانې
بې تاوان همويانې له ناوېرې ؟

وه لآم/ زانايان وه لآمې زوړى نه وېرسياره يان داوه ته وه، نه وه يان جېگه ي متمانه بې
نهمه به: كه خواى مه زن خاوه نې همو شتيكه، نه وه ي بيه وي بيكا نه يكا ونابې پرسيارى
بكرى .

﴿قِيلَ يَا نُوحُ اهْبِطْ بِسَلَامٍ مِنَّا وَبَرَكَاتٍ عَلَيْكَ﴾ بيژرا له لايه ن خواوه: نه ي نوح: تو
دابه زو و بېره خواره وه له نيو كه شتيه كه دا بو سهرزه وي به ناسايش و به ناشتي بزي له لايه ن
نيمه و به چندين فېرو پيت و پېروزي له سهر تو بې به زوړبونى منالو نه ته وه كانت
له مه و دوا، هه تا به ناده ميكي دووهم بناسريت .

﴿وَعَلَىٰ أُمَمٍ مِّن مَّعَكَ﴾ وه نه و ناسايش و پېروزيه له سهر تاقيميكيش بن له گه ل تو ن و
باوه ريان هيناونه ته وه له دواى نه وه هه تا روژى دووايى

﴿وَأَمُّ سَمْتِهِمْ ثُمَّ يَمْسُهُمْ مِنَّا عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ وه چندين تاقيمي تر له مه و دوا په يدا
نه بن نيمه به خوشى نه يان زين. له جيهاندا به روژى فراوان و سامانى زوړ، له پاشا له لايه ن
نيمه وه توشيان نه بې سزايه كي خاوه ن بازار له روژى دوايدا به هوى بې باوه رى و بې
فهرمانى خوا، وه كه گه لى عادو سه مود و بت په رستانى تر .

﴿تِلْكَ مِنْ آيَاتِ الْغَيْبِ نُوحِيهَا إِلَيْكَ مَا كُنْتَ تَعْلَمُهَا أَنتَ وَلَا قَوْمُكَ مِن قَبْلِ هَذَا﴾ نه و
هه والى نوح و به سهرهاتى گه لى نوح هه نديكه له و هه ولانه ي ناديارين و نه ينى بوه نيمه
ناردومانه بولاى تو به سروش به هوى جېره نيله وه، نه تو و نه تاقيمه كانى تو نه و هه والانه يان
نه زانپوه به رله روه وانه كړدنې سروش بولاى تو .

﴿فَاصْبِرْ إِنَّ الْعَاقِبَةَ لِلْمُتَّقِينَ﴾ دوايى تو نارام بگړه و خوړاگر به له سهر نه وشته نه ي
توشى تو نه بن له لايه ن قوره يشيه كانه وه به هوى گه ياندنې ثابىنى خوا به وان. هه روه كه نوح
خوگرو خاوه ن نارام بوو له سهر نازارى گه له كه ي خوړى. به راستى پاشه روژى چاك و
رژگار برون بو نه و كه سانه يه خوړيان نه پارزون له گونا وه بت په رستى و بې باوه رى و له خوا
نه ترسن وينه ي نه و كه سانه باوه ريان هيناوه .

باسکردنی لافاو: وهنهبی هه به ته نهها نامه نایینه کان باسیان کردبی، به لکو باسی نهو
 لافاوهی کاتی نوح زانایانی تر دهستیان که وتووه له ته خته کانی (الواح) بابل
 وناشوریه کان که نه وانیش باسی لافاوی کاتی نوحیان کردوه (۲۱۰۰) دووه هزارو سه د
 سال بهر له دایک بوونی عیسا، زانایان گومانیان نیه که گهلانی رابور دوویش وینهی
 گهلانی هیندوستان و یونان و چین و بهرازیل و جگهی نه وانیش باسی نهو لافاوه بیان
 کردوه هه رچه نده جوړه جیاوازیش له نیوان باسه کانداهه به، به لام له ناوهر و کدا هه مویان
 وهک به کن، نه بی بزاین باسی نهو لافاوه بو ته می کردنی ناده میزاده له سه ر سته م کردن .

وَالْإِلَىٰ عَادٍ

أَخَاهُمْ هُودًا قَالَ يَبْقَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ
 غَيْرُهُ ۚ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا مُفْتَرُونَ ﴿٥٠﴾ يَبْقَوْمِ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ

أَجْرًا إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَىٰ الَّذِي فَطَرَنِي أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٥١﴾

وَيَبْقَوْمِ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ يُرْسِلِ السَّمَاءَ
 عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا وَيَزِدْكُمْ قُوَّةً إِلَىٰ قُوَّتِكُمْ وَلَا تَتَوَلَّوْا

مُجْرِمِينَ ﴿٥٢﴾ قَالُوا يَا هُودُ مَا جِئْتَنَا بِبَيِّنَةٍ وَمَا نَحْنُ

بِتَارِكِي ۚ الْهَيْئَتَانِ عَنْ قَوْلِكَ وَمَا نَحْنُ لَكَ بِمُؤْمِنِينَ ﴿٥٣﴾

إِنْ نَقُولُ إِلَّا اعْتَرَبْنَا بَعْضُ الْهَيْئَةِ بِسُوءٍ ۚ قَالَ إِنِّي أُشْهِدُ اللَّهَ

وَأَشْهَدُوا أَنِّي بَرِيءٌ مِّمَّا تُشْرِكُونَ ﴿٥٤﴾ مِّنْ دُونِهِ فَكِدُونِي
جَمِيعًا ثُمَّ لَا تُنْظَرُونَ ﴿٥٥﴾ إِنِّي تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ رَبِّي وَرَبِّكُمْ مَا
مِنْ دَابَّةٍ إِلَّا هُوَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا إِنِّي عَلَى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ

﴿٥٦﴾

﴿وَالِی عادِ اَحَاهُمْ هُودًا قَالَ یَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللّٰهَ﴾ وه نیمه ره وانه مان کرد بولای گهلی
عاد هودی برای پستی و نیشتمانی خویان ووتی : نهی خزمانی خوم نیوه خوا به تنهها
بهرستن : له باسی مانای نایه تی (۲۶) ی سوره تی نه لئه عرفادا باسی هود به دریزی کراوه
له گهل جیگهی گوره کهیدا، یه کهمین کهسه به زمانی عه ره بی گفتوگوی کردوه ..
نهو گله ی هود بت بهرست بوون، هود داوای لی کردن خوا بهرستن ووتی :
﴿مَالِكُمْ مِنْ اِلٰهٍ غَيْرِهِ اِنْ اَنْتُمْ اِلَّا الْمَقْرُونُ﴾ نیه بو نیوه هیچ خواهیه شایانی بهرستن
بیت جگهی خوا مه گهر نیوه تا قمیکی دروژن و بوختان چین . به دلسوز یه وه بهوانی
ووت :

﴿یَا قَوْمِ لَا اَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ اَجْرًا﴾ نهی خزمانی خوم : من داوانا کهم له نیوه هیچ کری
یه له سرر گه یاندنی په یامی خوا ، به لام پیویسته هه موو پیغمه ری گهلی خوی ناگادار بکا
که هیچ شتیکی له جیهاندا ناوی ، بو نه وهی نه بیت به جیگهی گومان ، نیازی پاک بو
دانیشتران رون بکاته وه .

﴿اِنْ اَجْرِي اِلَّا عَلَى الَّذِي فَطَرَنِي اَفَلَا تَعْقِلُونَ﴾ کری و مزه ی من له سرر هیچ
که سی تیه مه گهر له سرر که سیکی نه و تو یه به تووانای خوی منی دروست کردوه له سرر
نایینی پاکی خوی و بیزارم له بت بهرستی .

نایا ئیوه بۆ تیناگه و ووردنابنه وه له سه ره به سه ره هاتی گه لی نوح و ته می خوارنابن ؟
 نه وه گه له ی هود پشه یان کشت و کالو دانه و ئیله چاندن بوو، پیوستیان به دانه و ئیله ی زۆر
 هه بوو. کاتی وه لآمی هودیان نه دایه وه خوا بارانی لی گرتنه وه و توشی گرانی بون،
 ژنه کانیشیان منالی نه نه بو، نه زۆکی توشی ژنه کانیان بوو بۆیه هود فهرموی به گه له که ی.
 ﴿وَيَا قَوْمِ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا﴾ وه نه ی خزمانی
 من ئیوه داوای لی خوشبوون بکه ن له په ره و ردگاری خۆتان له پاشا ئیوه بگه رپنه وه بۆلای
 خوا و له گرناهه کانتان په شیمان بینه وه، نیازی خۆتان خاوین بکه ن، نه گه ر ئیوه نه وه کارانه
 بکه ن په ره و ردگار نه بینری و نه یریژی به سه ره ئیوه دا بارانی زۆر و به خوړ و په یتا په یتا
 له کاتیکا پیوستیان به باران هه بی بۆ سه وزبونی دانه و ئیله کانتان .

﴿وَيَزِدْكُمْ قُوَّةً إِلَى قُوَّتِكُمْ وَلَا تَتَوَلَّوْا مُجْرِمِينَ﴾ وه خوا زۆر نه کا بۆ ئیوه دووچه نانه ی
 نه کاته وه هیژی تر له گه ل نه وه هیزه ئیستا ئیوه هه تانه یانی به ره و بومی کشتو کالتان و
 منالتان دوویات نه کاته وه، ئیوه واز له و شته مه هیتن من بانگی ئیوه ی بۆ نه که م و
 به رده وام مه بن له سه ره کردنی تاوانی خۆتان و گونا ه کردن .

﴿قَالُوا يَا هَرُودُ مَا حِثَّنَا بِئِنَّةٍ وَمَا نَحْنُ بِتَارِكِي آلِهَتِنَا عَنْ قَوْلِكَ﴾ تاقمه که ی هود
 ووتیان: نه ی هود: تۆ به به لگه یه کی رون و راستیه وه نه هاتوی بۆلای ئیمه له سه ره
 پیغه مه رایه تی خۆت هه تا ئیمه دوا ی تۆ بکه وین و، ئیمه به گفتوگۆی تۆ واز له په رستی
 خوا کانی خۆمان ناهین دوا ی خوایه کی ته نها بکه وین .

﴿وَمَا نَحْنُ لَكَ بِمُؤْمِنِينَ﴾ وه ئیمه باوه ر به تۆ ناهین وه ک نه وه که سانه ی په یره و ی تۆ
 یان کردوه ئیمه په یره و ی تۆ نا که ی، چونکه تۆ مرو فیککی وه ک ئیمه شایسته ی نه وه نیت
 باوه ر به تۆ بکه ی و داوی تۆ بکه وین .

﴿إِنْ نَقُولُ إِلَّا غَيْرُكَ بِغَضِ آلِهَتِنَا بِسُوءٍ﴾ ئیمه له باره ی تۆوه هیچ شتی نالین
 مه گه ر نه زانین هه ندی له خوا کانی ئیمه توشی تۆیان کردوه نه خوشه یکی خراپ له شیتی
 و گیلی، چونکه تۆ جنیوت داوه به و خوا یانه ی ئیمه .

﴿ قَالَ إِنِّي أَشْهَدُ اللَّهَ وَ أَشْهَدُوا أَنِّي بَرِيءٌ مِّمَّا تُشْرِكُونَ مِنْ دُونِهِ ﴾ هود ووتی:
به‌راستی من خوا نه کهم به‌شایهت و نپوه‌یش شایهتی بدهن به‌راستی من بیزارم و دورم
له‌شتی نپوه نه‌یکه‌ن به‌هاوبه‌ش بو خوا له‌جگه‌ی خوا .
﴿ فَكَيْدُنِي جَمِيعًا ثُمَّ لَسْتُ ظَرُوفٌ ﴾ دوا‌ی نپوه و خوا کانتان به‌هم‌موتانه‌وه فیل‌ی خوتان
به‌کار به‌نن بو من و چیتان له‌لایه به‌کاری به‌نن بو له‌ناوبردن من له‌پاشا مؤله‌تی من
مده‌دن و من دوا مه‌خن .

﴿ إِنِّي تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ رَبِّي وَرَبِّكُمْ وَمَا مِنْ دَابَّةٍ إِلَّا هُوَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا إِنَّ رَبِّي عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴾ به‌راستی من نیشی خومم هه‌واله‌ی لای خوام کردوه پدروهردگاری من
و پدروهردگاری نپوه، هیچ شتی نیه له‌گیانداران پروا به‌سهر زه‌وبدا مه‌گر خوا به‌ته‌نها
خاوه‌نیه‌تی به‌همو جو‌ری و به‌ناره‌زووی خوی هه‌لی نه‌سورپنی ورامیان نه‌کا له‌سهر
کاری بیه‌وی، هیچ که‌سی خاوه‌نی قازانج نیه نه‌بو خوی و نه‌بو جگه‌ی خوی. به‌راستی
پدروهردگاری من له‌سهر ریگه‌ی راست و دادپه‌روه‌ریه، هه‌ر که‌سی په‌نای بو‌بیا په‌نای
نه‌دا .

فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ مَا أُرْسِلْتُ بِهِ إِلَيْكُمْ وَيَسْتَخْلِفُ
رَبِّي قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلَا تَضُرُّوهُ شَيْئًا إِنَّ رَبِّي عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَفِيفٌ
﴿ ٥٧ ﴾ وَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا نَجَّيْنَا هُودًا وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ
مِّنَّا وَنَجَّيْنَاهُمْ مِّنْ عَذَابٍ غَلِيظٍ ﴿ ٥٨ ﴾ وَتِلْكَ آيَاتُ جَدِّ جَحْدُ وَإِيَّاكَ
رَبِّهِمْ وَعَصُوا رُسُلَهُ وَاتَّبَعُوا أَمْرَ كُلِّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ ﴿ ٥٩ ﴾ وَاتَّبِعُوا
فِي هَذِهِ الدُّنْيَا لَعْنَةً وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ إِلَّا إِنْ عَادَا كَفَرُوا رَبَّهُمْ إِلَّا

بَعْدَ الْعَادِ قَوْمُ هُودٍ ﴿٦٠﴾

﴿فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ مَا أَرْسَلْتُ بِهِ إِلَيْكُمْ﴾ دواپی نه گهر ئیوه واز بهین
له باوه رهینانو پشت بکهنه په یامی خوا، دواى بهراستی من رام گه یاندوه به ئیوه شتی من
نیراوم له لایه ن خواوه بهو شته وه بهیم بو لای ئیوه و پیتانرا گه یه نم .
﴿وَيَسْتَخْلَفُ رَبِّي قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلَا تَضُرُّوهُ شَيْئًا﴾ وه پوره ردگاری من دانه نی
له جیگه ی ئیوه گه لیکی تر جگه ی ئیوه، دارایی و سامانی ئیوه به وان نه به خشی،
کومه لیک نه بن چاکتر له ئیوه و دروستیان نه کاو، ئیوه هیچ زیانی به پوره ردگاری من
ناگه یه نن به هو ی واز هینانیا ن له په یامی خوا و باوه رهینان به خوا .
﴿إِنَّ رَبِّي عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَفِیظٌ﴾ بهراستی پوره ردگاری من ناگاداره به سهر هه موو
شیتکا و به نیازی هه مویان نه زانی، کرده وه ی ئیوه له و په نهان نیه و بی تاگانیه له پاداشت
دانه وه تان .

﴿وَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا نَجَّيْنَا هُودًا وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا﴾ وه کاتی فهرمانی ئیمه چوو
بو لای سزادانی گه لی عاد و بو بنه بر کردنیا ن، ئیمه هودو که سانیکی نه و تو باوه رپان
هینابوو له گه لیا رزگارمان کردن به هو ی به خشنده یی و به زه یی له لایه ن ئیمه وه بو
رزگار کردنی نه وان له سزای جیهان .

﴿وَنَجَّيْنَاهُمْ مِنْ عَذَابٍ غَلِيظٍ وَتِلْكَ آيَاتُ بَآيَاتِ رَبِّهِمْ﴾ وه ئیمه باوه ردارانمان
له گه لی عاد رزگارکرد له سزایه کی زور قورس و گران له روژی دوا پیدا و، نه و هوزهی
عادبون باوه رپان به نیشانه روونه کانی پوره ردگاری خو یان نه هینابوو، هودیان به درو
خسته وه که ئیستا گوره کانیا ن نیشانه یان دیاره له چولا یی نه حقا فدا .

﴿وَعَصَا رُسُلِهِ وَاتَّبِعُوا أَمْرَ كُلِّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ وَاتَّبِعُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا لِعَذَابٍ وَیَوْمَ الْقِيَامَةِ﴾
وه گه لی عاد بی فهرمانی پیغمه مره کانی پوره ردگاری خو یان کردبوو، پهیره وه ی فهرمان و
کاری هه مو زور داریکی یاخیا ن نه کرد گوی یا ن لهراستی نه نه گرت و، له م جیهانه دا

ته فسیری زمنا کویی

وله پژوی دوایدا دوی شتی که وتبون که هوی له ناو بردیان و بی به شبون له به زهی
خوا له هه ردو و لایانا.

﴿إِلَّا أَنْ عَادًا كَفَرُوا رَبَّهُمْ أَلَا بُعْدًا لِعَادِ قَوْمِ هُودٍ﴾ ئیوه ناگداربن و بزائن به راستی
گهلی عاد باوهریان به پوره روه دگاری خویمان نه هینابو بویه تووشی سزای خوابون، ناگداربن
و بزائن دورن به دوربونی ته و او له به زهی خوا گهلی عادی تا قمی هود.

وَالِیْ تَمُوْدَ أَخَاهُمْ صَالِحًا قَالَ
يَقَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَهِ غَيْرُهُ هُوَ أَنشَأَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ
وَأَسْتَعْمَرَكُمْ فِيهَا فَاسْتَغْفِرُوهُ ثُمَّ تَوْبُوا إِلَيْهِ إِنَّ رَبِّي قَرِيبٌ مُّجِيبٌ
﴿٦١﴾ قَالُوا يَصْلِحْ قَدْ كُنْتَ فِينَا مَرْجُوًّا قَبْلَ هَذَا أَتَنْهَانَا أَنْ
نَعْبُدَ مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا وَإِنَّا لَفِي شَكٍّ مِّمَّا تَدْعُونَا إِلَيْهِ مُرِيبٍ ﴿٦٢﴾
قَالَ يَقَوْمِ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كُنْتُ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِّنْ رَبِّي وَءَاتَنِي
مِنْهُ رَحْمَةً فَمَنْ يَنْصُرُنِي مِنَ اللَّهِ إِنْ عَصَيْتُهُ فَمَا تَزِيدُونَنِي
غَيْرَ تَخْسِيرٍ ﴿٦٣﴾

﴿وَالِیْ تَمُوْدَ أَخَاهُمْ صَالِحًا قَالَ يَاقَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ﴾ وه ئیمه ره وانه مان کردبوو بژلای

سه مودی دانیش توانی حیجر برای پستی خویمان نه که برای نایینی صالح ووتی: نهی خزمانی
خوم ئیوه خوا به رستن و به ته نهایی دابنن.

﴿ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ هُوَ أَنشَأَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَاسْتَعْمَرَكُمْ ﴾ وهبو ئیوه نیه هیچ خوایه شایانی پد رستن بی جگهی خوایه تاك وته نهایی، خوا ئیوهی دروست کردوه لهزهوی و لهو نادهمی لهزهوی دروست کراوه. بهتایهتی لهو تۆوهی ئیوهی لی پیدا نهیی، هه موو بونه وهری له ناده میزاد و له نازال و درهخت و گز و گیایا راسته و خویان بههوی شتی تیره وه لهزهوی دروست کراون و ته منه نشی بی به خشیون و، داوای کردوه له ئیوه ته منهی خوتان به سه ر بیه لهزه ویدا و ئاوه دانی بکه نه وه ته منه دریتزی به ئیوه به خشیوه و بو ماویه لهزه ویدا دانیشن و دوا بی به جیی بهیلن بو تا قمی تر، بویه:

گیراوه ته وه پاشایانی فارس روبرای زووریان هه لکه ند و درهختی زوریان ناشت و ته منهی زوریان پی درا بو که چی سته مکاربون، بو ئه و مه به سته پرسایاریان له پیغه مه ری کرد له و کاته دا له و باره یه وه، خوا سروهی بو نارد، ئه وان زهوی ئاوه دان نه که نه وه دوا بی به نده کانی تر له ویدا نه ژین به خوشی .

﴿ فَاسْتَفِرُّوهُ ثُمَّ تُرْبُوا إِلَيْهِ إِنَّ رَبِّي قَرِيبٌ مُجِيبٌ ﴾ دوا بی ئیوهی گه لی سه مود داوای لی خوشبوون بکه نه له خوا له بو گونا هه کانتان، له پاشا ئیوه بکه رینه وه بۆلای و به شیمان بینه وه، به راستی په روه ردگاری من زور نزیکه له و که سانه ی به ئومیدی لی خوشبوونی خوان، وه لآمی نه و که سانه ته داته وه له خوا نه پارینه وه .

﴿ قَالُوا يَا صَالِحُ قَدْ كُنْتَ فِينَا مَرْجُوًّا قَبْلَ هَذَا ﴾ خزمانی صالح ووتیان: ئه ی صالح: به راستی جیگهی ئومید بووی له ئیو ئیمه دا به رله وهی تۆ ئه م کاره بلا و بکه یته وه و به وهی بی به پاشای ئیمه و پرس بی کراوی ئیمه .

﴿ أَتَنْهَانَا أَنْ نَعْبُدَ مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا ﴾ ئایا تۆ ته وهی قه ده غه ی بکه ی له ئیمه که ئیمه به رستین شتی با و با پیرانی ئیمه ئه و شته یان په رستوه پشت له دووای پشت ، چۆن ئیمه و وه لآمی تۆ ته ده بینه وه .

﴿ وَإِنَّا لَفِي شَكٍّ مِمَّا تَدْعُونَا إِلَيْهِ مُرِيبٍ ﴾ وه به راستی ئه و شته ی تۆ ئه یلی ئیمه نه خاته گومان و نازاری ده روون و گومانه که ی ناشکرایه .

﴿ قَالَ يَا قَوْمِ إِنْ كُنْتُمْ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِّن رَّبِّي وَآتَانِي مِّنْهُ رَحْمَةً ﴾ سالح فدرموی :
 نهی خزمانی من : نایا ئیوه ههوال نهدهن بهم نه گهر من له سهر به لگهی راون و راستیم
 له لایه ن په روه ردگاری خومه وه خوا دایستی به من میهره بانی ویغه مه رایه تی له لایه ن
 خویه وه فدرمانی بی دایم بانگی ئیوه بکهم بولای په رستی خوا یه کی ته نها .
 ﴿ فَمَنْ يَنْصُرُونِي مِنَ اللَّهِ إِنْ عَصَيْتُهُ فَمَا تَزِيدُونَنِي غَيْرَ تَخْسِيرٍ ﴾ دواپی چ که سیکه
 یاریده ی من بداو فریام بکهوی نه گهر من بی فدرمانی خوا بکهم له بهر دلی ئیوه و په یامی
 خوا رانه گه یه نم ، دواپی په پیره وی کردنی ئیوه هیچ شتی بو من په یداناکا جگه له وهی زیان
 له خوم بدهم به پوچ کردنه وهی شتی خوا به خشویه مه به من و خوم پیشانی سزای بدهم
 یه هوی نهو شته ی ئیوه داوای نه کهن .

وَيَقَوْمٍ هَذِهِ نَاقَةُ اللَّهِ لَكُمْ ءَايَةٌ
 فَذَرُوهَا تَأْكُلْ فِي أَرْضِ اللَّهِ وَلَا تَمَسُّوهَا بِسُوءٍ فَيَأْخُذَكُمْ
 عَذَابٌ قَرِيبٌ ﴿٦٤﴾ فَعَقَرُوهَا فَقَالَ تَمَتَّعُوا فِي دَارِكُمْ
 ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ ذَلِكَ وَعْدٌ غَيْرُ مَكْذُوبٍ ﴿٦٥﴾ فَلَمَّا جَاءَ
 أَمْرُنَا نَجَّيْنَا صَالِحًا وَالَّذِينَ ءَامَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا
 وَمِنْ خِزْيٍ يُومِيذُ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ الْقَوِيُّ الْعَزِيزُ ﴿٦٦﴾ وَأَخَذَ
 الَّذِينَ ظَلَمُوا الصَّيْحَةَ فَأَصْبَحُوا فِي دِيارِهِمْ جِثْمِينَ
 ﴿٦٧﴾ كَانَتْ لَمْ يَغْنَوْا فِيهَا أَلَا إِنَّ ثَمُودَ كَفَرُوا رَبَّهُمْ أَلَا بُعْدًا
 لِّثَمُودَ ﴿٦٨﴾

﴿وَيَا قَوْمِ هَذِهِ نَاقَةُ اللَّهِ لَكُمْ آيَةٌ﴾ وه‌ئهی خزمانی من: نهمه هوشتریکه دروستکراوی
خوایه له‌سهر شیوه‌ی جگه‌ی هوشترانی تر دروست کراوه بو ئیوه‌ی تیدایه به‌لگه‌و
نیشانه‌ی رون و کاری په‌کنهر. دروست کردنی ئه‌و هوشتره له‌وه‌وه‌هاتوه گه‌له‌که‌ی
داوایان کرد له‌سالح که له‌و به‌رده هوشتری بیته ده‌ره‌وه، سالح داوای کرد له‌خواو
خوایش مه‌به‌سته‌که‌ی هینایه‌دی.

﴿فَذَرُوهَا تَأْكُلْ فِي أَرْضِ اللَّهِ وَلَا تَمْسُوهَا بِسُوءٍ فَيَأْخُذْكُمْ عَذَابٌ قَرِيبٌ﴾ دوایی واز
له‌وهوشتره به‌ئین بابو‌خوی بخواو بله‌وه‌ری له‌گروگیای زه‌وی و بخواته‌وه ناوی زه‌وی و،
ئیه نازاری مه‌ده‌ن و زیانی به‌ئیه ناگه‌یه‌نی و بابو‌خوی بله‌وه‌ری و ئیه هیچ خراپه و
نازری به‌و هوشتره مه‌گه‌یه‌نن له‌کوشتن و جگه‌ی کوشتن، دوایی ئیه تووشی سزایه‌کی
زور نزیك و کوتوپر نه‌کا.

﴿فَقَعَرُوهَا فَقَالَ لَمَتَّعُوا فِي دَارِكُمْ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ﴾ دوایی گه‌له‌که‌ی هوشتره‌که‌یان
سه‌ربری، دوایی سالح فه‌رموی: رابو‌یرن و بژین له‌خانه‌وه‌کانی خوتانا ماوه‌ی سی‌رۆژ
له‌دواییدا ئیه له‌ناوئه‌جن.

﴿ذَلِكَ وَعْدٌ غَيْرُ مَكْذُوبٍ﴾ نه‌وسزایه‌ی نه‌وتو خوا به‌ئینی پی داوه‌و دووای سی‌رۆژ
دیت بو لاتان و درۆی تیدانایی و ناگه‌رینه‌وه.

﴿فَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا لَنَجِّنَا صَالِحًا وَالدِّينَ آمَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا﴾ دوایی کاتی هات
فه‌رمانی ئیمه بو سزادانی نه‌و که‌سانه و یستمان له‌ناویان به‌ین، ئیمه سالح و که‌سانیکی
نه‌وتو باوه‌ریان هینابو له‌گه‌لیانا رزگارمان کردن به‌هوی میهره‌بانی و به‌خشنده‌یی
خو‌مانه‌وه له‌جیهاندا.

﴿وَمَنْ خِزْيَ يَوْمَئِذٍ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ الْقَوِيُّ الْعَزِيزُ﴾ وه‌ررزگارمان کردن له‌ناپرو‌چوون
وله‌رسوایی هه‌ردوو جیهان و له‌جیهاندا له‌ناوئه‌چوون و له‌پاشه‌پوژیشدا سزای
گه‌وره‌ترین نادری به‌راستی په‌روره‌دگاری تو زور به‌توانایه و زور به‌ده‌سه‌لاته بو
رزگاررکردنی دوستان‌ی خو‌یی و بو له‌ناوبردنی دوژمنانی ناین.

﴿ وَأَخَذَ الَّذِينَ ظَلَمُوا الصَّيْحَةَ فَأَصْبَحُوا فِي دِيَارِهِمْ جَاثِمِينَ ﴾ وه که سانیکی نه و تو
سته میان له خویان کرد دهنگیکی زور سخت و تیز گرتنی له لایه ن جبره ئیله وه ، دوا بی
له نیو شاره که یانا که و تن به ده ما به مردووی .

﴿ كَأَن لَّمْ يَغْنَوْا فِيهَا ﴾ به وینده کی وایان لی هات که هه رگیز له و شاره دا نه بوین
و مایه وه له ویندا نه بوین .

﴿ أَلَا إِنَّ تُمُودَ كَفَرُوا رَبَّهُمْ إِلَّا بَعْدًا لَتُمُودُ ﴾ ئیوه ناگادار بن و بزائن به راستی تاقمی
سه مود باوه ریان به پوره روره دگاری خویان نه هیتا ، ناگادار بن دورن به دوربون له به زهی خوا
تاقمی سه مود .

له پاشا خوی مه زن باسی به سه رهاتی ئیبراهیم و لوت نه کا و نه فهرنوی:

وَلَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُنَا إِبْرَاهِيمَ بِالْبُشْرَى قَالُوا
سَلَامًا قَالَ سَلَامٌ فَمَا لَبِثَ أَنْ جَاءَ بِعِجْلٍ حَنِيدٍ ﴿٦٩﴾ فَلَمَّا
رَآ أَيْدِيَهُمْ لَا تَصِلُ إِلَيْهِ نَكِرَهُمْ وَأَوْجَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً
قَالُوا لَا تَخَفْ إِنَّا أُرْسِلْنَا إِلَى قَوْمٍ لُوطٍ ﴿٧٠﴾ وَأَمْرُهُمْ قَائِمَةٌ
فَضَحِكَتْ فَبَشَّرْنَاهَا بِإِسْحَاقَ وَمِنْ وَرَاءِ إِسْحَاقَ يَعْقُوبَ ﴿٧١﴾
قَالَتْ يَوْنَيْتِي ءَالِدٌ وَأَنَا عَجُوزٌ وَهَذَا بَعْلِي شَيْخًا إِنَّ هَذَا
لَشَيْءٌ عَجِيبٌ ﴿٧٢﴾ قَالُوا اتَّعَجِبِينَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ رَحِمْتُ اللَّهَ
وَبَرَكَتُهُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الْبَيْتِ إِنَّهُ حَمِيدٌ مَجِيدٌ ﴿٧٣﴾

﴿ وَلَقَدْ جَاءَ رَسُولُنَا إِبْرَاهِيمَ بِالْبَشْرَى ﴾ به راستی چون بۆ لای ئیبراهیم به موزده دان کۆمه لی نیراوه کانی ئیمه له فریشته کان ههتا موزده ی خوش بدهن به ئیبراهیم و ژنه که ی که خوای مهزن کورپکیان ئه داتی که ناوی بنین ئیسحاق و دوایی ئیسحاق یه عقوب . نه وه ی شایانی باسی ئه و فریشتانه له سی که مژ نه بوون .

﴿ قَالُوا سَلَامًا قَالَ سَلَامٌ ﴾ له پیشه وه فریشته کان به ئیبراهیمیان ووت : سلا و ناشتی ئیمه له سه رتۆ بی ئیبراهیم له وه لامی فریشته کاندای ووتی : ناشتی و بی وه یی له سه ر ئیوه بی . ﴿ فَمَا لَبِثَ أَنْ جَاءَ بِعِجْلٍ حَنِینٍ ﴾ دوایی ئیبراهیم نه وه ستا و به په له بۆ یانی هیئا گویره که یه کی برژاو به گهرمی که خوشترین خواردمه منی بو که خوانیان راخست و خواردمه منیه که یان دانا له سه ری ده ستیان بۆ نه برد .

﴿ فَلَمَّا رَأَى أَيْدِيَهُمْ لَا تَصِلُ إِلَيْهِ نَكَّرَهُمْ وَأَوْجَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً ﴾ دوایی کاتی ئیبراهیم بینی نیراوه کانی ده ست درێژ ناکه ن بۆ لای خواردمه منی گوشتی ئه و گویره که یه نه و کاره ی نه وانی بی ناخوشبو که نای خۆن ، وه که وه ترس له وان که نازاری بدهن .

﴿ قَالُوا لَا تَخَفْ إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَى قَوْمِ لُوطٍ ﴾ ووتیان تۆ مه ترسه به راستی نیراوین بۆ لای تا قمی لوت که به فه رمانی خوا سزایان بدهین به وجۆره ی فه رمانغان پی دراوه ، ئیمه نازرمان بۆ تۆ تا قمی تۆ نابی .

﴿ وَأَمْرًا لَهُ فَايْمَةً فَضَحَّكَتْ فَبَشَّرْنَاهَا بِإِسْحَاقَ وَمَنْ وَرَاءَ إِسْحَاقَ يَعْقُوبَ ﴾ وه ژنه که ی ئیبراهیم وه ساتبو له ودیوی په رده وه و گوئی گرتبو له گه تو گویان ، دوای له نه مانی ترس له سه ریان له خوشیانای بی که نی و له خوشی بنه بر کردنی ئه و گه له داوین پیسه ی لوت . دوایی ئیمه ی فریشته موزده مان دا به ژنه که ی ئیبراهیم به وه ی خوا کورپ ئه داتی به ناوی ئیسحاق و دوایی کورپ تری ئه داتی به ناوی یه عقوب .

﴿ قَالَتْ يَا وَلْتَنَا أَكْذِبُ وَأَنَا عَجُوزٌ وَهَذَا بَعْلِي شَيْخًا إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عَجِيبٌ ﴾ ژنه که ی ئیبراهیم ووتی : ئه ی هاوار بۆ من جیگه ی سه رسورمانی منه ، ئایا من چۆن منالم ئه بی و من پیره ژنیکی نه زۆک و له و ته مه نه دام منالم بی به گویره ی ئاسایی و نه وه ش میرده که مه

له‌تەمه‌ندا گه‌یشتو ته‌کاتی پیری وله‌بیاه‌تی که‌وتو، زانیان ئە‌لین: ته‌مه‌نی ئیبراهیم (١٢٠) ساڵ بو ته‌مه‌نی خاتون سارای ژنی (٩٠) ساڵ. بۆیه‌ ووتی: به‌راستی ئە‌و مۆژده‌دانه‌ له‌باره‌ی منال بوونی منه‌وه‌ شتیکی سه‌ر سوڕینه‌ره‌ به‌گویره‌ی سه‌روشت.

﴿ قَالُوا أَتَعْجَبْنَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ ﴾ فریسته کان ووتیان به خاتون ساری ژنی ئیبراهیم: ئایا تو سهرت سورئه مینی له کارو فرمانی خوا، خوا ویستی ههرشتی بکا ئه فه رموی: بیه نهوشته بیه کوتوپر ئه بی .

﴿ رَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الْبَيْتِ إِنَّهُ حَمِيدٌ مَّجِيدٌ ﴾ میهه بانی و به خشندهیی خواو
پیت و پیروزی له سهر ئیوه بیّ نهی خانه دانی پیغمه مهر، بهشتان له پیاو چاکان نه بری هه تا
روژی دواپی، خویشان خواهه نی پیت و پیروزی و نهوهی زوربن، ههروایش بوو خواوی
گه وره نهوهی زوری پیّ به خشین و زوریان کران به پیغمه مهر و ئیبراهیم به ناگر نه سوتا،
له نهوهی ئیبراهیم گه وره ترینی هه مو بونه وهران خواوی مه زن دروستی کرد که موحه مه دی
کورپی عه بدولایه. به راستی خوا خواهه نی هه مو چاکیه و شایانی هه مو سوپاسی که
له نه نجامی نه ودها چاکه ی زوری بیّ ژماره ی به خشیه به به نده کانی خوئی، خواهه نی
گه وره یی و سه خواهه ته. که واته جیگه ی سهر سورمان نیه که خوا چاکه بدا به هه مو که سیّ
و داوای بکا له خوا و بزائن بهو چاکیه .

فَلَمَّا ذَهَبَ

عَنْ إِبْرَاهِيمَ الرَّوْعُ وَجَاءَتْهُ الْبَشْرَىٰ مُجْدِلُنَا فِي قَوْمِ لُوطٍ

إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَحَلِيمٌ أَوَّاهٌ مُنِيبٌ ﴿٧٥﴾ يَا إِبْرَاهِيمُ أَعْرِضْ عَنْ هَذَا إِنَّهُ

قَدْ جَاءَ أَمْرُكَ وَإِنَّهُمْ لَآتِيهِمْ عَذَابٌ غَيْرُ الَّذِي دُودُوا

﴿فَلَمَّا ذَهَبَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ الرَّوْعُ﴾ دواپی کاتی رۆیشت و لاچو ترس له لایه ن
ئیراهیمه وه له باره ی نه خواردنی گزشتی گویره که که وه میوانه کانی ناسی و زانی ئیشیان
چیه .

﴿وَجَاءَتْهُ الْبُشْرَى﴾ وه چو بۆلای ئیراهیم موژده دان به کور و کوره زایه و خاتون
سارای ژنیشی دلشادبوو بهو موژده یه . به لām نه وه بو به سزادانی گه لی لوت دل گرانبون .
﴿يَجَادِلُنَا فِي قَوْمِ لُوطٍ﴾ ئیراهیم دهستی کرد به گفتو گو کردن له گه ل نوینه ره کانی
ئیمه له باره ی سزادانی تا قمی لوته وه . زانایان ئه لّین: چۆن ئیراهیم تووانی نهو گفتو گو یه
له گه ل په ره وه رد گاری خوی بکا ؟

له وه لāmدا زۆربه ی زانایان و پیشه وای رازی و خاوه نی ته فسیری مه نارو ووتویانه: نهو
گفتو گو یه له بهر تا قمی نه بو به لکو له بهر لوت بوو ترسا وه له گه ل تا قمه کهیدا تووشی
سزا بی .

هه ندی تر له زانایان ئه لّین: هیچ جیاوازیه نیه له نیوان گفتو گو کردن له باره ی لوته وه و
له نیوان تا قمی لوت . به لām له بهر نه وه بو هه تا به ته وای پر وایه پیدایه بکا له و کاره خراپه ی
نه وان که به جو ریکه ئومیدی چاک بوونیان لی ناکرئ . له بهر نه ویشه به راستی گفتو گو
کردن له گه ل خوادا بۆ لا بردنی سزا یادوو رکه و تنی گونا هو بی فه رمانی نیه، به لکو
په چه وانه که ی راسته، نهو دا وایه ش دل نه رمی و به زه یی نه به خشی، بۆیه خوا باسی ئیراهیم
نه کا به چاکه و نه فه رموی:

﴿إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَحَلِيمٌ أَوَّاهٌ مُنِيتٌ﴾ به راستی ئیراهیم مرو فیک بوه په له ی نه کردو وه
تۆ له بسی نی له که سی خراپه ی له گه ل بکا، خه فه تی زۆری نه خوارد بۆ ناده میزاد بی فه رمانی
خوا بکه ن، روی بۆلای خوا نه کرد به ته نها .

﴿يَا إِبْرَاهِيمُ أَعْرِضْ عَنْ هَذَا﴾ . فریشته کان ووتیان: نه ی ئیراهیم: تۆ واز بهینه لهو
گفتو گو یه، داوای هیچ شتی مه که له باره ی سزادانی گه لی لوته وه و به زه ییت به وانا
نه یه ته وه . ئیمه فه رمانان پی درا وه .

﴿ إِنَّهُ قَدْ جَاءَ أَمْرُ رَبِّكَ ﴾ بهراستی فهرمانی خوای پهروه ردگاری تو هاتوه بولای له ناوېر دنی گهلی لوت، داواو پارانه ووی تو بو نهو سزایه ناگه پښته وه، چونکه نهوان بهرده وامن له سه رکړده ووی خرابی خوږان .

﴿ وَإِنَّهُمْ آتِيهِمْ عَذَابٌ غَيْرُ مَرْذُودٍ ﴾ وه بهراستی دیت بولای نهو گهله سزایه کی نه گهراوه ، پارانه ووی توو جگه ی پارانه وه بی سوده .

له پاشا خوای مه زن هه وال نه دا به چونی فرشته کان بولای ی لوت، پاش روښتیان له لای ټبراهیم، باسی نهو شتانه یش نه فهرموی له نیوان لوت و فرشته کاند ا نه رواو نه بیژری و نه فهرموی :

وَلَمَّا
جَاءَتْ رُسُلُنَا لُوطًا سِئَاءَ بِهِمْ وَضَاقَ بِهِمْ ذَرْعًا وَقَالَ هَذَا
يَوْمٌ عَصِيبٌ ﴿٧٧﴾ وَجَاءَهُ قَوْمُهُ يُهْرَعُونَ إِلَيْهِ وَمِنْ قَبْلُ كَانُوا
يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ قَالَ يَنْقُومُ هَؤُلَاءِ بَنَاتِي هُنَّ أَطْهَرُ لَكُمْ
فَاتَّقُوا اللَّهَ وَلَا تُخْزُونِ فِي ضَيْفِي أَلَيْسَ مِنْكُمْ رَجُلٌ رَشِيدٌ
﴿٧٨﴾ قَالُوا لَقَدْ عَلِمْتَ مَا لَنَا فِي بَنَاتِكَ مِنْ حَقٍّ وَإِنَّكَ لَلْعَلَمُ مَا نُرِيدُ
﴿٧٩﴾ قَالَ لَوْ أَنَّ لِي بِكُمْ قُوَّةٌ أَوْ آوِي إِلَى رُكْنٍ شَدِيدٍ ﴿٨٠﴾

﴿ وَلَمَّا جَاءَتْ رُسُلُنَا لُوطًا سِئَاءَ بِهِمْ وَضَاقَ بِهِمْ ذَرْعًا ﴾ وه کاتی ټبراهه کانی ټیمه چون بولای لوت کهوته نیو خه فته وه به بونه ی هاتی ټبراهه کانه وه و نازاری بی گه یشته

و، دلی به هاتنی نهوان تهنگبو به جزئی گرانو هه لگرتنی نهو خهفته و توانای نه مابو.
له باسی نایهتی (۸۰) ی سورهتی نه لئه عرافدا باسی نه وه مان کرد که لوت برازی
نیبراهیمه و دانیشتی رۆژه لاتی نه ردهن بوه.

نهو گه له ی لوت یه که مین نه ته وه بیوون چونه ته لای پیاران بۆ کردنی نهو کاره
خراپه ی له جگه ی ژنان، نهو کاره خراپه یان نه کرد له گه ل پیوان به ناشکرای، هه ر که سی
وه لای نه دانا به وه به زۆر خوسیان نه داو سواری نه بون با میوانیش بوایه زۆریش به ریز
بوایه.

هه ر له بهر کردنی نهو کاره خراپه و ناره وایه کاتی فریشته کان چون بۆلای لوت له سه ر
شیوه ی لارانی جواندا لوت ترسا گه له که ی ده ست دریزی بکه نه سه ریان و نه توانی
بیانپاریزی بۆیه زۆر دلی تهنگبو.

﴿وَقَالَ هَذَا يَوْمَ عَصِيبٍ﴾ و ه لوت فهرموی: نه م رۆژه رۆژیک ی زۆر سه خت و گرانه
لای من به جزریکه له توانای هیچ که سی کدا نیه بهر که ی نهو کاره بگری.

﴿وَجَاءَهُ قَوْمُهُ يُهْرَعُونَ إِلَيْهِ﴾ و ه تاقمه که ی لوت چون بۆلای خانه که ی لوت زۆر
به گورجی رایان کرد و په له یان نه کرد بگه نه لای خانه که ی بۆ کردنی نهو کاره ناههواره
له دلیانابو، وایان نه زانی نه م جار هیش وه ک جارانی پیشوه کهس نیه بهر نه گاریان بکا.
﴿وَمِنْ قَبْلُ كَانُوا يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ﴾ و ه له پیش هاتنی نهو فریشتانه نهو گه له
نهو کاره خراپ و بی زلیکرا وانه یان نه کرد و نه م جار هیش وایان نه زانی نه و فریشتانه منالی
جوانن، هیچ نه رخیکیان بۆ پاشه رۆژ دانه نا.

﴿قَالَ يَاقَوْمِ هَؤُلَاءِ بَنَاتِي هُنَّ أَطْهَرُ لَكُمْ﴾ لوت فهرموی: نه ی تاقمه که ی خۆم:
نائه وانه که چه کانی من ئیوه نه مانه تان بوئ نه مانه پاکترن بۆ ئیوه له پیوان و ماره یان بکه ن
و بیان که ن به ژنی خۆتان، مه بهستی لوت له و کچانه کچانی گه له که ی بون، چونکه
هه مو پیغه مه ری بهرام بهر به گه لی خۆی وه ک باوکیان وایه هه مویان وینه ی کور و کچی
نهون، نهو کاته دروست بووه ژن ماره بکری له بی باوه ران.

﴿فَاتَّقُوا اللَّهَ وَلَا تَخْرُونْ فِي صَيْفِي﴾ دواپی ئیوه لهخوا بترسن وکاری قیزهون مه کهن و ئیوه من شهرمهزار و رسوا مه کهن لهبارهی میوانه کاغعهوه، دهستی ناپاکیان بو درپژ مه کهن وریزیان لیگرن .

﴿أَلَيْسَ فِيكُمْ رَجُلٌ رَشِيدٌ﴾ ئایا بو نیه لهنیو ئیوهدا پیاویکی ژیر و شارهزا راغویتان بکا بولای راستی و بتان گیریتیهوه له کردهوی قیزهون .

﴿قَالُوا لَقَدْ عَلِمْتُمْ مَا لَنَا فِي بَنَاتِكِ مِنْ حَقٍّ وَ إِنَّكَ لَتَعْلَمُ مَا تُرِيدُ﴾ تاقمی نوح ووتیان بهراستی تو زانیوته ئیمه هیچ پیوستیکمان به کچه کانی تو نیه، ماره برین و چونه لای زنان ریگه و رچهی ئیمه نیه و چونه لای پیاوان ریگهی ئیمه یه و، بهراستی تو ئه زانی ئیمه چ شتیگمان پیوسته، ئیر گفتوگوی تو نرخ یه لای ئیمه .

بو زانین: مرؤف که ریگهی بو بهرله کرا له ویزدانی خویشیانا له هیچ کەسی نه ترسان و خوی به نایین و مرؤفایه تیهوه نه بهست شهرمی نامینی و خواوهن هیچ رهوشتیکی چاک نابێ. که واته ئارهزووی ههرشتی بکا ئه بکا، وینهی گهلی لوت لهم سهردهمه ی ئیمه دا یهک جار زوره، بینگومان خوی گهوره ههتا ماوهیه موله تیان ئه دا، دوربی یانزیک بهتوله و پاداشتی کردهوی خویانیان ئه گهیه نی، بهتایه بتی کار به دهستانی ئه مسردهمه بهرپرسیار یاسای خوا نابزه زین . لوت که بوی ده رکهوت ئاموزگاری کردن سودی بهوگه له ناگهیه نی روی کرد بولای میوانه کانی .

﴿لَوْ أَنَّ لِي بِكُمْ قُوَّةٌ﴾ لوت فهرموی به میوانه کانی: بهراستی ئه گهر بۆم هه بوایه هیزیک به رانه بهم گهله ئه م خسته کار بو پاراستی ئیوه لهوان .

﴿أَوْ آوَى إِلَى رُكْنٍ شَدِيدٍ﴾ یا په نام نه برد بولای گوشه یه کی سهخت له پیاوانی به هیز و نازا له ههر هوزی بوایه و نه چومه لایان بو پاراستی خۆم و بو پاراستی ئیوه، بهلام ئیوه ئه زانن که من بهم شیوه یه ئیوه ئه م بینن و ئیوهش ژماره تان که مه ههتا یاریدهم بدهن، دۆست و کهس و کاریشم که مه له سه رمان هه لیده نی. که واته داوای لی بوردن ده کم .

کاتی فریشته کان ناخوشتی و خهفه تیان له لوته وه بینن کاتی ئه وه هات ئه و مه بهسته نه ئیه بوی ره وانه کراون ده ری برن، موزده یان به لوت دا بهم چوار مه ژده یه: (۱) ئه وان

نیراوی خوان. (۲) بی باوه ران به ناواتی پیسی خویان ناگهن. (۳) خوانه و گله
بنه بر نه کا. (۴) خوی مه زن خوت و خیرانه کانت رزگار نه کا، وهك نه فهرموی:

قَالُوا

يَلُوطُ إِنَّا رُسُلُ رَبِّكَ لَن يَصِلُوا إِلَيْكَ فَأَسْرِ بِأَهْلِكَ بِقِطْعٍ
مِّنَ اللَّيْلِ وَلَا يَلْتَفِتْ مِنْكُمْ أَحَدٌ إِلَّا أَمْرُكَ إِنَّهُ مُصِيبُهَا

مَا أَصَابَهُمْ إِنَّ مَوْعِدَهُمُ الصُّبْحُ أَلَيْسَ الصُّبْحُ بِقَرِيبٍ ﴿٨١﴾

فَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا جَعَلْنَا عَلَىٰهَا سَافِلَهَا وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهَا

حِجَابًا مِّن سَجِيلٍ مَّنْضُودٍ ﴿٨٢﴾ مُّسَوَّمَةً عِنْدَ رَبِّكَ

وَمَا هِيَ مِنَ الظَّالِمِينَ بِبَعِيدٍ ﴿٨٣﴾

﴿قَالُوا يَا لُوطُ إِنَّا رُسُلُ رَبِّكَ﴾ نیراوه کانی خوا ووتیان: نهی لوت: بهراستی نیمه

نیراوی پهروه ردگاری توین، بو سزادانی نه وان هاتووین، دلت بههیز بی و نیمه بو
رزگار کردنی خوت و خیرانه کهت هاتووین.

﴿لَن يَصِلُوا إِلَيْكَ﴾ نه و تاقمه ناگهنه لای تو به جوړی بتوان نازاری تو بدهن، خوت

بگره و له نیمه مه ترسه و قایی خانوه کهی خوتانیان بو بکه ره وه، دواپی هاتنه زووره وه و
چاویان نهی نه بینی، وینهی کویر چوونه دهره وه و هاواریان نه کرد و نه یان ووت: خوتان
رزگار بکهن. بهراستی جادو گهران له خانوی لوتان.

﴿فَأَسْرِ بِأَهْلِكَ بِقِطْعٍ مِّنَ اللَّيْلِ وَلَا يَلْتَفِتْ مِنْكُمْ أَحَدٌ﴾ دواپی تو له م شاره به جوړه

دهره وه به خوت و خیرانه توه به به شیک له شه ودا وه روژ نه بیته وه، هیچ به کی له نیوه ناور

بۆ پاشه وهی خۆی نه داته وهو نه نواری بۆ دووای خۆی. هیچ کهسی له خهزانه کانت به جی مه یه له .

﴿ إِلَّا أَمْرًاكَ إِنَّهُ مُصِيبُهَا مَا أَصَابَهُمْ ﴾ مه گهر ژنه که ی تو نه بی، به راستی توشی نه و ژنه نه بی نه و شته ی توشی نه و گه له نه بی و نه ویش وه ک بی باوه رانی تر له ناو نه چی. لوت به دل ته نگیه که وه فهرموی: چ کاتی له ناو نه چن، نیراوه کانی ووتیان:

﴿ إِنَّ مَوْعِدَهُمُ الصُّبْحُ أَلَيْسَ الصُّبْحُ بِقَرِيبٍ ﴾ به راستی کاتی سزادانی نه و گه له ده ست پنده کات له سه ره تای به یانی وه، ئایا کاتی به یانی نزیک نه. به لئ: زۆر نزیکه، وه ک خوا نه فهرموی:

﴿ فَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا جَعَلْنَا عَلَيْهَا سَافِلَهَا ﴾ دوای به یانی کاتی هات فهرمانی ئیمه بۆ سزادانیان له کاتی دیاری کراودا و بنه بریان بکهین ئیمه سه ره وه ی شاره که مان خسته ژیره وه ی و ژیرا و ژوورمان کردن، هه موو دانیش توانی له ناو چون .

﴿ وَآمَرْنَا عَلَيْهَا حِجَارَةً مِنْ سَجِيلٍ مَنْضُودٍ ﴾ وه ئیمه رژاندمان به سه ریا پارچه پارچه ی نه و شاره دا و به سه ر نه وانه یانا چوبونه ده ره وه بۆ کاروان به ردی ره ق له گلی سۆر کراوه ی وینه ی خشتی سوور یه ک له دوای یه ک و به بی و وچان نه رژا به سه ریا نا .

﴿ مُسَوِّمَةٍ عِنْدَ رَبِّكَ ﴾ نه و به ردانه دیاری کرابون و نیشانه کرابون له لایه ن په ره و ردگاری تۆو به نیشانه یه کی دیاری کراو و تایبه تی که هه ره یکه یان جیگه یه کی تایبه تی بۆ دیاری کرابو که له و جیگه یه دا. خوای مه زن بت په رستانی مه که هۆشپار نه کاته وه که دوور نیه به راستی نه وه ی تووشی گه لی لوت بوه توشی نه وانیش بیی، وه ک نه فهرموی:

﴿ وَمَاهِي لِلظَّالِمِينَ بَعِيدٍ ﴾ وه ها ته خواره وه ی وینه ی نه و به رده دورنیه بۆ سته م کارانی مه که یش بیته خواره وه .

بۆ زاین: هه موو سته مکارانی ته م رۆژه له رووی هه مو زه ویدا نیشانه ن بۆ هاته خواره وه ی سزا له ئاسمانه وه، باسته م لی کراوان راپه رن و خوایش یاریده یان ده دا کۆشک و ته لاریان ژیرا و ژوور بکه ن به وینه ی گه لی لووتیان بیی .

بهراستی خوای مهزن کاتی ویستی سزا گه لی لوت بدا فرهمانی دا کهزهوی
بومه له رزهیه کی زور بههیز و ناهه مواری لی پهیدا بیی. بهلی: نهوه بو چیا به کی ناگر
لهزه ویدا تهقیهوه، شاره کهی له بنج دهرهینا، سدرهوهو خوارهوی بهدانیشتوان و کوشک و
تهلاریانهوه رچون، له کاتی تهقیهوهی شاره کهیان بهردی گراوی نهچو بهناسماندا بههزی
نهو هیزهوه کهخوا دای نابوو له نیو زه ویدا، پهیتا پهیتا بهرده گهرم ئه رزا بهسهر
شاره کهدا، دوورنیه دهریاچهی لوت جیگه ی نهو شارهوی، نهو شاره سی رور له
بهیتولوقه دهسهو دووره .

خوای مهزن له پاش بهسهرهاتی گهلانی رابوردو باسی بهسهرهاتی شو عیب و
گه له که ی نه کا.

وَإِلَىٰ مَدْيَنَ أَخَاهُمْ

شُعَيْبًا قَالَ يَتَقَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَهِ غَيْرُهُ

وَلَا تَنْقُصُوا الْمِكْيَالَ وَالْمِيزَانَ إِنِّي أَرَبُّكُمْ بِخَيْرٍ

وَإِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ مُّحِيطٍ ﴿٨٤﴾ وَيَتَقَوْمِ

أَوْفُوا الْمِكْيَالَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ وَلَا تَبْخَسُوا

النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تَعْتَوُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ ﴿٨٥﴾

بَقِيَّتُ اللَّهِ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ مُّؤْمِنِينَ وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ

بِحَفِيفٍ ﴿٨٦﴾

﴿وَالِی مَدَیْنِ اَحَاهُمْ شَعْبًا﴾ وهئیمه ره‌وانه‌مان کرد بۆلای دانیش‌توانی مه‌دیه‌ن
شوعه‌یی برای خۆیان، نه‌و شاره‌ نیو نراوه به‌ناوی مه‌دیه‌نی کوری ئیبراهیم. زانایان بۆ
ره‌گه‌زی شوعه‌یب بیران جیاوازه. هه‌ندیکیان نه‌لین شوعه‌یب کوری نویل کوری
ره‌عویل کوری عینا کوری مه‌دیه‌ن، هه‌ندی لایان وایه کوری نووه‌یب کوری مه‌دیه‌نه،
هه‌ندی تریان نه‌لین: کوری عینای کوری مه‌دیه‌نه.

﴿قَالَ یَا قَوْمِ اعْبُدُوا لِلّٰهِ مَا لَکُمْ مِنْ اِلٰهِ غَیْرَهٗ﴾ شوعه‌یب فهرمووی: نه‌ی تا قومی من:
ئیوه خوا به‌رستن بۆ ئیوه نیه هیچ خوا به‌ شایانی په‌رستن بی جگه‌ی خوا.
نه‌و گه‌له‌ی شوعه‌یب له‌ کیشانه‌و پیوانه‌دا زۆریان بۆ خۆیان نه‌برد و که‌میان به‌جگه‌ی
خۆسیان نه‌دا، شوعه‌یب دوا‌ی دوا‌کردنی په‌رستی خوی لی‌کردن، داوا‌یشی لی‌کردن
واز له‌و ره‌وشته‌ خراپه‌ به‌یتن و فهرمووی:

﴿وَلَا تَتَّقُوا الْمَکِیَالَ وَالْمِیزَانَ اِنِّیْ اَرَاکُمْ بِخَیْرِ وَاِنِّیْیْ اَخَافُ عَلَیْکُمْ عَذَابَ یَوْمٍ مُّحِیْطٍ﴾
وه‌ئیوه به‌شی ئاده‌میزاد که‌م مه‌که‌نه‌وه له‌پیوانه‌و کیشانه‌داو که‌میان بده‌نی. به‌راستی من
ئیوه وانه‌بینم به‌چاکه‌یه‌کی گه‌وره‌وه نه‌ژین و له‌هه‌رزانیان و دارایی ز ورتان هه‌یه و
پیوستیان به‌که‌م کردنه‌وه‌ی مافی ئاده‌میزاد نیه که‌ نه‌و کاره‌ خراپه‌ بکه‌ن و من نه‌ترسم
له‌سه‌ر نه‌و کاره‌ خراپه‌ ئیوه نه‌یکه‌ن توشی سزایه‌ بن چوار ده‌ورتان بگری و به‌برین
نه‌گه‌ر به‌رده‌وام بن له‌سه‌ری.

﴿وَاِیْقَوْمِ اَوْفُوا لَکَیْلَ الْمِیزَانَ بِالْقِسْطِ﴾ وه‌ئیوه با پیوانه‌و کیشانه‌تان ته‌واوبی
به‌جۆریکی دادپه‌روه‌رانه و هه‌ریه‌که‌ مافی خۆی بدریتی، دوا‌ی قه‌ده‌غه‌کردنی که‌م کردنی
پیوانه‌و کیشانه‌ فهرمانیشی پیدان بۆ ته‌واو کردنیان به‌دادپه‌روه‌رانه بۆ باشر په‌یوه‌یستیان به
ته‌واو کردنیانی.

﴿وَلَا تَنْجَسُوا النَّاسَ اَشْیَاعَهُمْ﴾ وه‌ئیوه مافی ئاده‌میزاد که‌م مه‌که‌نه‌وه
له‌داراییه‌کانیان. له‌به‌رته‌وه‌ی نه‌و گه‌له‌ به‌رده‌وامبون له‌سه‌ر نه‌و کرده‌وه‌ خراپه‌ خوی
مه‌زن سی‌ جار نه‌و قه‌ده‌غه‌کردنه‌ی دووپات کرده‌وه هه‌تا نه‌و فهرمانه‌ به‌هه‌ترتی بۆ
وازه‌یتان له‌و کاره‌ خراپه‌ نه‌گینا ناوه‌رۆکی نه‌و رستانه‌ هه‌مویان یه‌کن.

﴿وَلَا تَمْنُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ﴾ و هئوه بلاو مه کهنه وه خراپه ی کیشانه و پیوانه له زه ویدا له کاتیکا ئیوه بتانه وی خراپه که ربن و واز له خراپه کردن نه یهرن و ریگه له دانیشتون بگرن و دارایی نه وان داگیر بکن .

﴿بَقِيَةُ اللَّهِ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ وَمَا نَا عَلَيْكُمْ بِحَفِظٍ﴾ شتی خوا نه بهیلتیه وه بو ئیوه له قازانج دوی ته و او کردنی پیوانه و کیشانه چاکتره بو ئیوه و پیتی زۆتر نه بی نه گهر ئیوه باوهرتان به خوا هه بی و، من خراپه ی ئیوه ناپارێزم و کرده وه کانتان نازمێرم و دوایی پاداشتان بده مه وه . من ته نها فه رمانی خوا به ئیوه رائه گه یه نم و نامۆزگاریم له سه ره وه به س .

بو زانین: نه گهر ئیمه و وردینه وه له میژووی گه لانی پیشوو، له پرو دوی نه م سه رده مه ی خویشمان و وردینه وه بو مان رو ن نه یته وه هوی هه مو نازاوه یه له پرو ی زه ویدا شار دنه وه و داگیر کردنی سامانی ناده میزاد و زهوت کردنی ماف و دارایی هه ژاران که به و بو نه وه که میک له سته مکاران نه به خوا هنی سامانی زۆر مافی دانیشتون بی شیل نه کن، کار به ده ستان و چلکاو خۆره کانیان نه به خوا هنی ده یان کۆشک و ته لار . به لām به هه زاران ناده میزاد به و بو نه وه بی خانوو بی ده رامهت و بی نان به سه ر گه ردانی نه سو رپه وه . ناوهرۆکی مانای نه و ئایه تانه نه وان ه مان بو رو ن نه که نه وه .

قَالُوا يَسْعِيْبُ اَصْلُوْتُكَ تَأْمُرُكَ اَنْ

تَتْرَكَ مَا يَعْْبُدُ اَبَاؤُنَا اَوْ اَنْ نَفْعَلَ فِيْ اَمْوَالِنَا مَا نَشَآءُ

اِنَّكَ لَآَنْتَ الْحَلِيْمُ الرَّشِيْدُ ﴿٨٧﴾ قَالَ يَقُوْمُ اَرَاَيْتُمْ اِنْ

كُنْتُ عَلٰى بَيِّنَةٍ مِّنْ رَبِّيْ وَرَزَقْنِيْ مِنْهُ رِزْقًا حَسَنًا وَّمَا اُرِيْدُ اَنْ

اُخَالِفَكُمْ اِلٰى مَا اَنْهٰكُمْ عَنْهُ اِنْ اُرِيْدُ اِلَّا الْاِصْلَاحَ

مَا اَسْتَطَعْتُ وَمَا تَوْفِيقِيْ اِلَّا بِاللّٰهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَاِلَيْهِ اُنِيْبُ ﴿٨٨﴾

وَيَقَوْمٌ لَا يَجْرِمَنَّكُمْ شِقَاقِي أَنْ يُصِيبَكُمْ مِثْلُ مَا أَصَابَ
قَوْمَ نُوحٍ أَوْ قَوْمَ هُودٍ أَوْ قَوْمَ صَالِحٍ وَمَا قَوْمُ لُوطٍ مِنْكُمْ
بَبَعِيدٍ ﴿٨٩﴾ وَأَسْتَغْفِرُكُمْ ثُمَّ تَوَبُّوا إِلَيْهِ إِنْ رَبِّي
رَحِيمٌ وَدُودٌ ﴿٩٠﴾

﴿قَالُوا يَا شُعَيْبُ أَصْلَاحُكَ تَأْمُرُ أَنْ تَذُرَ مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا﴾ گهلی شوعهیب ووتیان: نهی
شوعهیب: نایا نوژی تو فرمان نهدا به نیمه که واز بهتین له پهرستی شتی باو بایری نیمه
نه پهرستن؟

﴿أَوْ أَنْ تَفْعَلَ فِي أَمْوَالِنَا مِثْلَ مَا نَفْعَلُ فِي أَمْوَالِنَا﴾ یا که نیمه واز بهتین له کردنی شتی ناره زوومان
هه بی بیکه ن له داراییه کانی خو مان، به گویره ی گفتوگری تو نیمه قازانچی زور نه که ن بهر
جوری ناره زوومان هه بی.

﴿إِنَّكَ أَنْتَ الْحَلِيمُ الرَّشِيدُ﴾ به راستی تو مرؤفکی هیمنو ژیری. که واته تو چون
به نیمه نه لئی، به لای نیمه تو بووی به پیاوکی گیل و ریگهت لی تیک چوه، هه که سی
باوهری به خواو به رژی دوا بی نه بی نوژ نه کا به جیگه ی گالته کردن به نوژ که ران.
بیگومان شوعهیب یه کی بو له نوژ که ران، بویه خزمه کانی ووتیان به شوعهیب، نایا
نوژ که ت فرمانت بی نهدا که نیمه نه و کارانه نه که ن.

له و نایه ته ی پیشودا نه مانه مان بو روون ده بیته وه: که به یامی پیغمه ران هه ربه ته نها
به جیهنانی دورشی نایینی نه. به لکو هه موو شیوه یه کی کومه لایه تی و زانیاری و نابووری
و بهرگری و رامیاری نه گریتنه وه به مهرچی دژی ناین نه بن. یاسای پیغمه ران مافی
ناده میزادی دیاری کردوه له هه لسان و کرده ویا له ژانی روژانه یا. نابی ده ست دریژی

ته فسیری زمنا کو بی

بکریتە سەر مافیان، قەدەغەشی کردوو زیان بەدانشتوان بگەیه نرئ نەلیە کێکیان و نەلەزۆریان لەلایەن هیچ کەسێک و هیچ لایەنیکەو، رۆنیشی کردووەو گەورەترین دوژمنی پێغەمەرەکان و نوێژکەرەکان و پیاوچاکان ئەو کەسانەن دارایی زۆریان کۆکردووەو بەفیئەل و بەدەست بڕین و دەست خستە، ژبانی پاشەپوژی هاونیشتمانان بەگوێرە ی هەوەسی خراپی خۆیان .

تایینی ئیسلام دژی سهرمایه داری و سۆشیالیسته. یه که میان له بهرئه وهی کۆمه لیک ی کهم مافی زۆربه ی نیشتمانان داگیر نه کهن و بی بهشیان نه کهن له پیت و فهری نیشتمانی خویان. دوو هه میان له بهرئه وهیه نرخ بۆ تاکه کهس و گشت ئاده میزاد داناین، هه موو دانیشتوان خاوه نی هیچ جوړه دارایی و سامانی نین و به نانه سکی ئه ژین.. به لام تایینی ئیسلام ئه یه وی گری کۆیره ی هاو نیشتمانان بکریته وه پیت و ده ست که وتی نیشتمان بدیه کسان ی بهش بکری بۆ هه مو له نیو دانیشتوانا، هه موو ناخۆشی هاو نیشتمانان ریگه ی لی بگری له لایه ن کار به ده ستانه وه، هیچ گیانه وه ری بی بهش نه کری له پیتی نیشتمان، ئیتر خاوه نی هه ر پله یه بن. خزم بن یابیگانه، هاو ناین بن یانه.

﴿ قَالَ يَا قَوْمِ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كُنْتُمْ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِّن رَّبِّي ﴾ شوعه یب فہرمووی: ئەو ی تاقمی من:
 ئایا ئیوہ ھەوآل ئەدەن بەمن ئەگەر من لەسەر ڕینگە ی ڕون یم لەلایەن پەرورەدگاری
 خۆمەوہ بەجۆریکی شایستە و بچیتە میشکەوہ بروام بی ئەکەن یانە ئیوہ چ شتیکتان لەمن
 ئەوی، ئەو شتە ی بۆ خۆم پیم خوشی بۆ ئیوہش پیم خوشە .

﴿ وَرَزَقْنِي مِنْهُ رِزْقًا حَسَنًا ﴾ وه پروهردگاری من له لایه‌ن خویره وه رۆزی به‌خشیوه به‌من و دارایی و سامانی ره‌وای داوه به‌من به‌ی ئه‌وه‌ی ده‌ستی هیچ که‌سی بێرم و پێوانه‌و کی‌شانه‌یش ناته‌واوبکه‌م، له‌ گه‌ڵ ئه‌و هه‌مو چاکه‌و میهره‌بانه‌دا ئایا شایسته‌یه‌ من فه‌رمان نه‌ده‌م به‌ ئێوه‌ و از له‌بت په‌رستی به‌یئن، له‌ ده‌ست برینی دانیشه‌توان کۆتایی به‌یسنن. پێشه‌ی پێغه‌مه‌ران ئه‌وه‌یه‌ فه‌رمان بدا به‌چاکه‌و به‌قه‌ده‌غه‌کردنی خراپه‌. من له‌خۆمه‌وه‌ فه‌رمان ناده‌م و له‌لایه‌ن خوای گه‌وره‌ به‌سروش بۆم دی .

﴿وَمَا أَرِيدُ أَنْ أَخَالِفْكُمْ إِلَىٰ مَا أَنهَآكُمْ عَنْهُ إِنِ ارِيدُ إِلَّا الْإِصْلَاحَ مَا اسْتَطَعْتُ﴾ وەمن نامەوی کەمن پیش ئیو بەکەوم بۆلای شتی، ئیو لەوشتە قەدەغەبکەم و من بەتەنھا داگیری بکەم بۆ خۆم، مەرجە بۆ ھەموو پیغەمەرێک کارەکانی بۆ موزدەدانی و دانیشتوان راوێنێ، من ھیچ مەبەستیکم نیە مەگەر کە ئیو چاک بکەم بەھۆ فەرماندانم بەچاکەو قەدەغەکردنی خراپەلەماوەی تووانی خۆمدا بۆ چاک کردنتان لەکارو گفتوگۆتان و بەردەوامم لەسەر ھەلگرێتی ھەمو ئازاری لەو رینگەیدە، پاشەرۆژتان بەختیارێ بەھۆی پەرستنی خواو ھەتا ماوم کۆل نادەم لەچاکەکردنی ئیو بەگوێرە تواناو، چاکەخوێزان بەدەم و بەزمان و بەکردەوی چاکێ خۆیانە ئامۆزگاری دانیشتوان بکەن و بەردەوامین لەیانگ کردنیان بۆلای رینگە چاک و بەرگە گری بۆ ئازار لەورینگەیدە و بەئارەقی ناوچاوانی خۆیان بژین و نەبن بەسەر خەلکەو بەبار.

﴿وَمَا تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أَنِيتُ﴾ وەرینگە چاکەو خوا پەرستی ئاسان ناکرێ بۆ من مەگەر بەھۆی ویست و ھیزی خواو، ھەر لەسەر خوا پشت ئەبەستم بۆ گەیانندی فەرمانی خوا نەک بەھۆی خۆمەو. ھەر بۆلای خوا ئەگەر پەتەو بەونیاژەو ھەر بۆلای خوا رۆنە کەم لەھاتنە خواو ھەمو کارەساتی.

﴿وَيَا قَوْمِ لَا يَجْرِمَنَّكُمْ شِقَاقِي أَنْ يُصِيبَكُمْ مِثْلَ مَا أَصَابَ قَوْمَ نُوحٍ أَوْ قَوْمَ هُودٍ أَوْ قَوْمَ صَالِحٍ﴾ وە ئەو خزمانی خۆم: دوژمنایەتی زۆرکردنی من نابێتە ھۆی ئەوێ کە توشی ئیوێ بکا وێنە شتی توشی گەلی نوح بوبە خنکاندنی ئاو یا توشی گەلی ھود بو بەبایەکی زۆر سەخت یا توشی گەلی صالح بەدەنگێکی توندو تیژ کە ئەوانە ھەمویان بنە بریون بەھۆی بەدروختنەوێ پیغەمەرەکانیانەو، ھیچ گەلی دوژمنایەتی پیغەمەرەکانی خۆیان نەکردووە ئەگەر کردیبتان سزای خوا ھاتووتە خار بۆسەریان بەھۆی بی باوهری خۆیانەو.

﴿وَمَا قَوْمٌ لَوْ طِ مِنْكُمْ بِبَعِيدٍ أَسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ إِنَّ رَبِّي رَحِيمٌ وَدُودٌ﴾
 وه گهلی لوت دورنیه له ئیوه وه وشوئنه کانیان لیتانه وه نزیکه، بوجی ئیوه ته می خوار نابن
 و ئیوه داوای لیخوش بون له پروهرد گاری خوتان بکن که بنه کاناتان په رسته وه، له پاشا
 ئیوه په شیمان بنه وه بولای خوی پروهرد گارتان که چاکه ی زور نه به خشی به وه که سانه
 له که م کردنه وه ی پیوانه و کیشانه وازنه هینن. به راستی پروهرد گاری من زور به خشنده و
 میهره بانه بزنه وه که سانه له خوا نه پارینه وه، چاکه و خوشه ویستی به کار نه هینی بو پیاو
 چاکان.

قَالُوا يَشْعِبُ مَا نَفَقَهُ كَثِيرًا مِمَّا تَقُولُ

وَإِنَّا لَنَرْنَكَ فِينَا ضَعِيفًا وَلَوْلَا رَهْطُكَ لَرَجَمْنَاكَ وَمَا أَنتَ

عَلَيْنَا بِعَزِيزٍ ﴿٩١﴾ قَالَ يَقَوْمِ أَرَهْطِي أَعَزُّ عَلَيْكُمْ مِّنَ

اللَّهِ وَاتَّخَذْتُمُوهُ وَرَاءَكُمْ ظَهْرِيًّا إِنَّ رَبِّي بِمَا تَعْمَلُونَ

مُحِيطٌ ﴿٩٢﴾ وَيَقَوْمِ أَعْمَلُوا عَلَى مَكَانَتِكُمْ إِنِّي عَمِلٌ

سَوْفَ تَعْلَمُونَ مَن يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ وَمَنْ هُوَ

كَذِبٌ وَارْتَقِبُوا إِنِّي مَعَكُمْ رَقِيبٌ ﴿٩٣﴾ وَلَمَّا جَاءَ

أَمْرُنَا نَجَّيْنَا شُعَيْبًا وَالَّذِينَ ءَامَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَأَخَذَتِ

الَّذِينَ ظَلَمُوا الصَّيْحَةَ فَأَصْبَحُوا فِي دِيارِهِمْ جَثِمِينَ ﴿٩٤﴾

كَأَن لَّمْ يَغْنَوْا فِيهَا ۚ الْأَبْعَدُ الْمَدِينِ كَمَا بَعْدَتْ ثَمُودُ ﴿٩٥﴾

﴿قَالُوا يَا شُعَيْبُ مَا نَفَقَهُ كَثِيراً مِّمَّا تَقُولُ﴾ گهلی شوعهیب ووتیان: ئه‌ی شوعهیب
ئیمه نازانین زور شت لهو شته‌ی تو ئه‌یللی له یه‌کیته‌ی خواو قه‌ده‌غه‌بونی ناته‌واوی
کیشراوو پئوراوه‌کان.

ئهو گه‌له‌ی شوعهیب ئه‌یانزانی به‌و شته‌ی له هه‌ره‌شه‌کردن و ترساندن که شوعهیب
ئه‌ی فهرمو به‌وان.

به‌لام مهبه‌ستیان ئه‌وه بوو ئه‌و شتانه‌ی ئه‌وان ئه‌یکه‌ن بۆچی ئه‌بێته هۆی هاته‌نه
خواره‌وه‌ی سزا بۆسه‌ریان؟ به‌گومانی خۆیان وایان ئه‌زانی پیاو چاکن. په‌رستنی بته‌کان
دام و ده‌زگای باپیرانه، که‌م کردنه‌وه‌ی کیشانه‌و پێوانه سه‌ربه‌ستیه له په‌یداکردنی
داراییدا، ئیتر ئه‌وانه بۆ ئه‌بێ خراپ بن؟ که‌واته فهرموده‌ی شوعهیب لای ئه‌وان گیره
شیوێتی و هۆی کاول کردنی وولاته. ئه‌و بیرو بۆچونه‌ی ئه‌وان نه‌ریت و ره‌وشتی هه‌مو
چه‌ته‌و ده‌ست بیرو رینگه‌گرانه له‌هه‌مو کات و جینگه‌یه، ئه‌و نامه‌ردانه خۆیان هاو
نیشتمانی خۆیان ئه‌کوژن و سامانیان داگیر ئه‌که‌ن و به‌لایانه‌وه وایه خراپ نیه، ئه‌گه‌ر
خراپه‌یان لی بگیرێ ئه‌لێن به‌و هه‌زارانه: ئیوه تاوانبارن و وولات تێک ده‌رن و گیروگرفت
ئه‌سازێتن و دژی یاساو ئاساسیش و ناشتین: ئه‌و خوێن مژانه مهبه‌ستیان ئه‌وه‌یه دانیشتوان
سه‌ریان بۆ شور بکه‌ن. به‌ده‌یان و سه‌دانیاان ئه‌ده‌ن به‌دادگای ناره‌وا‌ی خۆیان بۆکوشتن و
به‌ند کردنیاان.

﴿وَإِنَّا لَنَرَاكَ فِينَا ضَعِيفاً﴾ وه‌ئیمه به‌راستی تو ئه‌بینین مرو‌فیک‌ی لاوازو بی هی‌زی،
ناتوانی به‌رانبه‌ر ئیمه راوه‌ستی. که‌واته تو بۆخۆت دانیشه‌و سه‌ر کزبکه‌.

﴿وَلَوْلَا رَهْطُكَ لَرَجَمْنَاكَ وَمَا أَنتَ عَلَيْنَا بِعَزِيزٍ﴾ وه‌ ئه‌گه‌ر خزمه‌کانی تو نه‌بوایه
که‌له‌سه‌ر ئایینی ئیمه به‌راستی ئیمه تۆمان به‌رده‌باران ئه‌کردو، تۆهیچ گه‌وره‌یه‌کت
به‌سه‌ر ئیمه‌دا نیه‌و له ئیمه به‌ده‌سه‌لات ترنیت هه‌تا نه‌توانین به‌رده‌بارانت بکه‌ین.

﴿ قَالَ يَا قَوْمِ ارْهَطِيْ اَعْرُ عَلَيْنَكُمْ مِنْ اللّٰهِ ﴾ شوعهیب فهرموی: نهی تاقمی من: نایا نهو خرمو تاقمه‌ی من به‌هیزو ده‌سه‌لات ترن له‌لای ئیوه له‌خواو نامه و نایینی خوا، نه‌بوایه ئیوه خواتان به‌گه‌وره‌تر بزانیایه .

﴿ وَاتَّخِذْهُمْ ظَهْرًا ﴾ وه‌ئیه فهرمانی خواتان واز لی هیتاوه و به‌وینه‌ی شتیکی فری‌ندراو ناوری لی ناده‌نه‌وه و له‌بیری خواتانی نه‌به‌نه‌وه و نهی خه‌نه پستی خواتانه‌وه .
﴿ اِنَّ رَبِّيْ بِمَا تَعْمَلُوْنَ مُحِيطٌ ﴾ به‌راستی په‌روه‌ردگاری من نه‌زانی به‌شتی ئیوه بیکه‌ن، کرده‌وه‌ی ناشکرا و نه‌یتی ئیوه نه‌زانی له‌روژی دوایدا به‌گویره‌ی کرده‌وه‌ی خواتان پاداشتان نه‌داته‌وه .

﴿ وَيَا قَوْمِ اَعْمِلُواْ عَلَىٰ مَكَانِكُمْ اِنِّیْ عَامِلٌ ﴾ وه‌نه‌ی تاقمی من: ئیوه کاری خواتان بکه‌ن به‌گویره‌ی تواناو هیزی خواتان له‌کردنی کاری خراب و چ شتیکتان پی خوشه ناماده‌ی بکه‌ن بو‌خواتان . به‌راستی منیش کاری خوم ده‌که‌م به‌گویره‌ی توانای خوم له‌چاکه‌و له‌کوشش ناترسم بو‌به‌ده‌ست هیتانی ناواتی خوم به‌جوری خواپریری دابی و پاشه‌روژیشم ههر سهرکه‌وته .

﴿ سَوْفَ تَعْلَمُوْنَ مَنْ يَّاتِيْهِ عَذَابٌ يُخْزِيْهِ وَهُوَ كَاذِبٌ ﴾ له‌مه‌و دوا ئیوه نه‌زانن چ که‌سی دیت بولای سزایه رسوای بکا و نابروی ببا و نه‌یشزانن چ که‌سی درو نه‌کا، له‌مه‌و دوا راستگو و دروزن نه‌زانرین و له‌یه‌ک جویی نه‌بنه‌وه .

﴿ وَارْتَقِبُواْ اِنِّیْ مَعَكُمْ رَقِیْبٌ ﴾ وه‌ئیه چاوه‌روان بکه‌ن بو‌نه‌و شته‌ی نه‌یلیم و بو‌تان ده‌نه‌که‌وئ چ شتیکی سامناک پیدایه‌ی، بو‌تان ده‌نه‌که‌وئ کام لاما‌ن سه‌رنه‌که‌وین . به‌راستی من له‌گه‌ل ئیوه چاوه‌روان نه‌که‌م بو‌هاتنی نه‌و سزایه . من به‌بی گومان بروام به‌راستی و به‌پیغه‌مبه‌رایه‌تی خوم هه‌یه .

﴿ وَلَمَّا جَاءَ اَمْرُنَا لَنَجِّنَا شُعْبًا وَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِّنَّا ﴾ وه‌کاتنی فهرمانی ئیمه‌ روپی بولای سزادانی نه‌و گه‌له‌و بوله‌ناو بردنیان ئیمه‌ شوعهیب و که‌سانیکی نه‌و تر باوه‌ریان هیتاوه له‌گه‌ل شوعهیب رزگارمان کردن له‌و سزایه به‌هوی میهره‌بانی و به‌زه‌ی له‌لایه‌ن ئیمه‌وه .

﴿ وَأَخَذَتِ الَّذِينَ ظَلَمُوا الصَّيْحَةَ فَأَصْبَحُوا فِي دِيَارِهِمْ جِاثِمِينَ كَالَّذِينَ لَمْ يَقْنُوا فِيهَا ﴾
 وهدهنگی سزایه کی سهخت کهسانی نهو تو سته میان له خویان کردبو نه یان گری و
 هه مویان نه مرن، دواپی نهو گه له به ده ما له سر هه ردو نه ژنویان نه که ون به مردوی له نیو
 شاره که یان وهك نه وهی هیچ که سی لهو شاره دا نه بو پی و که سی تیدا نه ژیا پی .
 ﴿ أَلَا بُعْدًا لِمَدْيَنَ كَمَا آتَدَتِ ثَمُودُ ﴾ نیوه بزائن و ناگادارن یاخوا دور بن
 له میهره بانی و به زهی خوا بو دانیشتوان مه ده بن وهك نه وهی سه مود دور که و ته وه له
 میهره بانی خوا .

له دووای نه وهی خوی مهن باسی نهو شتانه ی کرد توشی گه لی نوح و هودو سالح
 و لوت و شوعیب برو، باسی فیرعه ون و گه لی فیرعه ون نه کاه نه فهرموی :

وَلَقَدْ

أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا وَسُلْطَانٍ مُّبِينٍ ﴿١٦﴾ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ

وَمَلَأْنَاهُ فَاتَّبَعُوا أَمْرَ فِرْعَوْنَ وَمَا أَمْرُ فِرْعَوْنَ بِرَشِيدٍ ﴿١٧﴾

يَقْدُمُ قَوْمَهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فَأَوْرَدَهُمُ النَّارَ وَبِئْسَ الْوَرْدُ

الْمُرُودُ ﴿١٨﴾ وَأَتَّبَعُوا فِي هَذِهِ لَعْنَةً وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ بِئْسَ

الرِّفْدُ الْمَرْفُودُ ﴿١٩﴾

﴿ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا وَسُلْطَانٍ مُّبِينٍ ﴾ وه به راستی نیمه ره وانه مان کردبو موسا
 به چه ندین کاری پهك خهر و نیشانه رونه کانی نیمه و به ده سه لاتیکی ناشکرای پهك خهر،
 له وانه ته وه رات و داری دهستی و دهستیکی سبی پی نه خوشی و پی دهدرد .

﴿إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَأَهُ فَأَتْبَعُوا أَمْرَ فِرْعَوْنَ﴾ بۆلای فیرعون و پیاوه به پیره کانی، دووایی
 نهو تا قمه په پیره وی کارو کرده وی فیرعونیان کرد و باوهریان نه هیئا. نه گهر فیرعون
 یارمه تیده ری نه بوايه بهو نه ندازه یه بی شهرم نه نه بو بلی: من په روه ردگاری گه وره ی نیوم
 و جگه ی من نیو خوايه تر تان نیه، سروشتی ناده می زاد له مه و به رو نیستاش ههروهك نه وان
 وان. به لآم ناوه کانیان له یهك جوئی نه بنه وه جاری به فیرعون ناوئه بری جاری تر
 به نه مرو دو، له م سهرده مه ی نیمه یشدا به جوړه ناوی تر ناوئه برین وله ستم کردندا وهك
 نهك وان، به وینه ی هاوپه یمانی سهر بازی .

﴿وَمَا أَمْرُ فِرْعَوْنَ بِرَشِيدٍ﴾ وه فهران و کاری فیرعون ژیرانه نیه وله سهر
 پروگرامیکه راست نیه سهرلی شیوانی روت و گومرایی ناشکرایه. موسا به فهرمانی خوا
 بانگی فیرعون و تا قمه که ی نه کرد بۆ لای په رستی خوا له یه که م کاتا دژی موسا
 راوه ستاو به لایه وه گرانو جگه ی نهو په رستی، نهو بیرو بۆچونه ی فیرعون ژیرانه نه بو.
 به لآم هه موو مه به سته که ی فیرعون مانه وه ی گه وره یی خوئی بوو، نه تر سا نه و پله و پایه
 هه یه تی له ناو بیچی، هه موو که سی له پیاوه کانی په پیره وی فیرعونیان نه کرد و نه ویش
 پیشیان که وت بۆ لای گومرایی له جیهاندا .

﴿يَقْدَمُ قَوْمَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَأَوْرَدَهُمُ النَّارَ وَيَنْسَ الْوَرُودُ﴾ فیرعون له پروژی
 هه لسانه وه له گوړدا پیشی تا قمه که ی خوئی نه که وی بۆ لای دۆزه خ ههروهك له جیهاندا
 پیشیان که وت بوو بۆ لای گومرایی. دوا ی تا قمه که ی خوئی خسته نیو ده ریا له جیهاندا،
 پیشیان نه که وی و نه یان خاته نیو ناگری دۆزه خ وه له پروژی دوا ییدا. خراپه نهو جیگه یه
 نه وان نه چنه ناوی. وشه ی (الورد) به مانا گه یشته به ناو، وشه ی (المورود) به مانا
 ناوه، لیږده به کاره ی تراون بۆ ناگر. له جیات ی نه وه ی تینویه تیان بشکیت ی ریخو له یان پارچه
 پارچه نه کاو نه ندانه کانیان نه سوتیت ی .

﴿وَأَتَّبَعُوا فِي هَذِهِ لَعْنَةً وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَنْسَ الرِّفْدُ الْمَرْفُودُ﴾ وه دوا ی نه وان خراوه و به وان
 به خسر او ه ی به شبوون له میهره بانی و به زه یی خوا له م جیهانه و له پروژی دووایدا،

له جهاندا خنکان به ناوی ده ریا و له پاشه روژدا نه خرینه ناو، ناگری دوزه خ. خراپه
کومه کی بهوان و نه وهی بهوان به خشراوه و خراپ به خششیکه بهوان به خشراوه دوی
نه وهی خوی مه زون باسی به سه رهاتی نه ته وه کانی پیشووی کرد له گهل هلو یستیان بو
پیغه مه ره کان، نیستاش به پیغه مه ری به ریتری خوی نه فهرموی: هندی له ونه ته وانه سو ماو
شوینه واریان ماوه ته وه، وهك شاره کانی عاد و سه مود، هندیکیان شوینه واریان نه ماوه
به وینه ی گهل نوح ولوت، خوا نه فهرموی:

ذَٰلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْقُرَىٰ نَقِصُهُ عَلَيْكَ
مِنْهَا قَائِمٌ وَحَصِيدٌ ﴿١٠٠﴾ وَمَا ظَلَمْتَهُمْ وَلَكِنْ ظَلَمُوا
أَنْفُسَهُمْ فَمَا أَغْنَتْ عَنْهُمْ آلِهَتُهُمُ الَّتِي يَدْعُونَ مِنْ دُونِ
اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ لَمَّا جَاءَ أَمْرُ رَبِّكَ وَمَا زَادُهُمْ غَيْرَ تَتَابُعٍ ﴿١٠١﴾
وَكَذَٰلِكَ أَخْذُ رَبِّكَ إِذَا أَخَذَ الْقُرَىٰ وَهِيَ ظَالِمَةٌ إِنَّ أَخْذَهُ
أَلِيمٌ شَدِيدٌ ﴿١٠٢﴾

﴿ ذَٰلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْقُرَىٰ نَقِصُهُ عَلَيْكَ ﴾ نه وهی باسکرا له هه والی گونده کاول به کان
نیمه هه واله کانیان باس نه کین، بو نه وهی تویش بگپریته وه بو گله که ی خوت هه تا بیی
به ناموز گاری بویان و ته می خوار بن .

﴿ مِنْهَا قَائِمٌ وَحَصِيدٌ ﴾ هندی لهو گونده هه یانه ناوه دانسه و شینایی تیدایه هه یانه
کاولن به وینه ی شینایی دره و کراو یانی هه یانه شوینه واریان ماوه و هه یانه شوینه واریان
نه ماوه .

﴿وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلَكِنْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ﴾ وه نیمه بهله ناو بردنی دانیشترانی نهو گوندانه سته مان لهوان نه کردوه، بهلام نهوان خوړیان سته میان له خوړیان کردوه به نه پهرستی خواو به وه لام نه دانه وهی پتغمه مده کانیان .

﴿فَمَا أَغْنَتْ آلِهَتُهُمُ الَّتِي يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَمَّا جَاءَ أَمْرُ رَبِّنَا وَمَا وَاوَدُّهُمْ غَيْرَ ثَلَاثٍ﴾
دوایی خوا کانی نهوتزی نهوان نهیان پهرستن له جگهی خوا سوودی بهوان نه به خشی کاتی هات فرمانی پهروردگاری تو بز سزادانیان و خه شمی خوا لهوان ناگیر پته وهو، خوا کانیان زورنا کدن بز نهوان جگهی له ناو بردن و زیاندان بهوان .

﴿وَكَذَلِكَ أَخْذُ رَبِّكَ إِذَا أَخَذَ الْقُرَىٰ وَهِيَ ظَالِمَةٌ﴾ وه به وینهی نهو سزادانه به: سزادانی پهروردگاری تو کاتی سزای دانیشترانی گونده کان بدات وه کاتی دانیشترانیان سته مان له خوړیان بکهن .

﴿إِنْ أَخَذَهُ آلِيمٌ شَدِيدٌ﴾ به راستی گرتن و سزادانی پهروردگار خواون نازاره و زور سهخته . بهلام دواي ناگادار کردنیان به هزی پتغمه مده کانیانه وه نه گهر په شیمان نه بنه وه .
نهو هره شهیه برده وامه به هزی فرموده ی قورنان و فرموده ی پتغمه مده وه . که واته پیوسته له سهر دانیشترانی روی زهوی چاره وروانی همو جوړه سزایه بکهن نه گهر واز له بی فرمانی خوا نه هین . به تاییدی لهم سهرده مهی نیمه دا گازی کیمیاوی و بونبای نو تو می وجه ندین مینی چیتراو له زه ویدا که بو دانیشتران ناماده کراون .

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّمَنْ خَافَ عَذَابَ الْآخِرَةِ
ذَلِكَ يَوْمٌ تَجْمَعُ لَهُ النَّاسُ وَذَلِكَ يَوْمٌ مَّشْهُودٌ ﴿١٧٣﴾ وَمَا
نُؤَخِّرُهُ إِلَّا لِأَجَلٍ مُّعَدٍّ ﴿١٧٤﴾ يَوْمَ يَأْتِ لَا تَكَلَّمُ نَفْسٌ
إِلَّا بِإِذْنِهِ فَمِنْهُمْ شَقِيٌّ وَسَعِيدٌ ﴿١٧٥﴾ فَأَمَّا الَّذِينَ شَقُوا فَيُفَنِّي

النَّارِ لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ وَشَهِيقٌ ﴿١٠٦﴾ خَالِدِينَ فِيهَا مَا دَامَتِ

السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ إِلَّا مَا شَاءَ رَبُّكَ إِنَّ رَبَّكَ فَعَّالٌ لِّمَا يُرِيدُ

﴿١٠٧﴾ ﴿١٠٧﴾ وَأَمَّا الَّذِينَ سَعِدُوا ففِي الْجَنَّةِ خَالِدِينَ فِيهَا مَا دَامَتِ

السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ إِلَّا مَا شَاءَ رَبُّكَ عَطَاءٌ غَيْرُ مَجْذُورٍ ﴿١٠٨﴾

فَلَا تَكُ فِي مِرْيَةٍ مِّمَّا يَعْبُدُ هَؤُلَاءِ مَا يَعْبُدُونَ إِلَّا كَمَا يَعْبُدُ

آبَاءَهُمْ مِنْ قَبْلُ وَإِنَّا لَمُوفُونَ نَصِيبُهُمْ غَيْرُ مَنْقُوصٍ ﴿١٠٩﴾

﴿إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّمَنْ خَافَ عَذَابَ الْآخِرَةِ﴾ بهراستی له باسکردنی نهو هه وال و بهسه رهاتهی گهلانی رابووردودا ههیه. بهلگهی رۆن بۆ کهسی له سزای پاشه رۆژ بترسی، بهند و ترس هه ر باوه داران سودی لی وه رنه گرن.

پرسیار/ بهراستی تۆفان و بومه له رزه و کاره ساتی تر که پهیدا نه بن کاریکی سروشتیه له وانیه له مهو بهر و وله مهو دواش پهیدا بن و تاوانبار و بی تاوان و باوه داران وهک له یهک له ناو نه بن، په یوه ندیان به خراپه کردنه وه نه. کهواته پیغمه مه ران دهوریان نه ؟.

وه لام/ بهراستی پیغمه مه ران پیشه کی گه له کانی خوین ته ترسان به په یه دابوونی نهو شتانه بۆ سزادانیان، هه ره له و کاته یشدا جوژی سزاکه و هاتیشی بۆ دیاری کردوون بهر له په یه دابوونیان له دووایدا هه ره به وشیره یه پیغمه مه ره کان فه رموبویان نهو رپوداوه پهیدا نهو به بی پاش و پیش. کهواته فه رموده ی پیغمه مه ران به سروش بوه.

﴿ذَلِكَ يَوْمٌ مَّجْمُوعٌ لَّهُ النَّاسُ وَذَلِكَ يَوْمٌ مَّشْهُودٌ﴾ نهو رۆژه ی دواپی رۆژیکه کۆنه کریتته وه بۆ نهو رۆژه هه موو ناده میزاد، بۆ نهو ی پرسیار بکری له هه موویان له سه ره

نهوشتانه ی پیشیان خستوه بۆ خوځیان له چاکه له خراپه. وهنهو رۆژه رۆژیکه ههموو دانیشتوانه کانی ناسمانه کان و زهوی تیدا نهیبری و ناماده نه کرین.

﴿وَمَأْوِیْهِ لَا لِأَجْلِ مَعْدُودٍ﴾ وهنیمه نهو رۆژه مان دوا نه خستوه مه گهر بۆ ماوهیه کی دیاریکراو له لایهن خوا ی مه زنه وه، بۆ ههموشتی لای خوا ماوهیه کی ههیه کۆتایی بۆ دی بهی پاش و پیش نهو ماوهیه کۆتایی بۆ هاتی جیهان و ههمو بونه وهرانهو کهس به ماوهی نهو رۆژه نازانی جگهی خوا.

﴿يَوْمَ لَا تَكَلُمُ نَفْسٌ إِلَّا بِإِذْنِهِ﴾ کاتی نهو رۆژه هات هیچ کهسی گفغوگۆ ناکا مه گهر به دهستوری خوا، که واته دهستور نه درێ، بهو کهسه خوا یهوی له ههندی جیگه دا بۆ نهوی بهرگری بکا له خوی له بهردهم دادگایه کی دادپهروهردا یا بۆ کهسی تر پاریته وه بۆ کهسی خواد ناره زووی ههیی.

﴿فَمِنْهُمْ شَقِيٌّ وَسَعِيدٌ﴾ دوا ی دانیشتوان له وجیگهیه وهستانه دا نه بن به دووبهش: ههندیکیان به دهبهخت و بیچاره سزایان نه درێ، ههندی تریان نوسراوه بۆیان بهختیاری و نهخرینه به ههشته وه. بهی گومان به دهبهختی و بهختیاری به هوی کردهوی خوځانه وهیه.

﴿فَأَمَّا الَّذِينَ شَقُوا فَفِي النَّارِ لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ وَشَهِيقٌ﴾ دوا یی کهسایکی نهو تو به دهبهخت بوون له نیو ناگردان بۆ نهو کهسانه ههیه له نیو ناگری دۆزه خدا هاتوچوی هه ناسه له نیو سیکیان ههتا بهرز نه بیته وه په راسوه کانیان، وه بۆیشیان ههیه گهرانه وهی هه ناسه یان بۆ سنگیان، ههندی له زانیان نه لێن: شهیق هه ناسه ی سهخته زهفیر هه ناسه ی سوکه، زوحاک و موقاتیل نه لێن: زهفیر دهنگی کۆدریژه له سه رتاوه شهیق دهنگی گری دريژه له کۆتاییدا کاتی نهی گیرپهته وه بۆ لای سنگی. نه بو العالیه نه لی: زهفیر دهنگی قورگه، شهیق له نیو زکدایه.

﴿خَالِدِينَ فِيهَا مَا دَامَتِ السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ﴾ بهردهوامن له نیو ناگری دۆزه خدا به بهردهوامی ناسمانه کانی و زهوی دۆزه خ. بیگومان دانیشتوانی دۆزه خ و به ههشت ناسمان وزهویان ههیه نهوی له سه ره وهیه ناسمانه و نهوی له خواره وهیه زهویه.

ههركهسى خرايه نيو ناگر دوزهخه وه بههوى ههركه ناهيكه وه بى تواناي دهرچوونى
نيه نه بههوى خويه وه وه نه بههوى پارانه وه بههوى كهسى تره. كهواته بهرده وامه له ناو، ناگر دا.
بهلام كاتى خوا ناره زووى كرد نهى هيتته دهر وه و بهرده وام نايى له نيو ناگر دا، وه
خوا نه فهرموى :

﴿إِلَّا مَاشَاءَ رَبُّكَ فَعَلْتُ لَمَّا يُرِيدُ﴾ مه گهر شتى خواى پهروه دگارى تو ناره زووى
كردبى له دهرهينانى كه سيك له ناو، ناگر دا كه به گوناوى زوره وه مردوه بهلام
باوه پردار بوه. بهراستى پهروه دگارى تو شتى بيهوى نه يكاو همو شتى له نه نجامدا
نه گهر پته وه بولاي ويستى خوا له دهرچونى ههركهسى ناره زووى هه بى له نيو ناگدا
به مانه وهى ههركهسى ناره زووى هه بى .

﴿وَأَمَّا الَّذِينَ سَعَدُوا فَفِي الْجَنَّةِ خَالِدِينَ فِيهَا مَا دَامَتِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضُ إِلَّا مَاشَاءَ
رَبُّكَ عَطَاءٌ غَيْرَ مَجْذُوذٍ﴾ وه كه سانتيكى نهو تو به ختياريان دراوه تى له نيو بهه شتان
بهرده وامن له نيو نهو دا به نه ندازهى بهرده وامى ناسمانه كان و زهوى، مه گهر شتى خواى
پهروه دگار ناره زووى كردبى، نه به خشرى بهوان شتى نابريته وهو كوتايى پى نايه، نهو
كه سانه يش برتين له پتغه مه ران وراست گزيان وشه هيدان و پياو چاكان.

پرسيار / كهسى چوه بهه شت نايه ته دهر وه كهواته مه بهست له ناره زو كردنى خوا چ
شتيكه ؟

وهلام / مه بهست نه وه به خوا دهر يان نه كا بولاي چا كه به وينهى نهو پاداشته باچا كتر
لهويدان، ناماره يشه بولاي تواناي خوا، ههر شتى دزى كردارى خوا نه بى پرسيارى
لى ناكرى وخوا همو شتى نه كا باوه كولاي نيمه به گويړهى سروشت نه بى، ناگر شت
نه سوتيتى بهلام كه خوا فهرموى سارد بهروه سارد نه بى .

﴿فَلَا تَكُ فِي مِرْيَةٍ مِمَّا يَعْبُدُونَ إِلَّا كَمَا يَعْبُدُ آبَاءَهُمْ مِنْ قَبْلُ﴾ دوايى له گوماندا
مه به له شتيك نهو تا قمه نه پهرستن، نهو تا قمانه نهو شتانه ناپه رستن مه گهر به و جوړهى له مه و بهر
باو باپيرانيان نه يان نه پهرستن لهو كاته دا به ناره وايى و به پوچى، نهو جوړه رهو شتانه تازه نيه، نهو
تا قمه ي ئيستا لاسايى پيشوه كانيان نه كه نه وه، ههروا به وه ههر وائيه بى

بی‌ناوهران له‌ناو نه‌چن و باوهرداران رزگاریان نه‌بی. رسته‌ی (فَلَا تُكُ فِي مَرِيَةٍ)
 هه‌رچه‌نده روی بی‌کراوه بۆلای پیغمه‌هر ﴿ ۱۱۰ ﴾ به‌لام له‌ناوهر و کدا هه‌رگه‌له‌که‌ی
 نه‌گریته‌وه، چونکه پیغمه‌هر هه‌رگیز ناکه‌وینه گومانه‌وه .

﴿ وَإِنَّا لَمُوقُوهُمْ نَصِيْبُهُمْ غَيْرُ مَنقُوصٍ ﴾ وه‌به‌راستی ئیمه به‌ته‌واوی نه‌ده‌ین به‌ویت
 په‌رستانه له‌گه‌ل نه‌وه‌یشدا بی‌فه‌رمانی ئیمه نه‌که‌ن به‌شی خویان له‌و رۆزیه بۆیان
 دیاری کراوه بی‌ته‌وه‌ی هیچ شتیکی لی که‌م بکریه‌وه، پاداشتی چاکه‌ی جیهان یان
 نه‌دریته‌وه به‌ته‌ندروستی و هه‌رزانی و خیرانی زۆرو پله‌وپایه . له‌رۆزی دوایشدا به‌شی
 خویان وه‌رنه‌گرن له‌سزا به‌ته‌واوی .

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَاخْتَلَفَ فِيهِ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ
 سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ وَإِنَّهُمْ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مُرِيبٍ
 ﴿ ۱۱۰ ﴾ وَإِنَّ كَلَامًا لَّيُؤْفِقُ بَيْنَهُمْ رَبُّكَ أَعْمَلَهُمْ إِنَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ
 خَبِيرٌ ﴿ ۱۱۱ ﴾ فَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ وَمَنْ تَابَ مَعَكَ وَلَا تَطْغَوْا
 إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿ ۱۱۲ ﴾ وَلَا تَرْكَنُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا
 فَتَمَسَّكُمْ النَّارُ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ أَوْلِيَاءَ ثُمَّ
 لَا تُنصَرُونَ ﴿ ۱۱۳ ﴾ وَأَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفِي النَّهَارِ وَزُلْفًا مِنْ
 اللَّيْلِ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبُنَ السَّيِّئَاتِ ذَلِكَ ذِكْرَى لِلذَّاكِرِينَ
 ﴿ ۱۱۴ ﴾ وَأَصْبِرْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ﴿ ۱۱۵ ﴾

﴿ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَأَخْتَلَفَ فِيهِ ﴾ وه بهراستی نیمه به خشیومانه به موسا نامهیه که تهوراته، دواپی ناکوکی له و نامهیه دا پهیدا بو، هندی کهس باوهریان پی هیئاو و تاقمی تریان پی باوهر بوون. بیگومان هه مو نه تهویه له کون وه له تازه دا پیک نه هاتون له سهر فهرموده ی پیغه هره کانیا و ناموزگاری کهره کانیا به نیازی پاکیا نه وه. نه وه بو به نویسرائیلی پیغه مه ره کانی خو یانیا کوش، بگره نه وانه یشیا باوهریان به موسا هیئاو دووای موسا ته وراتیا سوتان و جوړه ها خراپه یان زیندو کرده وه. که واته جیی سهر سورمان نیه که تاقمی باوهر به تو بهین و تاقمی تر له خزمه کان و نه ته وه که ت باوهر ت پی ته هین.

﴿ وَلَوْ لَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ ﴾ وه نه گهر فهرموده و فهرمانی خوی پهر و ردگاری تو پیش نه که و تابه بو دوواخستی سزادانی نه و که سانه نازاوه یان پهیدا کرد له و نامهیه دا بهراستی فهرمان نه درا له نیوانیا به نارنده خواره وه ی سزا بو سهریا و چاک و خراپیا له یه که جوی نه کرایه وه. به لام کاری شایسته ی خوا وله وه دایه بنه برنه بن به نار دنی سزا بو سهریا.

﴿ وَإِنَّهُمْ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مَرْتَبٍ ﴾ وه بهراستی دانیشترانی مه که که له گومان دان لهراستی قورن و هاته خواره وه ی قورن بو سهر تو به گومانیکی ناشکراو زور به هیز. بهراستی خوی مه زن هه تا روژی دواپی سزادانی که سیکی دوواخسته باوهری به تهورات نه هیئاو له تاقمه که ی خوی و دووایشی خسته بو که سی باوهری به قورن نه هیئاو له گه ل مه حه مه د، وه که خوا نه فهرموی:

﴿ وَإِنْ كَلَّا لَمَا يُؤْفَقِيهِمْ رَبُّكَ أَعْمَالَهُمْ إِنَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴾ وه بهراستی هه مو که سی له باوهر داران و له بی باوهران سویند به خوی پهر و ردگاری تو به ته وای نه یانداتی پاداشتی کرده وه کانیا. بهراستی پهر و ردگاری تو ناگاداری شتی که نه و ان نه یکن له چاک وله خراپ وله پاداشت وله سزا.

﴿فَأَسْتَقِيمْ كَمَا أَمَرْتُ وَمَنْ تَابَ مَعَكَ﴾ دووایی تو راوهسته لهسەر ئایینی خۆت و کارکردن بهو ئایینهو بانگ کردن بۆلای نه وئایینه بهو جوړهی فهрман بهتو دراوهو، با لهسەر نهو ئایینه راوهستی کەسی پهشیمان بۆتهوه لهبی باوهری وگهراوهتهوه بۆلای خوا بهنیازی پاکهوه بهو جوړهی فهرمانی بی دراوه .

﴿وَلَا تَطْفُوا إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ﴾ وهئیهو دهرمهچن لهوشتهی بۆتان دیاری کراوهو بی فهرمانی من مه کهن. بهراستی پهروه دگاری تو نه بی شتی ئیهو نه یکهن. کهواته ئیهو لهخوا برسن و بی فهرمانی خوا مه کهن .

﴿وَلَا تَرْكُنُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَيَمَسَّكُمُ النَّارُ﴾ وهئیهو مه یلتان نه بی بۆلای کهسانیکی نهو تو سته میان لهخویان کردوه، بههیچ جوړی خوشتان نهوین یه دل به گۆیره ی توانا بی دهنگ مه بن له کردهوی خرایان، دوایی تووشی ئیهو نه بی ناگری دۆزه خ بهو بۆنهوه .

﴿وَمَالَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ أَوْلِيَاءٍ ثُمَّ لَا تُنصِرُونَ﴾ وهنیه بۆ ئیهو لهجگهی خوا هیچ دۆستیک له بته کان وجگهی بته کان بتانپاریزن له سزای خوا، له پاشا ئیهو یاریده تان نادری، نه گهر ئیهو بهرده و امبن له خوشه ویستی سته مکاران .

بۆ زانین: زانایان نه لئین: جهنگ کردن پیوسته له پتی خوادا و بۆ بلاو کردنه وهی ئایینی ئیسلام و بهرگری له ئیسلام و له نیشتمانی موسلمانان و بهرگری له خۆت و له دارایی و له ناموس. به لکو بهرگری له وانه پیوسته ئیتر په یوه ندیان به خۆته وه ه بی یابه جگهی خۆته وه. خاوهنی تهفسیری (نه لجه واهیری) نه لی: هه رکاتی دوزمن له بی باوه ران په لاماری موسلمانانانداو ترسی نه وه نه کرا شکوی ئیسلام نه مینی، یا نه یان ویست شاره کانی ئیسلام داگیر بکهن و دیلیان بکهن و بیانکهن به بنده و داراییان داگیر بکهن، نه و کاته پیوسته بهرگری له سهر پیاوانی سه ره به ست و به نده و ساغ و نه خوش و کویر و شهل و جگهی نه وانیش نه گهر پیوست بوو، مه رج نیه حازر بوونی پیشه وانی موسلمانان و ده ستوردانی، به تاییه تی پیوست نیه له سهر نه و که سانه ی ده ست دریزی نه کریته سه ریان. به لکو پیوسته هه موو موسلمانان راپه رن بۆنه و بهرگریه نه گهر

ناگاداری ئەو دەست درێژیه بون و نه زانن ئەتوانن بهرگری بکهن له خۆیان، ههركهسی له وانهوه نزیکی ئەو بهرگرییه پێویسته له سهریان، ههمو ئادهمیزاد بی بهرگری کردن له خۆی پێویسته باگومانی وانه بی رزگاری نابی، چونکه ئەو که سانه نیشانهن بۆ له ناوچوون به هه موو جوژی. به لām بهرگری ناموس و دارایی خۆی کاتی پێویسته بزانی خۆی و ناموس و دارایی بهیه که وه له ناوئه چن، ههروه ها پێویسته بهرگری له مانه وهی ژیا نی جگهی خۆی و دارایی و ناموسی ئە گهر ئە یزانی خۆی له ناوئه چی.

زانایان ئەلین: پێویسته رزگارکردنی خنکاو کوژانه وهی ئاگری بهربوه ته دارایی جگهی خۆی، ههروه ها پێویسته له سه ر نوێژ که ر نوێژه که ی بری بۆ لابر دنی زیان له که سیکی بی تاوان و له داراییه پێویستی پراستی ئیتر هی خۆتبی یا جگهی خۆت، وه هه ر که سی منالکی چاو بی که وت له چۆ لاییدا و نه ی ئە توانی خۆی به خێو بکا پێویسته له سه ری هه لی بگری و بیپاریزی، بۆ پراستی کارکی گرن گ پێویسته یارمه تی برای خۆت به دی.

﴿وَأَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفِي النَّهَارِ وَزُلْفًا مِنَ اللَّيْلِ﴾ وه تو له هه ردوو لای رۆژدا نوێژه کان به جی به نه، لای یه که میان به یانیه، لای دووه میان عه سه ره، وه به جی به نه نوێژه کان له کاته کانی شه ویشدا که نوێژی مه غریب و عیشایان تیدا ئە کری، درێژه ی با سه که یان له نامه ی تایه تی خۆیا نا هیه.

﴿إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ﴾ به راستی چاکه کان تو له ی خرا به کان لائ ه با. خوا ی مه زن رونی نه کرده ته وه ئەو چاکانه و ئەو خراپانه کامانه ؟ هه ندی له زانایان ئەلین: ئەو چاکانه بریتین له پینج نوێژه کانو خرا به کان بریتین له گونا هه بچو که کان، هه ندی تریان ئە لی: چاکه کان بریتیت له هه مو کرده وه یه کی چاک. ئە وه ی شایانی با سی گونا هه بچو که کان به نوێژ وه کرده وه ی چاک لائ ه چن. به لām گونا هه گه و ره کان ه یچ شتی لایان نابا جگهی په شیمان بونه وه له و گونا هانه. به م مه رجان ه: وازه یان له گونا ه به ته واوی. په شیمان بونه وه له سه ر کردنی گونا ه. نیازی ته واوی و لابی له مه ودوا نه گه رپته وه بۆ لای کردنی گونا ه. ئەو کاته په شیمان بونه وه ی لی وه رئه گیری ئە گهر خوا ئاره زووی کردی.

﴿ ذٰلِكَ ذِكْرٰی لِلَّذِیْنَ ﴾ فرمانداران بهراوهستان و به کردنی نویژ و قدهغه کردنی
خوشه ویستی سته مکاران بیر خسته وه و ناموزگاری کردنه بۆ نه و که سانه ناموزگاری
وه رنه گرن و بیر له توانای خوا نه که نه وه .

بۆ زانین: ستم کردن سی جوړه :

۱- ستمی و اهدهیه لی خوشبوونی بۆ نیه له لایهن خواوه که بریتیه له هاوبه شدنان بۆ خوا.

۲- ستممی مرؤف له خوئی به کردنی گوناھی بچووک یاگه ووره گوناهاه بچووکه کان کردهوی چاک لایان. گوناهاه گه ووره کان هه والهی ویستی خوایه بۆ لی خوشبون یاسزدانی خواهنه کانیان .

۳- ستمکردن لهجگه‌ی خوت نهو ستمه لی‌پوردنی بۆ نیه وتۆله‌ی لی‌نه‌سنری نه‌گهر ستم لی‌کراو واز له‌مافی خۆی نه‌هینی.

﴿وَأَصْبِرْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ﴾ وەتۆ ئارام بگره له سهر به جی هێنانی
 فهرمانه کانی خوا دوور که و تنه وه له قه ده غه کراوه کان و خۆ تیان بۆ ماندو بکه، دوایی
 به راستی خوا له ناو نادا پاداشتی چاکه که ران به هه مو جوړی به و مهر جی له بهر سودی
 نایین بویی، ئه بی بزاین ئه و که سانه له سهر ڕیگهی راستن توشی ده ردی سه ری زۆر نه بن
 له سهر راستی له لایه ن سه مکارانه وه، بۆیه خوای مه زن فهرمانی داوه به ئارام گرتن له سهر
 به جی هێنانی فهرمانی خوا، ئارام گرتن گه وه ره ترین په رستنی خوا به .

دوای نه‌وهی خوای مه‌زن باسی نه‌و شتانه‌ی کرد تووشی گه‌لی نوح و عادو سه‌مود و جگه‌ی نه‌وان بو له‌سزادان و له‌تاو‌بردنیان به‌هوی خراپه‌کردنیان له‌زه‌ویدا باسی نه‌و‌هیشمان بۆ نه‌کا نه‌و گه‌لانه‌ زۆربه‌یان خاوه‌نی سته‌م و تاوان بوون و که‌میکیان چاک بوون ورزگاریان بوه. نه‌وه‌یه خوا نه‌فه‌رموی:

فَلَوْلَا

كَانَ مِنَ الْقُرُونِ مِنْ قَبْلِكُمْ أُولُوا بَقِيَّةً يَنْهَوْنَ عَنِ الْفَسَادِ

فِي الْأَرْضِ إِلَّا قَلِيلًا مِّمَّنْ أَنْجَيْنَا مِنْهُمْ ۖ وَاتَّبَعَ الَّذِينَ
 ظَلَمُوا مَا أُتْرِفُوا فِيهِ وَكَانُوا مُجْرِمِينَ ﴿١١٦﴾ وَمَا كَانَ
 رَبُّكَ لِيُهْلِكَ الْقُرَىٰ بِظُلْمٍ وَأَهْلُهَا مُصْلِحُونَ ﴿١١٧﴾
 وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَجَعَلَ النَّاسَ أُمَّةً وَاحِدَةً ۚ وَلَا يَزَالُ النَّاسُ مُخْتَلِفِينَ
 ۚ ﴿١١٨﴾ إِلَّا مَنْ رَحِمَ رَبُّكَ ۚ وَلِذَلِكَ خَلَقَهُمْ وَتَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ
 لَا مَلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ﴿١١٩﴾

﴿فَلَوْلَا كَانَ مِنَ الْقُرُونِ مِنْ قَبْلِكُمْ أُولُو بَقِيَّةٍ يَنْهَوْنَ عَنِ الْفَسَادِ فِي الْأَرْضِ﴾ دواىى بو
 پيدا نه بوو له دانىشتوانى چاخه كان كه نيمه له ناومان بردون هه واله كانيانان بو نيوه
 گيرايه وه له پيش نه وهى نه ته وهى موحه مه ده وه بوون به چهند كه سى خوا وهنى نه قل و
 فرمانبردارى و چا كه بن هه لسانايه به قه ده غه كردنى خراپه له نيو زه ويدا. يانى نه بو له نيو
 نه واندا كه سى ريگه بگرئ له خراپه له نيو زه ويدا بوئه له ناومان بردن، سامانداره كانيان و
 خاوهن پله كانيان سته ميان نه كرد له دانىشتوان و نه وانى تريان بى دهنگ دائه نيشتن، به و
 بونه وه هه ردو ولايان بون به جيگه ي خه شى خوا.

﴿إِلَّا قَلِيلًا مِّمَّنْ أَنْجَيْنَاهُمْ﴾ مه گهر كه ميك له دانىشتوانى نه و چاخانه له وانه نيمه
 رزگارمان كردوه و بيا وه ريان هينا بو به ووشه ي راست و فرمانيان نه دا به چا كه ريگه يان
 نه گرت له خراپه وهك پيغه مه ران و پياوچكان وژماره يان كه م بون نه و كه سانه نه چونه ژير
 فرمانيان.. ووشه ي (قرن) به دانىشتوانى هه موو كاتى دائه نرى و زورتر بو سه د سال
 به كار نه هيتري.

﴿ وَاتَّبَعَ الَّذِينَ ظَلَمُوا مَا أُتْرِفُوا فِيهِ وَكَانُوا مُجْرِمِينَ ﴾ وه که سانیکی نهوتو سته میان کردبو له خوین به بی باوه ری و به بی فرمانی خوا دووای شتی که وتبون رایان نه بوارد له نیویدا له ناره زوواتی خوین و گرنگیان نه دا به پهیدا کردنی و وازیان له چاکه هینابوو سه ری لی شیواوو، نهو که سانه تاوانباربن، یانی پیواچاکان ریگهیان له پیواخرایان نه گرت هه تا خراپه بلاونه که نه وه، به لآم نهو که سانه زه بونی رابوواردن و خوشی بون به رده و امبون له سهر خراپه بلاو کردنه وه هدر له به رنه وهی سامانداربون .

﴿ وَمَا كَانَ رُبُّكَ لِيُهْلِكَ الْقُرَىٰ يُظْلِمُ وَأَهْلِهَا مَصْلِحُونَ ﴾ وه پهروه ردگاری تو نایه وی له ناو بیا دانیش توانی گونده کان به هوی سته م کردن و لادانیان له سنوری خوا، له کاتیکا له دانیش توانی نهو گونده هه بن پیواچاکان و چاکه خوازن رله گهل یه کتری و کرده وه بیان راست و دروستی و نه خه نه سهر بی باوه ری و خراپه کردنیان له یه کتری نیر بایی باوه ریش بن. یانی به ته نها بی باوه ری خوا دانیش توان بنه بر ناکا هه تا جگه له بی باوه ری ده ست نه کهن به سته م کردن له یه کتری، له کاتی سته میانا خوا له ناویان نه با، بویه بیژراوه ناسایش و ناشتی و سامان پایه دار نه بی له گهل بی باوه رییدا و به رده م نابن له گهل سته م کردن له هاو نیشتمانان. له خزمه ت خوادا چاکه کهر و خراپه کهر وهك یهك ته ماشا ناکرین. خوا سزایان نادا نه گدر سوپاسی خوا بکهین له سهر چاکه ی خوا.

﴿ وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَجَعَلَ النَّاسَ أُمَّةً وَاحِدَةً ﴾ وه نه گدر پهروه ردگاری تو ناره زووی بکردایه هه مو ناده میزادی نه گیرا به یهك نه ته وه وه له سهر یهك نایینی راست نه بون و ریگهی چاك و خرابی بو دیاری نه کردن. به لآم کاری شایسته ی خوا وای پیویست کرده له یهك جوئی بن به گویره ی سروشت هه یانی باوه ردار و بی باوه ر، هه یانی زاناو هه یانی نه زان، هه یانی هه ژارو ساماندار. هه یانی باوه ردار و بی باوه ر، هه یانی شاری ولادی، وهك خوا نه فه رموی :

﴿ وَلَا يَزَالُ الَّذِينَ مُخْتَلِفِينَ إِلَّا مَن رَّحِمَ رَبُّكَ ﴾ وه ناده میزاد لاناچن جیاوازنه بن و له سهر نایینی جیاوازنه بن: هه ندیکیان له سهر راستی نه بن و هه ندیکیان له سهر کاری پوچ

ونزیکه دووکهسیان وهك یهك نهبن ، بهوشیویه بهردهوام نهبن مه گهر کهسی
پهروهرداری تو میهره بانی له گله کردبی بههوی گه ورهیی خویه وهو پاراستیتی
له ناکوکی و جیاوازی بنچینهی ناین و پیک هاتین له سهر ناینی راستی .

به کورتی خوی مهزن بهیچ جوړی زوړناکا له نادمیزاد له سهر باوه رهیئان . نه گهر
خوی گه وره نهو ئاره زویه بکا نه بی نادمیزاد له سروشتی خوی بشوړیته وه بهوینهی ئازال
وجانه وهرانی تریان پی بکا و بهرپرسیار نه بن یو هیچ شتی . به لام خوی مهزن ئاره زووی
وایه نادمیزاد جوړی بکاته وه له ئازال و بونه وهرانی تر وپله و پایه ی وایان بداتی له وپله و
پایه بهرتر نه بی و به وپله یه ناگه ن به بی کوشش و سهر بهستی ههر له بهرته وهیشه
سهر بهستی به خشیوه به نادمیزاد و کردونی به خاوه نی ئه قل هتا پاداشتی ههر شتی خویان
هه لی بزیرن بیانداتی و مرو قایه تی خویان بجه نه کار . نه وهی باسمان کرد وه لامی
نه وکه سانه یه نه لی: یوچی خوا ئاره زوو ناکا و خوژگایه ئاره زوی بکر دایه هتا هه مو
به نده کانی خوی رزگار بکر دایه له جهنگ و رق و کینه و ره گه زپه رستی و بی باوه ری و
سته م کردن .

﴿وَكَذَلِكَ خَلَقَهُمْ﴾ وهه ر یو نهو جیاوازیه نادمیزاد له سهرینی پهروهرداری تو
دروستی کردوون . هه ندیکیان به زاناو هه ندی تریان به نه زان ، هه ندیکیان به باوه ردارو
هه ندیکیان به بی باوه ر . به لام نه وشتانه ی له توانای خوینایه و یو خوینایان هه لبارد نه بیته
حجه ی پاداشت و توله . هه ندی له زانایان مانای نه ورسته یان بهم جوړه کرده وه
پهروهرداری تو نادمیزادی دروست کرده یو نهو میهره بانی و به زویه له گه ل کردوون
هتا نه وایش میهره بانی له گه ل یه کتری بکه ن . بیگومان میهره بانی و به زویه خوا
هه موشتی نه گرته وه هتا دوی ناینی راست بکه ون و به ورپاستیه هه لسن .

﴿وَكَمُتْ كَلِمَةً رَبِّكَ لِأَمْلِئْنَ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَنَاسٍ أَجْمَعِينَ﴾ وهه رموده ی
پهروهرداری تو کوتای پته اتوه که به راستی من دوزه خ پرته کهم له جنو که و ناده میزاد
به گشتی ، چونکه نه زام زوړیان باوه ریان نه هیئاوه .

وَكَلَّا تَقْصُ

عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ الرُّسُلِ مَا نَشِئْتُ بِهِ فُؤَادَكَ وَجَاءَكَ فِي هَذِهِ
الْحَقُّ وَمَوْعِظَةٌ وَذِكْرٌ لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿١٤٥﴾ وَقُلْ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ
اعْمَلُوا عَلَى مَكَانَتِكُمْ إِنَّا عَمِلُونَ ﴿١٤٦﴾ وَانظُرُوا إِنَّا مُنظِرُونَ
﴿١٤٧﴾ وَلِلَّهِ غَيْبُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِلَيْهِ يُرْجَعُ الْأَمْرُ كُلُّهُ
فَاعْبُدْهُ وَتَوَكَّلْ عَلَيْهِ وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿١٤٨﴾

﴿ وَكَلَّا تَقْصُ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ الرُّسُلِ ﴾ و هئیمه همو هه والیکمان لهه والی

بیغه مه ران نه خوئینه وه به سهر تودا و بۆت رون نه کهینه وه.

﴿ مَا نَشِئْتُ بِهِ فُؤَادَكَ ﴾ شتی رابگرین و دلی توی بی به هیز بکهین به وشته، هه تا دلی تو

نه که ویتته جم و جۆل و بهو شادمان بی و نازارت نه میتی و بتوانی په یامی ئیمه بگهینه
به ناده میزاد.

نه وهی شایانی باسی میژوو نووسانی یتشوو گرنگیان داوه به باسی روداوی رامیاری
به ته نهها. نه وانهی ئیستا گرنگی نه دهن به باسی نابووری و زانیاری و هونه ری و جگهی
نه وانش بۆ زانییان. به لام قورنانی پیروژ گرنگی داوه بهو روداوانه بۆ نه وهی دانیش توانی
بی نامۆزگاری بکاو نه وانش ته می خوار بن وریگهی بۆ بدۆزنه وه وهك خوای گه وره
نه فهرموی :

﴿ وَجَاءَكَ فِي هَذِهِ الْحَقُّ وَمَوْعِظَةٌ وَذِكْرٌ لِلْمُؤْمِنِينَ ﴾ وههاتوه بۆلای تو له نیتو نهو

هه والانه دا نه وهی راست بی و نامۆزگاری کردن و یاد کردنه وهیه بۆ باوه رداران .

ته فسیری ز مناکوی

﴿وَقُلْ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ أَعْمَلُوا عَلَىٰ مَكَائِكُمْ إِنَّا عَامِلُونَ﴾ و هتو بلی به که سانیکی نه و تو باور ناهین له دانیشتوانی مه که و جگه ی مه که: ئیوه کار بکن له سهر ئه و شیوه یه و نه و ریگه یه ئیوه له سهرین له بی باوهری و نازاردانی من و هاوړپکام. بهراستی من کار نه کم و ناوهم له سهر گه یاندنی په یامی خوا به کرده و ی ئیوه ناخه له تیم.

﴿وَأَنْتَظِرُوا وَأَنَا مُنتَظِرُونَ﴾ و ه ئیوه چاوهر وان بکن بو گورانی نه و کاته ی شهیتان به لیتی پی داوون که نیمه بنه بر نه بین. بهراستی نیمه چاوهر وان نه که ین بو هاتنه خواره و ی سزا بو سهرتان، هردو و لامان چاوهر وانی به سهر هاتی خو مان نه که ین. به یاریده ی خوا نیمه به ره و به ههشت نه روین و ئیوه یش بولای دوزه خ و سزادانتان.

﴿وَلِلَّهِ غَيْبُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِلَيْهِ يُرْجَعُ الْأَمْرُ كُلُّهُ﴾ و ه بو خوا یه به ته نها شاره و ی ناسمانه کان وزه و ی و خرا نه یانزانی و نیمه نایانزاین، خوا نه زانی به و شتانه له واندان له مه و بهر و له مه و پاش و بولای خوا نه گیر رینه و ه کاره کانی هردو و جیهان، هیچ شتی توانای نه و ه نیه له دهستی خوا دهر بچی.

﴿فَاعْبُدْهُ وَتَوَكَّلْ عَلَيْهِ وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ﴾ دوا ی تو خوا بهرسته که جیگه ی گه رانه و ی هه مو شتی که تو هه رپشت به خوا بهه سته و هه موو کاری هه و الیه ی نه و بکه هه رخوا بهه بو هه موشتی، پهروه ردگاری تو بی ناگانیه له شتی ئیوه نه یکه. که واته توله نه سینتی له خراب کاران و پاداشتی چا که که ران نه داته و ه، هه ردو و لایان به گویره ی کرده و ی خو یان، دوا بی هاوار بو نه و که سانه بی تاگان و ته می خوار نابن و کاتی خو یان به فیر و نه دهن، له خوا دا وانه که ین بمان پاریزی له خه فته و په شیمان بونه و ه بکا به به شمان.

خوا یه له گونا می خو م و باوک و دایکم خوشی و روژوی مانگی په مه زانم

لی و هه برگری و یاریده م بده ی له سهر و هه گر تنی نایینی نیسلام و

هاوړ پی دلسوزم فاعه ی خیرانم رزگار بکه ی له نه خوشی.

(۶) مانگی په مه زان سالی ۱۴۲۰ به رانه ر ۱۴/۱۲/۱۹۹۹ زاینی.

ته فسیری زمان کو بی

﴿سوره تی یوسف﴾

نهو سوره ته له مه که هاتو ته خواره وه. ژماره ی نایه ته کانی (۱۱۱) نایه تن. هندی له زانایان نه لپن: جگه له نایه تی (۱-۲-۳-۱۱) له مه دینه هاتو ته خواره وه. دوا ی نهو ی خوا ی مه زن کژتای به سوره تی هو د هیتا به باسی پیغه مه ران. له م سوره ته شدا باسی هه وال و به سه رهاتی یوسف و برا کانی نه کا به شیرین ترین هه وال و نه فخر موی:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الرَّتِلَكَ ءَايَتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ ﴿١﴾ إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ قُرْءَانًا عَرَبِيًّا
لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٢﴾ نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ أَحْسَنَ الْقَصَصِ
بِمَا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ هَذَا الْقُرْءَانَ وَإِنْ كُنْتَ مِنْ قَبْلِهِ
لَمِنَ الْغَافِلِينَ ﴿٣﴾

(بسم الله الرحمن الرحيم)

به ناوی خوا ی گه وره و میهره بان

﴿الرا﴾ مانای نهو پیتانه له سوره ته پشوه کاند و هک سوره تی نه لپه قه ره و سوره ته کانی تر باسیان کرا وه.

﴿تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ﴾ نهو نایه تانه ی پیک هاتوون لهو پیتانه و په ک خه ری نهو که سانه ن دزی تۆن، نایه ته کانی نامه یه کن مانایه کی رو نیان هه یه و مانا کانیان لای عه ره به کان ناشکرایه و په کیان نه خا و ناتوانن وینه ی دابین و که چی لهو پیتانه دروستبوون هۆنرا وه و په خشانی خو یانیان پی دانه نین، نهو نامه یه ش بریتیه له قورنای پیرۆز هه موو گیر و گرفتی له نا و نه با و هه موو ده ستوری ناده میزادی تیا رو ن کرا وه ته وه.

ته فسیری زمان کۆبی

﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ﴾ بەراستی ئەوانامە یەمان ناردووە تە خوارەووە بۆ لای تۆ لە کاتی کە قورئانی کە بە زمانی عەرەبیە بۆ ئەوێ گەورەیی قورئان بزاسن و لە ماناکە ی بگەن و کاری یی بکەن. کەواتە برو بیانووتان نامی.

برسیار/ بەراستی موحەمەد ﴿ﷺ﴾ نیراوە بۆ ھەموو ئادەمیزاد وەك لە ئایەتی (٢٨) ی سورەتی سەبەئدا زانراوە، ناردنە خوارەووەی قورئان بە زمانی عەرەبی وانیان ئەدا موحەمەد بە ئایەتی بۆ عەرەب نیراوە. ئەك بۆ جگە ی عەرەب، دوایی رینگە یە بۆ كۆکردنەووەی ئایەتەكان چ شتی کە ؟

وہ لām / ١- بەراستی ناردنە خوارەووەی قورئان بە زمانی عەرەبی ئەو ناکە یەنی عەرەب بەتەنھا داوای ھەرمان و وانەکانی قورئانیان لی داوا بکری، چونکە باوەرداران بەو قورئانە بروایان بە تەورات و ئینجیل ھەبە کەچی زمانەکانیان جگە ی زمانی قورئانن و پیوستە باوەریان یی بکەین .

٢- زمان رینگە یە بۆ لای مەبەست، مانا و ناوەرۆك مەبەستە ئەك رینگە، ناگونجی مانا و ناوەرۆك وەك زمان ھەر بۆ گەلی یی ئەك بۆ گەلی تر، ئەوێ ئادەمیزاد نرخ ی بۆ دابن ی چ ھەموو ئادەمیزاد باوەری یی ئەھیتی، ھەموو گەلی ژمارەیان زۆر ئەھ ی بە زۆری ژمارە ی زمان. بە لām مانا و ناوەرۆکی زمان بۆ ھەمویانە. ئەك بەتەنھا بۆ گەلیك و بۆ رەگەزی .

٣- ئەگەر پتەمەر رەوانە نە کری بە زمانی گەلە کە ی خو ی ئە ی بە چ زمانی گفوگۆیان لە گەل بکا؟ چونکە زمانی دەست ناکەو ی ھەموو گەلی ئەو زمانە بزانی .

﴿لَخَنَّ نَقْصُ عَلَيْكَ أَحْسَنَ الْقِصَصِ بِمَا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ هَذَا الْقُرْآنَ﴾ ئیمە روون ئە کە یئەو و ئە ی خو ئینەووە بەسەر تۆدا چاکترین و شیرین ترین ھەوآل و چیرۆك لە نیو ئەو ھەوآلەندا لە نیو قورئانی پیرۆزدان، چونکە لەو چیرۆكەدا ھەبە تەم ی کردن و باسی کاری شایستەو شیاوی زۆر: وێنە یی بەزە یی براکانی یوسف و داوین پاکی و مانا کردنی خەوہ کان و شتی تریش بە ھۆی ئەم قورئانەووە ئیمە بەسروش ناردومانە بۆ لای تۆ.

تەفسیری زمانا کۆبی

﴿ وَإِنْ كُنْتَ مِنْ قَبْلِهِ لَمَنِ الْغَافِلِينَ ﴾ و به راستی بهرله هاتنه خواره وهی نه وسرو شه و
 نهم سوره ته تو له که سانه بوی بی ناگابرون له وهده والانه ؛ چونکه نه وه والانه په یدابرون
 بهرله هاتنه خواره وهی نهم سوره ته به چه ندین چاخیک . زانین و زانیاری پیغمه مران له پیش
 بوونیان به پیغمه مر و دووای بوونیان به پیغمه مر بهر اور دنا کرین له گهل یه کتری . زور رونه
 زانیاری پیغمه مر یه ک جار زور تره له ماوهی بهرله پیغمه مر ایدتی زانیویدتی .

إِذْ قَالَ يُوسُفُ لِأَبِيهِ يَا أَبَتِ إِنِّي رَأَيْتُ

أَحَدَ عَشَرَ كَوْكَبًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ رَأَيْتُهُمْ لِي سَاجِدِينَ ﴿١﴾

قَالَ يَبْنِي لَا تَقْصُصْ رُءْيَاكَ عَلَى إِخْوَتِكَ فَيَكِيدُوا لَكَ كَيْدًا

إِنَّ الشَّيْطَانَ لِلْإِنْسَانِ عَدُوٌّ مُبِينٌ ﴿٢﴾ وَكَذَلِكَ يَجْنِبُكَ

رَبُّكَ وَيُعَلِّمُكَ مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ وَيُتِمُّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ

وَعَلَى آلِ يَعْقُوبَ كَمَا أَتَمَّهَا عَلَى أَبَوَيْكَ مِنْ قَبْلُ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ

إِنَّ رَبَّكَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٣﴾

﴿ إِذْ قَالَ يُوسُفُ لِأَبِيهِ يَا أَبَتِ إِنِّي رَأَيْتُ أَحَدَ عَشَرَ كَوْكَبًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ رَأَيْتُهُمْ لِي
 سَاجِدِينَ ﴾ تو بیرى نهو کاته بکهروهه که یوسف به باو کی خوی ووت : نهی باو کی من :
 له خه و ما بینیم یازده نه ستیره و ، بینیم مانگ و خور سوژده یان برد بو من و پړویان لی
 نه گرم زور به شهر مده وه .

زانایان بو ته مدنی یوسف و له کاتی بیننی نهو خه و دا بیران جیاوازه نه وهی شایانی
 باسی ته مدنی هدر چه نده بو بی گرنګ نه . به لام تازه بی گه یشتووی زیرو و ړیک و ړیک و

ته فسیری زما کو بی

شوځ و دهم وچاوشيرين و هه لگه وتوو بوه. زنايان مانای نه و خه وه يان داوه ته وه به وهى يازده نه ستيره كه بریتين له يازده براکانى و خوړ بریتيه له داىكى و مانگ بریتيه له باوكى . هه ندى له زانايان لايان و ايه داىكى يوسف بهرله بينينى نه وخه وه كوچى دوايى كردووه ، له پاشا باوكى خوشكى داىكى يوسفى هيناوه ، كه واته دايك بریتيه له پورى يوسف . باوكى يوسف به ووى نه وخه وه زانى كه يوسف پاشه رپوژيكي گه وړه هيه و ترسا براكانى پيلانيكى بو دروست بكن و له ناوى بېن ، بويه خوا له زمانى باوكيه وه نه فهرموى :

﴿ قَالَ يَأْتِيَنَّ لَكَ رُؤْيَاكَ عَلَى إِخْوَتِكَ فَيَكِيدُوا لَكَ كَيْدًا إِنَّ الشَّيْطَانَ لِلْإِنْسَانِ عَدُوٌّ مُّبِينٌ ﴾ باوكى ووتى: نهى كورى من: نه و خه وهى خوت مه گيره وه به سهر براكانتا و مانا كهى بزنان، دوايى نه وان پيلانى بو تو بجه نه كار به پيلانيكى زور گه وړه و توى تيدا بچى، من واته زانم تويان خو شناوى له پهى جوړى نه وه دان داويكت بو دابنين و فيلت لي بكن. به راستى شهيتان دوزمنيكى ناشكرايه بو ناده ميزاد، هه رله كونه وه و له كاتى ناده مددا، نه خاته دلى براكانته وه و هانيان نه دا بو له ناوېر دنت .

﴿ وَكَذَلِكَ يَجْتَبِيكَ رَّبُّكَ وَيُعَلِّمُكَ مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ ﴾ وه ههر به و جوړهى خوا توى هه لېزارد بو بينينى نه و خه وه په وړه ردگارى تو هه لت نه بزيرو بو پيغمه مراهه تى و پاشايه تى و فيري توى نه كا مانا لي دانه وهى چهندين خه و كه كهس نايا نزانى و يوسف زاناترين كهس بووه بو مانا كورنى خه و .

﴿ وَبِئْسَ نَعْمَةً عَلَيْكَ وَعَلَى آلِ يَعْقُوبَ ﴾ وه په وړه ردگار چاكهى خوى ته واو نه كا به سهر تودا به پيغمه مراهه تى و به سهر خيزانه كانى به عقوبا به براكانيشته وه و به نه وهى خيزانه كانيه وه .

﴿ كَمَا أَتَمَّهَا عَلَى أَبَوَيْكَ مِنْ قَبْلُ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ ﴾ هه وړه ك ته واوى كرد چاكهى خوى به سهر باوكه كانتا بهرله تو ئيبراهيم و ئيسحاق، چاكه خوا نايه نه ژماروه له هه موويان گه وړه تر پيغمه مراهه تيه .

﴿ إِنَّ رَبَّكَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴾ به راستى په وړه ردگارى تو نه زانى چ كه سى هه لته بزيرو له نيو ناده ميزادا بو فروستادهى هه مو شتى له جيگهى شياوى خويا دائه نى و ههر شتى ناره و زوى بكا نه يكا .

ئادهمیزاد وهك بۆمان پروون نه بیتهوه خزمه تکارو سهرشۆری ئهم سی شتانهی خواره وهیه، هموو تواناو کۆششی خۆیان به کار دیتن بۆ پهیدا کردنی نهوسی شته :

۱- ههول ئه ده ن بۆ به ده ست هیتانی خوشی تایه تی خۆیان و بۆ دوور خسته وهی نازار له خۆیان. ئهم به شه یان بهر زترینی ئاواتی ئادهمیزاده، له پیتاوی ئهم به شه دا ده ست له کهس و کارو هم موشتی هه لته گری هه ر بۆخوی .

۲- خزمایه تیه: ئادهمیزاد هه ولته ده ن بۆ پاراستنی خزمایه تی و بهر زینه وهی پله و پایه یان. به لام نه گه ر خزمایه تی خوشی و سوودی تایه تی خۆیان یان بۆ نه ره خستی و نازاریان لی دوور نه خاته وه ریزی خزمایه تی لایان کهم نه بیته وه، که واته پاراستن و خوشه ویستی خزمایه تی به نه ندازه ی زۆری و کهمی پاراستنی خزمایه تیه بۆیان، نه گه ر کهسی خزمیکی له ده ست ده رچی خه فته و نازاری نه و که سه به نه ندازه ی چاکه ی نه و خزمیه بۆ نه و که سه، نه گه ر نه و خزمه چاکه ی له گه ل نه و که سه نه کردی وهك بیگانه ته ماشای نه کا، ئادهمیزاد واز له نزیکترین کهس نه هیتی بۆ سوودی تایه تی خۆیان، دوورترین بیگانه لای ئادهمیزاد له نزیکترین خزم بهر پزیره به و مه رجه ی چاکه ی جیهانی نه و بیگانه له گه لیان زۆر تر بی. که واته خزم کاتی بهر پزیره واز له چاکه ی خۆی بهیتی. بۆ نمونه قابیل هابیلی برای دایک و باوکی خۆی کوشت. کورانی به عقوب یوسفی برای خۆیانینا فری دایه قولایی و تاریکی چاله وه. زۆرجاران دایک کوری منالی جگه رگۆشه ی خۆی کوشته له بهر نه وهی له گه ل دۆسته که ی رابویری. وایش بووه کور باوکی خۆی کوشته له بهر نه وهی دارایی باوکه که ی بخوا، چه ندرتین کاری ناهه مواری وهك نه و پیتشوانه ی پرووی داوه .

۳- ئادهمیزاد هه ول ئه ده ن بۆ خوشی و سوودی کۆمه ل و هاو نیشتمان و مرقا یه تی به بی جیاوازی، بۆ به ده ست هیتانی ئهم به شه یان له یه کیکه وه پهیدا نهی ئاین پهروه ر وله خوا ترس بی یا خاوه نی ههستی نیشتمان پهروه ری بن. به نه ندازه یه هۆشیارو پاک و خاوین و دلپاکن که سوودی گشتی لایان بهر پزیره له سوودی خۆیان و نازاری گشتی به نازاری

خوی نه زانی، دادپهروهی لایان له هه مووشتی چاکتره. به لām مهردمانی ناپاک و له خوا نه ترس هه سوودو ژبانی خوی لا مه بهسته، نه هه موو دانیشتوان بۆ مه بهستی خوی بکوژی لای گریگ نه، چاکترین به لگه کردهوهی نارهوای براکانی یوسف له گه یوسف هه له بهرنهوهی باوکیان نهوانی خوشبو، به لām به ناواتی خویان نه گه یشتن و بون به جیگه خه شمی خواو باوکیان، یوسف ریز و گه وهی دهست کهوت و براکانی به سه رشوری له بهرده میا راوهستان و دانیان به تاوانی خویانا و داوای لی بوردنیان کرد.

براکانی یوسف کهوته دل پیسی و پیلان سازان بۆ یوسف له بهر چاو چنۆکی خویان، بۆ نهو مه بهسته کهوته داو دانان بۆی. نه یان نه زانی یوسف چۆن له ناو بهن و له بهر چاوی باوکیان نه مینی، هه ندیکیان نه یان ووت: با بیکوژین، هه ندی تریان نه یان ووت: له شونیککی چۆلا به ره لای بکهین و سه ر بۆ هیچ جیگه به دهر نه کا، هه ندی تریان به شیوه تر، هه تا نه وکاته بر دیانه دهر وه له نه جامدا هه موویان بر یاندا بپه نه نه نهو چاله وه، خوی گه وه به جوژیککی کورت نهو باسه مان بۆ نه کا، نه فهرموی:

لَقَدْ كَانَ فِي يُوسُفَ وَإِخْوَتِهِ

آيَاتٌ لِّلسَّائِلِينَ ﴿٧﴾ إِذْ قَالُوا لِيُوسُفُ وَأَخُوهُ أَحَبُّ إِلَيْنَا

أَيْنَا مِنَّا وَنَحْنُ عُصْبَةٌ إِنَّ أَبَانَا لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٨﴾ اقْتُلُوا

يُوسُفَ أَوْ اطْرَحُوهُ أَرْضًا يَخْلُ لَكُمْ وَجْهُ أَبِيكُمْ وَتَكُونُوا مِن

بَعْدِهِ قَوْمًا صَالِحِينَ ﴿٩﴾ قَالَ قَائِلٌ مِّنْهُمْ لَا تَقْتُلُوا يُوسُفَ

وَالْقُوَّةَ فِي غَيْبَتِ الْجَبِّ يَلْقَاهُ بَعْضُ السَّيَّارَةِ إِن كُنْتُمْ

فَاعِلِينَ ﴿١٠﴾ قَالُوا يَبْنَؤُا مَالَكَ لَا تَأْمَنَّا عَلَى يُوسُفَ وَإِنَّا لَهُ

لَنَصْحُونُ ﴿١١﴾ أَرْسِلْهُ مَعَنَا غَدًا يَرْتَعْ وَيَلْعَبْ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ ﴿١٢﴾ قَالَ إِنِّي لَيَحْزُنُنِي أَنَّ تَذْهَبُوا بِهِ وَأَخَافُ أَنْ يَأْكُلَهُ الذِّئْبُ وَأَنْتُمْ عَنْهُ غَافِلُونَ ﴿١٣﴾ قَالُوا لَئِنْ أَكَلَهُ الذِّئْبُ وَنَحْنُ عُصْبَةٌ إِنَّا إِذًا لَّخَسِرُونَ ﴿١٤﴾ فَلَمَّا ذَهَبُوا بِهِ وَاجْتَمَعُوا أَنْ يُجْعَلُوهُ فِي غَيْبَتِ الْجَبِّ وَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِ لَتُنَبِّئَنَّهُمْ بِأَمْرِ هَذَا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿١٥﴾

﴿لَقَدْ كَانَ فِي يُوسُفَ وَإِخْوَتِهِ آيَاتٍ لِلْمُتَذَكِّرِينَ﴾ به راستی هه به له چیرۆك و هه والی به سه رهاتی یوسف و براکانی چهن دین به لگه له سه ره تووانا و زانیاری و کاری شایسته ی خوا بۆ نه و که سانه پرسیار بکه و بیانه وی له ناوه رۆکی راسته قینه ی باسه که بگه و ته ماشای چۆنه تی دارژاندنی باسه که بکه و ته می خوار بن. زانیان نه لئین: نه و که سانه ی پرسیاریان کرد جووه کان بوون. ووتیان به عه ره به کان پرسیار بکه له موحه مه د: هوی گواسته وه ی به عقوب و مناله کانی چ شتی بو له زه وی که نعه انه وه بۆ شاری میسر؟ کاتی پیغه مهر ﴿﴾ باسه که ی بۆ هاته خواره وه هه موو لایه کیان سه ریان سورما چۆن موحه مه د نه و باسه ی زانی، چونکه نه و جوړه کارانه له توانای ناده میزادا نیه که نه و مروه نه نامه به کی خوړنده وه و نه هاوړینه تی زانیانی کردوه.

بۆ زانین: کورانی به عقوب یوسفی برای خوځانیان خسته نیو قولایی و تاریکی چاله وه هه له بهر نه وه ی باوکی خوځی نه وی، قه ره شیه کانش جه نگیان کرد له گه ل پیغه مهر ﴿﴾ له بهر نه وه ی خوا ریزی لی گرت و کردی به پیغه مهر، ریزی دا به سه ره نه واناو هه مو ناده میزادا له گه ل نه و هیشدا پیغه مهر ﴿﴾ برای نه واناو بو، خوا ی مه زن یوسفیشی

ته فسیری زمان کوی

سهرخست به سهر براکانیدا، ههروایش پتغمه‌ری سهرخست به سهر قوره‌یشیه کاندا، له‌وکارانه‌دایه ناموژگاری و ته‌می کردن بو نه‌وکه‌سانه له راستی بگهن.

﴿إِذْ قَالُوا لِيُوسُفُ وَأَخُوهُ أَحَبُّ إِلَيْنَا مِمَّا نَحْنُ غَصِيَّةٌ﴾ تو بیری نه‌وکاته بکه‌روه که کورانی یه‌عقوب ووتیان که به‌راستی یوسف و براکه‌ی که بینامینه خوشه‌ویست ترن له نیمه لای باوکمان و، نیمه کۆمه‌لیکی به‌توانا و نیشکه‌رین و له ته‌مه‌نیشسا له‌وان گه‌وره‌ترین و سوودمان زۆرت‌ره له‌وان، نه‌وان منال و بی‌ده‌سه‌لاتن و بی‌هیزن، که‌واته پتویسته باوکمان ریزی نیمه بدا به‌سهر نه‌واندا.

﴿إِنْ أَبَالْفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ﴾ به‌راستی باوکی نیمه له نیر ستم و گومرایی دایه به‌ناشکرا که نه‌وانی له نیمه خوشتر بوی، به‌و جوهری پتویسته باوکمان مافی باوکابه‌تی خوی به‌رپوه نابا له نیر خیزانه‌کانیدا. یوسف و بینامینی برای له ژنی دووهم به‌ ناوی راحیل به‌و، زۆر جارن دایک جیاوازی ته‌بیته هۆی رق و کینه له نیر خیزانیکا. له نه‌جامدا براکانی یوسف پتک هاتن و ووتیان:

﴿أَقْتُلُوا يُوسُفَ أَوْ اطْرَحُوهُ أَرْضًا يَخْلُ لَكُمْ وَجْهَ آيِنِكُمْ﴾ نپوه یوسف بکوژن یا فره‌ی بده‌نه زه‌وی‌یه‌کی چۆلی و له ناوه‌دانیوه دووربی و چۆل و بی‌خواردمه‌نی بیت و نه‌توانی بگه‌رپته‌وه بو لای ناوه‌دانی، نه‌وکاته پوخته ته‌بیت روی باوکمان بو نپوه به‌ ته‌نها و مه‌یل به‌لای جگه‌ی نپوه نا‌کاو واز له خوشه‌ویستی یوسف نه‌هینی و له بیری نامینی.

﴿وَتَكُونُوا مِنْ بَعْدِهِ قَوْمًا صَالِحِينَ﴾ وه نپوه له دوی کردنی نه‌وکاره و دوی نه‌مانی یوسف بن به‌تاقمی په‌شیمان بینه‌وه له‌و ناوانه و بگه‌رپته‌وه بو لای خوا، باوکمان ناشت بکه‌نه‌وه به‌هه‌ر بیانوی بۆتان ناماده نه‌کری و کاری جیهانتان به‌ باشی نه‌روا به‌رپوه. ﴿قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ لَا تَقْتُلُوا يُوسُفَ وَالْقَوْمَ فِي غِيبَةِ الْجَبِّ لَتَلْقِيَهُ بَعْضَ السَّيَّارَةِ﴾ ووته بیژی له‌براکانی یوسف ووتی: نپوه یوسف مه‌کوژن، چونکه کوشتی بی‌گونا‌هان تاوانیکی گه‌وره‌یه و فره‌ی بده‌نه نپو قولایی خواره‌وه و تاریکی نه‌وبیره و نه‌وچاله‌وه هه‌لی ته‌گرن هه‌ندی له هاتو‌چو‌که‌ران و رییواران که نه‌گه‌نه لای نه‌وبیره و نه‌وچاله‌، نه‌ی بدن بو وولاتی خویان و نپوه‌یش به‌ناواتی خۆتان نه‌گهن.

﴿إِنْ كُنْتُمْ فَاعِلِينَ﴾ نه گهر نه تانه وی نه و کاره بکه نه گهل یوسف و دووری نه خه نه وه له باو کی .

زانایان نه لئین: نه و که سه ی نه و ناموز گاری به ی کردن که یوسف نه کوژن به هوزا بو، هه ندی تریان نه لئین رو بلی پورزای یوسف بو که ته مه نی له هه موویان گه وره تر بو مرو فیکي زیر بوو .

دوایی براکانی یئک هاتن بچن بولای باوکیان به مهر فیل و ته له که یه بی بویان بلوی یوسفیان له گهل بئیری بو سه یران و له دهره وه له ناوی به دن و چونه لای .

﴿قَالُوا يَا أَبَانَا مَا لَكَ لَأْتَانَا عَلَى يُوسُفَ وَإِنَّا لَهُ لَنَاصِحُونَ﴾ براکانی یوسف ووتیان: نه ی باوکی ئیمه چ شتی که بو تو ترست له ئیمه هه به له سه ر پاراستی یوسف و ، ئیمه دل سوژی یوسفین و نه پیاریژین .

﴿أَرْسَلَهُ مَعَنَا غَدًا يَرْتَعُ وَيَلْعَبُ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ﴾ تو به یانی یوسف ره وانه بکه له گهل ئیمه به خوشی رابوژی و میوه جاتی دهره وه بخوا و یاری بکا وه ک منالانی تر و پیشبر کی بکاو، ئیمه به راستی نه پیاریژین له نازارو کاره ساتی تر، نه و هه موو درو و ده له سه یان دروست کرد له به رنه وه ی نه یانزانی باوکیان یوسفی خوش نه وی .

﴿قَالَ لِيُخْرِتْنِي أَنْ تَذْهَبُوا بِهِ﴾ به یعقوب ووتی: به راستی من خه فته بار نه کا که ئیه یوسف به دن و له به رچاوم نه مینی و نارام لی بیری .

﴿وَأَخَافُ أَنْ تَأْكُلَهُ اللَّيْلُ وَأَنْتُمْ عَنْهُ غَافِلُونَ﴾ وه من نه ترسم که گورگ یوسف بخوا و ئیه له و کاته دا بی ناگابن به هوی یاری کردنه وه و سه رقالی به خیر کردنی نازاله کانتان بن و جگه ی نه وانه ش .

﴿قَالُوا لَيْنَ أَكَلَهُ اللَّيْلُ وَنَحْنُ عُصْبَةٌ إِنَّا إِذَا لَخَاسِرُونَ﴾ کورانی به یعقوب ووتیان: نه گهر گورگ بیخوا وه ئیمه کژمه لیکي زور به هیزین له به رده م شیردا نه وه ستین به راستی له و کاته دا ئیمه زور لاوازو زیانومه ندین و توانای پاراستی خو مانغان نابی و شایانی نه وه ین له ناو بچین و نرخی کمان بو دانه نری .

﴿ فَلَمَّا دَهَبُوا بِهِ ﴾ دوايي کاتيٰ براکاني يوسفیان برد بۆ دهره وه، يوسفیان له سه ره زه وي راکيشاو ده ستیان کرد به ليدانی، په ند و ئاموژگاري باوکیان فره دايه پشتیان . يوسفیش له وان نه پارايه وه، سه ره زه نشتي يوسفیان نه کرد . وئهيان ووت : دروژن يازده نه ستيره و مانگ و روژ سوژده ت بۆ نه بن، چه ندین گفتوگو ی دل ته زینی تریشیان پی نه ووت . لا لانه وه ی يوسف کاری تی نه نه کردن .

﴿وَأَجْمَعُوا أَنْ يَجْعَلُوهُ فِي غِيَابَةِ الْجُبِّ﴾ وه براكانی یوسف پیک هاتن به گشتی که یوسف بخه نه نیو تارکی بیره که وه که له که نعان وه نه ندازه ی کات ژمیری دووربو، کاری خو بیان به جی هیناو یوسفیان خسته نیو چاله وه، وایان نه زانی به ناواتی خو بیان نه گن، به لام یوسف له نیو نه و چاله دا خو ی دایه ده ست خوا، خوایش نارامی خسته نیو دهروونی و له هه مو نازارو ناخوشه پاراستی .

﴿وَإِذْ أَخْبَرْنَا إِلَيْهِ لَتُنَبِّئَنَّهُمْ بِأَمْرِهِمْ هَذَا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ﴾ وەئیمە نیگاو سروشمان نارد بۆ لای یوسف بەهۆی جبرەئیلەو بەراستی تۆ هەوالتە دەوی بەبراکانت بەم کارەوی ئەوان لەگەڵ تۆی ئەکەن و نازاری تۆ ئەدەن، ئەوان تۆ ئەبینن ئەبی بەخواوەنی پلەو پایەیی بەرز لەپاش رزگار بونت لەم چالە وترس و خەفەت نامیئی و براکانت هەستی پێ ناکەن کە ئیمە سروش و نیگا ئەنێرین بۆلای تۆو نازانن پلەو پایەیی بەرز ئەدەین بە تۆ و براکانت بەسەر شۆری لەمەو پاش لە بەردەم تۆدا ئەوەست.

بۆ ئاڭادارى: بېۋەنەي باس كۈردنى كۈرپانى يەعقوبەۋە بەراۋوردى باس ئەكەين دەربارەي كۈرپانى ئەم سەردەمە بەم جۆرە: كۈرپانى يەعقوب ئەيان ووت: باۋكمان سەم كارو گومپايە، خېزان و منالى ئەم سەردەمەيش دەقى گەتوگۈزى كۈرپانى يەعقوب لەگەل باۋكيانا بەكار ئەهين ئەلېن: باۋكمان خەلەفاۋە، ھەر لەبەرئەۋەي ئامۇزگارىيان ئەكا بەجۆرى لەگەل وىست و ئارەزوۋى ئەوان ئەبى، چونكە مامۇستا درۈزەكانيان ئەو كارەي بردوۋە مېشكىانەۋە. كۈرپانى يەعقوب ئەيان ووت: يوسوف بكوژن يا بەرەلاي بكن لەزەۋى چۆل و بى ئاۋا. كۈرپانى ئەم سەردەمەيش درۈۋ دەلەسە ئەسازېن بۆ باۋك

ماموستا دلسوزه کانیان و به دهیان بوختانیان نه دهنه پالیان و نه لئین: باوک و ماموستا کانیان
 سهر به ستمان لی زهوت نه کهن، ههر له بهر نه وهی هاوری شهیتانه کانیان رویان بولایان بی و
 کرده وهی خراب و بی ره وشتیان بی بکن. کورانی یه عقوب به کراسی خویناوی یوسف وه
 چونه وه بولای باوکیان، کورانی نه م سهرده مهیش به بی و وچان پروپاگنده و ووتهی
 هه له بستر او ناراسته ی باوکیان نه کهن و نه لئین: باوو کمان به کری گیر او کز نه په رسته، ههر
 له بهر نه وهی بویان بلوی که میک ناگری ناژالی خویان سارد بکه نه وه. کورانی یه عقوب
 شهوی به گریانه وه هاتنه وه بولای باوکیان به فرمیسی دهست کرده وه به گفتوگری
 دروی هه له بستر او، نه وهی نازار له دلی باوکیان دهر بکه و برویان بی بکا کورانی نه م
 سهرده مهیش له بهر ده م باوکیان درو به کار دین و به دهیان سویتدی دروینه ی بول نه خون
 هه تا سهر له باوکیان تیک بدن له بهر نه وهی ناره زوی خرابی خویان به دهست
 بهین و وایش نه بی دهست نویزو نویژ نه کهن له بهر ده م باوکیان. له دوا ی فره دانی
 یوسف بولای و تاریکی نه وچاله به و هه مو نازار و بی به زه یسه کردیان له گدل
 یوسف خوا نه فهرموی :

وَجَاءُوا

أَبَاهُمْ عِشَاءً يَبْكُونَ ﴿١٦﴾ قَالُوا يَا أَبَانَا إِنَّا ذَهَبْنَا نَسْتَبِقُ

وَتَرَكْنَا يُوسُفَ عِنْدَ مَتْعِنَا فَاكُلْهُ الذِّبُّ وَمَا أَنْتَ

بِمُؤْمِنٍ لَّنَا وَلَوْ كُنَّا صَادِقِينَ ﴿١٧﴾ وَجَاءُوا عَلَى قَمِيصِهِ

بِدَمٍ كَذِبٍ قَالَ بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ أَنْفُسُكُمْ أَمْرًا فَصَبْرٌ جَمِيلٌ

وَاللَّهُ الْمُسْتَعَانُ عَلَى مَا تَصِفُونَ ﴿١٨﴾ وَجَاءَتْ سَيَّارَةٌ فَأَرْسَلُوا

ته فیری ز مناکوی

وَأَرَادَهُمْ فَأَذَلَّ دَلْوَهُ قَالَ يَبُشْرَىٰ هَذَا غُلَامٌ وَأَسَرُّهُ بِضْعَةً
وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِمَا يَعْمَلُونَ ﴿١٩﴾ وَشَرَّوهُ بِثَمَنٍ بَخْسٍ
دَرَاهِمَ مَعْدُودَةٍ وَكَانُوا فِيهِ مِنَ الزَّاهِدِينَ ﴿٢٠﴾

﴿وَجَاءُوا إِلَىٰ أَيْتَهُمْ عِشَاءً يَسْكُونُ﴾ قَالُوا يَا أَبَانَا إِنَّا ذَهَبْنَا نَسْتَبِقُ وَتَرَكْنَا يُوسُفَ عِنْدَ مَتَاعِنَا فَأَكَلَهُ الذِّبُّ ﴿وَه كورانی یه عقوب شهوی هاته وه بۆ لای باوکیان به درۆ نه گریان بۆ داپوشینی تاوانه که یان ووتیان: نهی باوکی ئیمه: ئیمه رویشین بۆ دهشت یاری بکهین و یوسفمان به جی هیشت لای کهل و بهل و خوارده مه نیه کاغانان دوایی گورگ یوسفی خواردبو .

﴿وَمَا أَنتَ بِمُؤْمِنٍ وَلَوْ كُنَّا صَادِقِينَ﴾ وَه تۆ باوه به ئیمه ناکه ی و ، باوه کو ئیمه راست بکهین و جیگه ی باوه بین له بهرئه وه ی تۆ یوسف زۆر خوش شهوی برپوا به گفتوگری ئیمه ناکه ی . ئیمه به لگه مان به دهسته وه یه که راست نه کهین، وه که نه م کراسه ی یوسف .

﴿وَجَاءُوا عَلَىٰ قَمِيصِهِ بِدَمٍ كَذِبٍ﴾ وَه چونه وه بۆلای باوکیان و دابویان به سه ر کراسه که یا خوینیکی درۆینه ی جگه ی خوینی یوسف، یه عقوب کراسه که ی بینی نه درابو دلی که وته خوربه ووتی: زۆر جیگه ی سه رسورمانه چۆن نه و گورگه یوسفی خواردوه و کراسه که ی نه دراندوه، بۆیه .

﴿قَالَ سَوَلَّتْ لَكُمْ أَلْفُسُكُمْ أَمْ أَفَصْبِرُ جَمِيلٌ﴾ یه عقوب ووتی: به لکو تیه خوتان بۆ خوتان کاریکتان رازاندوه ته وه و درۆنه کهن ، دوایی نارام گرتن چاکتره و جوانتره هانای خۆم نابهم بۆلای جگه ی خوا .

﴿وَاللَّهُ الْمُسْتَقَانُ عَلَى مِثْقَالِ الذَّرَّةِ﴾ وهخوا کومه کی پی کراوه و داوای یارمه تی لهو
نه کهم له سهر شتی ئیوه باسی نه کهن، نهوباره ئیوه داوتانه به سهر مندا زورگرانه خوا نه بی
کهس لای نابا له سهر من .

﴿وَجَاءَتْ سَيَّارَةٌ فَأَرْسَلُوا وَارِدَهُمْ﴾ وه تاقمی له ریواران و هاتوچو کهران له
مه دینه وه نه چوون بو میسر دواپی سهرگردان بوون ورپگه یان لی تیک چوو نه گهران
بهزه ویدا ههتا کهوتنه جیگه یه نزیکه نهو بیره بوو که یوسفی تیدا بو دابه زین، دواپی
ناوکیشه که یان بو پیدا کردنی ناو توشی بو بهو بیره وه که یوسفی تیدا بوو، ناوکیشه که
رویش .

﴿فَأَدْلَى دَلْوَهُ﴾ دواپی رهوانه ی کرد بو نیو بیره که دۆل چه که ی ههتا ئاوی لی
هه لگوزی که دۆل چه که گه یشته لای یوسف خوی هه لئواسی به دۆل چه که دا نه ویش
رای کیشاو نه ی نه توانی بیاته سهره وه چاوی کهوت به کورپکی تازه پی گه یشتوی زور
شوخ و جوان دهستی گرتوه به گوریسی دۆل چه که .

﴿وَقَالَ يَأْبُسُ هَذَا غُلَامٌ﴾ وه ناوکیشه که ووتی به هاورپکانی: ئیوه موژده بدهن نه مه
کورپکه زور جوانه هه مویان شادمانیان ده برشی بو دۆزینه وه ی نهو کوره .

﴿وَاسْرَوْهُ بِضَاعَةً وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِمَا يَعْمَلُونَ﴾ وه کاروانه که یوسفیان شارده وه
له بهر نه وه ی کهس و کاری پی نه زانن و داوای بکهن، کردیان به بهنده و دهست مایه له
نیو کالای بازارگانیدا و خستیان نهو کهل و پدی بازارگانیده ههتا له دوایدا بیفرۆشن و
قازانجی لی بکهن و، خوا نه زانی به شتی براکانی یوسف کردیان به یوسف و بهو شته ییش
نهو کاروانیان له گه ل یوسفیان کردو شاردیانه وه و کردیان به بهنده و که چی سهر بهست
بوه وه .

﴿وَشَرَوْهُ بِثَمَنٍ نَجَسٍ ذَرَاهِمَ مَعْدُودَةٍ وَكَانُوا فِيهِ مِنَ الزَّاهِدِينَ﴾ وه کاروانیه کانیان
یوسفیان فرۆشت به عهزیزی میسر به نرخیکی کهم که چهند دراویکی کهم و دیاری
کراو بوو، نهو که سانه یوسفیان فرۆشت له فرۆشتیا خویان نه گرت بهو نرخه که مه

تهفسیری زمانا کوی

شادمان بون و پهله یان کرد له فروشتیا نه وهك توشی چه رمه سهری بن و گومانیان لی
پهیدا بکړی، بویه چاوه روانیان نه کرد هه تا به نرخی زور بیفروشن، له کاتی راگر تنی
یوسف له مه زات خانې میسر دا عهزیزی میسر کړی. نه و ووشه یه نازناوی شالیاری
دارایی و پروا یی کراوی پاشای میسر بوو .

وَقَالَ

الَّذِي اشْتَرَيْتُهُ مِنْ مَصْرَ لَا مَرَاتِهِ أَكْرَمِي مَثْوَاهُ عَسَى
أَنْ يَنْفَعَنَا أَوْ نَتَّخِذَهُ وَلَدًا وَكَذَلِكَ مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي
الْأَرْضِ وَلِنُعَلِّمَهُ مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ وَاللَّهُ غَالِبٌ عَلَى
أَمْرِهِ وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢١﴾ وَلَمَّا بَلَغَ
أَشَدَّهُ آتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿٢٢﴾

﴿ وَقَالَ الَّذِي اشْتَرَاهُ مِنْ مَصْرَ لَا مَرَاتِهِ أَكْرَمِي مَثْوَاهُ ﴾ وه كه سیکي نه و تو یوسفی
کړیوو له میسر ووتی به ژنه که ی خوی تو ړیزی دانیشتنی یوسف بگره، به شیرینی
له گه لیا هه لسه و جیگه به کی به ړیزی بو ترخان بکه .

﴿ عَسَى أَنْ يَنْفَعَنَا أَوْ نَتَّخِذَهُ وَلَدًا ﴾ هیو امان وایه که نه و کوره سوود بگه یه نی به نیمه
نه گهر بمانه وی بیفروشین یا به کاری بهین له راپه راندنی کاره کاغان له پاشه روژدا و کاره
پیوستیه کاغان جی به جی بکا، یا نیمه بیکه یی به کوری خو مان، چونکه نه و ان منالیان
نه نه بوو، خوا نه فهرموی :

﴿ وَكَذَلِكَ مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي الْأَرْضِ ﴾ وه هه به و جوړه ی رزگارمان کرد له کوشتن و
نیمه دهرمان هتا له نیو بیره که دا و دلی عهزیزمان بو نهرم کرد نیمه گپرامان بو یوسف

ته فسیری زمانا کوی

پلهو پایهی بهرز له زهوی میسردا و کردمان به بروا پی کراوی پاشای میسر له سهر دارایی و سامانی میسر به فراوانی خوژی رای نه بوارد. مه بهستی نیمه له رزگاری کردنی یوسف نهو بهو کارو فرمانی میسر بیا به پړوه به جوړیکي داد پهروه ری.

﴿وَلَنُعَلِّمَهُ مِنْ تَأْوِيلِ الْآحَادِيثِ﴾ و هېو نه ویش نیمه فیربونی یوسفی بکهین راستی همو کاری له مانا لیکدانه وه خه ووزانیی فرموده کانی خواو په ره پیدانی ئایینی خواو فرمانی خوا بیا به پړوه به داد پهروه رانه یی.

﴿وَاللَّهُ غَالِبٌ عَلَى أَمْرِهِ وَلَكِنَّ أَكْثَرِ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ﴾ وه خوا خاوه نی توانایه به سهر جی به جی کردنی فرمانی خوژی و به کردنی همووشتی و کهس ناتوانی رپگه بگری له ویستی خوژی. نهو بهو براکانی یوسف نه یان ویست خراپه ی له گه لدا بکهن، خوا نه ویست چاکه ی له گه ل بکا و، به لام زوړتری ئاده میزاد نازان خوا توانای هیه بو کردنی همووشتی ویستی ههرشتی بکا نه یکا.

﴿وَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُ آتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا﴾ وه کاتی یوسف گه یشته به توانای خوژی و نه قل و له شی ته و او بوو ته مهنی له نیوان سی و چل سالدا بوکه نهو ماوه یه شایسته یه بو پیغه مه رابه تی و هرگرتی سروش نیمه به خشیمان به یوسف زانستی و دانایی همووشتی له شوینی شیاوی خو یا و زانیی مانای خه وینین.

زانایان نه لین: حوکم زانیی همووشتی که به راستی و کردنی همووشتی بهو جوړه ی پیوخته بکری.

﴿وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ﴾ وه ههر بهو جوړه ی پاداشتی یوسفمان دایه وه نیمه پاداشتی هموو چاکه که ران نه دینه وه.

وَرَوَدَتْهُ الَّتِي هُوَ فِي بَيْتِهَا عَنْ نَفْسِهِ وَغَلَّقَتِ الْأَبْوَابَ
وَقَالَتْ هَيْتَ لَكَ قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ إِنَّهُ رَبِّي أَحْسَنَ مَثْوَايَ

إِنَّهُ لَا يَفْلَحُ الظَّالِمُونَ ﴿٢٣﴾

﴿وَرَاوَدَتْهُ الَّتِي هُوَ فِي بَيْتِهَا عَنْ نَفْسِهِ﴾ وه نهو ژنهى نهوتو يوسف له خانوه كهيدا بوو داواى كارىكى خرابى له يوسف كرد بانگى يوسفى كرد بچپته لای دهر ون و لهشى خوى بداتى، به نهرم و نيانى و بهخه مزه و نازه وه گفتوگوى له گهل نه كرد ههتا بيخه له تپى .

﴿وَعَلَقَتِ الْآبَوَابَ وَقَالَتْ هَيْتَ لَكَ﴾ وه نهو ژنه دهر گای هوده كانى داخست له سهر خوى و يوسف و، ووتى به يوسف: تو وهره بولای من و بولای نهو شتهى من بوم ناماده كردوى به گورجى و به پهله .

﴿قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ إِنَّهُ رَبِّي أَحْسَنَ مَثْوَايَ﴾ يوسف ووتى: من پهنا نه گرم به خوا به پهنا گرتن لهو شتهى تو له منى داوا نه كهى . بهراستى خواى پهروه ردگار من جيگهى داومه تى و كارى شيرينى له گهل من كردوه، رزگاريشى كردم له كوشتن و نازاردانى براكانم . و له قولايى چالى تاريك، دللى عهزيزى بو نهرم كردم، نيت من چون بى فهرمانى پهروه ردگارى خوم نه كهم و ستهم له خوم نه كهم به كردنى گونا و ناپاكى له گهل ميږدى تو كه منى به كورى خوى و به كورى تو داناوه و زورى چاودپرى كردووم و منى پهروه رده كردوه .

هه ندى له زانيان ماناى رستهى (إِنَّهُ رَبِّي أَحْسَنَ مَثْوَايَ) بهم جوړه كردوه: بهراستى عهزير كه وړه منى و جيگهى بى به خشيوم، رپړى پله و شويى منى گرتوه چون ناپاكى و داوين پيسى له گهل تو نه كهم كه زنى عهزيرى .

﴿إِنَّهُ لَا يَفْلَحُ الظَّالِمُونَ﴾ بهراستى سهرناكهون ستهم كاران، بيگومان نه گهر من نهو كار هه خرابه بكه ستهم كارم: به تايبه تى داوين پيسى خراب پزين ستهمه .

وَلَقَدْ هَمَّتْ بِهِ وَهَمَّ بِهَا

لَوْلَا أَنْ رَأَى بُرْهَانَ رَبِّهِ كَذَلِكَ لِنَصْرِفَ عَنْهُ السُّوءَ

وَالْفَحْشَاءَ إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُخْلَصِينَ ﴿٢٤﴾ وَاسْتَبَقَا
 الْبَابَ وَقَدَّتْ قَمِيصَهُ مِنْ دُبُرٍ وَالْفَيَّاسِيَّةُ هَا لَدَا الْبَابِ
 قَالَتْ مَا جَزَاءُ مَنْ أَرَادَ بِأَهْلِكَ سُوءًا إِلَّا أَنْ يُسْجَنَ أَوْ عَذَابٌ
 أَلِيمٌ ﴿٢٥﴾ قَالَ هِيَ رَاوَدَتْنِي عَنْ نَفْسِي وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِنْ
 أَهْلِهَا إِنْ كَانَ قَمِيصُهُ قُدَّ مِنْ قُبُلٍ فَصَدَقَتْ وَهُوَ مِنَ
 الْكَاذِبِينَ ﴿٢٦﴾ وَإِنْ كَانَ قَمِيصُهُ قُدَّ مِنْ دُبُرٍ فَكَذَبَتْ وَهُوَ
 مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٢٧﴾ فَلَمَّا رَأَى قَمِيصَهُ قُدَّ مِنْ دُبُرٍ قَالَ إِنَّهُ
 مِنْ كَيْدِكُنَّ إِنَّ كَيْدَكُنَّ عَظِيمٌ ﴿٢٨﴾ يُوسُفُ أَعْرِضْ عَنْ
 هَذَا وَاسْتَغْفِرِي لِذَنبِكِ إِنَّكِ كُنْتِ مِنَ الْخَاطِئِينَ ﴿٢٩﴾

﴿ وَلَقَدْ هَمَّتْ بِهِ وَهَمَّ بِهَا لَوْلَا أَنْ رَأَى بُرْهَانَ رَبِّهِ ﴾ وه به راستی نه و ژنه نیازی
 تیکه لاو بون و نریک بونه وی یوسفی نه کرد بولای خوی و نه گهر نهی کا نه یخاته گنج و
 داو پیکه وه، یوسفیش نیازی خرابه کردنی نه کرد له گهل نه و ژنه نه گهر به لگه و نیشانه ی
 بهروه رد گاری خوی نه بینیا به که داوین پیسی زور خرابه و نه نجامی تیکه لاوی پس و
 دزواره، دلی به زالیاری وخوا بهرسته وه به سزا بوو، ینگومان یوسف نه و نیازه ی
 نه کرد وه .

زانایان مانای ئەو رێستانەیان بەزۆر مانا کردووە ، هەندێ لەو مانایانە لە گەڵ پلەو پایەیی پیغمەراندا ناگونجی کە ئەوان هەر گێز بیرێان لە گوناھ نە کردووەتەوێ چ جایی نیازی گوناھ.

ووشە (مَمْ) بەزۆر مانا هاتووە: هاتووە بە مانا نیازی کردن. بە مانا هاتوچۆی شتی بەدلدا بە بێ نیازی کردنی بە مانا ئارەزوو کردن.

بۆ زانین: نزیکترین وەلامی شایستەیی ریزو پلەیی پیغمەران بێ مانای ئەو رێستانەیی پێ بکەین بەم جۆرە: کە ئەو رێستانە پاش و پیشن واتە (لَهْمَتْ بِهْ وَلَوْلَا اَنْ رَّأَى بُرْهَانَ رَبِّهْ لَهْمُ بِهَا) بەراستی ئەو ژنە نیازی خراپەیی کرد لە گەڵ یوسف، نە گەر یوسف بە لگەیی خوای خۆی نە بینایە و نە یزانیایە نیازی خراپە نە کرد لە گەڵ ئەو ژنەدا. لە نامەیی (لسان العربی) ئەبو حاتم ئەلی: غەریبو لقورئانم خوێندووە بە سەر ئەبو عوبەیدەدا کە گەشتە ئەو رێستانە فەرموی: ئەوانە پاش و پیشن .

پرسیار کرا لە سەعەدەب لە مانای ئەو رێستانە ووتی: بەراستی زۆلە یخا نیازی گوناھیی کردو بەردەوام بو لە سەری و یوسف نیازی گوناھیی کردووە و نەیی کردووە بەردەوام نەبووە لە سەر نیازی خۆی، ئەو دوو نیازانە جیاوازن .

جەلالەدینی سیوطی لە نامەیی خۆیا (الکثر المدفون و الفلک المشحون) زۆر مانای گێراوەتەوێ لە بارەیی مانای ئەو رێستانە ئەمەیش ئەو مانایەن: ئەو ژنە نیازی کاری قەدەغە کراوی کردو، یوسف داوای کاری پەوایی کرد و ئەو ژنە نیازی داوێن پیسی کردو، یوسف نیازی نیکاحی کرد. ئەو ژنە نیازی وەستانی کردو و یوسف نیازی پا کردنی کرد. ئەو ژنە نیازی بەدە کەوێ راکشانی کرد. یوسف نیازی بەرگری کرد ئەو ژنە نیازی ئارەزووی خۆی کرد، وە یوسف نیازی نامۆژگاری کردنی کرد لەو ژنەدا .

ئەوێ شایانی باسی بۆ پلەیی پیغمەران: یوسف گوناھ کردن بە دلایەت هاتووە ؛ چونکە هەموو فرمانە چاکەکان و خراپەکانی لای رۆن بوو. بەو بۆنەوێ شەرمی زۆری لە خوا کردووە، ئەیزانی خوا ئاگای لە هەموو شتی هەیە، ئیتر چۆن نیازی خراپە کردن ئەوێ شیتەوێ لە یوسف پیغمەر، خوا ئەفەرموی:

تەفسیری زمانکۆیی

﴿كَذَلِكَ نَتَصَرَّفُ عَنْهُ السُّوءَ وَالْفَحْشَاءَ إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُخْلَصِينَ﴾ هەر بهو جوړه ی نیمه یوسفمان راگرت له سهر راستی له بهرنه وه بو نیمه لایده یی له یوسف ناپاکی له گهل گه وړه ی خاوهن مالی و لای بده یی له و داوین پیسی و نهو شته بیژ لیکراوه. به راستی یوسف له بنده هلبژیراوه پاک و خاونه کانی نیمه و نیمه نهو جوړه پیاوانه نه پارترین له نیازی خراپه و نایان خهینه نیو ریڼگی خوار و خپچ .

﴿وَاسْتَبَقَا الْبَابَ وَقَدَّتْ قَمِيصَهُ مِنْ دُبُرٍ﴾ وه یوسف و ژنه که ی عزیز پیشپر کییان نه کرد بو لای دهر گای هوده که، یوسف نه یه ویست رابکا له دهستی نهو ژنه نه ویش نه یه ویست نه یه لی پرواته دهر وه. نهو ژنه کراسه که ی یوسفی راکیشا له پشته وه و له سهر وه بو خواره وه ی دای قلیشان و له و کاته دا به ریڼکه ووت و کورت و پر میرده که ی روبه پرویان هات، وه خوا نه فهر موی :

﴿وَالْقِيَا سَيِّدَهَا لَدَى الْبَابِ﴾ وه هردو وکیان توشیان بو به توشی میردی ژنه که له نریک دهر گاکه وه، ژنای میسر لهو سهر دمه دا به میردی خویانیان ده ووت: گه وړه، نیستاش له هندی ههر یم نهو ووشه یه به کاردیت له لایه نانه وه. عزیز که چوه ژو وړه وه یوسفی بینی وه ستاوه و کراسه که ی له پشته وه دراوه، بهر له وه ی عزیز پرسیار بکا لهو پروداوه .

﴿قَالَتْ مَا جَزَاءُ مَنْ أَرَادَ بِأَهْلِكَ سُوءًا إِلَّا أَنْ يُسْجَنَ أَوْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ ژنه که ی عزیز ووتی: به بی تیک چون و له سهر خو: پاداشتی که سی یه وی خراپه بکا له گهل خیرانی تو نیه مه گهر به ند بکری یاسزایه کی خاوهن نازاری بدری به لیدان و ته می کردن، یوسف هیچ شتیکی بو نه مایه وه جگه له وه ی به ههر جوړی بی خراپه له خوی دوور بخاته وه و به عزیز ی ووت و روداوه که و ی یه ته وای بو گتیرایه وه .

﴿قَالَ هِيَ رَاوَدْتَنِي عَنْ نَفْسِي﴾ یوسف ووتی: نهو ژنه داوای کاری خراپی له من کردوه که دهر وونی خومی بده می، ویستم رابکه م له دهستی و نه ویش رای کرد به دوا ی منا، له پاشه وه کراسه که ی راکیشام و سهر که چو ن دراوه، نه گهر نهو ژنه منی تاوانبار نه کردایه و داوای به ند کردن و نازاردانی منی نه کردایه من دهنگم نه ده کرد .

﴿وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِّنْ أَهْلِهَا إِن كَانَ قَمِيصُهُ قُدٌّ مِّنْ قَبْلِ فَصَدَقَتْ وَهُوَ مِنَ الْكَاذِبِينَ﴾ وه
شایه تی دا شایه تی له خیران و خزمی ژنه که ی عهزیز: نه گهر کراسه که ی یوسف له
پشته وه دراهه، دواپی نهو ژنه راست نه کاو یوسف له و که سانه دانه نری دروژن بن.
﴿وَإِن كَانَ قَمِيصُهُ قُدٌّ مِّنْ دُبُرٍ وَهُوَ مِنَ الصَّادِقِينَ﴾ وه نه گهر کراسه که ی یوسف
له پشته وه دراهه دواپی نهو ژنه دروژنه کا و یوسف له ریزی نهو که و سانه دانه نری راست
بکه ن و راست و ژن .

زانایان له باره ی دیاری کردنی نه و شایه ته دریژه یانداوه به دیاری کردنی: هه ندیکیان
نه لئین: ناموزای زوله یخا بوه، هه ندی تریان لایان وایه یه کچی بوه له هاوړیکانی میړدی
زوله یخا، هه ندی تریان نه لئین منالیک بوه له بیشکه دا. به لآم نیمه له به رده م سروشی
نهو ستن به لگه یه له سهر نهو ی یه کچی بوه له خزمانی نهو ژنه و پیاوی بالغ ناقل و بوه و
نهمه یه که سروش نه یفه رموی. به لآم نهو شایه ته له چ جیگه یه بوه؟ چ کاتی شایه تیه که ی
داوه؟ نایا به ریکه وت هاتوه؟ یا به داوا کردنی نهو ژنه یا به داوا کردنی میړده که ی؟
نهوانه هه موویان خوا بی دهنکه له باسیانا. نیمه به گویره ی فهرمووده ی پیغمهر ﴿ﷺ﴾
داوای نهوانه مان لی ناکری .

﴿فَلَمَّا رَأَى قَمِيصَهُ قُدٌّ مِّنْ دُبُرٍ﴾ دواپی کاتی عهزیز بینی کراسه که ی یوسف له
پشته وه دراهه بزی دهر که وت ژنه که ی دروژنه کا و یوسف راست نه کا. به لآم
له به رنهو ی نابروی نه چی و نهو روداوه بلاو نه بیته وه، وای به چاک زانی بیریکی قولی لی
بکاته وه.

﴿قُلْ إِنَّهُ مِّنْ كَيْدِكُنَّ إِن كَيْدُكُنَّ عَظِيمٌ﴾ عهزیز ووتی: به راستی نهو کاره له فیل و
پیلانی ژنانه، به راستی فیلی ژنان زور گه وره یه، له توانای پیاواندا نیه به رگریان لی بکا .
عهزیز ویستی دلی یوسف رابگری ووتی :

﴿يُوسُفُ أَعْرِضْ عَنْ هَذَا وَاسْتَغْفِرِي لِذَلِّكَ إِنَّكَ مِنَ الْخَاطِئِينَ﴾ نه ی یوسف: تو
واز لهو روداوه بهینه، هه والبه که س مه ده وله بیری خوتی به ره وه، به ژنه که ی خویشی

ووت، تویش نهی زوله یخا داوای لی خوشبون بکه له خوا بؤ گوناوه کانت و په شیمان بهر وه. بهراستی تو له وکه سانه ی گونا بهاری و به ده له دا چووی له وکاره دا کردوته له گه یوسف. نه و گفتوگوی عهزیزه به لگه ی بیگومانه له سهر نه وه ی نه یزانی یوسف پاکه و ژنه که ی دروژن و بوختان کهره .

پر سیار/ نه و نایه ته وای دهر نه خا فیلی ژنان له فیلی هموو که سانی گه ورتره بگره له فیلی شهیتانیش، وهك خوا له نایه تی

(۷۵) ی سوره تی نالی عیمراندا نه فرموی: بهراستی فیلی شهیتان لاوازه، نایا فیلی ژنان گه ورتره له فیلی شهیتان ؟

وه لآم/ مه بهست له وه که فیلی شهیتان لاوازه، یانی دهسته لآتی به سهر بهنده بوخته کانی خوادا نیه و مه بهست له گه وری فیلی ژنان نه مه یه: گه ورتیه سهر بازی شهیتان بؤ خه له تاندنی پیاوان .

رووداوی نیوان یوسف و زوله یخا بلا و بویه وه به نیو شاردا، ژنان و پیاوانی میسر به و رووداوه یان زانی، بویه گفتوگوی کورو کومهل خوی مه زن له و باسوه نه فرموی :

وَقَالَ نِسْوَةٌ فِي الْمَدِينَةِ امْرَأَتُ الْعَزِيزِ تُرَاوِدُ فَتَاهَا

عَنْ نَفْسِهِ ۖ قَدْ شَغَفَهَا حُبًّا ۚ اِنَّا لَنَرِيهَا فِي ضَلٰلٍ مُّبِينٍ ﴿٣٠﴾

فَلَمَّا سَمِعَتْ بِمَكْرِهِنَّ اَرْسَلَتْ اِلَيْهِنَّ وَاَعْتَدَتْ لَهُنَّ مَتٰكِفًا وَاَتَتْ

كُلَّ وَاحِدَةٍ مِّنْهُنَّ سٰكِنًا وَّقَالَتْ اُخْرِجْ عَلَيْنِ فَلَمَّا رَاَيْنَهُ اُكْبَرْنَهُ

وَقَطَّعْنَ اَيْدِيَهُنَّ وَقُلْنَ حٰشَ لِلّٰهِ مَا هٰذَا بَشَرًا اِنْ هٰذَا اِلَّا مَلَكٌ

كَرِيْمٌ ﴿٣١﴾ قَالَتْ فَاٰلَ كُنَّ الَّذِي لُمْتُنِنِيْ فِيْهِ وَلَقَدْ رَاَوْدْنَهُ عَنْ

نَفْسِهِ فَاسْتَعْصَمَ وَلَئِنْ لَّمْ يَفْعَلْ مَاءَ أَمْرِهِ لَيَسْجَنَنَّ وَلَيَكُونَا
 مِنَ الصَّغِيرِينَ ﴿٣٢﴾ قَالَ رَبِّ السِّجْنُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا يَدْعُونَنِي
 إِلَيْهِ وَإِلَّا تَصْرِفْ عَنِّي كَيْدَهُنَّ أَصْبُ إِلَيْهِنَّ وَأَكُنْ مِنَ الْجَاهِلِينَ
 ﴿٣٣﴾ فَاسْتَجَابَ لَهُ رَبُّهُ فَصَرَفَ عَنْهُ كَيْدَهُنَّ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ
 الْعَلِيمُ ﴿٣٤﴾ ثُمَّ بَدَأْ لَهُمْ مِنْ بَعْدِ مَا رَأَوُا الْآيَاتِ لَيْسَ جُذْئُهُ
 حَتَّىٰ جِئَ ﴿٣٥﴾

﴿وَقَالَ نِسْوَةٌ فِي الْمَدِينَةِ امْرَأَتُ الْعَزِيزِ تُرَاوِدُ فَتَاهَا عَنْ نَفْسِهِ﴾ وه كومه لی له ژانی
 دانیشتوانی شاری میسر ووتیان ژنی عهزیز داوای کردوه له کوره تازه پی گه یشتوه که ی
 خوی کاریکی لی بیژراو له ووه پیدایی، بانگی کرد پروا بو لای بو نه وهی بگا به ناواتی
 خوی.

﴿قَدْ شَفَّعَهَا حَبًّا﴾ به راستی دلی نه و ژنه ی عهزیزی داگیر کردوه خوشه ویستی نه و
 کوره بویه هوشی به خویدوه نه ماوه و گیروده ی نه و کوره بووه. نه وینی نه و لاوه چوته
 ناو جهرگ و دلی.

﴿إِنَّا لَنَرَاهَا فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ﴾ به راستی نیمه نه و ژنه ی عهزیز نه بین له هه له یه کی
 ناشکردایه و له راستی دوره، زور شوریه و بی نابرویه شتی بنده ی خوی بووه نه و
 کوره گوی نه داوه تی و له دهستی رای کردوه، نه و کاره ی نه و گونا هیکه چاوپوشی لی
 ناکری.

﴿فَلَمَّا سَمِعَتْ بِمَكْرِهِنَّ أَرْسَلَتْ إِلَيْهِنَّ﴾ دواپی کاتی ژنه که ی عهزیز به گفتوگوی
 نه پی نه و ژنانه ی بیست بلاویان کرده ته وه و تانه یان لی داوه و یستروپانه نابروی بیهن،
 ژنه که ی عهزیز بو توله کردنه وه له و ژنانه و نابرویان بیا ناردی بولایان و بانگی کردن بو
 نان خواردن.

﴿وَأَعْتَدَتْ لَهُنَّ مُتَّكَأً وَآتَتْ كُلَّ وَاحِدَةٍ مِّنْهُنَّ سِكِّينًا﴾ وه نهوژنه‌ی عه‌زیز له کۆشکی خۆیا کۆرپیکی بۆ ئاماده‌کردن و کورسی و پالێشتی بۆ دانان، خواردن و میوه‌ی ڕه‌نگا و ڕه‌نگی بۆ ڕازاندنه‌وه، نه‌و ژنانه‌یش هاتن و دانێشتن و هاتن بۆ میوانداریه‌که و دای به‌ده‌ستی هه‌ریه‌کیکیانه‌وه کاردێک هه‌تا گوشت و میوه‌ی پی‌پێرن و بیخۆن، به‌کاره‌ینانی چه‌قۆ له‌و سه‌رده‌مه‌دا نمونه‌ی شارستانییه‌تی بوه .

﴿وَقَالَتْ أَخْرِجْ عَلَيْنَهُ﴾ وه ژنه‌که‌ی عه‌زیز ووتی: یوسف تۆ وه‌ره‌ ده‌ره‌وه به‌سه‌ر ئه‌م ژنانه‌دا، یوسف پی‌فه‌رمانی نه‌کرد و هاته‌ ده‌ره‌وه به‌سه‌ریان، نه‌و ژنه‌ ئارایشتی زۆر جوانی یوسفی کردبو له‌ جیگه‌یه‌کی نه‌یتی داینابو .

﴿فَلَمَّا رَأَيْتَهُ أُكْبِرَتْهُ وَقَطَّعْنَ أَيْدِيَهُنَّ﴾ دوا‌یی کاتی ژنه‌کان یوسفیان بینی به‌گه‌وره‌یان داناو له‌ جوانی یوسف سه‌ریان سو‌رما و هۆشیان به‌خواردن و خۆپانه‌وه نه‌ما و ده‌ستی خۆپانیان به‌ چه‌قۆپانه‌ بری و هه‌ستیان به‌نازاری خۆیان نه‌کرد به‌هۆی شو‌خی یوسفه‌وه هه‌تا خۆپن هاته‌ خواره‌وه به‌ده‌ستیانا .

﴿وَقُلْنَ حَاشَ لِلَّهِ مَا هَذَا بَشَرًا إِنْ هَذَا إِلَّا مَلَكٌ كَرِيمٌ﴾ وه ژنه‌کان ووتیان: پاك و خاوتنی بۆ نه‌و خواجه که وێنه‌ی ئه‌م کورپه‌ی دروست کردووه‌و ئه‌م شو‌خیه‌ته‌ی پی‌ داوه، ئه‌م کورپه‌ ئاده‌میزاد نیه‌ مه‌گه‌ر به‌کیکه‌ له‌فریشته‌ گه‌وره‌ به‌رپێره‌کانی خوا که ئه‌م جوانیه‌ پی‌ هاوتایه‌ی داوه‌تی، بێگومان خۆپاراستن له‌ خراپه‌ کاری فریشته‌یه‌و ئه‌م جوانیه‌ پی‌ وێنه‌یه‌ هه‌ر بۆ فریشته‌یه‌ .

﴿قَالَتْ فَذَلِكُنَّ الَّذِي لُمْتُنَنِي فِيهِ وَلَقَدْ رَاوَدْتُهُ عَنْ نَفْسِهِ فَاسْتَعْصَمَ﴾ ژنه‌که‌ی عه‌زیز به‌سه‌ربه‌سته‌یه‌وه ووتی: ئه‌مه‌یه‌ نه‌و که‌سه‌ی نه‌وتۆ ئیوه‌ لۆمه‌ی متان نه‌کرد له‌خۆشه‌ویستی نه‌ودا و به‌راستی من داوام له‌و کورپه‌کرد بۆ هاتنی خۆی بۆلام و نه‌و کاره‌م له‌گه‌ڵ بکا، دوا‌یی نه‌و کورپه‌ خۆی لی‌ قه‌ده‌غه‌کردم و خۆی له‌و کاره‌ پاراست. ژنه‌که‌ی عه‌زیز که‌زانی بیانوی لی‌ وه‌رته‌گرن داوا‌ی لی‌ بکه‌ن پی‌ فه‌رمانی نه‌کا، ئه‌وانیش ووتیان: به‌دلی گه‌وره‌ی خۆت بکه‌ و چیت لی‌ داوا نه‌کا بیکه‌ له‌گه‌لی، نه‌وه‌ی ژنی عه‌زیز ووتی له‌ باره‌ی یوسفه‌وه به‌لگه‌ی ڕوونه‌ له‌سه‌ر داوین پاکی یوسف، دوا‌یی ژنه‌که‌ی عه‌زیز ووتی:

ته‌فسیری زما‌کۆبی

﴿ وَلَئِنْ لَمْ يَفْعَلْ مَا آمُرُهُ يُسَجِّنَنَّ وَلَيَكُونَا مِنَ الصَّاعِرِينَ ﴾ و نه گهر به راستی نهو کوره
نهوشته ی من فدرمانی پیّ نهدهم نیکا به راستی بهفدرمانی من بهند نه کری و نه بی بهداما و
گالته پیّ کراو، ژنه کان ووتیان دووباره پیرهوی زوله یخا بکه بو نهوهی داوای نه کاله
تو، یوسف بهند کردنی ههلبژارد بهسه ر گوناهدا .

بۆ زانين: ئەو سەربەستىيە يى شەرمانە زولەيخا دەرى پرى لە بارەى دلداری يەو، بۆ
ژنان و کچانی ئەم رۆژەيش ئەو سەربەستى و يى شەرمیە سەرى هەلداو، هەست بەلى
پرسراوى ناکەن لە بەردەم هېچ کەسداو ئەوپەرى بەرەلایى دەستى دراوەتتى و یتەى
ئەوکاتەى زولەيخا یاساو دەستورى ئەو کاتە بەرەلایى يى بەخشیون، یاسای دەست کردى
ئەم سەردەهەيش بەرەلایى بۆ رەواکرددن، گوێى نادریته فەرموودەى خوا. ئیمەى موسلمان
یاریدەى سەربەستى پیاوان و ژنان ئەدەين. بەلام لە دەستور و رەوشى ئاین دەرنەجى و
گفتوگوى خراپ نەبیژرى و نەیکەن .

کاتی یوسف گفتوگزی ژنی عهزیزی بیست زۆر لای گران بو، په‌نای برد بو لای خواو پاراپه‌وه :

﴿ قَالَ رَبِّ السَّجْنُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا يَدْعُونِي إِلَيْهِ ﴾ يوسف ووتی: نهی پهروه ردگاری
من: بهند کردن لای من خوشتره لهشتی نهو ژنانه داوای له من نه کهن بوی و هانم نه دهن
نهو کاره خراپه بکهم .

﴿وَالَا تُصْرِفْ عَنِّي كَيْدَهُنَّ أَصْبُ إِلَيْهِنَّ وَأَكُنْ مِنَ الْجَاهِلِينَ﴾ و نه گهر تو
پهروه ردگار لانه دهی له من خراپه و فیلې نهو ژانده بو فریودانی من ونه مخپته ژیر
پاراستی خو ته وه من مه یلم نه روا بو لای وه لآمدانه و هیان و گیر و ده م نه که ن و نه بم بده کی
له و که سانه گیل و نه زانن به هوئ خراپه ی شتی نهو ژانده داوای نه که ن .

﴿ فَاسْتَجَابَ لَهُ رَبُّهُ فَصَرَفَ عَنْهُ كَيْدَهُنَّ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴾ دوائی پسر و مرد گاری یوسف و ه لأمی دایه و هو نزاکه ی لی و هر گرت، دوائی لایدا له یوسف فیل فریودانی نه و ژنانه، هدر و هك پیشتر رزگاری کرد له پیلانی براکانی، نه بی بزانی نه گهر به نده ی خوا

نیازی پاکبی خوی مه زن همو کاتی دهر گای رزگاری بو نه کاته وه له کاتی ته نگانه دا. به راستی هه رخوایه نه بیسی پارانده وی که سی پهنای بو بیا، نه زانی به کرده وه و نیازی که سی خوی له کرده وهی خراب پیاړی.

﴿ثُمَّ بَدَأْ لَهُمْ مِنْ بَعْدِهَا رَأَوِ الْآيَاتِ﴾ له پاشا دهر کهوت بو عهزیز و ژنه که ی و دلسوزانیان پاکي یوسف له دوای نه وهی بینان چهن دین به لگه له سه ر راستی یوسف له شایه تی دانی نه و شاهیده و درانی کراسه که ی له پشته وه و ده ست برین و پیلانی ژنه کان وایان به په سه ند زانی بو لابر دن و کون کوونی نه وی تا پرویسه توشی ژنی عهزیز بوه و دانیش توانی شار پیان زانیوه.

﴿لَيْسَ جُنَّتُهُ إِلَىٰ حِينٍ﴾ که یوسف به ند بکه ن هه تا ماوه یه نه که هه تا هه تایه بو نه وهی نه و ده نگ و باسه خراپه له سه ر ژنی عهزیز له بیر بجیته وه نه بی بزاین یوسف بی تاوان بو بویه به ند کرا، نه گهر وینه ی خویان نپاک و تاوانبار بوايه پله ی به رزتریان نه دایه و به ندیان نه نه کرد.

بو زانین: هه موو چاخه کانی میژوو بۆمانی رون نه کاته وه هه رکاتی که مرۆفکی پاک و دلسوز تووشی بوبی به توشی سته مکارو خراپه که رانه وه کار به ده ستان و تاوانباران بوختان و درویان بو هه لئه به سن بو نه و دلپاکانه و توشی گپرو گرتیان به کوشتن و به ند کردن و لیدان نه که ن، چونکه به فەرمانیان هه لئاسن و به ریتیلیان بو په یدا ناکه ن. به لام یاریده ی خوا له گه ل نه و که سانه یه ئارام نه گرن هه ر له به ر خوا، نه گهر بو ماوه یه مۆله تی سته مکاران بدری له نه نجامدا ریگه ی دهر چوونی لی دانه خرئ له جیهاندا، خوا یارمه تی ئارام گران و باوه رداران نه دا به وینه ی یوسف که رزگاری له پیلانی براکانی و ژنی عهزیز کرد.

یوسفی دلپاک و داوین پاک چوه نیو به ندیخانه، ژنی عهزیزی دل پس له شوینی خویا مایه وه به به ره لایی و سه رشوری، نه ی خوری به سه ر دانیش توانی کۆشکدا. به لام یوسف چوه گرتو خانه به دلیکی خوشه وه و خوی به ئاره زووی خوی نه و گرتو خانه یه ی هه لبارد

و بوبه خاوه‌نی ناسایش و رزگاری بو له کردنی کاری خراب. ژنی عزیز له گرتو خانه‌ی دلدا نه‌زیا و هاتو چۆی نه‌کردو بیری له‌بی نابروی خوی نه‌کرده‌وه.

وَدَخَلَ مَعَهُ السِّجْنَ فَتَيَانٍ قَالَ أَحَدُهُمَا
إِنِّي أَرِنِي أَخْصِرُ خَمْرًا وَقَالَ الْآخَرُ إِنِّي أَرِنِي أَخْمِلُ فَوْقَ
رَأْسِي خُبْرًا تَأْكُلُ الطَّيْرُ مِنْهُ نَبِّئْنَا بِتَأْوِيلِهِ إِنَّا نَرَاكَ مِنَ
الْمُحْسِنِينَ ﴿٣٦﴾ قَالَ لَا يَأْتِيكُمَا طَعَامٌ تُرْزَقَانِهِ إِلَّا نَبَّأْتُكُمَا
بِتَأْوِيلِهِ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَكُمَا ذَلِكُمَا مِمَّا عَلَّمَنِي رَبِّي إِنِّي تَرَكْتُ
مِلَّةَ قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ ﴿٣٧﴾
وَاتَّبَعْتُ مِلَّةَ آبَائِي إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ مَا كَانَتْ
لَنَا أَنْ نُشْرِكَ بِاللَّهِ مِنْ شَيْءٍ ذَلِكَ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ عَلَيْنَا وَعَلَى
النَّاسِ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ ﴿٣٨﴾

﴿وَدَخَلَ مَعَهُ السِّجْنَ فَتَيَانٍ﴾ وه‌چونه نئو گرتو خانه‌وه له‌گه‌ل یوسف دا دوو لاوی
بهنده‌ی پاشای میسر یه‌کیکیان مه‌ی گپرو نه‌وی تریان چیش‌ت دروست‌کهری پاشا، پاشا
له‌وان ره‌نجابوو فه‌رمانی دابو به‌به‌ند کردنیان.

﴿قَالَ أَحَدُهُمَا إِنِّي أَرِنِي أَخْصِرُ خَمْرًا وَقَالَ الْآخَرُ إِنِّي أَرِنِي أَخْمِلُ فَوْقَ رَأْسِي خُبْرًا
تَأْكُلُ مِنْهُ الطَّيْرُ﴾ یه‌کی له‌وبه‌ند کراوانه که‌مه‌ی گپری پاشا بوو ووتی: من بینم له‌خه‌وما

تریم نه گوشتی بۆ نه وهی بکری به مهی و، نه وی تر له و دوو به ند کراوانه که چیشت دروست که ری پاشا بوو و وتی من له خه و ما بینیم له سهر سهرم هه لم کرتبو نان له و نانه یان نه خوارد تا قمی بالنده .

﴿بَنَّا بِتَأْوِيلِهِ إِنَّا نَرَاكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ﴾ تۆ هه وال بده به ئیمه به مانای نه و خه وه به راستی ئیمه تۆ و نه بین له و که سانه ی چاکه که رن و ره وشتیان چاکه له گه ل دانیش توانی گرتو خانه داو رێک و پێکی .

﴿قُلْ لَا يَأْتِيكُمَا طَعَامٌ تُرْزَقَانِهِ إِلَّا نَبَأُكُمَا بِتَأْوِيلِهِ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَكُمَا﴾ یوسف و وتی نایه بۆلای ئیوه خوارد مه نه ی به ده ر خوار تان بدری مه گهر من هه وال نه ده م به مانا و ناوه رۆکی نه و خوارد مه نه ی به ر له وهی نه و خوارد مه نه ی به گاته لای ئیوه که له ده ره وه دیت بۆ لاتان و هه وال تان نه ده می چ خوارد مه نه ی که و رهنگی چۆنه و نه ندازه ی چه ندده ؟ قازانج و زیانی بۆ ته ندروستی ئیوه رۆن نه که مه وه له گه ل نه وه یشدا من و ئیوه به یه که وه له م گرتو خانه یه داین و په یوه ندیمان به که سه وه نه کردوه . که واته ئیوه بزنان من نه و هه وال انده م به سروس بۆ هاتوه له لایه ن خواوه ، وه ک خوا نه فهرموی :

﴿ذَلِكُمَا مِمَّا عَلَّمَنِي رَبِّي إِنِّي تَرَكْتُ مِلَّةَ قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ﴾ نه و شته ی من هه والی نه ده م به ئیوه که له بهر چا و نین و نه یین له و شته یه په روه ر دگاری من فیری منی کردوه به سروس به و جوړه ی نیراوه بۆلای پیغه مه ره کانی تر، من له و کسانه نیم هه وال بده م به شتی رابوردووه و به شتی له مه و داو په یدا ببی به گۆتره و جادو گهریش نیم . به راستی من وازم هیناوه له نایینی کۆمه لێ باوه ر به خوا نایه رن و بیزارم له وان . نایینی دانیش توانی نه و رۆژه خوړ په رستی و گۆره که په رستی بوه ، نه و گۆره که یان ناونا بوو (أییس) .

﴿وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ﴾ نه و تا قمه نه وانه ن باوه ر یان به رۆژی دوا یی نه به بۆیه وازم لی هینا و دوا ی نه وان نه که و تووم . له پاشا یوسف رونی نه کاته وه له سه رج نایینی که و نه فهرموی :

﴿وَاتَّبَعَتْ مَلَّةٌ أَبَائِي إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ﴾ وه من دواى ئایینی باو و باپیری خوم که وتووم که ئیبراهیم و ئیسحاق و یه عقوبن، من له وان که وتومه تده و کوری به عقوبم، نهو پیغمه رانه به ناوبانگ بوون لای هدمو که سی. به تاییه تی ئیبراهیم.

﴿وَمَا لَنَا أَنْ نَشْرِكَ بِاللَّهِ مِنْ شَيْءٍ﴾ شایسته نیه بو ئیمه که ئیمه هاوبهش دابین هیج شتی جگهی خوا په رستین. له پاشا یوسف فهرموی :

﴿ذَلِكَ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ عَلَيْنَا وَعَلَى النَّاسِ﴾ نهو په رسته ی خوا و هاوبهش دانانه نان بو خوا و کردنی ئیمه به پیغمه ر له گه وره یی خوا به به سهر ئیمه دا و به سهر هدمو ناده میزادا به ناردنی ئیمه بو شاره زایی کردنیان و ریگهی راستیان پیشان بدهین.

﴿وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ﴾ وه به لام زورترین له ناده میزاد سوپاسی نهو گه وره ییه ی خوا ناکه ن که به وانی به خشیوه، بگره هه تا سامانی زور ترو تهن دروستیان بداتی بی سوپاس تر نه بن.

له پاشا خوی مه زن رونی نه کاته وه که یوسف به رده و امبو له سهر ناموزگاری کردنی هاوریکانی له گرتو خانه داو نه فهرموی:

يَصْحَبِي

السَّجْنِ أَرْبَابٌ مُتَفَرِّقُونَ خَيْرٌ أَمِ اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ

﴿٣٩﴾ مَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِهِ إِلَّا أَسْمَاءُ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ

وَأَبَاؤُكُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ بِهِمْ مِنْ سُلْطَانٍ إِنْ الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ

أَمْرًا لَا تَعْبُدُوا إِلَّا آيَاتَهُ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنْ أَكْثَرُ

النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤٠﴾

﴿يَا صَاحِبِي السِّجْنِ أَلْزَابُ مُتَفَرِّقُونَ خَيْرٌ أَمْ اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ﴾ نهدی دوو هاوریکام له گرتو خانه دا و دانیشتون له گرتو خانه دا: نایا چه ند خواجه دژی به کترین و له یه ک جیاوازین چاکترین بو ئیوه و هه موو ناده میزاد یا خواجه کی ته نه ای خاوه ن دهسته لاتی بی وینه ؟ نه ویتانه که ئیوه به دهستی خوتان له به رد و دره خت دروستیان نه کهن شایانی به رستن نین و توانای هیچ شتیکیان نیه .

﴿مَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِهِ إِلَّا أَسْمَاءُ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ﴾ ئیوهی دانیشتوانی گرتو خانه و دانیشتوانی شاری میسر ناپه رستن له جگهی خوا مه گهر چند ناویکن بی ناوه روک ئیوه و باو و باپیرتان ناوتان ناو ن به خوا، خوا نهی نار دوه ته خواره وه بو نه و ناوانه ئیوه ناوتان ناوه له و بتانه هیچ به لگه و ناویشانی له سهر راستی نه و ناوانه: که واته ئیوه ناو به رستن و ناوه روک به رستن نین .

﴿إِنَّ الْحُكْمَ إِلَّا لِلَّهِ أَمَرَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ﴾ فه رماندان بو ره واکردن و قه دهغه کردن و به رستن بو هیچ که سی نیه مه گهر ته نه اهر بو خوا، خوا فه رمانی داوه به هزی به نه مه رانه وه که ئیوه هیچ شتی مه به رستن مه گهر هدر خوا .

﴿ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ﴾ نه و به رسته ی خوا نایینی راستی بی خوارو خیچه و، به لام زورتر له ناده میزاد نه و راستیه نازان و بی ناگان له پاداشت و توله، هیچ که سی بو ی نیه داوای به رستی خو ی بکا، یا به بی فه رموده ی خوا یاسا دروست بکا. ناده میزاد هه موویان به کسانن له مافدا و هه موویان به مروف دروست کرده .

يَصْصَحِي السِّجْنِ أَمَّا أَحَدُكُمَا
فَيَسْقِي رَبَّهُ خَمْرًا وَأَمَّا الْآخَرُ فَيُصْلَبُ فَتَأْكُلُ الطَّيْرُ
مِنْ رَأْسِهِ قُضِيَ الْأَمْرُ الَّذِي فِيهِ تَسْتَفْتِيَانِ ﴿٤١﴾ وَقَالَ لِلَّذِي
ظَنَّ أَنَّهُ نَاجٍ مِنْهُمَا اذْكُرْنِي عِنْدَ رَبِّكَ فَأَنْسَاهُ

الشَّيْطَانُ ذَكَرَ رَبِّهِ فَلَيْتَ فِي السِّجْنِ بِضْعَ سِنِينَ

دوای نهووی یوسف دانیشتوانی گرتوخانهی بانگ کرد بۆلای پهرستی خوای تاك و تنها و مانای خهوه کانی بۆ لی دانهوه و پیوستی سهرشانی خۆی جی بهجی کرد، نهفرموی:

﴿يا صاحبي السجنَ اَما اَحَدُكُمَا فَيَسْقِي رَبَّهُ﴾ نهی دوو هاوریکانی دانیشتوی گرتوخانه: نهویه که تان مهی گیر و ناوگیری پاشایه و له خهویا بینی تری نهگوشی بۆ نهووی بکری بهمهی، دوای چهند رۆژی رزگاری نهبی، دوایی نهچیهوه بۆلای پاشاو دهرخواردی گهورهی خۆی نهدا مهی بۆ خواردنهوه.

﴿وَأَمَّا الْآخَرُ فَيَصْلُبُ فَتَأْكُلُ الطَّيْرُ مِنْ رَأْسِهِ﴾ وه نهوی تریان که چیششت دروستکهری پاشا بو، دوای ههلهئهواسری، دواتر بالنده له مۆخی میشکی نهخۆن. کاتی نانکهری پاشا باسی ههلواسینی خۆی بیست ووتی من هیچ شتیکم له خهودا نهبینوه، یوسف بروای به مانا لیک دانهوهی خهوه کان بو، چونکه به سروش بۆی هاتبو له لایهن خواوه، فرموی:

﴿قُضِيَ الْأَمْرُ الَّذِي فِيهِ تَسْتَفْتِيَانِ﴾ تهواو بو، جی بهجی کرا نهو شتهی نهو تو نهو دوو کهسه داوای روناکردنهوهی مانا کردنیان کردبو، خوا فهرمانی پیداووه براوهتهوه. ﴿وَقَالَ لِلَّذِي ظَنَّ أَنَّهُ نَاجٍ مِنْهُمَا اذْكُرْنِي عِنْدَ رَبِّكَ﴾ وه یوسف ووتی بهو کهسهی نهو تو نهیزانی رزگاری نهبی لهو دوو کهسه: تو بیری من بکهروهه لای گهورهی خۆت، ههتا پاشا بکۆلیتهوه له بهندکردنی من و بۆی دهرکهوی که من به نارهبایی گیراوم.

﴿فَأَنسَأُ الشَّيْطَانَ ذَكَرَ رَبِّهِ﴾ دوایی شهیتان له بیری نهو کهسهی بردهوه رزگاری بو باس کردنی یوسف لای گهورهی خۆی. پیغمهر ﴿ﷺ﴾ نهفرموی: میهره بانی خوا بۆ یوسف بی نهگهر نهی ووتایه بیری من بکهروهه لای گهورهی خۆت دوای پینچ سال یا

حدوت سال له گرتوخانه دا نه مایه وه، داواى کومه کى له بنده کان هدر چنده چاکه له کاتى ته نگانه دا هندی جار، شایسته ی پله ی پیغمه ران نیه .
﴿ فَلَبِثَ فِي السِّجْنِ بِضْعَ سِنِينَ ﴾ دواى مایه وه له نبو به نديخانه دا چهند سالى له نبوان سى سال هه تا نوسال ژماره ی مانده وى له گرتوخانه رون نه کراوه ته وه . به لام ووشه ی (بضع) له سى سال که متر نیه و له نوسال زیاتر نیه .

وَقَالَ الْمَلِكُ إِنِّي أَرَى سَبْعَ بَقَرَاتٍ سِمَانٍ يَأْكُلُهُنَّ سَبْعٌ عِجَافٌ وَسَبْعَ سُنبُلَاتٍ خُضْرٍ وَأُخَرَ يَابِسَاتٍ
يَأْتِيهَا الْمَلَأُ أَفْتُونٍ فِي رُءْيَايَ إِنْ كُنْتُمْ لِلرُّءْيَا تَعْبُرُونَ ﴿٤٣﴾
قَالُوا أَضْغَثَ أَحْلَمٌ وَمَا نَحْنُ بِتَأْوِيلِ الْأَحْلَمِ بِعَالِمِينَ ﴿٤٤﴾
وَقَالَ الَّذِي نَجَا مِنْهُمَا وَادَّكَرَ بَعْدَ أُمَّةٍ أَنَا أُنَبِّئُكُمْ بِتَأْوِيلِهِ
فَارْسِلُونِ ﴿٤٥﴾ يُوسُفُ أَيُّهَا الصِّدِّيقُ أَفْتِنَا فِي سَبْعِ بَقَرَاتٍ
سِمَانٍ يَأْكُلُهُنَّ سَبْعٌ عِجَافٌ وَسَبْعِ سُنبُلَاتٍ خُضْرٍ
وَأُخَرَ يَابِسَاتٍ لَعَلِّي أَرْجِعُ إِلَى النَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٤٦﴾ قَالَ
تَزْرَعُونَ سَبْعَ سِنِينَ دَأَبًا فَمَا حَصَدْتُمْ فَذَرُوهُ فِي سُنْبُلِهِ إِلَّا
قَلِيلًا مِّمَّا تَكُونُونَ ﴿٤٧﴾ ثُمَّ يَأْتِي مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ سَبْعٌ شِدَادٍ يَأْكُلْنَ
مَا قَدَّمْتُمْ لَهُنَّ إِلَّا قَلِيلًا مِّمَّا تَحْصِتُونَ ﴿٤٨﴾ ثُمَّ يَأْتِي مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ

عَامٌ فِيهِ يَغَاثُ النَّاسُ وَفِيهِ يَعْصِرُونَ ﴿٤٩﴾

دواى ماوهيه كه بهسهر چوو له بهندکردنى يوسف خواى مهزن ويستى رزگارى بكا زور بهريرهوه. نهوهبوه پاشاى مىسر خهويكى بينى زورى لا سهير بوو، بو مانا ليكدانهوى نهوخهوه پاشا جادوگهراڼ و نهستيرهناسان و خهوناساني كوكردهوه ، نهوخهوى بو گيترانهوه، داواى لى كردن ماناى نهو خهوهى بو بكهڼ. نهفهرموى :

﴿ وَقَالَ الْمَلِكُ إِنِّي أَرَى سَبْعَ بَقَرَاتٍ سِمَانٍ يَأْكُلُهُنَّ سَبْعٌ عِجَافٌ ﴾ وه پاشا ووتى : بهراستى من بينيومه لهخهوما كهوت گاي قهلهو، كهوت گاي لهه نهو قهلهوانه نهخون. زورم لاسهيره نهو كهوت گا لهراڼه پهلامارى نهو كهوت قهلهوهيان نهداو نهديان خواردن .

﴿ وَسَبْعُ سُنبُلَاتٍ خُضْرٍ وَأُخَرَ يَابِسَاتٍ ﴾ وه بينيم كهوت گول دانهويلهى سهوزى بى ته گهيشته و كهوت هيشتوى ترى بى گهيشتهى ووشك. پاشا ويستى ماناى نهو خهوه بزاني، دواى زاناكاني كوكردهوه بو نهو مهبسته ووتى :

﴿ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ أَفْتُونِي فِي رُؤْيَايَ إِن كُنْتُمْ لِلرُّؤْيَا تَعْبِرُونَ ﴾ نهى پياوه زاناو بهريرهكان: نيوه ههوال بدن بهمن لهماناکردنى نهو خهوهى من نه گهر نيوه نهزانتن ماناى خهو بكهڼ. ﴿ قَالُوا أَصْفَاتُ أَحْلَامٍ وَمَا نَحْنُ بِتَأْوِيلِ الْأَحْلَامِ بِعَالَمِينَ ﴾ وه زاناکان هيچيان بو نهمايهوه نهوه نه بى ووتيان: نهو خهوانه كومهله خهويكن تيكه لاوى يه كتربون و لهيهك نهچن و تهه و ووشك تيكه لاو كراون و پروپوچن و، نيمه ماناى نهو جوړه خهوانه نازانين به گفتوگرى نيمه بروات بى .

بو زانين: (الأحلام) دهركه وتوبه كى دهرونه. زانايانى دهرونناسى و زانايانى تر لههههههه مو خاوهڼ بىرو بوچهوكان خويانيان ماندو كرده لهراستى چونه تهى خهودا. بهلام كهسيان نهديانتوايوه بگهڼه مانايه برواى بى بكري. بهراستى زانايان راغويسان وهرنه گرتوه بولاى سههراوهى كه مى له ههندي خهو ماناى راستيان بوى كرده، ههه لهبارهى خهوهوه

رویان کرده ته وه هندی نه خوشی. به لām هندی خه وهن گفتوگو نه کن به زمانی جگه ی نهو که سه ی خه وه که نه بینی و به جگه ی دهرون و ژبانی نهو که سه. زانایان ریگه یان نه بر دوه به مانای نهو جوړه خه وانه.

خاوه نی نامه ی (لسان العرب) له و نامه ی دا نه لی: پیغمهر نه فهرموی: (الزویا) له خوا وه یه (الحلم) له شه یتانه وه یه. نه یش لی هه ردو کیان به مانایه کن. به لām (الزویا) به زوری بر یتیه له شتی چاک. (الحلم) به زوری به شتی نه پیژری له کاری خراب و ناشیرین. به کورتی خوای مه زن نهو خه وه ی پاشای کرد به هو ی رزگار بوونی یوسف، پاشا لای خوشبو مانای نهو خه وه ی بو بکری.

﴿وَقَالَ الَّذِي نَجَا مِنْهُمَا وَادَّكَرَ بَعْدَ أُمَّةٍ﴾ وه که سیکی نهو تو لهو دوو که سه رزگاری بوو له گرتو خانه و، بیری راسپارده ی یوسفی کرده وه له پاش ماوه یه که زانی پاشا زور سر گه ر دانه و نه یه وی مانای خه وه که ی بزانی، نهو رزگار بووه ووتی:

﴿أَنَا أَنبَأَكُم بِتَأْوِيلِهِ فَأَرْسِلُونِ﴾ من هه و اله دهم به یتوه به که سی مانای نهو خه وه ی پاشا بداته وه. دوا یی یتوه من ره وانه بکن بولای نهو که سه و یتستا له گرتو خانه یه. دوا یی پاشا نهو که سه نارد بولای یوسف ووتی:

﴿يُوسُفُ أَيُّهَا الصِّدِّيقُ أَفْتِنَا فِي سَبْعِ بَقَرَاتٍ يَأْكُلْنَ سَبْعَ عَجَافٍ﴾ نه ی یوسف: نه ی که سی که راست و یتزی له هه مو گو فتاری له مه و به ر له گه ل یتمه نه ت کرد له گرتو خانه دا وه لāmی مانای خه وه کانی یتمه ت لیک دایه وه، تو هه و ال بده به یتمه بو خه وی پاشا بینویه تی له باره ی حهوت گای قه له و حهوت گای له ر نه یان خواردن.

﴿وَسَبْعِ سُبُلَاتٍ خَضِرٍ وَأَخْضَرَ يَابِسَاتٍ لَعَلِّي أَرْجِعُ إِلَى النَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَعْلَمُونَ﴾ وه له باره ی بینیه حهوت گولی سهوز و حهوت گولی ووشک، بو نه وه ی من بگه ر یتمه وه بولای ناده میزادی لای پاشا بولای پاشا به تاییه تی، بو نه وه ی نهوان بزانی به زانیساری تو له دوا ی نه وه ی تو مانای نهو خه وه ت لیک دایه وه، توش له نه نجمدا بی به خاوه نی پله و پایه ی به رز له دوا ی ده ره یتانت له گرتو خانه.

الْيَسْوَةَ الَّتِي قَطَعْنَ أَيْدِيَهُنَّ إِنَّ رَبِّي بِكَيْدِهِنَّ عَلِيمٌ ﴿٥٠﴾ قَالَ
مَا خَطْبُكُنَّ إِذْ رَاوَدْتُنَّ يُوسُفَ عَنْ نَفْسِهِ قُلْنَ حَاشَ لِلَّهِ
مَا عَلِمْنَا عَلَيْهِ مِنْ سُوءٍ قَالَتِ امْرَأَتُ الْعَزِيزِ اكْتُنَ حَصْحَصَ
الْحَقِّ أَنَا وَودَّتُهُ عَنْ نَفْسِهِ وَإِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٥١﴾ ذَلِكَ
لِيَعْلَمَ أَنِّي لَمْ أَخُنْهُ بِالْغَيْبِ وَأَنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي كَيْدَ الْخَائِنِينَ ﴿٥٢﴾
﴿ وَمَا أَتَرَىٰ نَفْسِي إِلَّا النَّفْسَ لَأَمَّارَةً بِالْسُوءِ إِلَّا مَا رَحِمَ
رَبِّي إِنَّ رَبِّي غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴾ ﴿٥٣﴾

﴿ وَقَالَ الْمَلِكُ أَتُؤْمِنُ بِهِ فَمَا جَاءَ الرَّسُولُ قَالَ ارْجِعْ إِلَىٰ رَبِّكَ ﴾ وه پاشا ووتی: ئیره یوسف بهتین بۆلای من، ناو گیره که ی پاشایان نارده وه بۆلای یوسف و پیتی ووت: وه ره بۆلای پاشا، دواپی نهو نیراوه چو بۆلای یوسف، یوسف ووتی: تۆ بگه پیره بۆلای گه وه ی خوت که پاشایه .

﴿ فَاسْأَلْهُ مَا بَالُ النِّسْوَةِ الَّتِي قَطَعْنَ أَيْدِيَهُنَّ ﴾ دواپی تۆ پرسیاربکه له پاشا کاری نهو ژنانه ی نهو تۆ چ شتی بو دهستی خو یانیان بری، داوا بکه له پاشا له وکاره بکۆلینه وه هدا بۆی ده ربکه و ی من پاکم، نهو کاته من دیمه ده ره وه له گرتوخانه به سه ره بهستی و روسوری .

﴿ إِنَّ رَبِّي بِكَيْدِهِنَّ عَلِيمٌ ﴾ به راستی پهروه ردگاری من به فیل و پیلانی نهو ژنانه نه زانی و منیشی پاراسته له گونا ه. به لām پاشا نازانی بهو شته نهو ژنانه کردویانه، بۆ نه وه ی پاشا من بناسی و بزانی من کیم. نیراوه که ی پاشا گه رایه وه بۆلای پاشا و هه والی

ته فسیری زمنا کۆبی

دایه که یوسف نایه ته دهر وه له گرتو خانه هه تا پاشا نه کولیته وه هوی بهند کردنی من چ شتی بوه ؟ پاشا بهی وهستان فرمانی دا به ناماده کردنی نهو ژنانه و ژنه کانیاں هینا بولای پاشا .

﴿ قَالَ مَا خَطْبُكَ إِذَا رَاوَدْتَن يُسُوفَ عَنْ نَفْسِهِ ﴾ پاشا ووتی: نهو روداوه گرنګ و دلته زینه چ شتی بو کاتی نیوه داواتان کرد له یوسوف کهله شی خویتان بداتی وئاواتی خرابتان بهیږته دی ؟

﴿قُلْ حَاشَ لِلّٰهِ مَا عَلِمْنَا عَلَيْهِ مِنْ سُوءٍ﴾ ژنه کانیان ووتیان: پاکی و خاویښی بڅوایه و داوین پاکی یوسف جیگه ی سهرسورمانه، ټیمه هیچ خرابیه کمان نه زانیوه به سهر یوسف وه بی که نیازی خرابیه کردی و گوناھی گه وره و بچو کمان لی نه دیوه .

﴿ وَقَالَتْ امْرَأَةُ الْعَزِيزِ الْآنَ حَصْحَصَ الْحَقُّ أَنَا رَاودُّهُ عَنْ نَفْسِهِ ﴾ ژنه که ی عزیز
 ووتی: نیستا راستی یوسف دهر که وت، دوا ی نه وه ی نه و راستیه داپوشرا بو، من داوا ی
 کاری خراپم کرد له یوسف و خوی له گه لم راکشی. به بی شهرمانه وه ده ری نه برم
 یوسف هر گیز نیازی خراپه ی له گه لم من نه کرده، من برواتان پی نه دهم هدرشتی
 یوسف نه یلی راسته .

﴿وَإِنَّ لِمَنِ الصَّادِقِينَ﴾ وه به راستی یوسف لهو که سانه یه راست و یژن و راسته لهو گفتو گزی به ی له گمل عزیزی کرده که زوله یخا داوای کاری خرابی لهو کرده .

﴿ ذٰلِكَ لِيَعْلَمَ اَنِي لَمْ اُخْنَهُ بِالْغَيْبِ ﴾ ۞ نهو داوايهی من و نه هاتنه دهر وهی من
له گرتو خانه، له بهر نه وهیه عهزیز بزانی که بهراستی من له نهیتیدا ناپاکیم نه کرده
له گهله نهو، چونکه ریژه منی داوه ته دهست خیزانی خوئی، نه بی من چون ناپاکی بکه
له گهله خیزانی که سی منی به کوری خوئی دانایی.

﴿وَأَنَّ اللَّهَ لَا يُهْدِي كَيْدَ الْخَائِبِينَ﴾ وههراستی خوا سه رناخواو یارمه تی پیلانی ناپاکان نادا، نه وهبوو خوا پیلانی ژنی عهزیزی پوچ کرده وه. له پاشا یوسف ئه یه وی بجوکی خوئی بو خوا دهر بخا و خوئی بشکیتی ووتی :

به ناوی خوای به خشندهی میهره بان، سوپاسی بی پایان بو پهروه ردگاری هه مو
بونه وهران، درودی زور له سه ر پشه وای مه زن و رابه ری هه مو ئاده میزاد و له سه ر
هاوری و یاوه رانی بی .

پاش نه وهی ژنه که ی عه زیز و ژنه کانی تر شایه تیان دا له سه ر خو یان، دانیش توان بو یان
دهر که وت یوسف پاک و بی شوره ییه، له دوای نه وهی پاشا فره منی دهر کرد ئیوه یوسفم
بو بهیتن، یوسف له گرتوخانه هاته دهر وهه . پاشا داوای له یوسف کرد بی
به گه وره ی شاری میسر و یاریده ی بدا له هه لسوراندنی کاروباری نیشتمانا . پاشا
که کز بویه وه له گه ل یوسفدا خوشه ویستی یوسف له دلیدا چه قی، بوړون کردنه وهی
نه و مه به سته خوا نه فره موی :

وَقَالَ الْمَلِكُ اُتُونِي بِهِ اَسْتَخْلِصْهُ
لِنَفْسِي فَلَمَّا كَلَّمَهُ قَالَ اِنَّكَ الْيَوْمَ لَدَيْنَا مَكِينٌ اَمِينٌ ﴿٥٤﴾ قَالَ
اَجْعَلْنِي عَلَى خَزَائِنِ الْاَرْضِ اِنِّي حَفِيظٌ عَلِيمٌ ﴿٥٥﴾ وَكَذَلِكَ
مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي الْاَرْضِ يَتَّبِعُوا مِنْهَا حَيْثُ يَشَاءُ نُصِيبُ
بِرَحْمَتِنَا مَنْ نَشَاءُ وَلَا نُضِيعُ اَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٥٦﴾ وَلَا جُرْ
الْآخِرَةِ خَيْرٌ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ ﴿٥٧﴾

﴿وَقَالَ الْمَلِكُ اُتُونِي بِهِ اَسْتَخْلِصْهُ لِنَفْسِي﴾ پاشا ووتی به یاوه کانی: ئیوه یوسف
بهیتن بۆلای من ئه یکه م به فره مان به رداری پوخته ی خو م وهاو کارم بی له هه لسوراندنی
کاروباری نیشتمانا، پیاوه کانی چوون و یوسفیان هینا بۆلای پاشا .

﴿فَلَمَّا كَلَّمَهُ قَالَ إِنَّكَ الْيَوْمَ لَدَيْنَا مَكِينٌ﴾ دواپی کاتی پاشا گفتوگوی کرد له گهل یوسف. مانای لیكدانهوهی خهوه که ی لی پرسی و لی تیگهشت، ووتی به یوسف: بهراستی تو جیگه ی بهر پرت ههیه نه مرو له لای ئیمه و پروا پی کردوو دهست پاکی ئیمه ی له سهر کاروباری پاشایه تی مندا دات نه نیم .

دوا ی نهوه ی پاشا یوسفی سهر بهست کرد بو هه رپله و پایه یه خوی ناره زووی لی بی، یوسف بو خوی هه لبارد سهر په رشتی گنج و نابوری نیشتمان، یانی بوبه شالیاری نابوری و دارایی .

بهراستی یوسف نهیزانی نیشتمان بهره و گرانی و په شیوی نهروا ، نه گهر بیتو سهر په رشتی کهری دارایی مرو فیکی زاناو پسپورت نه بی بو هه لسوراندنی بهروبومی نیشتمان مافی دانیشنوان پی شیل نه کری به تایه تی هه ژاران و ژیردهسته کان. نهوه له لایه، له لایه تروه دارایی ژیان و مانه وهی ئاده میزاد نه گهر به دهستی مرو فیکی ژیر و زاناو دهست پاکه وه نه بی پاشه روژی دانیشنوان بهرونه مان نه چی بگره له سالانی هه رزانشدا. به لام هه رکاتی به دهست مرو فیکی داناو دهست پاکه وه بی دانیشنوان بهره و خوشی و ناسایش نهرون، بویه یوسف ووتی: له بهرسودی گشتی نهك بو سودی خوی و خوی به چاك بزانی .

﴿قَالَ اجْعَلْنِي عَلَى خَزَائِنِ الْأَرْضِ﴾ یوسف ووتی به پاشا: تو من دابنی له سهر گنج و بهروبوم و دارایی و نابوری و خواردهمهی زهوی میسر و هه مو نهو شتانه ی دانیشنوانی بی نه ژین .

﴿إِنِّي حَفِظْتُ عَلَىٰ﴾ بهراستی من مرو فیکی ناگادارم بو پاراستی نابوری زهوی و نایه لم به فیرو بچی له سالانی گرانیدا، نه زانم به چو نیه تی به شکردنی بهروبوم به شیویه کی دادپهروری و نه زانم چ که سی شایانی نهوه یه خواردهمهی بدریتی، هه مو شتی له جیگه ی شیای خویا دانه نیم له سالانی گرانیدا. دانیشنوان که به دادپهروهری و چاکی و پسپوری و زانایه تی یوسفیان زانی و بویان ده رکوت که نابوری دانیشنوان نه پاریزی و نایه لی

تهفسیری ز مناکو بی

مافی هیچ کهسی ژیر بی بکری. پاشا و زوربهی دانیشتوان باوهرپان بهخوای تـاـک و تـهـنـها هینا، به پیغمه رایه تی یوسف باوهرپان زورتر بو.

﴿وَكَذَلِكَ مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي الْأَرْضِ﴾ وههر به وجودی یوسفمان رزگار کرد له خراپه ی براکانی و له فریودانی زوله یخا و ژنانی میسر و له گرتوخانه، نیمه جیگه ی بهر زمان به خشی به یوسف و پله و پایه ی بهر زمان دایه و بهیزمان کرد له زهوی میسر دا، خوشه ویستی یوسفمان له دلی پاشادا چه سپاند.

﴿يَتَّبِعُوا مِنْهَا حَيْثُ يَشَاءُ﴾ جیگه ی خوی بگری له زهوی میسر دا له ههر شوینی خوی ناره زووی هه بی له ویدا نیشته جی بی فرمان رهوای خوی بکا.

﴿وَلَا تُضِيعْ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ﴾ وه نیمه له ناو نادهین و بوچی ناکه یسه وه پاداشتی چاکه کهران له جیهاندا به گورجی بی یا له پاش ماوه یه بی، هه ریه که به گویره ی کرده وی خو یان پاداشتیان نه ده مه وه.

﴿وَلَا جُرْ الْأَخِرَةَ خَيْرٌ لِلَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ﴾ وه پاداشتی رۆزی داویسی که به هه شته چاکره له پاداشتی جیهان بو که سانیکی نه و تو باوهرپان هینا وه خو یانیان پاراسته له گونه کردن به تاییه تی داوین پیسی و په رستی جگه ی خوا.

گرانی لهو جهوت سالانه ی دوا ییدا در یژه ی سه ندو په ره ی سه ند بو شاره کانی دراوسی میسر به زوری له که نعان که نهو جیگه یه یعقوبی باوکی یوسفی تیدایه، له دهره وی میسر بلا و بویه وه که عه زیزی میسر پیوستی ژبانی ئاده میزادی ئاماده کردوه به تاییه تی بو هه ژاران. یه عقوب به و بونه وه فرمانی دا به کوره کانی برۆن بو میسر و خواره مه نی بکرن، نه وانیش که و تنه ری و به ره و میسر چون، وهك خوا نه فره موی :

وَجَاءَ إِخْوَتُهُ

يُوسُفَ فَذَخُلُوا عَلَيْهِ فَعَرَفَهُمْ وَهُمْ لَهُ مُنْكَرُونَ ﴿٥٨﴾ وَلَمَّا

جَهَّزَهُمْ بِجَهَازِهِمْ قَالَ أَتُنُونِي بِأَخٍ لَّكُمْ مِّنْ آبِكُمْ أَلاتَرُونَ
 أَنِّي أَوفِي الْكَيْلَ وَأَنَا خَيْرُ الْمُنْزِلِينَ ﴿٥٩﴾ فَإِن لَّمْ تَأْتُونِي بِهِ فَلَا
 كَيْلَ لَّكُمْ عِنْدِي وَلَا تَقْرَبُونِ ﴿٦٠﴾ قَالُوا سُرُودٌ عَنْهُ أَبَاهُ
 وَإِنَّا لَفَاعِلُونَ ﴿٦١﴾ وَقَالَ لِفَتِيِّنِهِ اجْعَلُوا بِضَعَتَهُمْ فِي رِحَالِهِمْ
 لَعَلَّهُمْ يَعْرِفُونَهَا إِذَا انْقَلَبُوا إِلَى أَهْلِهِمْ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ
 ٦٢

﴿وَجَاءَ إِخْوَةُ يُسُوفَ فَدَخَلُوا عَلَيْهِ﴾ وبراكانی یوسف چون بۆ لای یوسف، دوابی
 براكانی چونه لای یوسف له وجیگه یه کهشالیاری ئابووری سه ریهرشتی کهری
 خواردمه نی تیدا دائه نیشی.

﴿فَعَرَفَهُمْ وَهُمْ لَهُ مُتُكِرُونَ﴾ دوابی که یوسف چاوی به براكانی کهوت ناسینیوه،
 نهوان یوسفیان نه ناسیه وه، چونکه نهوان یوسفیان به منالی دیسو، گومانیان نه نه برد
 به پله و پایه گه یشتی.

﴿وَلَمَّا جَهَّزَهُمْ بِجَهَازِهِمْ﴾ وه کاتی یوسف ناماده ی کرد بۆ براكانی خواردمه نی و
 هه مووشتی پتوستان پی هه بو که بۆی هاتون، میوانداریه کی زۆر به نرخ ی بۆ رازاندنه وه.
 کهوته گفتوگو له گهلان، براكانی باسی ژسانی خویان و باوکیانی بۆ کردن. ووتیان
 برایه کی باوکی مالمان هه یه، یوسف ریزی زوری لی گرتن هه تا بکه ویتنه دلیان جاری
 تر بگه رینه وه بۆلای، بۆیه.

﴿قَالَ أَتُنُونِي بِأَخٍ لَّكُمْ مِّنْ آبِكُمْ﴾ یوسف ووتی: پتوسته ئیوه بیته وه بۆلای من به و
 برایه تانه وه باوکی تانه و به جیتان هیتشه لای باوکتان.

تهفسیری زمانکزی

﴿أَلَا تَرَوْنَ إِنِّي أَوْفَى الْكَيْلِ﴾ نایا ئیوه نابین که به راستی من نه پیژم نه و شته ی نه پیوری بۆ ئیوه به ته وای به یی کهم و کوری، مافی هیچ کهسی ناگپژمه وه و نای گر مه وه. باری هوشتری تر نه ئیژم بۆ نه و براهه تان.

﴿ وَأَنَا خَيْرُ الْمُنْزِلِينَ ﴾ وەمن چاکترین کەسیکم بۆ میوانداری مەردمان. ئەوەتە ئەبینن
 من بەرپۆزەو میوانداری ئێوە ئەکەم، دواى ئێوە ئەگەر بیچنەو بەو برا باوکیەتانەو
 خواردەمەنیش ئەدەم بەو بەبێ کەم و کۆری جگەى بارەکانى خۆتان و پێزیشى لى دەگرم
 وەك رێزى ئێوە .

﴿ فَإِنْ لَمْ تَأْتُونِي بِهِ فَلَا كَيْلَ لَكُمْ عِنْدِي وَلَا تَقْرَبُون ﴾ دواى نه گهر ئيوه نه يه نه وه بو
لاى من بدو براهيه تانه وه، دواى خوارده منهى بو ئيوه ناپيوم له لاي خو موه و نزيكى من
مه كه و نه وه و ميو اندارتان ناكهم وه ك ئيستا .

﴿ قَالُوا سَرَّادُ عَنْهُ أَبَاهُ ﴾ براکائی یوسف ووتیان: ئیمه داوانه کهین له باوکی چاویژی له هاتنی له گهڵ ئیمه دا بکا بۆلای تو هه رچهنده لای باوکی گرانه .

﴿وَإِنَّا لَفَاعِلُونَ﴾ وەئیمە ئەو کارە ئەکەین و سستی تێداناکەین و ھەمو توانای خۆمان ئەخەینە کارەو بۆ ھاتنی ئە وێراییمان بۆلای تو، چونکە ئەیانزانێ باوکیان باوەریان پێ تا کا لەو کاتەو ئەو کارە پێشویان لە گەڵ یوسف کردو.

﴿ وَقَالَ لِفَتْيَانِهِ اجْعَلُوا بِضَاعَتِهِمْ فِي رَحَالِهِمْ ﴾ وہ یوسف ووتی به خزمهت گوزاره کانی خوی و یاریده دهرانی له پیوانده دا: ئیوه ئه وشتانه هیناویانه له کهوش و میوه و کاغه زو خوارده مه نه یی بکرن بیخنده نیو باره کانیانه وه .

﴿لَعَلَّهُمْ يَعْرِفُونَهَا إِذَا انْقَلَبُوا إِلَى أَهْلِهِمْ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ﴾ بُوته‌وی مافی گه‌رانه‌وه‌که‌ی و مافی ریزگرتن بناسن کاتی گه‌رانه‌وه بو لای خیرانه‌کانیان و باره‌کانیان خالی کرد، له‌به‌رته‌وه‌ی به‌و چاکه بزائن و بگه‌رینه‌وه بو تیره به‌و برای منه‌وه، مه‌به‌ستی یوسف له‌و کاره نه‌وه بوو هانیانیدا بو گه‌رانه‌وه و باوکیشی لای گران نه‌بی براکه‌ی بنیری له گه‌لیان .

فَلَمَّا رَجَعُوا إِلَىٰ أٰبِيهِمْ قَالُوا يَا أَبَانَا مُنِعَ مِنَّا الْكَيْلُ
 فَأَرْسِلْ مَعَنَا آخَانًا نَّكَتِلْ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ ﴿٦٣﴾
 قَالَ هَلْ ءَامَنُكُمْ عَلَيْهِ إِلَّا كَمَا ءَامَنُكُمْ عَلَىٰ أَخِيهِ مِن
 قَبْلُ قَالَ لَهُ خَيْرٌ حَفِظًا وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّحِمِينَ ﴿٦٤﴾ وَلَمَّا فَتَحُوا
 مَتَاعَهُمْ وَجَدُوا بِضْعَتَهُمْ رُدَّتْ إِلَيْهِمْ قَالُوا يَا أَبَانَا
 مَا نَبْغِي هَذِهِ بِضْعَتُنَا رُدَّتْ إِلَيْنَا وَنَمِيرُ أَهْلَنَا وَنَحْفَظُ
 آخَانًا وَنَزِدَا دُكَيْلَ بَعِيرٍ ذَٰلِكَ كَيْلٌ يَسِيرٌ ﴿٦٥﴾ قَالَ لَن
 أُرْسِلَهُ مَعَكُمْ حَتَّىٰ تُؤْتُوا مَوْثِقًا مِّنَ اللَّهِ لَتَأْتُنِي بِهِ إِلَّا
 أَن يُحَاطَ بِكُمْ فَلَمَّآ ءَاتَوْهُ مَوْثِقَهُمْ قَالَ اللَّهُ عَلَىٰ مَا نَقُولُ وَكِيلٌ

٦٦

﴿فَلَمَّا رَجَعُوا إِلَىٰ أٰبِيهِمْ قَالُوا يَا أَبَانَا مُنِعَ مِنَّا الْكَيْلُ﴾ دواپی کاتی براکانی یوسف
 گه رانه وه بولای باوکیان که یه عقوبه کوره کانی یه عقوب ووتیان: نهی باوکی نیمه:
 قه دهغه نه کری له نیمه پیوانه ی خوارده مه نی نه گهر له مه ودوا بگه رینه وه بو کری نی
 خوارده مه نی بولای عزیز، نه گهر بینامینی برامان نه نیری له گه لمان.
 ﴿فَأَرْسِلْ مَعَنَا آخَانًا فَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ﴾ دواپی نهی باوکی نیمه: تو ره وانه بکه
 له گه ل نیمه دا بینامینی برای نیمه هه تا نیمه بتوانین خوارده مه نی بکرین و بسپوین

تهفسیری زمناکویی

خواردەمەنی پێوستی خۆمان لە گەڵ ئەو براوەمانا، بەراستی ئێمە ئاگاداری ئەو ئەکەین، بەلێیان دا بە باوکیان ئاگاداری بینامین بکەن بۆ ئەوەی ئەین بەجێگە ی گومانی باوکیان.

﴿قَالَ هَلْ آمَنُكُمْ عَلَيْهِ إِلَّا كَمَا آمَنَ تَكُم عَلَىٰ أَخِيكُمْ مِنْ قَبْلُ﴾ یەعقوب ووتی بە کورەکانی: ئایا من چۆن بڕوا بە ئێوە بکەم لەسەر ئاگاداری کردنی بینامین مەگەر من بڕوام هەروەك ئەوێی بڕوام پێ کردن لەسەر چاودێری کردنی یوسف. دوا یی یەعقوب روی لە کورەکانی وەرگیراو پەنای برد بۆلای خوا ووتی:

﴿فَاللَّهُ خَيْرُ الْحَافِظِ وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ﴾ دوا یی هەرخوا چاکترە لەهەمو کەسی لەبارە ی پاراستن و ئاگاداری یەو. گەواتە من هەرپشت بەخوا ئەبەستم. ئەک لەسەر ئاگاداری ئێوە و، خوا میهرەبانترینی هەمو میهرەبانانە. داوا لەخوا ئەکەم بەزەیی بەمنا بێتەو و کۆنە کاتەو لەسەر من دووخەفت و ئاگای لەپیری من بێ.

یەعقوب بەو فەرمودانە ی خۆ ی بیری لە پەوانە کردنی بینامین ئە کردەو لە گەڵ براکانی ئایا بینیری ئە گەلێان. بەلام بۆیە ناردی لە گەلێان، چونکە ئە ی بینی لەنیوان ئەوان و بینامین کینە و دل پێسی نیە بەو و ئەنیە لەنیوان ئەوان و یوسفدا هەبو، ئەیشی زانی گرانی زۆری سەندو و پێوستیان بەو هەیه جاری تر بگەرێتەو بۆ میسرو بۆ هاوردنی خواردەمەنی.

﴿وَلَمَّا فَتَحُوا مَتَاعَهُمْ وَجَدُوا بِضَاعَتَهُمْ رُدَّتْ إِلَيْهِمْ﴾ وە کاتی بارەکانیان خستو کردنیانەو دەستیان کەوت لەنیو بارەکانیانا نرخی ئەو خواردەمەنی یە دابویان بەیوسف گیراوەتەو بۆلایان، دوا یی بەپەلە رایان کرد بۆلای باوکیان بە دلشادیەو و بەخۆشیەو. ﴿قَالُوا يَا أَبَانَا مَا نَبْغِي﴾ کورەکانی یەعقوب ووتیان: ئە ی باوکی ئێمە: زیاتر لەسەر ئەوە ی عەزیز ریزی ئێمە ی گرت و چاکە ی لە گەڵ کردین و خواردەمەنی پێ فروشتین و ئەو نرخی داومانەتی گیراوەتیەو، ئێمە داوا ی چ شتی لەو بکەین ئە گەر بینامینی برا مان لە گەڵا نەنیری بۆلای عەزیز و چۆن بیانوی بۆ بهێتینەو لە گەڵ ئەو چاکانە دا ؟ ئێمە بەراستی دەرناچین و چ شتی بلێین ؟

﴿هَذِهِ بِضَاعَتُنَا رُدَّتْ إِلَيْنَا﴾ ئەمەیش ئەو نرخیە ئێمە بردومانە پێوستی خۆمانی پێ بکڕین گیراوەتەو بۆلای ئێمە، خواردەمەنی و پێوستیمانی بەخۆرای ی دراو و پێمان لەلایەن عەزیزەو ئێر ئێمە چۆن بەفرمانی ئەو هەلنەسین.

﴿وَمِمَّا أَهْلْنَا وَنَحْفُظُ أَخَانَا﴾ وهئیمه خواردهمهنی نههئین بو خیرانه کاغان و براکگه یشمان نه پاریزین لههه موو روداوی روی تی بکا .

﴿وَنَزِدَادُ كَيْلَ بَعِيرٍ﴾ وهئیمه بو مان زورتر نه بی باری هوشتری له خواردهمهنی بههوی هاوړیتی نهو برابره مانده وه نه گهر له گهل مان بی .

﴿ذَلِكَ كَيْلٌ يَسِيرٌ﴾ وهه وبارهی بو ئیمه زیاده بکری له خواردهمهنی ئاسانه لای پاشا، نهوهی بمان دریتی زور کهمه نه گهر بینامینان له گهل نه بی وهه وباره مان له کیس نه چی .

یه عقوب که بینی پیوستان به خواردهمهنی زورتر هدیه، نهوهی هیناویانه نریکه کوتایی بی بی له بهر نهوه له دلی خو یا بریاری دا بینامینان له گهل بیتری بو لای عهزیز. یه تایه تی پروای به عهزیز پهیدا کرد به بو نهوه نهو کاره چا کانه ی له گهل کوره کانی کرده ههر له بهر نهوهی خواردهمهنیه که یان کهم بوته وه نهک له بهر دلی براکانی یوسف .

﴿قَالَ لَنْ أَرْسِلَهُ مَعَكُمْ حَتَّى تُؤْتُونِي مَوْثِقًا مِنَ اللَّهِ﴾ یه عقوب فهرموی: من بینامین له گهل ئیوه ره وانه ناکهم هه تا ئیوه نهیده ن بهمن په یمان له لایه ن خواوه به توندی بو پاراستی بینامین و سویندم بو نه خو ن .

﴿لَتَأْتُوْنِي بِهِ إِلَّا أَنْ يُحَاطَ بِكُمْ﴾ که به راستی ئیوه بینامین به ساغی و به بی نازار بهینه وه بو لای من مه گهر ئیوه زورتان لی بکری و ئیوه چاره تان نه میتی و خویشان له ناو بچن، له خدمت یه عقوبا سویندیان خوارد که مته رخمی نه که ن له پاراستی بینامیندا .

﴿فَلَمَّا آتَوْا مَوْثِقَهُمْ قَالَ اللَّهُ عَلَى مَا نَقُولُ وَكِيلٌ﴾ دوا بی کاتی کورانی یه عقوب په یمان و سویند یان بو یه عقوب خوارد به گیانی خو یان بینامین پاریزن و خو یان بکه ن به ده رد و گپری بینامین .

له و کاته دا یه عقوب فهرموی: خوا له سهر شتی ئیمه نه یلین: له داوا کردنی په یمان و هینانه وهی بینامین چاودپری که رو ناگاداری له نیوان ئیوه دا .

پاش نهو په یمان دانه به یه عقوب و سویند خوا درن بو ی و ناگاداری کردنی بینامین ده ستوری دا به چونی بینامین له گهل براکانی بو لای عهزیز بهم ناموز گاری یانه ی لای خوا ره وه هه لسن:

وَقَالَ يَبْنِي لَا تَدْخُلُوا مِنْ بَابٍ وَاحِدٍ وَأَدْخُلُوا مِنْ أَبْوَابٍ
مُتَفَرِّقَةٍ وَمَا أُغْنِي عَنْكُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ إِنْ الْحُكْمُ إِلَّا
لِلَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَعَلَيْهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ ﴿٦٧﴾ وَلَمَّا
دَخَلُوا مِنْ حَيْثُ أَمَرَهُمْ أَبُوهُمْ مَا كَانَ يُغْنِي عَنْهُمْ
مِّنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا حَاجَةٌ فِي نَفْسٍ يَعْقُوبَ قَضَاهَا وَإِنَّهُ
لَذُو عِلْمٍ لِّمَا عَلَّمْنَاهُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

٦٨

﴿وَقَالَ يَابْنِي لَا تَدْخُلُوا مِنْ بَابٍ وَاحِدٍ﴾ ویده عقوب فره موی: نهی کورانی خوم: نیوه
مه چنه نیو شاره وه له یهك دهر گاهه، بۆ نه وهی دانیشتوان به کومهل نه تان بینن بهم شوخی و
رېك وپیکیه وه هه تانه و دلتان لی پیس نه کهن و بن به چاوه وه.

﴿وَأَدْخُلُوا مِنْ أَبْوَابٍ مُتَفَرِّقَةٍ﴾ وه نیوه بچه نیو شاره وه له چهنه دهر گاهه کی
جیاوازه وه، بۆ نه وهی له چاوی پیس ودلی پیسی دانیشتوان خوا بتانپاریزی. به ووردی
هه والی شار بزنان به لکو هه والیکی یوسف بزنان، ههروه ها یه عقوب رای سپارد
به کوره کانیا سلاوی من بگه یهنن به عهزیز، بهو رابگه یهنن داوای چاکه ی بۆ نه کهم لای
خوا، سوپاسی نه کهم میوانداری نیوهی کردوه، کاتی کوره کانی نهو راسپارده ی باوکیان
به یوسف گه یاند گریا.

﴿وَمَا أُغْنِي عَنْكُمْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا الْحُكْمُ إِلَّا اللَّهُ﴾ نه گهر خوا ویستیته خراپه یه توشی
نیوه بکا نه وهی من نامازه م پی کرد بۆ تان له وهی به کومهل مه چن سودی به نیوه نابه خشیی

تهفسیری زمانکویی

بیگومان توشان ئه بی، هدرشتی خوا دیاری کردبی من نای گیرمه وه، فەرماندان و بهر یوردنی کاروباری بونه وهران بۆ کهس نیه مه گهر بۆ خوایه و به فەرمانی خوایه .

﴿عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ﴾ من پشت هه ره خوا ئه به ستم و هه رپال به خواوه

ئه دههم، پروام به خوا ههیه یاریده یی که واته ئه و که سانهی خاوهن پروان پروایان به خوا هه بی و دوا بی با کاری خویان هه و الهی خوا بکه ن .

﴿وَلَمَّا دَخَلُوا مِنْ حَيْثُ أَمَرَهُمْ أَبُوهُمْ﴾ وه کاتی کورانی یه عقوب چونه نیو شاری

میسر له و جیگانه وه باوکیان فەرمانی بی دابو له چهند دهر گایه که وه به چنه ژوره وه .

﴿مَا كَانَ يُغْنِي عَنْهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ﴾ چونه ژوره وه ی کورانی یه عقوب له چهند

دهر گای جیا وازه وه به گۆره ی فەرمانی باوکیان هیچ سودیکی به وان نه به خشی له خزمهت

خوادا و خراپه ی لی نه گیرانه وه. ئه وه بوو گومانی دزی کردنیان پی بردن به هوی

دۆزینه وه ی مهنی پاشا له باری بینامیندا وینا مینیان گرت، ئه وانیش به دلشکاو ی و

خه فته وه چونه وه بۆلای باوکیان و ناخۆشیه کاریان دووپات بویه وه. سوودی ئه و چونه

ژوره وه یه له چهند دهر گایه که وه هیچ شتی نه بوو:

﴿إِلَّا حَاجَةً فِي نَفْسٍ يَعْقُوبَ قَضَاهَا﴾ مه گهر له بهر پیوستیه بو له دهروونی یه عقوبا

که خوا فەرمانی جی به جی بکا و ده ریری که نه ویش پیوه ی یوسف و بینامینی بریه تی و

کۆبنه وه به یه که وه. به راستی خوا نه وشته ی یه عقوب مه بهستی بوو به چاکترین شت بۆ

جی به جی کرد، مه بهستی تری یه عقوب ئه وه بوو کوره کانی خوش ئه ویست توشی خراپه

نه بن و نه بن به چاو ی پیسه وه .

﴿وَإِنَّهُ لَدُوْ عِلْمٍ لِّمَا عَلَّمْنَاهُ﴾ وه به راستی یه عقوب خاوهنی دانش و زانیاری و باوه رپو

بۆ شتی ئیمه فیری یه عقوبمان کردبو، به هوی سروشتی پاکی خزیه وه که یه عقوب ووتی:

شتی خوا فەرمانی بی دابی گه رانه وه ی بۆ نیه، زۆر ناشکرایه یه عقوب پیغه مه ره و هه مو

پیغه مه رانی خوا په روه رده کراوی خوان، هه مویان خویان له بیر ناچی و خاوهنی ئارامن و

پشت هه ره به خوا ئه به ستن .

﴿ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴾ و به لآم زورترین ناده میزاد نهیتی و شاراهه کانی نازانن پاراستن به بی میهره بانی خوا سودی نیه، راویژ و بیرى ناده میزاد به بی یاریده دانی خوا سودی نابی .

زانایان نه لین: کاتی کورانی یه عقوب بوجاری دووهمم گه رانه وه بؤ میسر یوسف بانگی کردن بؤ خواردن له لای خوی، دووکس دووکس دانیان له لای یه کزی له لای هؤده که یا، بینامین به تنهها له هؤده یه کا مایه وه به بی هاوری، یوسف چو بؤلای ووتی: یت خوشه من برای تو یم. بینامین ووتی: برای وهك تو بؤمن پهیدا نابی، به لآم یه عقوبی باو کم و راحیلی دایکم تو یان نه بوه، یوسف ووتی: نه وان منیان بوه و من برای تو یم، خه فته مه خو به و شتانه برا کاغان له گهل من و تو یان کردووه، بینامین کوتوپر شادمان بو، سوپاسی خوی کرد و وهك خوا نه فهرموی:

وَلَمَّا دَخَلُوا عَلَى يُوسُفَ ءَاوَىٰ إِلَىٰ أَخَاهُ قَالَ
إِنِّي أَنَا أَخُوكَ فَلَا تَبْتَئِسْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٦٩﴾
فَلَمَّا جَهَّزَهُم بِجَهَّازِهِمْ جَعَلَ السَّقَايَةَ فِي رَحْلِ أَخِيهِ ثُمَّ
أَدْنَىٰ مَوْزِنًا أَيْتُهَا الْعِيرُ إِنَّكُمْ لَسَارِقُونَ ﴿٧٥﴾ قَالُوا وَقَبِلُوا
عَلَيْهِمْ مَاذَا تَفْقِدُونَ ﴿٧٦﴾ قَالُوا نَفَقْدُ صَوَاعَ الْمَلِكِ
وَلِمَنْ جَاءَ بِهِ حِمْلُ بَعِيرٍ وَأَنَا بِهِ زَعِيمٌ ﴿٧٢﴾ قَالُوا تَاللَّهِ
لَقَدْ عَلِمْتُمْ مَا جِئْنَا لِنُفْسِدَ فِي الْأَرْضِ وَمَا كُنَّا سَارِقِينَ
﴿٧٣﴾ قَالُوا فَمَا جَزَاؤُهُ إِنْ كُنْتُمْ كَاذِبِينَ ﴿٧٤﴾ قَالُوا أَجْرُوهُ

مَنْ وَجِدَ فِي رَحْلِهِ فَهُوَ جَزَاءُ كَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ
 ﴿٧٥﴾ فَبَدَأَ بِأَوْعِيَّتِهِمْ قَبْلَ وِعَاءِ أَخِيهِ ثُمَّ اسْتَخْرَجَهَا مِنْ
 وِعَاءِ أَخِيهِ كَذَلِكَ كِدْنَا لِيُوسُفَ مَا كَانَ لِيَأْخُذَ أَخَاهُ
 فِي دِينِ الْمَلِكِ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ نَرْفَعُ دَرَجَاتٍ مَن نَّشَاءُ
 وَفَوْقَ كُلِّ ذِي عِلْمٍ عَلِيمٌ ﴿٧٦﴾

﴿وَلَمَّا دَخَلُوا عَلَى يُوسُفَ آوَى إِلَيْهِ أَخَاهُ قَالَ إِنِّي أَنَا أَخُوكَ فَلَا تَبْتَئَسْ بِمَا كَانُوا
 يَعْمَلُونَ﴾ وه کاتی کورانی یه عقوب چونه ژوره وه بۆ لای یوسف باوه شی کرد به
 بینامینداو لکاندی به خویه وه و داینا لای خوی، یوسف ووتی به بینامین به نهیئی:
 به راستی من برای تو، دواپی تو خه فیت مه خو به هوئی نهو شته وه براکانت کردیان له گهل
 من و تو، بیر له رابور دوو مه که ره وه هتا دلت نازار پهیدا نه کا. یوسف ویستی بینامین
 له براکانی جوئی بکاته وه و لای خوی بهیلتیه وه، نهو کارهی بۆ جوت نه نه بوو به بی
 به هانه یه، به گویره ی یاسای نایینی یه عقوب هه که سی دزی بگردایه نه یان کرد به بهنده،
 بۆ نهو مه به سته خوای مه زن نه فهرموی:

﴿فَلَمَّا جَهَّزَهُمْ بِجَهَّازِهِمْ جَعَلَ السِّتَاءَ فِي رَحْلِ أَخِيهِ﴾ دواپی کاتی یوسف ناماده ی
 کرد بۆ براکانی پیوستی خوارده مه نی دا به براکانی، باری هوشتری تری ناماده کرد بۆ
 بینامینی برای، یوسف سه ره پرشتی نهو ناماده کردنی نه کرد، خسته نیو باری بینامینه وه
 کاسه ی ناو خوارده وه ی پاشا که خوارده مه نیه که یان پی نه پیوا که یوسف باره کانی بۆ
 براکانی ساخته هینا، براکانی ده ستیان کرد به بار کردنی باره کانیان، له و کاته دا کارگوزاری
 یوسف گه ران بهم لاو لا دا کاسه مه نه که یان ده ست نه که وت، گومانیان له کورانی
 یه عقوب پهیدا کرد که مه نه که یان دزی بی، به تایه تی له بینامینی برایان .

﴿ ثُمَّ أَذَّنْ مُؤَذِّنٌ أَتَيْهَا الْغَيْرُ إِنَّكُمْ لَسَارِقُونَ ﴾ له پاشا به دهنگی بهرز بانگه‌وازی کرد جارچیهك، نهی کاروانی خاوهن هوشتر: بهراستی ئیوه دزیتان کردوه، که‌وا‌ته ئیوه هوشتره کانتان بارمه‌که‌ن هه‌تا ته‌ماشای باره کانتان نه‌که‌ین، کورانی یه‌عقوب له‌وجاره سه‌ریان سورما به‌و‌کو‌توپریه .

﴿ قَالُوا وَقَبِلُوا مَاذَا تُفْتَدُونَ ﴾ کوره‌کانی یه‌عقوب ووتیان وروویان کرد بۆلای خزمه‌تکاره‌کانی یوسف: چ شیتکتان لی‌وونبوه؟ ئیوه به‌شوینیا نه‌گه‌رین په‌یدای بکه‌ن .
﴿ قَالُوا تُفَقِّدُوا صَوَاعَ الْمَلِكِ ﴾ جارچی وهاورپیکانی ووتیان: ئیمه نه‌گه‌رین به‌شوین نه‌و مه‌نه‌ی پاشادا دیاری کراوه بۆ پی‌وانه‌ی خوارده‌مه‌نی و لی‌مان وونبوه .

﴿ وَلَمَنْ جَاءَ حَمْلَ بَعِيرٍ ﴾ وه بۆ که‌سی هه‌یه نه‌و مه‌نه به‌یتیه‌وه له‌خویه‌وه به نه‌ندازه‌ی باری هوشتری له‌خوارده‌مه‌نی، وه نه‌و که‌سی جاربه‌که‌ی دا ووتی:
﴿ وَأَنَا بِهِ رَعِيمٌ ﴾ وه من بۆدانی نه‌وباره خوارده‌مه‌نی به‌ئو که‌سی نه‌ی هیتیه‌وه ته‌ن خواو داوا‌لی‌کراوی نه‌و خوارده‌مه‌نیهم و به‌لین ته‌دهم بیدری‌تی. نه‌و رسته‌یه به‌لگه‌یه له‌سه‌ره‌وه‌ی (الجعالة) جه‌عا له‌دروسته‌و زه‌مانه‌تی کریکه‌ی دروسته به‌رله‌ته‌واو کردنی کاره‌که‌مه . جه‌عاله‌یش نه‌مه‌یه: مروفتی بلی به‌که‌سی تر: هه‌ر که‌سی نه‌م کاره‌م بۆبکا نه‌وه‌نده دراوی نه‌ده‌می.

﴿ قَالُوا تَاللَّهِ لَقَدْ عَلِمْتُمْ مَا جِئْتُمْ فِي الْأَرْضِ وَمَا كُنَّا سَارِقِينَ ﴾ کورانی یه‌عقوب ووتیان به‌راستی ئیوه ره‌گه‌زو ره‌هوشتی ئیمه‌تان زانیوه له‌جاری پی‌شودا، له‌م جاربه‌شدا بۆتان پروون بو‌ه‌ته‌وه ئیمه نه‌هاتووین بۆشاری میسر و زه‌وی میسر که‌ئیمه خراپه بلاو بکه‌ینه‌وه له‌م زه‌ویدا، سویند به‌خوا نه‌خوین ئیمه دزین و دزیمان نه‌کردوه نه‌خۆمان و نه‌باو‌بایرانمان به‌گویره‌ی خو‌ره‌وشتمان . به‌لگه‌مان له‌سه‌ر راستی نه‌ویه جاری پی‌شوو کاتی رۆیشینه‌وه بۆلای خیزانه‌کاغانته‌ماشامان کرد که‌لو په‌ل و‌نرخ‌ی خوارده‌مه‌نی که‌له‌نیو باره‌کاغاندا‌یه، وامان زانی به‌نه‌زانی خراوه‌ته‌تیویان به‌نا‌راوه‌مان دانا خواردنیا‌ن، هیتامانه‌وه بۆ‌عه‌زیز . دانیش‌توان نه‌و کرده‌وه‌ی ئیمه‌یان زۆر لابه‌رت‌ربوو بۆیان ده‌رکه‌وت ده‌ست پاک‌ین .

پرسیار/ یوسف چون به لایه وه ره و ابو نهو مهنه بختنه نیو باری براکیده وه هتا گومانی خراپه ناراسته ی براکانی بکری و بیشزانی پاك و بی تاوانن ؟
 وه لام/ یه کهم نهو روداو وه روداو یکی تاییه تیه و چهنه هویه کی تاییه تی هیه
 بوسازاندنی نه و کاره، دروست نیه بهراوردی کاری تر بکریته سهری و کهسی تر وینه ی
 نهو کاره بکا .

دووههم مهبهست لهو کاره ی یوسف نهو وه بوو گومان بدریته پال بینامینی برای و
 بهگویره ی راویژ و ناره زووی خو یان بو که پیک هاتبوون نهو کاره بکن له ناوهرپوکا ناییه
 هزی دزایه تی له گهل یاسای خوا .

پرسیار/ چون ره وایه یوسف کورو باوک جوی بکاته وه و نازاری دهروونی باوکی پتر
 بکا به هزی دوری بینامینه وه ؟

وه لام/ نهو کرده وهیه له ناوهرپوکا بوسودی باوک و براکه ی بو، پروای وابو باوکی
 بهو کاره ی زانی سویاسی نه کاو داوای چاکه ی بو نه کا لای خوا و ههروایشبوو، ته ماشای
 نه نجامی هه موو کاری ته ماشای پاشه رپوژی نه کری. پیغه مهرا ن له کردنی شتی راستا
 گومانیان ناراسته ناکری .

﴿قَالُوا فَمَا جَزَاؤُهُ إِنْ كُنْتُمْ كَاذِبِينَ﴾ کارگزارانی یوسف ووتیان: دواپی توله ی
 نهو کهسه ی دزی کردوه چ شتی که نه گدر نیوه دروتان کرد. مهبهستی پیوانی یوسف
 نهو وه بو که بهلین له براکانی یوسف وهر گرن نهو کهسه ی دزییه که ی کردوه بگیری و
 بکری به بهنده یا به دیل بگیری له توله ی نهو دزی کردنه یدا. بوئه وه ی نه گهر بینامین گیرا
 بیانویان نه مینی .

﴿قَالُوا جَزَاؤُهُ مَنْ وَجَدَ فِي رَحْلِهِ فَهُوَ جَزَاؤُهُ﴾ کوره کانی یه عقوب ووتیان: پاداشت
 و توله ی نهو دزه ی نهو مهنه ی دزی بی له باره کهیدا دای نابی، نهو کهسه پاداشته که ی
 خو یه تی. یانی بکری به بهنده به گویره ی یاسای باوک و باپیری خو ی .

﴿كَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ﴾ ہر بہو جو رہیہ پاداشتی کہسانی ستمیان لہ خوین کردی بہدزی کردن کہ بکری بہ بندہ نیمہ پاداشتیان نہ دہینہ وہ . نہ ورستہیہ لہ کرتایی گفتوگوی پیاوہ کانی یوسفہ .

﴿فَبَدَأَ بِأَوْعِيَّتِهِمْ قَبْلَ وِعَاءِ أَخِيهِ﴾ دوایی جار دہرہ کہ بہ کہم جار دہستی کرد بہ پیشکنینی باری کرپانی یہ عقوب بہر لہ پیشکنینی باری براکہی یوسف ہتا گومان پیدا نہ کہن و نہ وانیش بہو کردہ وہ شہر مہزار بن ، بہ لآم نازاری نہوان بہراورد ناکری لہ گہل نازاری دلی یوسف لہ نیو قولایی چالدا بہہوی براکانیہ وہ .

﴿ثُمَّ اسْتَخْرَجَهَا مِنْ وِعَاءِ أَخِي﴾ لہ پاشا مہنہ کہی پاشیان دہرہتا لہ باری براکہی یوسفدا و نیشاندرہا بہ براکانی ہتا بیانوریان نہ میتی ، نہ وانیش بہو کردہ وہیہ شہر مہزار بوون .

﴿كَذَلِكَ كُنَّا لِيُوسُفَ﴾ ہر بہو جو رہی باسکرائیمہ سروشان نارد ریکمان خست و یوسفمان فیر کرد نہو کارہ بکا لہ گہل براکانی ہتا بینامینی برای بگری و بہ گویرہی رووالہت بیکا بہ بہندہ بہ گویرہی یاسای نائینی باوکی ہتا بگہن بہئاواتی خوین ہہوالی گرتنی بینامین بچتہ وہ بو لای یہ عقوب ، براکانی بہ باوکیان بلین : بہراستی عہزیز مافی خوی بو و بینامین بکا بہ بہندہ یادیلی بکا .

﴿مَا كَانَ لِأَخِي أَخَاهُ فِي دِينِ الْمَلِكِ﴾ شایان وشایستہ نہبوو کہ یوسف براکہی خوی بگری بہو جو رہی یاسای پشای میسر داوای نہکا سزای بدری و لای یوسف گرانبو نہ گہر نہو پیلانہی ساز نہ کردایہ نہبویہ بہ گویرہی سزای پشای میسر سزا بدرایہ کہ بہندہ کردنہ یا نازاردانہ ، یوسفیش نہوہی لا خراب بو بگری لہ گہل براکہی ، نہ گہر بہو جو رہی سزا بدرایہ بہئاواتی خوی نہ دہ گیشٹ . نہو یاسای پشای میسرہ بہکار نہ نہہتیرا .

﴿إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ﴾ مہ گہر خوا نارہزووی بکردایہ و فہرمانی بدایہ کہ بینامین بہ گویرہی یاسای پشای میسر بگریاہو دزراوہ کہیان پی بیژدردایہ یا لییان بدایہ لہ جیاتی

نهوه بهند بکری یا به بنده به گویری یاسای پاشای میسر. به لام خوی مهزن به هوی
گه ورهیی خویده ویستی نهوهی فدرموو نهو کارانه هموویان به گویری یاسای نایی
به عقوب بکری و خستیه دلی یوسفهوه بهوشیویه پروا هتا به ناواتی خوی بگا.

﴿تَرْفَعُ ذَرْجَاتٍ مِّنْ نَّشَأَ﴾ ئیمه به رزنه کینهوه که سی ئیمه ناره زووی بکهین
به چه ندین پلهو پایه له زانیاری و پیغمه رایه تی، به وجورهی پلهو پایه ی یوسفمان
به رز کردهوه به سدر برا کانیدا و کردمان به پاشاو به پیغمه مهر.

﴿وَفَوْقَ كُلِّ ذِي عِلْمٍ عَلِيمٌ﴾ وهله سه ره وهی هموو خاوهن زانیاریه که وه زانیایه تر
هیه هتا کز تایی به زانیاری دیت بۆ لای باره گای زور بلندی خوی مهزن. نه ورسته یه
هیمایه بۆ لای نهوهی براکانی یوسف هموو زانابون به لام یوسف لهوان زاناترو تهواوتر
بو.

له پاشا خوا هوال نه دا به هندی تر له گفتوگوی براکانی یوسف و نه فورموی :

قَالُوا إِن يَسْرِقْ

فَقَدْ سَرَقَ أَخٌ لَّهُ مِنْ قَبْلُ فَأَسْرَهَا يَوْسُفُ فِي نَفْسِهِ

وَلَمْ يَبْدِهَا لَهُمْ قَالَ أَنْتُمْ شَرُّ مَكَّانًا وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا

تَصِفُونَ ﴿٧٧﴾ قَالُوا يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ إِنَّ لَهُ أَبًا شَيْخًا كَبِيرًا

فَخُذْ أَحَدَنَا مَكَانَهُ إِنَّا نَرَاكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٧٨﴾

قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ أَنْ نَأْخُذَ إِلَّا مَنْ وَجَدْنَا مَتَّعَيْنَا عِنْدَهُ إِنَّا

إِذَا الظَّالِمُونَ ﴿٧٩﴾ فَلَمَّا أَسْتَيْسُوا مِنْهُ خَلَصُوا نَجِيًّا

قَالَ كَبِيرُهُمْ أَلَمْ تَعْلَمُوا أَنَّ أَبَاكُمْ قَدْ أَخَذَ عَلَيْكُمْ

مَوْثِقًا مِّنَ اللَّهِ وَمِن قَبْلُ مَا فَرَّطْتُمْ فِي يُوسُفَ فَلَن أَبْرَحَ
الْأَرْضَ حَتَّى يَأْذَنَ لِيَ أَبِي أَوْ يَحْكُمَ اللَّهُ لِي وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ

﴿قَالُوا إِن يُسْرِقَ فَقَدْ سَرَقَ أَخٌ لَهُ مِنْ قَبْلُ﴾ کورانی یەعقوب ووتیان: ئەگەر بینامین دزی کردبێ جینگەى خۆیەتى و جینگەى سەرسورمان نیه که دزی بکا، دواىى لەمەوبەر براکەیشى دزی کردبو.

زانایان لەبارەى دزی کردنى یوسفەوه بیران جیاوازه: ھەریەکیان بەجۆرێ باسیان کړوه، ئەوێ شایانى باسێ زوربەى زانیان لەسەرى بن ئەمەیه که پوریکى گەورەى یوسف که خوشکى گەورەى یەعقوبى باوکى بو، یوسفى زۆر خوش ئەویست و بەبێ یوسف ئەنەژیا، دواىى یوسف گەورەبوو یەعقوب ویستی بیاتەوه بۆلای خۆى و لەخوشکى بسیتیتەوه، خوشکەکەى ووتی: جارێ واز لەیوسف بهێنە باچەند رۆژێ تر لای منبێ، پورەکەى بۆنەوهى یوسفى لای پشترینەکەى ئیبراهیمی بەستە پشتى یوسف بەنھێنى بێ ئەوێ کەس بزانی لەدوایدا پورەکەى یوسف بلاوى کردەوه که پشترینەکەى ئیبراهیم وونبوه بابگەرێن بەنیو ھەمو خزمە کاغانا بەلکو ئەو پشترینە بدۆزینەوه، ئەوانیش گەران لەپشتى سوسوفا ھینایانە دەرەوه. بەگۆرەى یاسای ئەوان ھەرکەسێ دزی بکردایە ئەکرا بەبەندە، لەوکاتەدا خوشکەکەى یەعقوب سوێندى خوارد یوسف لای خۆمە ونای دەم بەکەس و ئەو پشترینە دراوه بەمن و ئەیدەم بەھەرکەسێ نارهزووم ھەبێ، ھەوالی ئەوروداوه گەیشتە لای یەعقوب، یەعقوب ھەرمووی: با یوسف لای پوری خۆى بێ، بەو بۆنەوه یوسف لای پوری مایەوه ھەتا ئەو ژنە کۆچى دواى کرد. بەو بۆنەوه براکانى یوسف تاوانگیان ئەگرتە یوسف بەوێ دزی کردو. ئەگینا یوسف ھەرگیز دزی نەکردو و زانیان ئەبوا یە بریشیان لەوه بکردایە وە

که له ههموو یاساو ده‌ستوریکا فەرماندان به‌سه‌ر منالدا به‌جگه‌ی فەرماندانه به‌سه‌ر
پیاوانی گه‌وره‌دا .

﴿فَأَسْرَهَا يُوسُفَ فِي نَفْسِهِ وَلَمْ يُبْدِهَا لَهُمْ﴾ دوایی یوسف گفتوگۆی براکانی
له‌ده‌روونی خۆیا په‌نه‌ان دا که ووتیان: یوسف دزی کردوه و گفتوگۆکانی ئه‌وانی
ناشکرا نه‌کردو وه‌لامیشی نه‌دانه‌وه و ئارامی گرت .

﴿قَالَ أَنتُمْ شَرُّ مَكَانًا﴾ یوسف له‌ده‌روونی خۆیا ووتی: ئێوه خراپ‌ترین له‌ باره‌ی
جیگه‌وه، خۆتان ئه‌زانن به‌و کاره‌ خراپانه‌ی خۆتان له‌ گه‌ل من و بینامیتان کرد و ئێوه و
منتان له‌ باوکی خۆم دزی .

﴿وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا تَصِفُونَ﴾ وه‌ خوا زان‌تره به‌و شته‌ی ئێوه باسی نه‌که‌ن و نه‌یده‌نه پالی
من و بینامین که دزیمان کردوه، ئه‌و کاره بوختان و درۆی ڕووته و براکانی یوسف
کوڵیان نه‌داو، داوای به‌زه‌یی و میهره‌بانیان له‌ یوسف کرد .

﴿قَالُوا يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ إِنَّ لَهُ أَبًا شَيْخًا كَبِيرًا﴾ ووتیان ئه‌ی عه‌زیز: به‌راستی ئه‌م کو‌ره
باوکیکی پیر و به‌ڕیزی هه‌یه و ته‌مه‌نی زۆره و لاما‌ن گرا‌نه به‌ی بینامین پڕۆینه‌وه بۆلای
باوکی .

﴿فَخُذْ أَحَدَنَا مَكَانَهُ إِنَّا نَرَاكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ﴾ یه‌کی له‌ئیمه به‌بارمه‌ یا به‌به‌نده‌کردن
بگه‌ له‌جیاتی بینامین به‌راستی ئیمه تو‌ ئه‌بینین له‌چاکه‌که‌رانی، تو له‌مه‌وه‌یه‌ر له‌کاتی هاتن
وده‌رچووتمان له‌میسر چاکه‌ی زۆرمان له‌تو بینوه ، ئه‌م چاکه‌یشمان له‌ گه‌ل بکه‌ وه‌ک
چاکه‌کانی تر، ئه‌م کو‌ره‌مان بۆ به‌ره‌ل‌بکه‌ بۆئه‌وه‌ی له‌به‌رئ‌ه‌و باوکه‌ پیره‌ی نه‌ک له‌به‌ر
ئیمه .

﴿ قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ أَنْ نَأْخُذَ إِلَّا مَنْ وَجَدْنَا مَتَاعِنَا عِنْدَهُ إِنَّا إِذَا لَطَالُمُونَ ﴾ يوسف ووتی من په نانه گرم به خوا که نیمه کسی بگرین و بیکهین به بدهنده مه گهر که سی لای نه و مه نی پیوانه که مان دهست که و تبی به راستی نیمه کاتی به پیچه وانه وه هه لسن و نازاری به کی تر بدهین که بی تاوانه نه گهر و ابکهین له ریزی سته مکاراندا نه ژمیرین .
﴿ فَلَمَّا اسْتَيْسَسُوا مِنْهُ خَلَصُوا نَجِيًّا ﴾ دواى کاتی ئومیدیان به یوسف نه ما برا که یان بهرناداو به ره لای ناکا جوی بونه وه له دانیش توانی میسر و که ناریان گرتو و که و تبه گفتو گو کردن به نهی لی له گهل به کتری و چون بیانو بو باوکیان بهینه وه و چ شتی بدوزنه وه بو نه و مه به سته .

﴿ قَالَ كَبِيرُهُمْ أَلَمْ تَعْلَمُوا أَنْ أَبَاكُمْ قَدْ أَخَذَ عَلَيْكُمْ مَوْثِقًا مِنَ اللَّهِ ﴾ گه و ره ی کورانی به عقوب له ته مه نداو له ژیریدا ووتی : تابا ئیوه نازانن که باوکی ئیوه به راستی په یمانی وهر گرتو له ئیوه و سویندتان خواردوه له خزمهت خوا دا که چاودیری بینامین بکهین و به خوشی و به ساغی بیدهینه وه دهستی مه گهر هیچ چاره تان نه می نی و زورتان لی بکری .
﴿ وَمِنْ قَبْلُ مَا فَرَّطْتُمْ مِنْ يُوسُفَ ﴾ وه له مه و به ریش ئیوه که متهر خه میتان کردو تاوانسان کرد له باره ی یوسف و به و تاوان و گونه هه نازاری دلای باوکی خوتانتان دا، خوشه و سترین کوری نه و تان خسته بیرى تاريك و قوله وه، نه و برا گه و ره یان برپاری دا له بهر شهر مه زاری خوی نه و راته وه بولای باوکی و لای بینامین بینه ته وه ووتی :
﴿ فَلَنْ أُبْرَحَ الْأَرْضَ حَتَّى يَأْذَنَ لِي أَبِي ﴾ دواى من له زه و ی میسر ده رناچم هه تا باوکم ده ستورنه دا به من که له زه و ی شاری میسر ده رجم .

﴿ أَوْ يَحْكُمَ اللَّهُ لِي وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ ﴾ یاخوا فرمان بدا به ده رچوونی من له میسر و گه رانه وه بولای باوکم یا بینامین رزگار بکا، یا دهرونیکی چاکم بو بکاته وه به مردنی خویشم بی، خوا چاکترینی دادوهرانه و لایه نی که س ناگری و دادپهروهره، ناموزگاری براکانی کرد جگه له راستی هیچ شتیکی تر نه لین له خزمهت باوکیانا ووتی :

أَرْجِعُوا إِلَىٰ آبَائِكُمْ فَقُولُوا إِنَّا أَبْنَاؤُكُمْ أَبْنَاءُ ابْنِكُمْ سَرَقَ
وَمَا شَهِدْنَا إِلَّا بِمَا عَلِمْنَا وَمَا كُنَّا لِلْغَيْبِ حَافِظِينَ

دهرهینا. بهراستی عزیز میسریش بهردهوامه لهسهر گرتنی بینامین، نهوهی ئیمه دیمان
 نهمهیه کهووتمان و خوا ناگای له نیازی ئیمهیه، نه گهر ئیمه بمانزانیایه و امان له تر نه ده کرد
 بینامین له گهل ئیمه دا بنیری. وهك خوا نه فهرموی:

﴿ وَمَا شَهِدْنَا إِلَّا بِمَا عَلَّمْنَا وَمَا كُنَّا لِلْغَيْبِ حَافِظِينَ ﴾ وه ئیمه ناگاداری هیچ شتی
 نه بووین مه گهر به شتی ئیمه زانیومانه که مهنه که ی پاشمان بینی له باره که ی بینامین دهریان
 هیناو، ئیمه ناگاداری نه وشتانه نین له بهرچاونین. یانی ئیمه به پرووالهت دیمان که بینامین
 دزی کرده، له ناوهر و کدا ناگامان له هیچ شتی که نه، ئیر نازانین نه و مهنه ی پاشا پیوانی
 پاشا خستویانه ته نیو باره که ی بینامینه وه یاشتی تربوه .

﴿ وَاسْأَلِ الْقَرْيَةَ الَّتِي كُنَّا فِيهَا ﴾ وه تر پرسیاربکه له دانیشتوانی نه و گونده ی نه و تر
 ئیمه تیابوین له شاری میسر که سی بنیره بو نهوی له وان بهرسی، رودای نه و دزی کرده
 بهلاوبه ته وه له میسر دا .

﴿ وَالْعَبْرَ الَّتِي أَقْبَلْنَا فِيهَا وَإِنَّا لَصَادِقُونَ ﴾ وه پرسیاریش بکه له و کاروانه ی نه و تر ئیمه
 له که لیان بووین له میسر و له نزیک ی که نعانن بهراستی نهوهی ئیمه دیومانه نه و انیش چاوایان
 بی که و ته وه، ئیمه بهراستی راست نه که نین له و شته ی ئیمه هه و الیمان به تر داوه. کورانی
 به عقوب نه مجارهیان به سه ره بهستی و نازادیه وه گفتوگو نه که ن، چونکه بر وای ته و اوایان
 بهراستی خوایان هیه به پیچه وانه ی جاری پیشو کاتی کراسه خویناویه که ی یوسفیان
 هینایه وه بولای باوکیان .

﴿ قَالَ بَلْ سَأَلْتُ لَكُمْ أَنْفُسَكُمْ أَمْرًا فَصَبْرٌ جَمِيلٌ ﴾ به عقوب فهرموی: نه و شتانه ی ئیه
 نه یلین وانیه. به لکو خوتان بو خوتان نه و کارهتان رازاندوه ته وه به گریه ی ویستی خوتان.
 به وینه ی جاری پیشو نه و کارهتان ساخته هینا بو له ناو بردنی یوسف، من بر وانا که م پاشا
 به بونه ی دزیه وه بینامینی گرتی. دوا ی نارام گرتن چاکه بو من نه م جار هیش وه کجاری
 پیشو له کاتی و ونوبی یوسف. مه بهستی به عقوب له و فهرموده ی خو یا: ئیه ساخته تان
 هینا وه نه وه بو: نه بوایه ئیه باوهرتان و ابوایه که بینامین دزی نه کرده .

﴿ عَسَى اللَّهُ أَنْ يَأْتِيَنِي بِهِ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ﴾ داوام له خوا نه وه به که هه موویان بهیینه وه بۆلای من به یوسف و بینامینی برای و برا گه وره که یانه وه له میسر . به راستی خوا هه رنه وه هه مووشتی بزانی و به خه فته تی من ناگاداره ، هه مووشتی له جیگه ی شیای خویا دانه نی و کرده وه کانی خوا بی سود نیه .

﴿ وَتَوَلَّى عَنْهُمْ وَقَالَ أَصْفًا عَلَى يُوسُفَ ﴾ یه عقوب روی له کوره کانی وهر گیراو ووتی : نه ی خه فته وهر بۆلای من له سهر جوی بونه وه ی یوسف و سهرباری نه وه یش خه فته تی بینامین .

﴿ وَأَبْصَحْتَ عَيْنَاهُ مِنَ الْحُزْنِ فَهُوَ كَظِيمٌ ﴾ وه هه ردو وچای یه عقوب له خه فته تا سبی هه لگه رابوون و گویر بوبون له بهر گریانی زۆر بۆ ووبونی یوسف ، له ژیره وه دلی له کرده وه ی کوره کانی زویر بوبو به یونه ی جوی بونه وه ی یوسف ، دوایی یه عقوب رق و خه شمی خواردو ده ری نه بری . به لām له سهر چ شتی ؟ له سهر نازاری له شی و ده ماره کانی و بۆ که سی ده ری نه نه بری نه و خه فته تانه .

﴿ قَالُوا تَاللَّهِ تَفْتَأُ تَذْكُرُ يُوسُفَ حَتَّى تَكُونَ حَرَضًا ﴾ کورانی یه عقوب به یه عقوبیان ووت : سویند بی به خوا : تو واز نایه ری بیری یوسف نه که یته وه و کۆل ناده ی له خۆ شه ویستی هه تا نه خۆش نه که وی و به ره و له و ناو چون نه چی بی سوده نه وه نده خه فته مه خو بۆ یوسف رویش و ناگه رپته وه بۆلای تو .

﴿ أَوْ تَكُونَ مِنَ الْهَالِكِينَ ﴾ یا تو نه چیته ریزی مردو وانه وه . کورانی یه عقوب هه رچه نده سویند خواردنه که یان به گویره ی پروای خویانه ، نه یان نه زانی پاشه روژ چون دپته پی شه وه ، به لām به گویره ی تاقی کردنه وه ی مرۆف و گومانی خویان خه فته خواردن به وشیوه یه سهر نه کیشی بۆلای نه و دوو شته ی باسکران .

﴿ قَالَ إِنَّمَا أَشْكُو بِنِي وَخُزْنِي إِلَى اللَّهِ ﴾ یه عقوب فه رموی به کوره کانی : به راستی من هاناو سکالای خه فته تی گرانی خۆم و نازاری دلی خۆم هه ر بۆلای خوا بالوی نه که مه وه نه ک بۆلای که سی تر ، خوا چاره سازیتی بی چارانه .

﴿ وَأَعْلَمَ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴾ و همن نه زانم به میهره بانی خوا شتی نیوه نایزانن، یه عقوب
 هدرچه نده گیروده ی خه فته تی جوی بونه وه ی یوسف بوو، به لام بریوی به خوی خوی
 و ابو، ده ست به رداری به زه یی خوانه بو بو، نه یزانی نه نجامی نارامگرتن و ناخوشی ناسایش و
 ناشیه، بریوی به زیندوی و مانه وه ی یوسف هه بو، به لام نه ی نه زانی له چ جینگه یه که و
 چون رانه بوریری، به نده یه یاسه به ست و نازاده، بویه فهرموی:

﴿ يَا بَنِيَّ اذْهَبُوا فَتَحَسَّسُوا مِنْ يُوسُفَ وَآخِيهِ وَلَا تَأْسُوا مِنْ رَوْحِ اللَّهِ ﴾ نه ی کورانی
 خوم: نیوه برونه وه بۆ میسر، دوا یی نیوه بکه ونه گه ران بۆ دوزینه وه ی یوسف و برا که ی
 به هه مو هه ستیکتانه وه و کۆلمه ده ن به تاشکرا و به نه یی و و نیوه ناو میتد مه بن له میهره بانی
 و به زه یی خوا هه تا نه نجا کمیکتان ده ست نه که وی به مانیان و نه مانیان .

﴿ إِنَّهُ لَا يُنَاسُ مِنْ رَوْحِ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمَ الْكَافِرُونَ ﴾ بی نو میتد نایی له میهره بانی و
 به زه یی خوا مه گه کۆمه لی باوه ریان به خوا نه یی، به توانای نه یی که خوا ناخوشی له سه ر
 به نده کانی خوی لانه با .

دوا ی نه وه ی یه عقوب نامۆزگاری کوره کانی خوی کرد بگه رینه وه بۆ میسر،
 کوره کانی به دلیان کردو بۆ جاری سیمم گه رانه وه بۆ میسر .

فَلَمَّا دَخَلُوا عَلَيْهِ قَالُوا يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ مَسَّنَا وَأَهْلَنَا الضُّرُّ
 وَجِئْنَا بِبِضَاعَةٍ مُزْجَلَةٍ فَأَوْفِ لَنَا الْكَيْلَ وَتَصَدَّقْ عَلَيْنَا
 إِنَّ اللَّهَ يَجْزِي الْمُتَصَدِّقِينَ ﴿٨٨﴾ قَالَ هَلْ عَلِمْتُمْ مَا فَعَلْتُمْ
 بِيُوسُفَ وَأَخِيهِ إِذْ أَنْتُمْ جَاهِلُونَ ﴿٨٩﴾ قَالُوا أَيْ نَكَ
 لَأَنْتَ يُوسُفَ قَالَ أَنَا يُوسُفُ وَهَذَا أَخِي قَدْ مَنَّ اللَّهُ

عَلَيْنَا إِنَّهُم مِّن يَّتَّقِ وَيَصْبِرْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ
 الْمُحْسِنِينَ ﴿٩٠﴾ قَالُوا تَاللَّهِ لَقَدْ ءَاثَرَكَ اللَّهُ عَلَيْنَا
 وَإِنْ كُنَّا لَخَطِئِينَ ﴿٩١﴾ قَالَ لَا تَثْرِيبَ عَلَيْكُمُ
 الْيَوْمَ يَغْفِرُ اللَّهُ لَكُمْ وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ ﴿٩٢﴾
 أَذْهَبُوا بِقَمِيصِي هَذَا فَأَلْقُوهُ عَلَى وَجْهِ أَبِي يَأْتِ بَصِيرًا
 وَأَتُوفَى بِأَهْلِكُمُ أَجْمَعِينَ ﴿٩٣﴾

﴿ فَلَمَّا دَخَلُوا عَلَيْهِ قَالُوا يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ مَسَّنَا وَأَهْلُنَا الضُّرُّ ﴾ دواپی کاتی کورانی
 به عقوب چونه دهره وه له لای باوکیان به نیازی چونیان بو میسر، دواپی چونه لای یوسف
 و به خزمه تی گه یشتن بو جاری سی یم به دلشکاویکه وه ووتیان: نهی عزیز تووشی ئیمه
 وخیزانه کاغان بوه سهختی و برستی و نه دارایی و هاتوین بولای تو به دهست مایه و
 نرخیکی کهم و بی به ها و کهس له ئیمه ی و ه رناگری مه گهر مروئیکی وینه ی تو
 له گهره بی و له به زه پیدا .

﴿ فَأَوْفَ لَنَا الْكَيْلَ وَتَصَدَّقْ عَلَيْنَا ﴾ دواپی تو خوارده مهنی یسوه بو ئیمه به ته واوی
 و ته ماشای بی ترخی دهست مایه ی ئیمه مه که، گهره بی خوت به جی به ته وه و چاوپوشی
 له بی ترخی دهست مایه که مان بکه هه رچهنده شایسته ی تو نه . وه پیزی گهره بی خوت
 بریزه به سه ر ئیمه دا به گهرانه وه ی برا که مان و به چاوپوشی کردنت به وه رگرتنی نه و دهست
 مایه بی نرخی ی ئیمه .

﴿ إِنَّ اللَّهَ يُجْزِي الْمُتَصَدِّقِينَ ﴾ به راستی خوا پاداشتی چاکه که ران و چاکه خوازان
 نه داته وه له هه ردو و جیهاندا .

بۆزانی: ئیبنولنه‌باری ئەللی داواکردنی چاوپۆشی وێنە چاکەکردنە (الصَّدَقَة) له‌باره‌ی سەده‌قه‌ زانیان بیران جیاوازه‌ ئایا سەده‌قه‌ ره‌وابو بۆ پێغه‌مه‌ران به‌رله‌پێغه‌مه‌ری ئیسلام ﴿ﷺ﴾؟ سوڤیانی کۆری عەینیە ئەللی: بۆ پێغه‌مه‌رانی پێش پێغه‌مه‌ر سەده‌قه‌ ره‌وابو. زۆربه‌ی زانیان ئەلین: پێغه‌مه‌ران هەمویان وه‌ك يەك وان له‌قه‌ده‌ه‌غ‌کردنی سەده‌قه‌ بۆیان وناپی سەرشۆری کەسێن و سەده‌قه‌ چلکی ناده‌میزاده بۆ پێغه‌مه‌ران ره‌وانیه، مەبەست له‌ سەده‌قه‌ لیڤه‌دا ئەمەبه‌ عەزیز پاداشتیان بداته‌وه‌ له‌سەر ره‌وشتی خۆیان به‌چاوپۆشی. دوا‌ی ئەوه‌ی یوسف گۆی‌ی گرت له‌پارانه‌وه‌ی براکانی به‌زه‌یی به‌وانا هاته‌وه‌، دلی نەرم بو خۆینی برایه‌تی و خزمایه‌تی په‌ره‌ی سەند، به‌سه‌رزه‌نشته‌وه‌.

﴿قَالَ هَلْ عَلِمْتُمْ مَا فَعَلْتُمْ يٰيُوسُفَ وَآخِيهِ إِذَا أَنتُمْ جَاهِلُونَ﴾ یوسف ووتی به‌براکانی: ئایا ئەزان به‌شتی ئیوه‌ کردتان به‌یوسف و براکه‌ی به‌ه‌زی وه‌لامدانه‌وه‌تان بۆ فه‌رمانی شه‌یتان یوسف‌تان خسته‌ نیو قولایی و تاریکی بیره‌وه‌، له‌دووایشدا بینامین به‌ده‌ستی ئیوه‌ نازاری زۆری چیش. به‌م نزیکانه‌یش ووتان. یوسف و براکه‌ی دزیان کردوه‌، ئیوه‌ بۆیه‌ نه‌و کاره‌ خراپه‌تان کرد له‌کاتیکا بو ئیوه‌ نه‌زان و منالیبون و نه‌تان ئەزانی پاشه‌روژی یوسف چۆن ئەبی، مروڤی نه‌زان کاری گه‌وره‌تر له‌وکاره‌ خراپه‌ی ئیوه‌ ناکا.

﴿قَالُوا إِنَّكَ لَأَنْتَ يٰيُوسُفَ﴾ براکانی یوسف ته‌ماشای یوسفیان کرد و به‌نیشانه‌و شیواز هات به‌دلیان که‌عه‌زیز یوسف بی، ووتیان: ئایا به‌راستی تۆ یوسفی، چاوه‌روانی وه‌لامیانی نه‌کرد.

﴿قَالَ أَنَا يُوسُفَ وَهَذَا أَخِي قَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا﴾ یوسف ووتی من یوسفم و ئەمه‌یش براکه‌ی منه. به‌راستی خوا میهره‌بانی و گه‌وره‌یی خۆی پ‌ژاند به‌سه‌رماناو پ‌زگاری کردین له‌ و نازاردانه‌ی تو‌شمان بون و به‌یه‌ك گه‌یشتن له‌دوا‌ی کزۆلی سه‌ربه‌رزی کردین. ﴿إِنَّهُ مِنْ يَتَّى وَيَضْبِرْ فَأَنَّ اللَّهَ لَا يَصْنَعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ﴾ به‌راستی هه‌رکه‌سی له‌خوا بترسی و ئارام بگ‌ری له‌سەر په‌رستی خواو خۆ پارێژی له‌داوێن پیسی، دوا‌یی به‌راستی خوا له‌ناونا‌یا پاداشتی چاکه‌ که‌ران.

﴿قَالُوا تَاللّٰهِ لَقَدْ آتٰكَ اللّٰهُ عَلَيْنَا وَاِنْ كُنَّا لَخٰطِئِيْنَ﴾ براکائی یوسف ووتیان: سویتدمان به خوا، خوا توی ههلبزاردوهو ریژی داوی بهسهر ئیمه دا، گه وره تری کسردوی له ئیمه به شوخی و به ژیری له پاشا به پلهی بهر زتر .

به راستی ئیمه له تاوانباران و گوناهاکارانین، داوا له تو نه کهین چاوپوشیمان لی بکهی، هیچ به لگه و بیانومان نیه جگه له وهی مافی برایه تیمان ههیی له لای تو .

﴿قَالَ لَا تُغْرِبْ عَلَیْکُمُ الْیَوْمَ﴾ یوسف ووتی به براکائی: ئه مرؤ هیچ تاوانج و سه رزه نشتی له سهرتان نابی له سهر نه و کارانهی کردوتانه، له مه وودوا جاری تر به پروی ئیوه دا نادریته وه .

﴿یَغْفِرُ اللّٰهُ لَکُمْ وَهُوَ اَرْحَمُ الرَّاحِمِیْنَ﴾ له خوا نه پاریمه وه خوا له ئیوه خوشیی که ئیوه له گوناھی خوتان په شیمان نه به وه و خوا میهره بانترین و به به زهیی تری هه موو خاوهن میهره بانانه به بۆنه ی په شیمان بونه وه له گوناھو داوای لی خوشیونی لی بکری .

﴿اِذْهَبُوا بِقَمِیْصِیْ هٰذَا فَالْقَوَّةُ عَلٰی وَجْهِ اَبِیْ یَاتِ بَصِیْرًا وَاَتُوْنِیْ بِاَهْلِکُمْ اَجْمَعِیْنَ﴾ ئیوه برۆنه وه بۆ لای باوکمان بهم کراسه ی منه وه، دوا یی ئیوه نه و کراسه ی من بدهن به سهر پرومه تی باوکما به و بۆ نه وه نه گه ریته وه پرووناکی چاوه کانی و ئهیی به خاوهن چاوی جاران و، ئیوه بین بۆلای من به خوتان و خیرانه کانتانه وه له که نعانده وه بۆ شاری میسر .

بۆ زانین: ئهیی له بیرمان نه چی گه رانه وه ی بینایی چاوی به عقوب به وهی دانانی کراسی یوسف له سهر پرومه تی به عقوب به کیکه له وکاره په کخه رانه خوا به خشییو به تی به یوسف، وینه ی سارد بونه وه ی ناگر بۆ ئیبراهیم. داری دهستی موسا. گفتوگۆی عیسا له بيشکه دا به منالی .

وَلَمَّا فَصَلَتِ

الْعِیْرُ قَالَ اَبُوْهُمْ اِنِّیْ لَا جُدْرِیْحَ یُوسُفَ لَوْلَا اَنْ

تَفِنِّدُوْنَ ﴿٩٤﴾ قَالُوْا تَاللّٰهِ اِنَّکَ لَفِیْ ضَلٰلٍکَ الْقَدِیْمِ ﴿٩٥﴾

فَلَمَّا أَنْ جَاءَ الْبَشِيرُ أَلْقَاهُ عَلَى وَجْهِهِ فَارْتَدَّ بَصِيرًا قَالَ
 أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ إِنِّي أَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٩٦﴾ قَالُوا
 يَتَّبِعُنَا أَنْتَ وَآبَاؤُنَا أَنْ نَبُوءَ إِنَّا كُنَّا خاطئين ﴿٩٧﴾ قَالَ سَوْفَ
 أَسْتَغْفِرُ لَكُمْ رَبِّي إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿٩٨﴾

﴿وَلَمَّا فَصَلَتِ الْعِيرُ قَالَ أَبُوهُمْ إِنِّي لَأَجِدُ رِيحَ يُوسُفَ لَوْلَا أَنْ تُفْقِدُون﴾ وه کاتی
 کاروان له شاره وانی شاری میسر دهر چون و بهر و زهوی که نعان که و تنه ری باو کی به
 براکانی یووسفی ووت: بهراستی من بوم پهیدا بوه بونی یوسف و هندی له نه وه کانی
 دانیشتون نه گهر نیوه ناده نه پال من کم نه قلی و نالین پیر بوه و هوشی به خو به وه نه ماوه .
 ﴿قَالُوا تَاللَّهِ إِنَّكَ لَفِي ضَلَالِكَ الْقَدِيمِ﴾ دانیشتوانی لای یه عقوب و وتیان: سویندمان
 به خوا: بهراستی هیشتا تو له نیوسه رگه ردانیه کونه که ی خوتا ماو تیه وه و که به هیوای
 مانه وه ی یوسفی، یوسف مردو رویش وینه ی مردو وانی تر .

﴿فَلَمَّا أَنْ جَاءَ الْبَشِيرُ أَلْقَاهُ عَلَى وَجْهِهِ فَارْتَدَّ بَصِيرًا﴾ دوا یی کاتی موژده دهر هات
 بولای یه عقوب و کراسه که ی یوسفی دایه دهستی و کراسه که ی یوسفی دا به سهر
 روی یه عقوبا، دوا یی بینایی چاوی و هیزی چاوی گه پرایه وه بولای. بیژراوه نه و که سه ی
 نه م جاره نه و کراسه ی هیئا ههر نه و که سه بو له جاری پیشودا کراسه خویناویه که ی برد
 بولای یه عقوب، ههتا بهم چاکه یه گوناھی خراپه ی پیشوی بشوریتیه وه که بهر له چل سال
 کردبوی جیگه ی سهر سورمان نیه که یه عقوب به و موژده دانه بینایی چاوی بگه رپته وه،
 زور جار ان به هوی نه خوشی و دلشادیه وه نه خوش رزگاری بوه له نه خوشی، تاقی
 کردنه وه ی پزشکی شایه تی له سهر نه وراستیه نه دهن .

﴿ قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ إِنِّي آغْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا تَعْلَمُونَ ﴾ یه عقوب فہرموی: ئایا من بہ ئیوہ نہووت: بہراستی من بہہوی سزوشہوہ لہ لایہن خواوہ شتی نہزائم ئیوہ نایزانن. براکانی یوسف لہ کردہوہی خوئیان پہشیمان ہونہوہ .

﴿ قَالُوا يَا أَبَانَا اسْتَغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا إِنَّا كُنَّا خَاطِئِينَ ﴾ کورانی یہ عقوب ووتیان: نہی باوکی ئیمہ: تہ داوای لی خوشبونی گوناہی ئیمہ بکہ لہ لای خوا. بہراستی ئیمہ تاوانبارو گوناہبارین، مہرجبی جاری تر نہچین ہولای گوناہ، یہ عقوب داواکہی لی وہرگرتن .

﴿ قَالَ سَوْفَ أَسْتَغْفِرُ لَكُمْ رَبِّي إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴾ یہ عقوب فہرموی: من لہمہوداو داوای لی خوشبونی گوناہہ کانتان نہ کہم لہ پہرورہدہ کہری ئیوہ لہ کاتی گزشہگیری و پنهانیدا، نومیدہوارم لہوکاتہدا خوا پارانہوہم لی وہرگیری ہو ئیوہ. بہراستی ہدر پہرورہدگارہ خو شبیی لہوکہسانہ پہشیمان نہبنہوہ لہ گوناہہ کانیان، مہرہبانہ ہو بہندہکانی خوئی ہو لہناوبردنی خہفت وناخوشی.

فَلَمَّا

دَخَلُوا عَلَى يُوسُفَ ءَاوَىٰ إِلَيْهِ أَبَوَيْهِ وَقَالَ ادْخُلُوا مِصْرَ
إِنْ شَاءَ اللَّهُ ءَامِنِينَ ﴿١١﴾ وَرَفَعَ أَبُوهُ عَلَى الْعَرْشِ وَخَرُّوا
لَهُ سُجَّدًا وَقَالَ يَتَابَتِ هَٰذَا تَأْوِيلُ رُءْيَايَ مِنْ قَبْلُ قَدْ جَعَلَهَا
رَبِّي حَقًّا وَقَدْ أَحْسَنَ بِي إِذْ أَخْرَجَنِي مِنَ السِّجْنِ وَجَاءَ بِكُم
مِّنَ الْبَدْوِ مِن بَعْدِ أَنْ نَزَعَ الشَّيْطَانُ بَيْنِي وَبَيْنَ إِخْوَتِي إِنَّ
رَبِّي لَطِيفٌ لِّمَا يَشَاءُ إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ﴿١٢﴾ رَبِّ

قَدْ أَتَيْنَاكَ مِنَ الْمَلِكِ وَعَلَّمْتَنِي مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ فَاطِرَ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَنْتَ وَلِيِّ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ تَوَفَّنِي
مُسْلِمًا وَالْحَقَّيقِي بِالصَّلَاحِينَ ﴿١٠١﴾ ذَلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ
نُوحِيهِ إِلَيْكَ وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ إِذْ أَجْمَعُوا أَمْرَهُمْ وَهُمْ يَمْكُرُونَ

﴿١٠٢﴾

﴿فَلَمَّا دَخَلُوا عَلَى يُوسُفَ آوَى إِلَيْهِ أَبُونَهُ﴾ دواى کاتى به عقوب و خیرانه کهى چونه
لاى یوسف له زهوى میسر دا و نه چوبونه نیو شار وله ده ره وهى شاربون، یوسف چوبو
پیش وازیان لهو جینگه دا، یوسف باوه شی کرد به باوک و دایکی خو یاو لکاندنی
به خو یه وه. زوری به زانایان لایان وایه دایکی یوسف کوچی دواى کرد بوو، دواى نه وه
به عقوب پوریکی یوسفی خوا ستبو. که واته نه و دایکه پوری یوسف وه خوشکی دای
کیه نسی.

﴿وَقَالَ ادْخُلُوا مِصْرَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ آمِنِينَ﴾ یوسف ووتی به باوکی و خیرانه کهى: ئیوه
بچه نیو شاری میسرو له ده ره وهى شار دامه نیشن و ئیوه شاربکن به جینگه ی خوتان
ونه گهر خوا ناره زووی هبی به بی ترس له گرانی و سته می پاشایان و دوزمان .

﴿وَرَفَعَ أَبُونَهُ عَلَى الْعَرْشِ وَخَرُّوا لَهُ سُجَّدًا﴾ وه یوسف باوک و دایکی خو ی
به رز کرده وه دای نان له سر نه و کورسیه ی خو ی دانه نیشن بو هه تسوراندنی شاره کان
له بهر ریزگرتن بو دایک و باوکی. وه باوک و دایک و براکانی یوسف که وتن به ده ماو
سهریان خه فان بو یوسف بو ریزگرتن له یوسف، سهردانه واندن مهرحه بابی بو بو پیاه
که وره کان لهو سهرده مه دا.

﴿وَقَالَ يَا أَبَتِ هَذَا تَأْوِيلُ رُؤْيَايَ مِنْ قَبْلُ قَدْ جَعَلَهَا رَبِّي حَقًّا﴾ وه یوسف ووتی: نهی باوکی خوم: نه مهیه مانای نهو خهوهی من بینیم له مه و بهر که یازده نه ستیره و مانگ و رۆژ سورده یان نه برد بۆ من. به راستی په روره دگاری من نهو خهوهی منی به راست گیترا له بیداریدا به ناشکرا.

﴿وَقَدْ أَحْسَنَ بِي إِذْ أَخْرَجَنِي مِنَ السِّجْنِ وَجَاءَ بِكُم مِّنَ الْبَدْوِ﴾ وه به راستی په روره دگاری من چاکه ی له گهل من کردبو کاتی منی دهره یتا له گرتو خانه و منی کرد به شالیاری نابووری و دارایی و له سدر تهختی کار به دهستی داینام و ئیستاش ئیوهی هیتا بۆلای من له لادینی و جیگه یه کی بی سه وزایی وله به خپو کردنی ئازال و هاتنه ئیو شارستانیه وه.

﴿مِّنْ بَعْدِ أَنْ نَزَعَ الشَّيْطَانُ بَيْنِي وَبَيْنَ إِخْوَتِي إِنَّ رَبِّي لَطِيفٌ لِّمَا يَشَاءُ إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ﴾ له پاش نهوهی که شه یتان نیوانی من و براکانی منی تیک داو براکانی منی هالدا نازاری من بدهن بهو کارانه ی کردیان. به راستی په روره دگاری من خاوه نی نهرم و پاکیه بۆ هدرشتی ناره زووی بکا بۆ به رپوه بردنی کاره کانی. به راستی په روره دگاری من هر نهوه هدمووشتی بزانی و هدمووشتی له جیگه ی شیاوی خویا دابی.

﴿رَبِّ قَدْ آتَيْتَنِي مِنَ الْمُلْكِ وَعَلَّمْتَنِي مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ﴾ نهی په روره دگاری من به راستی تو به خشیت به من پاشایه تی و سامانداری و فیزی منت کرد مانا لیکدانه وهی خدوه کان و نامه کانی خوت.

﴿فَاطِرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ اَلَّتِي فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ﴾ نهی دروست کهری ناسمانه کان وزهوی به بی کهره سه ی پیشکه وتو بۆیان هدرتوی یاریده دهر و به رپوه بهری کاری من له جیهان و له پاشه رۆژدا.

﴿تَوَفَّنِي مُسْلِمًا وَأَلْحَقْنِي بِالصَّالِحِينَ﴾ تو گیانی من بکیشه و به موسلمانان و تو من کو بکهره وه له گهل پیاو چاکانا له رۆژی دوایدا، وینه ی پیغمه مران و باو باپیرانم.

بۆ زانین: یوسف کاتی باسی چاکه‌ی خوی کرد له گه‌لی باسی دهره‌یتانی له‌بیره‌که‌ی نه‌کرد له‌بهره‌دلی براکانی باس کردنی ناسمانه‌کان به‌چهند ناسمانی و باسی زه‌وی به‌ته‌نها زه‌ویه له‌بهره‌وه‌یه ناده‌میزاد چهند ناسمانی نه‌بینن و تاکه زه‌ویه نه‌بینن.

که‌م جارێ گومان نه‌بری به‌که‌م جار که‌سوره‌تی یوسف وینه‌ی چیرۆکێکه پالنه‌وانی نه‌و چیرۆکه ژنی بی ژنایه‌تیبه‌که‌ی زۆری لی کردبسی و عاشقی کورێکی جوانی وابوسی وینه‌ی نه‌و کوربه نه‌ی دی بی له‌ناو پیاوانا له‌ شیرینی وجوانیدا و نه‌و کوربه له‌ ترسی خوا و سزا واز له‌و ژنه بهینی ورونه‌کا بۆلای، هه‌ندی له‌ ناده‌میزاد نه‌لین: چاک و ابو نه‌و سوره‌ته له‌ نامه‌ی خوادا باسی نه‌کرایه، تا قمی مە‌یونیه‌کان له‌خه‌وا چ نه‌لین: نه‌و سوره‌ته به‌شبی له‌قورئانیه و باوه‌ریان پی‌تیبه و نه‌لین: دلداریه به‌گۆره‌ی بیرو بۆچونی خرابی خویان دژی هه‌مو په‌یره‌وه‌کانی ئیسلامن. به‌لام به‌راستی هه‌ر که‌سی به‌وردی نه‌م سوره‌ته بخوینیتسه‌وه و لیتی تی‌بگا، نه‌یتی و نیشانه‌ی نه‌زانێ و باوه‌ری بیگومان نه‌هتی رونه‌ترین وینه‌ی تا قی کردنه‌وه پیش که‌ش نه‌کا. ئیمه له‌مه‌وپاش هه‌ندی نه‌یتی و مه‌به‌ستی راستی ناوه‌رۆکی نه‌م سوره‌ته باس نه‌که‌ین و خوی له‌خو‌با راستی بۆ هه‌مو که‌سی دهرنه‌خوا پێوستی نه‌کا له‌سه‌ریان بیانزانن:

۱- به‌راستی پالنه‌وانبازی و جه‌نگی نیوان راستی و پوچی به‌رده‌وامه له‌م ژبانه‌ی ئیستادا و ناشته‌وا بیان ناکرێ و له‌نه‌جمادا هه‌ر که‌سی رینگه‌ی خراپ بگری پیاوچاکان روه‌رویان نه‌وه‌ستن به‌جۆرێکی داد په‌روه‌ری و راستی، هه‌ر که‌سی رینگه‌ی چاک بگری پیاو خراپان به‌ره‌نگاریان نه‌که‌ن به‌بوختان کردن و قیل و درۆ کردن، به‌وینه‌ی روده‌ای نیوان ژنی عه‌زیز و یوسف، ژنه‌ی عه‌زیز به‌درۆ و به‌بوختان یوسفیش به‌نامۆزگاری کردن و به‌ترسان له‌خوا له‌بی غه‌کی له‌گه‌ل عه‌زیزی میسردا.

۲- فه‌رموده‌ی خوا (لَوْلَا اَنْ رَّأَى بُرْهَانَ رَبِّهِ) به‌راوردێکی راستیمان پی نه‌به‌خشی بۆ جیاوازی نیوان باوه‌ردار و بی‌باوه‌ران که هه‌ر که‌سی وه‌لامی نه‌و به‌لگه‌یه‌ بداته‌وه له‌کاتی تا قی کردنه‌وه‌دا به‌وینه‌ی یوسف به‌راستی نه‌و که‌سه باوه‌ری بیگومان جینگه‌ی

خوی گرتوه له دلیا، هه رکه سیکیش ناوات و ئاره زووی خراپ پالی پیوه بنی و به لگه و
فرمانی خوا بخاته پشته وه ئه و که سه هیچ به شیکی له تاین و باوه ر تیدانیه.

۳- پیاوچاکان کاتی کاری گرنگ و خراپ توشیان بو، بۆیان نه نه کرا خویان لای بن
په نا نه بدن بۆ لای چهند که سیکی پسیروو کارامه بۆ نه هیشتی ئه و کاره خراپانه، به وینه ی
پاشا میسر په نای برد بۆ لای یوسف که له گرتو خانه دابو هه تا بیاریژی له خراپه ی سالانی
گرانی سهخت. بیگومان کاری خراپ خراپه ی خراپ کاران زۆر ئه کا و به رزیان
ئه کاته وه و کاروباری پیاوچاکانیش نزم نه کاته وه. به لām له کاتی سهختی و تهنگانه دا
هه موشتی وه ک خوی دهر نه که وی له کاری خراپ و کاری چاک.

۴- راهیتانی ئاده میزاد دهر وونی خویان له سه رچاکه گه و ره ترین ئامانج بۆ خویان
ئه ره خستین. بۆینه ئارام گرنتی یوسف له قولایی و تاریکی بیردا و ئازاری گرتو خانه و
فرۆشتی وه ک به نده و بوختان کردن به ودا، ئامانجه که ی ئه وه بو بوبه گه و ره یه کی
پهیره و کراو له میسردا، براکانی له بهرده میا وهستان داوای لی بوردنیان کرد و سهریان بۆ
خه فان. ئه وانه باسکران له نهیتی ئه و سه و ره ته دان و شتی زۆری تری تیدایه له په ندو
ئامۆزگاری.

دوای ئه وه ی خوای مه زن باسی هه وāl و به سه رهاتی یوسفی کرد. رۆنه کاته
پیغه مه ری خوی ئه لی:

﴿ذَلِكَ مِنَ الْآبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهِ إِلَيْكَ﴾ ئه و شته ی ئیمه بۆمان گپرا ئه وه دهر باره ی
یوسف له هه وāl و نه نیه کان و نه و شتانه ن له بهر چا و نین ئیمه بۆمان ناردووی به وه ی
سروشه وه.

﴿وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ إِذْ أَجْمَعُوا أَمْرَهُمْ وَهُمْ يَمْكُرُونَ﴾ وه تۆ له لای ئه و برا یانه ی یوسف
نه بو ی کاتی پیلانه که ی خویان کۆ کرده وه و پیکیان هیتا بۆ یوسف بیخه نه نیو به ره وه و،
ئه وان فیلان له یوسف کردو ئازاریان داو کراسی خویناویان به درۆ هیتایه وه بۆ لای
یه عقوب و وتیان. گورگ خوار دویه تی.

همو كهس نه زانى كه موحه مد خوښه وارى نه بوه، نامه ي ميژووي نه خوښدوه ته وه نه گهر خوا به سروس بوته نادريي چون نه هه والانه نه زاني. كه واته چاره مان ناميني جگه ي له وه ي باوه بكري خوا هه والي دايتي. پيغمهر ﴿ﷺ﴾ نيشانه رون و پهك خهري زوري هديه كه به لگن له سهر پيغمه رايه تي نه و. هه ندی له و كار ه په كخه رانه هه والدانه به شته نه نيته كان ويته هه والدان به به سهرهاتي يوسف به دريژي، پيغمهري خوا به واثاته وه بو كه ناده ميزاد باوه به پيښ به خواو به ناييني ئيسلام. به تاييه تي قوه ريشيه كان، وهك خوا نه فهرموي :

وَمَا أَكْثَرُ النَّاسِ وَلَوْ حَرَصْتَ بِمُؤْمِنِينَ ﴿١٠٣﴾
وَمَا تَسْأَلُهُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ﴿١٠٤﴾
وَكَأَيِّنْ مِنْ آيَةٍ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَمُرُّونَ عَلَيْهَا
وَهُمْ عَنْهَا مُعْرِضُونَ ﴿١٠٥﴾ وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُمْ بِاللَّهِ إِلَّا
وَهُمْ مُشْرِكُونَ ﴿١٠٦﴾ أَفَأَمِنُوا أَنْ تَأْتِيَهُمْ غَشِيَةٌ مِّنْ عَذَابِ اللَّهِ
أَوْ تَأْتِيَهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿١٠٧﴾

﴿وَمَا أَكْثَرُ النَّاسِ وَلَوْ حَرَصْتَ بِمُؤْمِنِينَ﴾ وه زورتر له ناده ميزاد باوه رهايتن، نه گهر چي تو كوشش بكه ي به همو تواناته وه له سهر باوه رهيانيان، واز نايهرن و بهرده وام نه بن له سهر بي باوه ري خويان .

﴿وَمَا تَسْأَلُهُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ﴾ وه تو داوا له ناده ميزاد ناكه ي هيچ كړي تو پاداشتي له سهر راگه ياندي قورنان ويته ي چيروكي خويان كه نه وان داواي كړي نه كهن، دووباره وهك قه شهو مالومه كان وهه ندی له زاناياني به ناو موسلمان مه گهر

ئەو قورئانە داوای هیچ شتی ناکا جگەیی نامۆزگاری کردنی بۆ بونەوهران و هاندانیان
لەسەر داواکردنی رزگار بونیان لەسەر زمانی تۆو نیشاندانیان ڕێگەیی راست و پەرستنی
خوا .

﴿وَكَأَيِّنْ مِنْ آيَةٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ يَمُرُّونَ عَلَيْهَا وَهُمْ مُعْرِضُونَ﴾ وەزۆر ژمارە
هەن لەوبەلگانە تۆ ئارەزووی بەکەیی لەسەر بونی خواو تووانای زۆرو یەکییتی خوا لەنیو
ئاسمانەکان و زەویدا ئادەمیزادئەرۆن بەسەریاناو ئەیان بینن و ئەوان ڕو وەرئەگیرن
لەوبەلگانە و نامۆزگاری وەرناگرن و تەمیی خوار نابن . کەواتە ئەو کەسانە باوەر
بەدروست کەری خۆیان نەهێتن بەهۆی ئەوبەلگانەو تۆیش دلگران مەبە کەباوەر
ناهێتن . ئادەمیزاد برۆیان بەبونی دروست کەری بونەوهران هەبە .

﴿وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُمْ بِاللَّهِ إِلَّا وَهُمْ مُشْرِكُونَ﴾ وەزۆرتر لەئادەمیزاد باوەرپە خوا ناهێتن
مەگەر ئەوان هاوبەش دانەنن بۆ خوا لەگەڵ ئەوێشدا ئەگەر لەوان پرسیاربکری چ
کەسی ئاسمانەکان وزەوی و خۆرو مانگی دروست کردووە؟ ئەلێن : خوا ئەو تە گاوریەکان
ئەلێن : عیسا کۆری خوا، جوله کەکان ئەلێن : عوزەیر کۆری خوا، عەرەبەکان بته کان
ئە کەن بەهاوبەشی خواو ئەیشلێن : فریشتەکان کچی خوان .

﴿أَفَأَمِنُوا أَنْ تَأْتِيَهُمْ غَاشِيَةٌ مِنْ عَذَابِ اللَّهِ﴾ ئایانەهوبیی باوەرپە هاوبەشدانەرانە ناترسن
سزایەکی بەربلاو بیت بۆ لایان لەسزای خواو ئەوان بەگشتی داپۆشی ؟
﴿أَوْ تَأْتِيَهُمُ السَّاعَةُ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ﴾ بالەناکاودا پاشەرۆژ بیت بۆلایان و ، ئەوان
هەستی پێی نەکەن و خەریکی کاری خۆیانن لەبازارو لەکیلگەکانا، لەکارگەداو
لەدەریاو لەزەوی و لەهەوابن .

لەپاشا خوای مەزن فەرمان ئەدا بەپیغمەری خۆی بۆ بت پەرستانی ڕون بکاتەو
ڕێگەیی راستی ئایینی خوا و ئەفەرموی :

قُلْ هَذِهِ

سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَى بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي وَسُبْحَانَ

اللَّهُ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٠٨﴾ وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ
 إِلَّا رَجَالًا نُوحِيَ إِلَيْهِمْ مِنْ أَهْلِ الْقُرَىٰ أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي
 الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ
 وَلَدَارُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿١٠٩﴾ حَتَّىٰ
 إِذَا اسْتَيْسَسَ الرُّسُلُ وَظَنُّوا أَنَّهُمْ قَدْ كُذِّبُوا جَاءَهُمْ
 نَصْرُنَا فَنُجِّيَ مَنْ نَشَاءُ وَلَا يُرَدُّ بَأْسُنَا عَنِ الْقَوْمِ الْمُجْرِمِينَ
 ﴿١١٠﴾ لَقَدْ كَانَ فِي قَصَصِهِمْ عِبْرَةٌ لِأُولِي الْأَلْبَابِ مَا كَانَ
 حَدِيثًا يُفْتَرَىٰ وَلَكِنْ تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ
 وَتَفْصِيلَ كُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿١١١﴾

﴿قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَىٰ بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي﴾ توبلی بهت پهستان :
 نه ورنگه ی نهو تویه من و پیره وانی من بانگی نه کهین له به کیتی خواو باوهر به خوا به
 له سر به لگه ی ناشکرای واین راست و پوچ جیا نه کاته وه له به کتری و له سر بروای
 بیگومانین و هه مو ناده میزادی بانگ نه کهین بولای و ریازی نیمه به . بیگومان هه مو
 پیغمه ران و نه توه دلسوزه کانیا به جوریکی دادپوره رانه و له سر خو و له سر
 به به لگه ی رون و بانگی ناده میزاد نه کهین بولای په رستی خوا .

﴿وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ﴾ وه پاک و خاوتنی له شتی ناره و بو خوا به و ، من
 له و که سانه نیم هاو به ش بو خوا دانه نین و په رستن هه ربو خوا به ته نه ها .

تهفسیری زمانکویی

بت پرستانی مه که نه یان ووت: نه گهر خوا ناره زووی هه بویه فریشته ی ره وانه کردو داوایان نه کرد له نیمه باوه بهیئن، خوی مه زن بو نهو داوایه ی نه فرموی:

﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رَجُلًا نُوحِيَ إِلَيْهِمْ مِنْ أَهْلِ الْقُرَى﴾ وه نیمه له پیش تووه ره وانه مان نه کردوه هیچ که سی مه گهر پیاوان نیمه ره وانه مان نه کرد بولایان سروس له دانیشتوانی گونده کان و شاره کان، نیر گه وره بن نهو شارانه یابچووک.

زانایان نه لئین نه ونایه ته به لگه یه له سهر نه وه ی خوی گه وره هه رگیز ژنایی نه کردوه به پیغه مهر، پیاوی لادتی ره وانه نه کردوه بو پیغه مهرایه تی، چونکه ووشک و دل ره قیان تیدایه. مه به ستیش له ونایه ته نه مویه: وه لای مه نهو که سانه نه داته وه باوه ریان به پیغه مهرایه تی مه حه مه د نه بوه. هه نه و به ته نه نه کراوه به پیغه مهر، پیغه مهرانی پیشویش پیاو بوون وه نهو خوار دنیان خوار دوه و چونه ته بازار، نیر چون سهریان سور نه مینی له پیغه مهرایه تی مه حه مه د و سهریان سور نامینی له پیغه مهرایه تی پیاوانی پیشوو.

﴿أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ﴾ نایا دواپی بو نهو که سانه تو به درو نه خه نه نهو نه رویشتون به روی زه ویدا، به تاییه تی شام و به من وشوینی گه لی نوح و عادو سه مود، دواپی ته ماشا بکه ن پاشه روژی که سانیکی نهو تو له پیش نه وانه وه بوون پیغه مهره کانی خویانیان به درو نه خسته وه چون بو وه بو بو نه بر کراون؟

﴿وَلَدَارُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ لِلَّذِينَ آمَنُوا أَفَلَا تَعْقِلُونَ﴾ وه به راستی خانوی پاشه روژو گوزهران و نهو شته ی له ویدان چاکره له رابوادرن و ژیانی جیهان بو که سانیکی نهو تو له خوا برسن و خویان نه پاریزن له بی فرمانی خوا. نایا دواپی نه قلی خوتان به کارنایه رن و ته می خوار بن و باوه بهیئن.

خوی مه زن له وه و به ر پیغه مهرانی ره وانه نه کرد بو لای گه له کانیان و هه ولی زو ریان نه دا له گه یاندنی فرمانی خوا، دواپی سهر که ووتی نهو پیغه مهرانه بو ماویه له لایه ن خوی گه وره وه دوا که و توه.

﴿حَتَّىٰ إِذَا اسْتَيْأَسَ الرُّسُلُ وَظَنُّوا أَنَّهُمْ قَدَمَ كَذِبُوا جَاءَهُمْ نَصْرُنَا﴾ هه تا کاتی بی
 نومید نه بون پیغمهره کان و به ته مای سهر که وتن نه نه مان و گومانیان نه برد له دهروونی
 خو یانا به راستی به درو خراونه ته وه له لایه ن هندی له گه له کانیان که به رده وام بون له سهر
 بی باوه ری و سزایان نادری له لایه ن خراوه. به بو نه وه دوودلی بکه و پته دلی
 باوه ردارانه وه، کاتی توشی نه و گومانه نه بن دیت بولای نه و پیغمهرانه یاریدانی نیمه و
 سهریان نه خه ن.

﴿فَنَجَّيْنَاهُ مِنْ نَشْأِهِ وَلَا يُدْرِي بِأَسْنَا عَنْ الْقَوْمِ الْمُجْرِمِينَ﴾ دواپی رزگار نه کری له سزای
 نیمه ههر که سی ناره زووی بکه ن له به نده کانی نیمه و ناگیر پته وه سزای نیمه له و تا قمانه
 تاوانبارن و پیغمهره کانی خو یانیا ن به درو ته خسته وه. براکانی یوسف و زنی عه زیز و
 پاشای میسر ته می خواری و به ندن بو نه و که سانه ی خاوه نی نه قلن. وه ک خوا نه فهر موی:
 ﴿لَقَدْ كَانَ فِي قَصَصِهِمْ عِبْرَةٌ لِّأُولِي الْأَلْبَابِ﴾ به راستی هه به له چیر و کی پیغمهران و
 هه والی یوسف و براکانی ناموزگاری کردن و ته می خواری بو نه و که سانه خاوه نی
 نه قلن.

﴿مَا كَانَ حَدِيثًا يُفْتَرَىٰ وَلَكِنْ تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ﴾ نه و قورنانه ی باسی نه وه هه والانه
 نه کا گفتو گو به نیه هه لیه ستری له لایه ن مو حه مه ده وه ﴿﴾، به لام نه و راستانه ی نه وان
 به راست نه گیر ی شتی کی نه وتو هاتو بولای پیغمهره کان له نامه کانی خوا، وه ک ته ورات
 و ئینجیل، نه م قورنانه یش ده فی نه و نامانه به و له به ک سهر چاوه وه هاتوون.

﴿وَنَفْصِيلُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ﴾ وه نه و قورنانه رو نکردنه وه به بو
 هه مو شتی به در یژی و رونی پیوستی هه مو ناده میزاده بو به ریو به ردنی کاروباری نایینان،
 چونکه راسته وخو وه قورنن یابه به لگه ی قورنانه وه له فهر موده کانی پیغمهر و ئیجماع
 قیاس یاساو ده ستورن و قورنن شاره زایی که ره بو لادان له گومرای بی به خشش و یاریدانه بو
 تا قمی باوه ریان به خوا و به پیغمهران هه به، ههر نه وانیش سودیان لی و هره گرن.

بۆ زانین: شیخ ئەبو مەنسور ئەفەرموی لەباسکردنی یوسف و براکانیان ئارام گرتنی
پێغه‌مەری تێدایە لەسەر ئازاری قورەیشەیکان بۆی، چونکە براکانی هەرچەندە ئاینیان
یە کەو برای یە کۆتیش بون ئەو کارانەیان لە گەڵ یوسف کرد لە پیلانی لەناو بردنی و
ئارامیشی گرت، کەواتە تۆ شایستەتری ئارام بگری لەسەر ئازاری قورەیشەکان
کە ئاینیان جیاوازه لە گەڵ یە کۆتیش و لە گەڵ تۆیش .

بە یاری دەی خوا کۆتایی بە سوره‌تی یوسف هات ، خوای خواوەن بە زەهیی
خۆت ئاگاداری شاراوێ دەرونی منی داواکارم لە تۆ جی‌بە جییان بکە ی بۆم .

(١٦) ی مانگی رەمەزانی (١٤٢٠)

بەرانبەر ٢٣ / ١٢ / ١٩٩٩

﴿سوره تی رعد﴾

زانایان بیریان جیاوازه له باره‌ی هاتنه خواره‌وه‌ی ئەم سوره‌ته: هه‌ندیکیان ئەلین: هه‌موو ئایه‌ته‌کانی له مه‌ککه هاتونه‌ته خواره‌وه. هه‌ندی تریان ئەلین: له مه‌ککه هاتوه‌ته خواره‌وه جگه له ئایه‌تی (۳۱-۴۳) له مه‌دینه هاتونه‌ته خواره‌وه. هه‌ندی تریان لایان وایه: هه‌موو ئایه‌ته‌کانی له مه‌دینه هاتونه‌ته خواره‌وه جگه له ئایه‌تی (۳۱). هه‌ندی تریان ئەلین: له مه‌ککه هاتوه‌ته خواره‌وه جگه له ئایه‌تی (۱۲). ژماره‌ی ئایه‌ته‌کانی (۴۳) ئایه‌تن.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الْمَرَّةِ تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ وَالَّذِي أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ الْحَقُّ
وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١﴾

﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾

به‌ناوی خوای به‌خشنده و میهربان

(الم) له سوره‌ته‌کانی پیشودا باسی مابای ئەو پیتانه کراوه. به‌لام خوای مه‌زن پونی کردۆته‌وه که ئەم سوره‌ته‌و سوره‌ته‌کانی تریش ده‌ستی پێ کراوه به‌م پیتانه‌و به‌پیته‌کانی‌تر بۆ ئەوه‌ی بینه‌هۆی به‌رزی و سه‌رکه‌وتن به‌ سه‌ر هه‌موو گفتو‌گۆکانی عه‌ره‌بدا، به‌ جو‌ری هه‌موو دو‌ژمنانی قورئان چاره‌یان نه‌می‌تی جگه له‌وه‌ی سه‌ری بۆ شو‌ر بکه‌ن، هه‌رچه‌نده‌ ئەو قورئانه به‌ زمانی ئەو عه‌ره‌بانه هاتۆته خواره‌وه‌و به‌و پیتانه‌ رسته‌ی زمانیان به‌وان پێک ده‌ی ناتوانن به‌ره‌نگاری بکه‌ن له‌ گه‌ڵ ئەوه‌یشدا خو‌ریان عه‌ره‌بن و زمانیشیان پاراوه له‌ عه‌ره‌بیدا.

ته‌فسیری زمانکۆیی

﴿تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ وَالَّذِي أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ الْحَقُّ﴾ نایہ تہ کانی نہم سورہ تہ بہ شیکن لہ نایہ تہ کانی نامہ ی بہ رزی خوا کہ قورنانه بی جیاوازی و نہو شتہ ی نہو تو نیراوه بو لای تو لہ لایہن پدروہ دگاری خوتہ و ہ موویان راست و لہ لایہن خواوہ ہاتون.

﴿وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ﴾ بہ لام زورتری نادمیزاد باوہر بہو قورنانه و بہ راستی و داد پدروہری نہو قورنانه نابہرن . نہو کہ سانہ ی باوہر بہو قورنانه نہ کەن چاکہ ی نادمیزاد بہ چاکہ ی خویان دائہ نین و نازاری نہوان بہ نازاری خویان نہزان. بہ لام نہو تاقمہ ی باوہر دارن بہرانبہر بہ بی باوہران زور کہمن جابویہ خوا نہ فہرموی: زور لہ نادمیزاد باوہر نا بہرن.

اللَّهُ الَّذِي رَفَعَ السَّمَوَاتِ بِغَيْرِ
عَمَدٍ تَرَوْنَهَا ثُمَّ أَسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ
يَجْرِي لِأَجَلٍ مُّسَمًّى يُدَبِّرُ الْأَمْرَ يُفَصِّلُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ بِلِقَاءِ
رَبِّكُمْ تُوقِنُونَ ﴿٢﴾ وَهُوَ الَّذِي مَدَّ الْأَرْضَ وَجَعَلَ فِيهَا رِوَاسٍ
وَأَنْهَارًا وَمِنْ كُلِّ الشَّجَرَاتِ جَعَلَ فِيهَا رِوَجِينَ أُنثِينَ يَغْشَى الْبَيْلَ
النَّهَارَ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٣﴾ وَفِي الْأَرْضِ
قُطْعٌ مُّتَجَوِّرَاتٌ وَمِنْ أَجْنَبٍ وَزُرْعٌ وَنَخِيلٌ صِنْوَانٌ
وَاخَرُ صِنْوَانٍ يُسْقَى بِمَاءٍ وَاحِدٍ وَنُفِضَ لِبَعْضِهَا عَلَى بَعْضٍ
فِي الْأَكْلِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿٤﴾

﴿ اللَّهُ الَّذِي رَفَعَ السَّمَاوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا ﴾ خوا که سیکي نهو تویه ناسمانه کانی بهرز کردو تهوه و رای وهستانوه بهو جوړه ی ئیوه نه یینن به یی کۆله که یه له ژړیایی و به یی شتی په یوهندی به سهره وهی نهو ناسمانه وه هه یی. هر بهو جوړه یش هه موو نه ستیره کانی راوه ستاندوه به یی کۆله که یه رای گرتن، هه مویان له بوشاییدا نه سورینه وه. که وره یی ته نی ناسمانه کان مه گهر هر خوا بیزانی .

﴿ ثُمَّ أَسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ ﴾ له پاشا خوا نه و په ری دهسه لاتی په یدا کرد به سهر هه موو بونه وه رانداو هه مویانی خسته ژیر تووانای خو ی و به گویره ی زانیاری خو ی هه لیان نه سورینی، وهك خوا نه فهرمو ی ووشه ی عهرش هیما یه له خاوه نیه تی خوا بو هه مو بونه وهران .

﴿ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُّسَمًّى ﴾ وه خوا خوړو مانگی رام کرده بو سودی بونه وهران، نه یانبا به ریوه هر چوئی بیهو ی، هه مویان نهړون به شوینی دیاری کراوی خو یانا هه تا نه مانی جیهان. یانی خوړ له ماوه ی سالی کدا و مانگ له ماوه ی مانگیکا نهړون به جیگه ی دیاری کراوی خو یان و چرکه یهك له وه ی بو یان دیاری کراوه لاناده ن هه تا کو تای پی هاتی بونه وهران .

﴿ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ ﴾ خوی مهن نه با به ریوه کاری بونه وهرانی سهره وهو خواره وه بهو فراوانیه وه هه یانه به هر جوړی ناره زوی بکاو هیچ شتی بی ناگای ناکا له کاری بونه وهران، دروستیان نه کاو له ناویان نه با. نهو رسته یه به لگه یه له سهر نه وه ی بونه وهران پیوستان به ریوه بردنی خوا هه یه وه مویان له ژیر توانای نه ودان، هه روهك پیوستان به ناردن ی پیغه مبه ران هه یه له بهر راگه یان دنی دهسه لاتی خوا بو یان، هه مو شتی* له جیگه ی شیای خو یا دانه یی .

﴿ يُفَصِّلُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ بَلْقَاءَ رَبِّكُمْ تُؤْمِنُونَ ﴾ خوا پون نه کاته وه به درېزی نهو نیشانانه به لگن له سهر یه کیتی خوا له نامه کانی خو یا ناردوونی بو لای پیغه مبه ران بو نه وه ی ئیوه باوه ری بیگومان په یدا بکن به خزمه ت گه یشتی په روه دگاری خو مان له

رۆژی دوایدا بۆ ئه‌وه‌ی یادداشتی کرده‌وه‌ی خۆتان وهر بگرن، ههر که‌سی بۆی دهر که‌وت خوا ئه‌و توانانه‌ی پیشوی هه‌یه‌ ئه‌ی باوه‌ری بیگومانی به‌و خواجه هه‌بی. پاش ئه‌وه‌ی خوای مه‌زن باسی ئاسمانه‌کان و زه‌وی کرد هه‌تا ئاده‌میزاد ووریا بکاته‌وه له‌سه‌ر گه‌وره‌یی خۆی و بۆیان دهر که‌وی ئه‌و که‌سه‌ی ئه‌و بونه‌وه‌رانه دروست بکا خاوه‌نی توانایه که پیغه‌مبه‌ران بنێرێ و نامه‌شیان بۆ بنێرێته خواره‌وه، ئه‌توانی مردووانیش زیندو بکاته‌وه بۆ پرسیار کردنیان له‌سه‌ر کرده‌وه‌کانیان، ئه‌مانه‌یش غونه‌یه‌کن له‌ توانای خوای مه‌زن که ئه‌فه‌رموی:

۱- ﴿وَهُوَ الَّذِي مَدَّ الْأَرْضَ﴾ وه‌خوا که‌سیکی ئه‌و تۆیه زه‌وی درێژوپان کردووه‌و ئاماده‌ی کردووه بۆ ئه‌وه‌ی ئاده‌میزاد به‌ئاسانی بر‌واو بگه‌ڕێ به‌سه‌ر هه‌مو کونج و قوربانی زه‌ویدا بۆ سودی ژیا‌نیان. ئاشکرایه راخستنی زه‌وی و فراوان کردنی ئه‌وه ناگه‌یه‌نی که زه‌وی پانیی یا خه‌ر، چونکه هه‌مو ته‌نی که قه‌واره‌ی گه‌وره‌یی وینه‌ی زه‌ویی هه‌مولایه‌کی درێژو فراوان ته‌بی با خه‌رش بی. که‌واته ناکرێ به‌ به‌لگه له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی زه‌وی خه‌ر نه‌بی. به‌ی گومان له‌ شوێانی تر‌دا به‌لگه‌ی راست رونی کردووه‌وه که زه‌وی خه‌ر، شتی خه‌ر بی و له‌ ئه‌وه په‌ری گه‌وره‌یب‌دایێ وه‌ک زه‌وی هه‌مو پارچه‌یه‌کی وا نه‌بینرێ که پانه، زانیانی یۆنان له‌ کاتی ئه‌ره‌ستودا پێک هاتوون له‌سه‌ر خه‌ری زه‌وی هه‌رچه‌نده نه‌یان ووت: زه‌وی ناجولێ.

۲- ﴿وَجَعَلَ فِيهَا رَوَاسِيَ﴾ وه‌خوا دروستی کردووه له‌ زه‌ویدا چه‌ندین کێوی وه‌ستاو نه‌جولاو له‌ جیگه‌ی خۆیان‌ا بۆ ئه‌وه‌ی زه‌وی جیگه‌ی خۆی بگه‌ڕێ و نه‌جولێ و نازاری دانیش‌توان نه‌دا. له‌زه‌ویدا دروستی کردووه کانگاو به‌ردی جو‌راو جو‌ر بۆ سودی ئاده‌میزا.

۳- ﴿وَأَنهَارًا﴾ وه‌ دروستی کردووه هه‌رله‌ زه‌ویدا چه‌ندین رووباری گه‌وره و جو‌گه‌ی به‌چوک و مام ناوه‌ندی، بۆ ئه‌وه‌ی ئیمه‌ ئاوه‌که‌ی بخۆینه‌وه خۆمانی پی پاک بکه‌ینه‌وه و به‌کاری به‌ی‌تین بۆ ئاماده‌ کردنی نان و خواره‌مه‌نی تر، کشت و کال و باخ و بیستانی پی ئاو بده‌ین بۆ خواره‌نی خۆمان و ئازه‌له‌کان.

ته‌فسیری زمانکۆیی

٤- ﴿وَمِنْ كَلَامِ الثَّمَرَاتِ جَعَلَ فِيهَا زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ﴾ وه خوا دروستى كرده له زه ويدا چهندين ميوه و دانه و پله جوړى دووان. نيرينه و ميينه، هه تا درخت و جگى درخت ناوس بن و ميوه و خوش و دانه و پله مان بو بسازين، ئيتر نه و نير و مييه به هه ر جوړى بگن به يه كترى گرنگ نيه به هوى ناده ميزاده و يى يابه هوى باو بالنده و چرو جانده و هرى تره و ه يى، له هه مو و رهنك و تامى نه و ميوه و دانه و پله نه پيدا نه بن و ناو و زه و يه كانيشيان يه كن. هه مو شتى به يى نير و موى بهر ناگرن به و پته ي ناده ميزاد، ئيتر نه و نير و مييه نا شكرا بن وهك خورماو زينه و ه رانى تر يانه يى بن وهك پوه كاني تر. يا له يه ك درخت بن به و پته ي زوربه ي درخته كان يا له دوو درخت بن وهك خورما چرو جانده و ه ر بو گه ي شتى نير و موى بولاى يه كترى ده و رى سه ره كيان هه يه، بو نمونه كاتى پژيمه ها و په يمانه كان (كورسيكا كه دورگه يه له فهرنسا) زه يتونه كاني نه خوش كه و تن و بهر هه ميان كه م بو، پژيمى نه مهريكا ويستى يارمه تى دانى شتوانى بدا ماده ي د. د. ت پژاند به سه ر درختى زه يتونه كاندا هه مو چرو جانده و ه ران مردن سالى دواى به ته و او ي بهر هه ميان نه گرت .

٥- ﴿يَغْشَى اللَّيْلُ النَّهَارَ﴾ وه خوا دانه پو شى به تاريكى شه و پوناكى پوژو جيهان له لايه كى زه وى پوناكى ناميى، هه و هها پوناكى پوژو تاريكى شه و نايه لى و لايه كى زه وى پوناك نه بيته و ه ن هه ر به و جوړه شه و و پوژو دين و نه پوژو ه يچ كاميان ده ست دريژى ناكاته سه ر نه وى تريان .

﴿إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ﴾ بهراستى هه يه له و بونه و ه رانه دا كه دين و نه پوژو و كارى خويان جى به جى نه كه ن به گوپړه ي ياسايه كى نه گوپړاو چهنه نيشانه و به لگه له يه كيتى خوا و تواناى خوا بو تا قمى و ووردينه و ه و بيركه نه و ه له دروست كراوه كاني خوا، نه و بونه و ه رانه كه دين و نه پوژو به جوړيكي نه گوپړاو و لى لاناده ن. نه گه ر به و جوړه نه بونايه زانايان نه يان نه توانى ناميرى چاودپړى دروست بكه ن و به جوړيكي ته و او سودى لى و ه ر بگرن و هه مو جيگه كان و كهش و هه و اى پى بزائن . كه واته ناشكرايه = (الصَّدَقَةُ) راست نيه، بو يه زوړتر له زانايانى سروشت باو ه ريان ه يئا به بونى خواى دروست كه رى هه مو بونه و ه ران .

٦- ﴿وَفِي الْأَرْضِ قِطْعٌ مُتَجَاوِرَاتٌ﴾ وه له زهويدا هديه چهندين پارچهيه نزيكن لهيه كهوهو لكاون بهيه كزيهوهو سروشتيان لهيهك جياوازه: ههيايه دهشتهو ههيايه كيئون، ههيايه رهقهو ههيايه نهرمه، ههيايه بهيتهو نهوي تريان نسييه. ههيايه گلهو نهوي تريان له. ههيايه رهشهو نهوي تريان سپيه يا سوره يا زهره يا رهنكي تر. ههتادي سروشتيان جياوازن. نهوانه بو سودي نادهميزاده.

﴿وَجَنَّاتٍ مِّنْ أَعْنَابٍ وَزُرْعٍ﴾ وهههيشه له زهويدا چهندين بيستان لهتري جوراو جور و شينايي و كشت و كال و دارو درخت لههمو جورى.
﴿وَنَخْلٍ صِفْوَانٍ وَغَيْرِ صِفْوَانٍ﴾ وه ههيشه له زهويدا چهندين درهختي خورماي وا كه كويان نه كاتهوه يهك نهسلتي تهنهاو جياوازن له يه كزي و خورماي وايش ههيه له چهندين نهسلتي جياوازن، ياني خورما جورى زوره. نهو همو درخت و دانهويلهو ميوانه بهو هموه جياوازيهوه ههيايه لهلايهن تام و رهنك و گهورهو بچوكيهوه له گهل نهو هموه جياوازيانه.

﴿يُسْقَىٰ مِنْ مَّاءٍ وَاحِدٍ﴾ ههمويان ناو نهدرين به ناويكي تهنها له ناوي باران يا ناوي بير يا ناوي روبار، لهيهك جيگهي تاييهتي زهويدا پرواون بهرههمه كانيان ههيايه شيرين. ههيايه تالن. ههيايه گهورهن. ههيايه بچوكن. ههيايه رهشن. ههيايه سپي. ههتا دي.
﴿وَنُفُثَ لُ بَعْضُهَا عَلَىٰ بَعْضٍ فِي الْأُكُلِ﴾ له گهل نهوهيشدا كه هوې بونيان و گهشه كردنيان يه كه نييمه ريزي ههنديكيانان داوه بهسهر ههندي تريانا له خواردندا. نهوهته ريزي گهنم دراوه بهسهر جوذا، ريزي ههندي ميوه دراوه بهسهر ههندي تريانا.

﴿إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ﴾ بهراستي ههيه لهو جياوازييهي بهرههميانا له گهل نهوهيشدا شوين و ناويان يه كه چهندين بهلگهو نيشانه ناشكرا لهسهر بوني خوايه كي بهتوانا بو تاقي نهقلي خويان بخهنه كار بو نهوهي باوهر بهين بهو كهسهي دروست كهري نهو بونهورانهيه.

بو زانين: چاكترين شتي بيژرايي بو بوراني نهو تاقيمانه نهلين: نهم جيهانه بهردهوامهو كوتايي بي نايه= ﴿الدهريون﴾ فرموده ي جهماله ديني نهفغانيه لهنامه ي خويا (الرد على الدهريين) نهفرموي:

(هركاتى پرسىار كرابى له (داريؤن) لهو دارو درختانه راوه ستاون له دارستانى هيندوستاناو لهو همو پرووه كانه له كوڼرئين ماوه دا پيدا بوون و ميژو كاتى بو ديارى نه كراوه به جگه كى گومان نه بى و همويان روواون له جيگه كى ته نه داو لقه كانيان به رهو ژور روښتون، دوايى هو كوراني همويان چ شتيكه له بنچينه و رهنك و گلاو دريژى و كورتى و قهلهوى و بارىكى و گولو به ره همو بزنيانه وه؟ چ شتيكى دهره كى كارى كرد پته سهرىان جياوازين له به كرتى له گهل نه و يشدا جيگه و ناووه و ايان په كه؟ من گومان نه بهم كه به راستى ريگه به نيه بو وه لامدانه وهى جگه كى نه وهى په كى بكه وي. نه گهر پرسىارى لى بكرى: نهو ماسيانه كى له روپارى توړال و دهرىاى قهزو پندان له كهل نه و يشدا خواردن و خواردنه و ايان و هاتو چوو پيش بركيان په كه، كه چى نيمه جياوازي نه بينن له نيوانيانا له ره گه زيان و رهنك و له شيان زور دورن له به كرتى، نه بى هو كى نهو جياوازيانه چ شتى بى؟ دوايى من واى نه بينم و ولام به بى جگه كى له وهى هه ناسه كى دهر نه به (له وانه به تو پرسىار بكه كى : داريؤن بو هيه و ولامى به ريز نه فغانى بداته وهو بلى: زانايانى پرووهك ناس هو كى سروشتى نهو پرووه كانه نه زانن و نه توانن و ولامى همو داوا كهران بداته وه. كه واته لهو كاته دا پيوستى به وه نابى به رپوه به رى تربى له پشت سروشته وه. و ولامى نهو پرسىاره نه دهنه وه له وانه به زانايانى پرووهك بزنانن، به لام زانينى نهوان سنوريكى بو هيه تو لهو سنوره دا بوه ستى و نه توانن تپه ربكه كى لهو سنوره. نه و يش نهوان نه زانن هو كى نزيكى راسته و خويه. نه گهر پرسىار بكرى له هو كى دورى نه و تو نهو هو نزيكه كى پيدا كردوه هيچ جوړه مانايه كيان ده ست ناكه وي مه كهر نه دوو شته: يا نه بى نهو هو دوره ريكه و تپى يا به رپوه به رى كى وا كه همو شتى له جيگه كى شياوى خوا دانه نى و لهو ديوى سروشته وه بى، په كه ميان پوچه و چونكه ريكه و ت دوو پات نايته وه به رده و ام نابى و دوه ميان ديارى نه كرى كه به رپوه به رى همو شتيكه .

وَإِنْ تَعَجَّبَ فَعَجَبٌ قَوْلُهُمْ إِذْ كُنَّا تَرَبَّاءَ ۖ نَالِفِي خَلْقٍ
جَدِيدٍ ۖ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ وَأُولَٰئِكَ الْأَغْلَلُ
فِي آعْنَاقِهِمْ وَأُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٥﴾
وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِالسَّيِّئَةِ قَبْلَ الْحَسَنَةِ ۖ وَقَدْ خَلَتْ مِنْ
قَبْلِهِمُ الْمَثَلَتُ ۖ وَإِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَغْفِرَةٍ لِلنَّاسِ عَلَى ظُلْمِهِمْ ۖ
وَإِنَّ رَبَّكَ لَشَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٦﴾ وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَالْوَلَا
أُنْزِلَ عَلَيْهِ ءَايَةٌ مِّن رَّبِّهِ ۖ إِنَّمَا أَنْتَ مُنْذِرٌ وَلِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ

﴿٧﴾

﴿وَإِنْ تَعَجَّبَ فَعَجَبٌ قَوْلُهُمْ إِذَا كُنَّا تَرَبَّاءَ﴾ وه نه گهر تو سهرت سور نه مینى له
په رستنى بته كان و سهرت سور نه مینى كه بت په رستان باوه رپان به زیندو بونه وه نیه، دواى
گفتو گوى نه وان جیگه ی سهر سورمانه كه باوه رپان به پیغهمبه رایه تی تو نیه و باوه رپان به
زیندو بونه وه نیه و نه لین: نایا نیمه کاتى نه مرین و نه بین به خاك .

﴿إِنَّا لَفِي خَلْقٍ جَدِيدٍ﴾ نایا په راستى نیمه نه بینو وه به دروست کراویکی تازه وه
جاری پیشومان، همرگیز شتى وانایى. كه چى نه و كه سانه نه لین: خوا بونه وه رانی دروست
كردوه. كه واته بتوانى په كه م کات بونه وه ران له نه بونه وه دروست بكا چاكو نه توانى
له سهر پاشماوه ی له شه كانیان بو جاری دووه هم زیندو وان بکاته وه، زور ناسان تره لای.

﴿أُولَئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ وَأُولَئِكَ الْأَغْلَالُ فِي أَعْنَاقِهِمْ﴾ نهو كهسانه ی نهو تو
باوهریان به پروه دگاری خوین نهو، نهو كهسانه زنجیر نه کرته ملیان و پیوون نه کرین
له رۆزی دووایدا.

﴿وَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ﴾ وه نهو كهسانه دانیشتوی نیو ئاگری
دۆزهخن، نهوان له نیو نهو ئاگره دا بهرده وامن ههتا ههتایه . نهو كهسانه كه كه رهسه و ماده
پهرستن کاتی پروایان به بونی خوا نه بی چاکتر پروایان به زیندو بونه وه ی پاش مردن نابیی،
به لگه کانیان بۆش و پوچه، نه لئین: هه ر شتی دهر که وتو نه بی له لایدن ههسته کانه وه نه بیری
نه بی باوه ری پی نه کری، چونکه هه ر شتی ههستی پی نه کری چۆن باوه ر به بونی نه کری؟
نهو كهسانه به و جو ره و ابن، چۆن نه بی پروایان به به ههشت و به دۆزهخ و سزای دۆزهخ
نه بی، ئاشکرایه باوهریان پیان نابیی ئیمه پرسیار له و ماده پهرستانه نه کهین له چ لایه که وه
زانپویانه که هه ر نه بی ههست راستی هه مو شتی دهر بخاو جگه له ههست و حیس پوچ و
بۆش بی؟ نه گهر نهو كهسانه وه لام بده نه وه و بلئین: به هوی ههسته وه زانپومانه، ئیمه هیش
نه لئین: هه ر ئیوه به ته نه ا خواهن ههست نین و جگهی ئیوه هیش ئیمه هیش خواهنی ههستین و
که سی ترمان جگهی ئیوه مان نه دیوه بلئین: پروا به هیه چ شتی ناکهین جگه له ههست بو
ناسینی بونه وهران، نه گهر ئیوه بلئین: به جگهی ههست زانپومانه هه ر به گفتو گوی خۆتان
بو ر ئوخۆن، چونکه باوه رتان بو جگهی ههست دهر بری، ئیمه هیش نه ومان نه وی بو بیرو
بو چونی خۆمان. بو نه وه ی چاکتر (ماده یه کان) بو ر بدرین هم به راوردانه ی خواره وه رون
نه کهینه وه.

۱- نه وه ی راستی پی زانایان دهستیان که وتوه (۱۴) هه زار هیلی رێک و پێکیان له نیو
میشکی ئاده میزادادۆزته وه به نهو په ری نه گۆران، به ورده کاری وه به پیویستی سه رشان ی
خوین هه لئه سن. گه وره ترین و زانترین نه ندازیار بگره هه مو یان له سه ر نه و هه ر کاتی
به نه ندازه ی مو ی له جیگهی خوین لایه دن ههستی مرو ف نامیتنی یاتوشی له خشه و
سستی نه بی، نه قل بو مانای نهو شته هیه به لگه یه کی لایه جگهی بریار بدا به بونی

ته فسیری زمانا کۆبی

به‌ر یوه و زانایه نه‌به‌چاو و نه به‌گړیچکه و نه به‌لوت و نه به‌زمان هه‌ستی پی نه‌کړی .
 بیگو مان ریکه‌وت به‌همو تواناپه‌وه نه‌گه‌ر هدی پی ناتوانی جیگه‌ی دانانی کاره‌بایه دروست
 بکا (۱۴) هزار هیلی له‌سهر دابنی له‌یه‌ک کاتا . دواپی چوړی بو نه‌لوی نه‌گه‌ر نه‌و
 جیگانه به نه‌ندازه‌ی سهری ههمو ناده‌میزادو می‌شکیان بی ؟

۲- (مادیه‌کان) نه‌لین: می‌شکی ناده‌میزاد ده‌ق به‌ ده‌ق وینه‌ی نه‌قلی نه‌له‌کټوړنیه،
 هه‌ردولایان کوکراونه‌ته‌وه له‌چه‌ندین پارچه‌ی ووشک و ریک خراون و پالدراون به
 یه‌که‌وه به‌جوړی ههمو کاریکي له‌سهر ریک خراوه، زانای فهره‌نسی (کوسا) وولامی
 داونه‌ته‌وه نه‌لی: هه‌ر کاتی ماشینه‌که‌ی من ده‌نگیکي لیوه ده‌ریچی و هاوار بکا به‌وبینه‌ی
 که‌سی توشی باداری بوی نایا من نه‌توانم له‌و کاته‌دا بلیم: ماشینه‌که‌م توشی باداری یوه؟
 یا هه‌ر کاتی (کاربوتیر) قورسای خسته سهر به‌نرین و خنکانی من نه‌توانم بلیم:
 ماشینه‌که‌م توشی هه‌ناسه کور پی یوه؟ جابا هو پی بکه‌ینه‌وه بو لای گفتوگوي نه‌و زانایه‌و
 بلین: ریک خستنی پارچه‌کانی نه‌قلی نه‌له‌کټوړنی کرده‌وه‌ی مرؤفه . به‌لام چ که‌سیکه
 می‌شکی مرؤفی ریک خسته‌وه؟ کاتی ناده‌میزاد نه‌قلی نه‌له‌کټوړنی دروست کرده‌وه نه‌توانی
 نه‌قلی وینه‌ی نه‌و نه‌قله یا خوار تر یا ده‌موسی دروست بکا . زانای سوږینه‌تی (یوری
 باخلوف) له‌نامه‌ی خو یا (العمل والمخ) نه‌لی L نه‌و که‌سانه‌ی گومان نه‌به‌ن له‌وانه‌یه:
 نه‌قلی نه‌له‌کټوړنی جیگه‌ی می‌شک بگریته‌وه به‌هله‌یه‌کی زور گه‌وره‌دا چوون . به‌راستی
 می‌شکی ناده‌میزاد شایسته‌یه بو وه‌رگرتنی زور شتی گرنگ به‌بی کوتایی . به‌لام نه‌قلی
 نه‌له‌کټوړنی توانای بو دیاری کراوه له‌لایه‌ن ناده‌میزاده‌وه .

۳- زانایان ده‌ریان خسته‌وه: هه‌ر کاتی پله‌ی گه‌رما به‌ر زبویه‌وه له‌ نیو شانه‌ی می‌ش
 هه‌نگدا کو‌مه‌لی له‌و می‌شانه‌ی له‌روون و به‌ له‌موزی خو‌یانه‌وه هه‌ندی ناو نه‌هین و له
 هه‌ماراوا دای نه‌نین هه‌تا نه‌ندازه‌یه‌کی پی‌ویست . کو نه‌که‌نه‌وه، تاقمی تریان هه‌له‌سن
 به‌پرژاندلی نه‌و ناوه، تاقمی تریان باله‌کانیان نه‌خه‌نه‌ جو‌له بو په‌یدا کردنی هه‌وای گه‌رم،
 دواپی نه‌و ناوه کټوپ نه‌بی به‌ هالو، به‌ بونه‌یه‌وه پله‌ی گه‌رما دانه‌به‌زی . چ که‌سیکه نه‌و

کارهی نشان دابن؟ ریکهوتہ یا هیژیکی راست و رپوان جگہ لہ سروشت کہ ہر نہو
 ہیژہ سہرچاوی ہل سورانہ ہمو بونہوران بی، زور بیگومانہ ریکہوت بوش و
 پوچہلہ، نہو ہیژہ ہر خواہ کہ سہر چاوی کاروباری ہمو شتیکہ . (فولس) نہلی
 لہ بہردہم بیر کردنہوہ دابو بونی خوا چہندین گیروگرفت ہدن، بہلام لہو بیرو بوجوانہ
 چہندین بی نہقلی پیدایا نہبن، ہدروہا نادمیزاد لہ گومانیکہو نہرؤن بولای گومانی تر
 ہتا نہگہنہ لای نہوہ برپوای بیگومان بہخوا نزدیکترین شتہ کہ یاسای پیویستی بؤ
 بونہوران بہوہوہ ہل سپر دراوہ . پیغمبری خوا ﴿﴾ بانگی بت پەرستانی نہ کرد بؤ
 لای یہ کیتی و پەرستی خوا، موزدہی نہدانی بہ دہست کہوتنی پاداشتی چاک نہ گہر
 وولامی بدہنہوہ، ہرہشہی لی نہ کردن بہ سزادانیان نہ گہر پستی تی بکہن، کہچی نہوان
 باشر یاخی نہبون و نیان ووت: نہ گہر راست نہ کہی تو پدلہ بکہ بؤ ہاتنی نہو سزایہ بؤ
 سہرمان، وەك خوای مەزن ئەفەرموئ:

﴿وَيَسْتَعِجِلُونَكَ بِالسَّيِّئَةِ قَبْلَ الْحَسَنَةِ﴾ وە بت پەرستان بہ گالتہ پی کردنہوہ داوا
 نہ کەن لہ تو بہ گورجی بہر لہ ہاتنی خوشی و بہختیاری نہو سزایہ خوا دیاری کردوہ
 بیتہ خواروہوہ بؤ سہریان.

﴿وَقَدْ خَلَّتْ مِنْ قَبْلِهِمُ الْمُثَلَّاتُ﴾ و بہراستی رابوردوہ لہ پیش نہوانہ بؤ گہلانی
 پیشو چہندین سزا بہ نیشانہی دیارہ بہ سہریانہوہ . شایستہی نہم بت پەرستانہیہ تہمی
 خوار بن بہی باوہرانی پیش خویان . بہلام زوربہی نادمیزاد تہمی خوار نابن بہ جگہی
 خویان، ہتا دیت خرابتر دہبن، چونکہ دوزمنی چاکہی تایہتی خویانن و پہرہوی ناینی
 پاک و راست ناکہن.

﴿وَإِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَغْفِرَةٍ لِلنَّاسِ عَلَى ظُلْمِهِمْ وَإِنَّ رَبَّكَ لَشَدِيدُ الْعِقَابِ﴾ وە بہراستی
 پەروردگاری تو ہمو کاتی خواہنی لی خوش بونہ بؤ نادمیزاد لہ سہر ستہمکردن
 لہ خویان لہ جگہی ہاوہ شدانان بؤ خوا، نہ گہر باوہر بہیتن بہ خواو لہ گوناہہ کانیان
 پہشیمان بنہوہ لہ جیہاندا . سزادانیان دوا نہخا، بؤ نہوہ بیربکہنہوہ و واز لہ گوناہ

کردن بهین و، بهراستی پهرووردگاری تو همو کاتی سزای سهخته بو بی باوه‌ران له
باشه‌پوژدا. بهی گومان دهرگای په‌شیمان کراوته‌وه بو ناده‌میزاد بهر له مردنیاں .

﴿وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ﴾ وه نهو که‌سانه‌ی نهو تو باوه‌ریان
نه‌هیناوه نه‌لین بو نایه‌ته خواره‌وه به‌سهر موحه‌مه‌دا نیشانه‌یه‌کی رون له‌لایه‌ن
په‌رووردگاری خو‌یه‌وه په‌ک خه‌ری دوژمنه‌کانی بی، به وینه‌ی داری ده‌ستی موسار وینه‌ی
هوشتری صالح و زیندو‌کردنه‌وی مردوان وه‌ک عیسا.

﴿إِنَّمَا أَنْتَ مُنْذِرٌ وَلِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ﴾ خوی مه‌زن نه‌فه‌رموی به پیغه‌مبه‌ر: بهراستی تو
ترسینه‌ری بی باوه‌رانی، جگه له راگه‌یاندنی فه‌رمانی خوا هیچ شتی په‌یوه‌ندی به تو‌وه
نیه‌و، بو همو گه‌لی رانومایی که‌ری هه‌یه له پیغه‌مبه‌ران و بانگیان نه‌که‌ن بو لای په‌رستی
خوا به‌ته‌نھا، هه‌ریه‌که له‌و پیغه‌مبه‌رانه یاریدراون به جو‌ره کاریکی په‌ک خه‌ری تایه‌تی
بو بو‌ردانیان. به راستی ئیمه تو‌مان به‌هیز کردوه به‌هوی قورئانه‌وه که گه‌له‌که‌تی لال
کردوه وه په‌کی خستون به‌و هم‌وه زمان پاراویه هه‌یانه . که‌واته تو دل ته‌نگ مه‌به . له
نایه‌ته‌کانی پی‌شودا بت په‌رستان وایان له پیغه‌مبه‌ر کرد بو کاری په‌ک خه‌ری تر جگه‌ی
قورئان که نیشانه بن بو پیغه‌مبه‌رایه‌تی نه‌وبه‌لام خوی مه‌زن نایان نی‌ری، چونکه نه‌زانی
نه‌وان نابانه‌وی شاره‌زای ریگه‌ی راست بک‌رین، به‌گالته‌وه داوای نه‌که‌ن له‌م نایه‌تانه‌ی
دوایدا خوا باسی نه‌وه‌مان بو نه‌کا که خوا هه‌موشتی نه‌زانی و خوا نه‌فه‌رموی:

اللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَحْمِلُ كُلُّ أُنْثَىٰ وَمَا تَغِيضُ الْأَرْحَامُ
وَمَا تَزْدَادُ وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِمِقْدَارٍ ﴿٨﴾ عِلْمُ الْغَيْبِ
وَالشَّهَادَةُ الْكَبِيرُ الْمُتَعَالِ ﴿٩﴾ سَوَاءٌ مِنْكُمْ مَنْ أَسْرَ
الْقَوْلِ وَمَنْ جَهَرَ بِهِ، وَمَنْ هُوَ مُسْتَخَفٌّ بِاللَّيْلِ وَسَارِبٌ

يَا نَهَارِ ﴿١٠﴾ لَهُ مُعَقَّبَتٌ مِّنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ يَحْفَظُونَهُ
 مِّنْ أَمْرِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنفُسِهِمْ
 وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ سُوءًا فَلَا مَرَدَ لَهُ وَمَا لَهُم مِّن دُونِهِ مِن
 وَالِ ﴿١١﴾

﴿اللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَحْمِلُ كُلُّ أُنْثَىٰ﴾ خوا ئەزانى بە شتى ھەمو ژنی ھەلی ئەگرى لە منال:
 نیر بى یا مئ. یە کئ بى یا زۆر تر بى لە یە کئ. تەواو بى یا ناتەواو. درێژ بى یا کورت
 بى. جوان بى یا ناشرین. رەش بى یا سپى جگەى ئەوانەش.

﴿وَمَا تَفِضُ الْأَرْحَامُ وَمَا تَزْدَادُ﴾ وە خوا ئەیش زانی بە شتى منالداى ژنان کەمى
 ئەکاتەو لە ماوەى ھەلگرتنى منالە کەى و ژمارەى و لەشى لە منالداى بە شتێوەى
 ناسایی یانئ ئەو منالداى لە ناوی ئەباو، دواى بە وێنەى ناویکی لیبى دێى زەوى قوتى
 بداو ئەیشزانئ بە شتى منالداى زۆرى ئەکا لە ژمارەى منال یە کئ یا زۆرتر. ئەندام لەشى
 تەواو یا ناتەواو. ماوەى دانانى منالە کە کەمى یا زۆر.

﴿وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِمَقْدَارٍ﴾ وە ھەمو شتى لای خوا بە ئەندازەى کى دیارى کراو،
 بەبى ھودەو بەبى بنچینە دروستى ئەکردون. بەلکو بو ھەمو شتى سنوریکى تاییەتى ھەبە
 لە ئەندازەى پارچەکانى و نیشانەکانى لە بارەى وێنەو نەخشەو شوین و کات و یاساو
 رەوشتیانەو، ھەمو شتى لە جیگەى شیاوى خویا داناو. ئادەمیزاد ھەر ئەوێ لە سەرە
 تەماشا بکاو چاودێرى بکاو بەراوردی شتە بێراوەکان بکا بە گوێرەى ژیری خۆى، وایش
 ئەبى بە ھەلەدا بچن و وایش ئەبى بە راستى بپسکن. بەلام زانین و زانیارى خواى مەزن
 پێوستى بە ھىچ ھۆبە نە ھەر لە خۆى بو خۆبەتى و بەس. بە پێچەوانەى ئادەمیزاد
 پێوستى بە ھۆبە ھەبە. لە ژێر روناکی ئەو نایەتەدا باسى ئەمانەى خواوە ئەکەین:

تەفسیری زمانکۆبى

۱- ندو ئایه ته بدلگه یه له سهر ئه وهی ژنی ئاوس ئه که ویتته حه یزه وه به لای زوړبه ی زانایانه وه.

۲- ژنی ئاوس بو دانانی مناله که ی له ماوه ی چوار سال زیاتر نابی و له شهش مانگ دوو چرکه که مټر نابی و به زوړی نو مانگه لای شافیی. لای ئه بو حه نیفه له نو مانگ که مټر ئه بی و له دوو سال زیاتر نابی، لای مالیک له پیچ سال زیاتر نابی. که واته ئه توانی بیژری که م و زوړی منالدان له و ئایه ته دا بریتی بی له ماوه ی دانانی منال له منالدا.

﴿عَالَمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْكَبِيرُ الْمُتَعَالِ﴾ خوا زانایه به و شتانه له بهر چاو نین و به و شتانه ی ئه نینرین و هه ستیان پی ته کری، خوا خو ی و سیفاته کانی گه ورو به رزو بلندن و دورن له هه مو شتی تازه په یدابو. ئه م گه ردونه پره له بونه وهران له هه مو ره گه زو تا قمی له سهروه بن یا له خواره وه بن، له میکرو بی که وه هه تا ئاده میزادو فریشته کان، له کانگا کانه وه بولای پرووه کو زینه وهران، له ئاوو له هه و او ئه و شتانه ی له ناویانن، هه تادی. ئاده میزاد به شیک ی که م له و بونه وهرانه ئه زانی. به لام زانیاریه که یان ناگاته ئه وه ی به شی له و شته له بهر چاو نین بیانزانی و ئه وانه ی له بهر چاو نین شارووه ی زوړیان تیدایه، هه ر خوا یه ناشکراو نه یتی لای یه کسانیی.

﴿سَاءَ مِنْكُمْ مَنْ اَسْوَأَ الْقَوْلُ وَمَنْ جَهْرَبَهُ﴾ یه کسانه لای خودا که سی له ئیوه به نه یتی گفتو گو بکاو، که سی به ناشکرا گفتو گو بکا له گه ل جگه ی خو ی، خوا هه مویان ئه زانی.

﴿وَمَنْ هُوَ مُسْتَخَفٌّ بِاللَّيْلِ وَسَارِبٌ بِالنَّهَارِ﴾ وه یه کسانه لای زانیاری خوا که سی له ئیوه خو ی په نهان بدا به هو ی تاریکی شه وه وه و که سی کیش ده رکه و ی به روژدا و پروا به ریگه وه بو په یدا کردنی خواره ده مهنی و بو کاری تریش. خوا ئه زانی به نیازی ده رو نیان و به گفتو گو و کرداریان.

﴿لَهُ مُعَقِّبَاتٌ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ يَحْفَظُوْنَهُ مِنْ اَمْرِ اللَّهِ﴾ وه هیه بو ئاده میزاد به گشتی چه ندین فریشته یه یه که له دوا ی یه که دین هه ندیکیان به شه و او هه ندیکیان به

رۆژدا لە پېشيانەو و لە پشيانەو لەهەمو لایەکیانەو ئەیانپاریژن لە نازارو گیرو گرفت و چاو دێریان ئەکەن لە هەمو کاتیک بە فەرمانی خوا، هەروەها هەلسان و جوو جۆلیان و دانیشتیان و گفتوگۆیان و کرداریان ئەژمێرن و ئەیان نوسن. هەندێ زانایان ئەلێن: خوای مەزن (۱۰) فریشتە پەوانە ئەکا بە رۆژدا پاسەوانی ئادەمیزاد ئەکەن، لە ئیوارەدا ئەوان ئەرۆن و (۱۰) فریشتە تر دێن پاسەوانیان ئەکەن لە شەودا، هەر بەو حۆرە ئیش ئەکەن لە گەڵ هەمو یەکی لە ئادامیزاد. بەلام شەیتانیش بە رۆژدا هەلەسێ بە لادانیان بە رۆژداو منالەکانیشی بە شەودا. کەواتە ئادەمیزاد کە بۆیان دەرکەوت هەمو لایەکیان بە فریشتە گیراوەو کردەویان ئەنوسرێ لە چاک و لە خراب زۆر نزیکە شەرم بیان گرێ و خۆیان بپاریژن لە بێ فەرمانی خوا. هەندێ لە زانایان لایان وایە مەبەست لە (معقبات) هەستەکان و سەروشتەکانی مەرقە بون و چۆنیەتی خۆیان بەوان ئەپاریژن.

﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ﴾ بە راستی خوا ناگۆرێ ئەو شتە بەخشیریەتی بە تاقمێ لە ئەندروستی و ناسایش و رابواردنی خۆش و هەرزانی و سەرکەوتن و سزای خۆی نایێ بۆ سەریان هەتا ئەو تاقمە خۆیان ئەیگۆرێ شتی خوا داوێ بەوان بەهۆی بێ فەرمانی خوای مەزنەو، واز لە زانیاری و نیازی پاک و رەوشتی بەرز ئەهێنن بە بلاو کردنەوێ کاری خراب و نا پەسەند. هەندێ لە زانایان مانای ئەو پستەیان بەم جۆرە کردووە: (خوای مەزن ئادەمیزاد لە نازارو بێ نرخیدا ئەهێلێتەو کە بەردەوام بن لە سەر بێ دەنگی و بەرانبەری کاری خراب نەوێستن و خۆیان رزگار ئەکەن لەو سەرشارپە لە ناویدان و هەول ئەدەن بۆ ئەناوێردنی سەمەکاران و خوێن مژان. کارگا ئامادە ئەکەن و زانکۆو تاقیگا بنیات ئەنێن و خۆیان لە ئەزانین رزگار ئەکەن، هەتا دێ.

﴿وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ سُوءَ آفَلًا مَرَدًّا لَهُ﴾ وە هەر کاتێ خوا ویستی تاقمێ لە ئادەمیزاد لە ناو بباو سزایان بدا بە هۆی خراپەیانەو، هەژاری و بێ پیتی زەوی و زاریان ئەرێژێ بە سەریا، دوا بێ گەرانەو بەسەر ئەو سزایە رزگار بونیان بۆ نابێ و کەس ناگاتە فریایان، وەك خوا ئەفەرموێ:

﴿وَمَا لَهُمْ مِنْ آلٍ﴾ وه نایی بو ئهوان کهستی کاروباریان بیا به ریوه و سزا کهیان بگریتهوه، خوا داد پهروهه له ههر شتیکا بیکاو ههر خوی گهوره بهریوههری کاری بونهوه رانه، له دوایدا خوی مهزن ههول ئه دا به ئاده میزادو توانای خوی بویان دهرئه خوا ئه فهرموی:

هُوَ الَّذِي يُرِيكُمْ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا
وَيُنَشِئُ السَّحَابَ الثِّقَالَ ﴿١٢﴾ وَيُسَبِّحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهِ
وَالْمَلَائِكَةُ مِنْ خِيفَتِهِ وَيُرْسِلُ الصَّوَاعِقَ فَيُصِيبُ بِهَا
مَنْ يَشَاءُ وَهُمْ يُجَادِلُونَ فِي اللَّهِ وَهُوَ شَدِيدُ الْحَالِ ﴿١٣﴾
لَهُ دَعْوَةُ الْحَقِّ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَسْتَجِيبُونَ لَهُمْ شَيْءٌ إِلَّا
كَبْسٌ طِ كَفَيْهِ إِلَى الْمَاءِ لِيَبْلُغَ فَاهُ وَمَا هُوَ بِبَالِغِهِ وَمَا دُعَاءُ الْكَافِرِينَ
إِلَّا فِي ضَلَالٍ ﴿١٤﴾ وَلِلَّهِ يَسْجُدُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا
وَكَرْهًا وَظَلَمَهُمُ بِالْغَدْرِ وَالْأَصَالِ ﴿١٥﴾

﴿هُوَ الَّذِي يُرِيكُمْ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا﴾ خوا که سینی ئه و تویه بریسکه و رووناکی نشان ئه دا به ئیوه له یهک کاتا له بهر ئه وهی ئیوه برسن له نازاری ئه و ئاگره دینه خواره وه له ئاسمان و بتان کوژی و له بهر ئه وهیش ئیوه به تهمای چاکه ی بن به هاتنه خواره وهی باران و سود بگه یه نی به کشت و کالتان و به زور بونی ئا و بوتان.

خوای مه زن ئەم گەردونە ی دروست کردوو چەندین دەستوری تایبەت و نیشانە ی نەتی و ناشکرای بۆ داناو، لەوانە یە بزیسکە و چەهاخە و هەورو هەورە گرمە زانا و نەزان. باوەردارو یی ئاین. ئەیان بین و جووری سروشتیان نازان مە گەر کەسیکی خواوەن زانستی تایبەتی یی.

﴿وَيُنْشِئُ السَّحَابَ الثِّقَالَ وَيُسَبِّحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهِ وَالْمَلَائِكَةُ مِنْ ضِيقَتِهِ﴾ وه خوا پەیدا ئەکا هەوری چروپرو گران کە قورس بوو بە ئاو هەتا بیرپێژی بەسەر زەویدا باران. وه بیسەرانی دەنگی هەورە گرمە پاک و خاوتنی بۆ خوا دەرئەبڕن لە گەڵ سوپاسی خواوەن ئەلین:

(سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ) یانی پاک و خاوتنی بۆ خواوەن سوپاس بۆ خوا کە ئیمە ی رزگار کرد لە کوشتن بەو ناگرە ی ئەبیری لە هەورەوو فریشتە کانیشت پاک ی خواوەن سوپاسی خوا دەرئەبڕن لەبەر ترسی خواو سام و گەورە یی خوا. هەندئ لە زانایان ئەلین: هەورە گرمە خۆی لە خۆیا بەلگە یە لەسەر یە کیتی و توانا پاک ی خواو سوپاس کردنە بۆ خوا لەسەر پێژاندنی بەزە یی و میهرەبانی خوا، بەو زمانە تایبەتیە خوا داویە بەهەور پاک ی خواو سوپاسی خوا ئەکا. بێگومان هەموو شت بەلگەن لەسەر بە توانای خوا، وهك نوسین بەلگە یە لەسەر نوسەر، خانو بەلگە یە لەسەر ئە ندازیار.

﴿وَيُرْسِلُ الصَّوَاعِقُ فَيُصِيبُ بِهَا مَنْ يَشَاءُ﴾ وه خوا ئەنیری لەنیو هەورە گرمە دا روداوی بە کتو پری لە ناگرو لە سزای تر لە ئاسمانەوو، دوا یی ئەو روداوه توشی کەسیکی ئەکا ئارەزو ی هە یی ئازاری بدا بەوێنە ی گەلی سالح، هەروەها ناگرئ هاتە خوارەوو و پیاویکی عەرەبی ستمکاری کوشت کە پێغەمبەر فروستاده یە کی نارد بۆلای داوای لی بکا موسولمان بی، ئەویش بە گالتهوو ووتی: پێغەمبەری خوا لە زیرە یا لەزیو، هەورە گرمە یە دای بەسەر یاو میشتکی پێژاند. کورتە باسی بۆمانای بریسکە و هەورە گرمە و ناگری هەورە گرمە:

۱- هه‌ور له‌هه‌ندی کاتا چر نه‌بی و ئاوه‌که‌ی پر نه‌بی له کاره‌با، دوو هه‌ور نه‌ده‌ن له یه‌کتری به‌و بۆنه‌وه کاره‌با فری نه‌ده‌ن و گری زه‌نجیره‌ی کاره‌بایی له‌گه‌لیان په‌یدا نه‌بی، ده‌رئه‌که‌وی له‌وانه‌وه روناکیه‌کی زۆر که‌پیی نه‌وتری بروسکه ﴿الْبَرْق﴾ له‌گه‌ل نه‌و بروسکه‌دا ده‌نگیکی زۆر سه‌خت نه‌بیسری پیی نه‌وتری: هه‌وره گرمه ﴿الرَّعد﴾.

۲- وایش نه‌بی له‌کاتی ده‌رچونی کاره‌با له‌ نیوان هه‌واو زه‌ویدا یا له‌ نیوان هه‌رو جیگه به‌رزه‌کانی سه‌رزه‌وی روداوێکی نا هه‌موار په‌یدا نه‌بی پیی نه‌وتری تریشقه ﴿الصَّاعِقَة﴾ نه‌بیته هۆی روخاندنی خانوو به‌ره‌و کوشتی گیانداران و وایش نه‌بی. له‌ دره‌خت نه‌دا و نه‌یسوتیی یا له‌بن ده‌ری نه‌هتیی یا نه‌یکا به‌ دوو که‌رتسه‌وه، نه‌یشدا له‌و شتانه شیای ناکر وه‌رگرتن و گریان لی په‌یدا نه‌بی وینه‌ی به‌نزی‌ن و نه‌وت.

﴿وَهُمْ يُجَادِلُونَ فِي اللَّهِ وَهُوَ شَدِيدُ الْمِحَالِ﴾ وه‌بت په‌رستان گفتوگۆی دوژمنانه نه‌که‌ن له‌باره‌ی تواناو گه‌وره‌یی خواو پیغه‌مبه‌رایه‌تی موحه‌مه‌دو زیندوبونه‌وه له‌گه‌ل نه‌و هه‌مو به‌لگانه له‌سه‌ر توانای خواو، له‌سه‌ر نه‌و هه‌مو کاره په‌ك خه‌را نه‌ی به‌لگه‌ن له‌سه‌ر پیغه‌مبه‌رایه‌تی موحه‌مه‌دو له‌سه‌ر هاتنه‌ خواره‌وه‌ی سزا بۆسه‌ر که‌سانی پڕوایان به‌ زیندوبونه‌وه و پرسیار نه‌بی و، خوا سزای زۆر سه‌خت و به‌هێژه بۆ دوژمنانی خۆی. هۆی هاتنه‌ خواره‌وه‌ی ئەم رستانه نه‌مه‌یه: عامیری کوری توفیل و نه‌ربه‌دی کوری په‌یعه و برای له‌بید به‌ نیازی کوشتنی پیغه‌مبه‌ر هاتنه‌ خزمه‌تی، عامیر ده‌ستی کرد به‌ گفتو گو کردن له‌گه‌ل پیغه‌مبه‌ر ﴿ﷺ﴾ ئه‌ر به‌دوهر گه‌را بۆلای پشته‌وه‌ی پیغه‌مبه‌ر هه‌تا شمشیری لی‌دا، پیغه‌مبه‌ر هه‌ستی پێ کردو فه‌رموی: ئه‌ی خوايه له‌م دوکه‌سه‌م به‌پاریژه، خوا هه‌وره گرمه‌یه‌کی نارده‌ خواره‌وه و نه‌ربه‌دی کوشت و لویه‌کی له‌ عامیری په‌یدا کردو دووایی له‌ خانوی ژنیکی سه‌لولیدا مرد.

﴿لَهُ دَعْوَةُ الْحَقِّ﴾ هه‌ر بۆ خوايه پارانسه‌وی راستی، چونکه هه‌ر خوايه شایانی په‌رسته‌و داوای په‌رستی بۆ بکری. که‌واته هه‌ر که‌سی به‌نیازی پاکه‌وه له‌ خوا به‌پاریته‌وه وولامی ئه‌دریته‌وه‌و پاداشتی ئه‌داته‌وه.

﴿وَالَّذِينَ يَذْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَسْتَجِيبُونَ لَهُمْ بِشَيْءٍ إِلَّا كَبَاسِطٌ كَفِيهِ إِلَى الْمَاءِ لِيَبْلُغَ فَاهُ وَمَا هُوَ بِبَالِقِهِ﴾ ویتهی کهسیکی نهوتو پهرستن بۆ جگهی خوا بکهن و له جگهی خوا بهپارینهوه خوا وولامی هیچ شتیکیان ناداتهوه بههیج جورئ مهگهر وولامیان نه داتهوه به ویتهی کهسی همدووو دهستی نخوی رابکیشتی بۆلای ناو ههتا نهو ناوه بگاته دهمی خوی بهی نهوهی دۆلچهو گوریسی بی بی و بیهوی ناوه که بگاته دهمی و نهو ناوه ناگاته دهمیوه، چونکه نهو ناوه بی گیانه وههست به تینویتی نهو کهسه ناکاو توانای نیه بگاته دهمیوه، ههروایش نهو بتانه بی گیانن و ههست به پارانهوهی نهو بت پهرستانه ناکهن و سودی بهوان نابهخشن.

﴿وَمَا دُعَاءُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ﴾ وه پارانهوهی بی باوهپان له جگه خوا هیچ سودیکی نیه مهگهر نهوهیه له نیو لهناو چون و زیان وپوچیدان. به ویتهی کهسیکی تینو وایزانئ دووکهل ههورهو ناوی تیدایه دهستی رابه کیشتی و دهمی نه کاتهوه ههتا پری بکا لهناو رزگاری بکا له تینویتی. وایش بزانی شه بۆلی کهرما ناوه.

﴿وَلِلَّهِ يَسْجُدُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا﴾ وه سوژده نهبهن بۆ خوا کهسی له ناسمانه کان و له زهویدان به راستی، چونکه فریشتهکان و باوهپداران به خوشی و به نارهزوی خویان له کاتی سهختی و له کاتی ئاسایشدا، بی باوهپانو دوورپووان سوژده نهبهن له کاتی تهنگانهو له کاتی پیوستیان پی بی. بهتایهتی دوورپووهکانی له ترسی بی باوهپان.

﴿وَوَلِلَّهِ يَسْجُدُ الْإِنْسَانُ وَالْأَنْعَامُ﴾ وه سوژدهیش نهبهن بۆ خوا سییهری نهوانهی له ناسمان و زهویدان و جگهی نهوانیش له ئیواران و بهیانیا. سییه به گویرهی سورانی خۆر درێژ نهبی یا کورت نهبیتهوه، سییه لهو شتانهوه پیدایه نهبی خۆر نهدا بهسهریان، بهیانیا بهرهو خۆر ناوا سییهری ههمو شتی سوژده نهبهن بۆ خوا ئیواران دوا نیوهپۆ سوژده نهبهن بهرهو خۆر ههلات. به کورتی ههمو شتی سوژده نهبهن بۆ خوا بهتایهت سییه له بهیانیا و ئیواراندا رۆن و ناشکرایه. کاتی خوا رۆنی کردهوه له نایهتی پیشودا

که هدر خوا شایانی پهرسته، ههمو بونه وهران دروست کراوی خوان، لهم نایه تهی دوایدا
باسی نهو شتانه نه کا به لگهن له سهر نهو شتانهی رابوردن و نه فدرموی:

قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَوَاتِ

وَالْأَرْضِ قُلِ اللَّهُ قُلْ أَفَاتَّخَذْتُمْ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ لَا يَمْلِكُونَ أَنْفُسِهِمْ

نَفْعًا وَلَا ضَرًّا قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَى وَالْبَصِيرُ أَمْ هَلْ تَسْتَوِي

الظُّلُمَاتُ وَالنُّورُ أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ خَلَقُوا كَخَلْقِهِ فَتَشَبَّهُ الْخَلْقُ

عَلَيْهِمْ قُلِ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ ﴿١٦﴾

﴿قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ تو بلئی به بت پهرستان چ که سیکه پهره و ردگاری
ناسمانه کان و زهوی و چ که سنی دروستی کردون؟ نایا بته کانی ئیوه یا خوی تاک و تنهها،
نه گهر له بهر دوژمنایه تی و ولا میان نه دایته و هو خوئیانیان به گه و ره دانا. ﴿قُلِ اللَّهُ﴾ تو
بلئی به بت پهرستان: خوا پهره و ردگاری بونه وهران و ناسمانه کان و زهویه. بیگومان بو
نه وان جگه لهم و ولا مهی تو و لامی تریان نیه، که واته سهرشور نه بن و په کیان نه که وی.
﴿قُلْ أَفَاتَّخَذْتُمْ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ﴾ تو بلئی به بت پهرستان و ههمو ناده میزاد بو نه وهی
په کیان بخه ی نایا دواپی بو ئیوه و هرتان گرتووه له جگهی خوا چه ندین یاریدهر بو خوتان
له بته کانتان و نه یان پهرستن؟

﴿لَا يَمْلِكُونَ أَنْفُسِهِمْ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا﴾ نهو بتانه خاوه نی سودو زیان نین بو خوئیان، ئیتر
که خاوه نی سودو زیان نه بن بو خوئیان چاکتر ناتوان سودو زیان به جگهی خوئیان بدهن.
که واته ئیوه و بته کانتان پیوستیتان ههیه به خوی ههمو بونه وهران، پیوستمان به
پیغمبران ههیه به ریگهیه سود یا زیانی تیدابی نیشانمان بدا.

﴿قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ﴾ توبلئ: ئایا وهك يهك وان كوئرو چاوساغ؟ وه باوهرداران و بی باوهردان وینهی یهکن، زور ئاشکرا وهك يهك نین، چونکه باوهردار بهدلی ووریاو رونهوه کاری خوی ئه کاو خوا ئه پهرستی خواونی سودو زیانه بو بونهوهردان، بی باوهردار کوئران کار ئه کاو پهرستن بو شتی ئه کا خواونی سودو زیان نین بو خویان و جگهی خویان. کهواته خوی خواون تواناو لاواز وینهی یهك نین، بوئوهی چاکر رون بیتهوه خوا ئه فهرموی.

﴿أَمْ هَلْ تُسَوِّى الظُّلُمَاتِ وَالنُّورَ﴾ ئایا وهك يهك وان تاریکیه کان و روناکی، بت پهرستی و یه کیتی خوا وهك يهك وان؟ بیگومان وهك يه کین.

﴿أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ خَلَقُوا كَخَلْقِهِ فَتَشَابَهُ الْخَلْقُ عَلَيْهِمْ﴾ ئایا ئه و بت پهرستانه دایان ناوه بو خوا چهندین هاو بهشی دروستیان کردو شتی به وینهی دروست کردنی خوا، دواپی تیک بچی له سهر ئه وان و دروستکراوی خواو له یه کیان جوئ نه که نه وه، ههتا بلین : ئه و بتانهش توانای دروست کردیان هیهو شایسته پهرستن، چونکه کردهوهی نه وانیش وهك کردهوهی خوایه. بیگومان ئه و بهردانه هیچ شتیکیان دروست نه کرده به وینهی دروست کراوی خوا ههتا بلین: خوا دروست که ره و بهت کانش دروست که رن.

﴿قُلِ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ﴾ توبلئ: خوا دروست که ری هه موو شتی که و بهت نه هاو بی هاو به شه له دروست کردنداو ئه و بتانهش دروست کراوی خوان، خوا دروست کراوی کهس نیه و، خوا ته نه ایه له دروست کردن و پهرستندا، ده سه لاتی به سهر هه موو شتی که هیه و زبون و سهر کزیان نه کا بو ویستی خوی.

ئه قلی ئاده میزاد کاریکی وانا کا بو ئاده یزاد پیوستیان به ئاینی خوا نه بی، بو ئه و مه به سته ئه مانه ی خواره وه ئه که نین که زانیاری مروف ئه کری به دوو به شه وه:

۱- زانیاری وا هیه پیوستی به کوشش و خو ماندو کردن نیه، زاناو نه حوینه وار به بی به لگه هیتانه وه ئه یزانن وهك ئه م زانیاریانه: روناکی له جگهی تاریکیه، کویری جگهی

چاو ساغیە، دریژی جگە ی پانیە. دروست کراو جگە ی دروست کەرە. ئەو جوړە زانیانە خو ماندو کردیان ناوی، بەبێ کۆشش ئەزانرین. ئەگەر گەسێ هەلە بکا لە زانیانە بیانوی لی وەرناگیری:

۲- زانیاری واش هەیه پێویستە خۆی بو ماندو بکری و کۆشش بو ناسینی بکری، وەک ئەوێ بزانی ئایا ئەو لەیەک رەگەز دروست کراوە یا لە چەند رەگەزی. ئەو ئەخۆشیە ئەپەرێ لە کەسیکەو بە کەسیکی تر یا ناپەرێ، ئەو زانیاریە ئەگزی بە گۆرە ی پلە ی زیرەکی و نازیرەکی. هەلە کردن لە زانیی ئەوانەدا ئەبێتە هۆی بیانو لی وەرگرتن و چاو پۆشیان لی ئەکری. کەواتە بۆمان پون ئەبێتەو ئەو بتانە ئەکرین بە هاوبەش بو خواو ئەیان پەرستن کە هیچ جوړە لەیەک چوئی بو ئەوان نیە لەگەڵ خوادا بە هیچ شیوەیە لەیەک ناچن هەتا بیانو لە گومانیا نا وەرگیری، یا لەوانە بێ ئەو بتانە هاوبەشی خوا بن لە دروست کردنی بونەوارانا، چون ئەکرین بە هاوبەش بو خوا کە سەگ و پشیلەو رپۆی میز بکەن بەسەریانا، پەرستنی ئەو بتانە زۆر زۆر خرابترە لەوێ بیژری روناکی و تاریکی وەک یەک وان.

لەوانەیه پرسیار بکری: گومان لەوێدا نیە کەناسین و زانیی ئادەمیزاد لەو دۆبەشی رابوردو بەدەرنیە بەو جوړە ی باسما ن کرد، ئەو بتانە کەلە بەرد تاشراو بێگومان ناکرین بە خوا. بەلام ئەو بت پەرستانە هەیانە خاوەن ئەقل و زانیارین ئەبێ هۆی چ شتی بێ ئەو بتانە ئەپەرستن؟ لە وەلامی ئەو پرسیارەدا ئەبیژری: بێگومان تاقمی لەو بت پەرستانە بتهکان ئەپەرستن بەنیازی سود پەیداکردن بو خویان. تاقمی تریان لاسایی پێشوانیان بو جی ماو. رۆن و ناشکرایە دەسلاتی ئەقل لاواز ئەبێ و بەرەو پاش ئەگەرێتەو لەبەر دەم رەوشت و لاسایداو بەرەو پێش ناروا. بەتایبەتی کاتی ماوێ زۆر بەسەریا تی پەرێو ئەو لەدوای ئەو بۆیان پایە داربێ ئەو شتێ لەسەری. زانیاری و ئەقڵی زۆر خاوەنە کەیان لەبەر باوهری پوچ لانا داو باوهریان بەشتی پرو پوچ هەیه. بو نمونە: ئەبیری زۆر مروفی زاناو ژیر نروایان بەزۆر شتی پرو پوچ هەیه، ئەفسانەو جادو گەری باو لەناو یانا، هەیانە نالی چارەوایی ئەکەن بەسەر دەرگای خانووەکانیا نا بو پاراستنی لە چاو پیسی.

هه یانه له چهند روژیکي تاییه نیدا ناچن بۆ کاروان. نامه گرتنه وه نامه خویندنه وه به کار نه هین. فنجان نه گرنه وه. هه یانه هه مو به یانه شیا که ی گاو مانگا نه دهن به نیر چاوانیانو به خویان نه زانن. له مه وه بهر خوی مه زن چهند وینه کی هینا به وه له سه ر پوچی په رستی به کانه، هه ندی شتی به راورد کرد له گهل هه ندی شتی تردا، له م نایه ته ی دوايشدا باسی هه ندی تر له وینه وه به راورد ترمان بۆ باس نه کاو نه فه رموی ::

أَنْزَلَ مِنَ

السَّمَاءِ مَاءً فَسَالَتْ أَوْدِيَةٌ بِقَدَرِهَا فَاحْتَمَلَ السَّيْلُ زَبَدًا رَابِيًا
وَمِمَّا يُوقِدُونَ عَلَيْهِ فِي النَّارِ ابْتِغَاءَ حِلْيَةٍ أَوْ مَتَاعٍ زَبَدٌ مِثْلُ هَذَا كَذَلِكَ
يَضْرِبُ اللَّهُ الْحَقَّ وَالْبَاطِلَ فَأَمَّا الزَّبَدُ فَيَذْهَبُ جُفَاءً وَأَمَّا مَا
يَنْفَعُ النَّاسَ فَيَمْكُثُ فِي الْأَرْضِ كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ ﴿١٧﴾

لِلَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ الْحُسْنَىٰ وَالَّذِينَ لَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُ
لَوْ أَنَّ لَهُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مِثْلَ مَعِهِ لَافْتَدَوْا بِهِ
أُولَٰئِكَ لَهُمْ سُوءُ الْحِسَابِ وَمَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَفِيهَا الْمُهَادَّ ﴿١٨﴾

﴿أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَالَتْ أَوْدِيَةٌ بِقَدَرِهَا﴾ خوا له ناسمانه وه ناوی نه نیرته خواره وه، دواپی نهو ناوه نه روا به شیوه کاندای به نه ندازه یه کی نه وتزی نهو شیوه خوا نه زانی سودی هه به و زیانی نه بۆ نهو مه به سه ته ی ناوی به سه ردا نه روا. یا به نه ندازه ی نهو شیوه له تنگی و فراوانیدا بهو نه ندازه یه خوا دیاری کردوه. هه ر نه ندازه یه لهو ناوه شیوه کان نه ی گری بلاو نه بیته وه به روی زه ویدا.

﴿فَاحْتَمِلْ السَّيْلَ بَئِذَا رَأَيْتَهُ﴾ دواپی ئەو ئاوەی ئەروا ھەلشە کرێ ئەو کەفەیی بەرز بۆتەووە بەسەریتەووە فرەیی ئەداو ئەبێ بە ھەواو ئەچی بە ئاسمانداو نابیرێ. خوای مەزن لەو ویتەیدا بەراوردی کردووە بۆ ئیمە جیاوازی باوەرو راستی لە گەڵ بێ باوەری و پوچیدا. یانی راستی و باوەر بون بە خوا ویتەیی ئەو ئاوەن کە ئەبیتە ھۆی زیندو بونەووەی زەوی و ووشک و مردو، ھەندیکیشی بۆ سەوز کردن و پرواندنی گیاو دروخت و دانەوێڵە، ھەندێ تر لەو ئاوە ئەچیتە ناو بۆشایەکانی زەوی و لە کانێ کەنەووە دەر ئەچی، یا بەھۆی دۆلچەووە لە چالە کەنەووە دەر ئەھێرێ، ئەو ئاوە ئەبیتە ھۆی خوشی و گوزەرانی ئادەمیزاد.

بێ باوەری و شتی پوچ ویتەیی ئەو کەفەن ئەکەویتە سەر ئەو ئاوەو فرەیی ئەداو نامیت، یا لە گەڵ باو ھەواو ئەروا سودی بۆ ھیچ شتی نابێ. ھەروەھا قورئانی پیرۆزو ئایینی ئیسلام وەک ئەو ئاوە پاک و بەردەوامن، سود ئەگەین بەبەرنەووەران و لەدلی باوەرداران ھەلشە گیرێ. بەئەندازەیی تەنگی و فراوانی مێشکی ئادەمیزاد، دوودلی پەرت و بلاوئە کاتەووە نامیت لەدەدا. خوای مەزن ویتەیی تەرمەن بۆباس ئەکا لەبارەیی راستی و باوەرەووە لەبارەیی پوچی و بێ باوەری وەک ئەفەر موی:

﴿وَمِمَّا يُوقِذْنَ عَلَيْهِ فِي النَّارِ ابْتِغَاءَ حَلِیةٍ أَوْ مَتَاعٍ رَّيْدَةً مِّثْلَهُ﴾ وە لەھەندێ شتا ئادەمیزاد فرەبدەنە سەری سوتەمەنی لەنیو ئاگردا بۆتەووەی باشتر گر بستی کەفی پەیدا ئەبێ ویتەیی ئەو کەفەیی ئەکەویتە سەر ئاوە لە چەلەکی، ئەو کارەیش ئەکەن لەبەر ئەووەی شەخڵ و ئامیزی جوانی لی دروست بکەن یا کەل و پەلی ناوماڵ و چەک و ئامیزی کێلانی زەوی لی دروست بکەن. ئەو شتانەیش وەک زێڕ و زیو و مس و شتی تریش.

﴿كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ الْحَقَّ وَالْبَاطِلَ﴾ ھەر بەو جۆرەیی باسکرا خوا ڕونیی ئەکاتەووە و خەشە ئەکیشێ بۆ راستی و بۆ شتی پوچ و بێ سود. یانی ئەو ئاوەو ئەو گەوھەرانی سودیان لی وەر ئەگیرێ بۆ ئادەمیزاد. ئەو کەفەیش ئەکەویتە سەریانەووە ھەوا ئەبیا بێ سودە. وەک خوای مەزن ئەفەر موی:

﴿فَأَمَّا الزُّبَيُّ فَيَذْهَبُ جَهَاءً وَأَمَّا مَا يَنْفَعُ النَّاسَ فَيَمْكُثُ فِي الْأَرْضِ﴾ دواى ئەو كەفەى سەر ئاو سەرى ئەو شتانەى تر ئەرۆن بە پوچى و فرى دراوى و بى سودى وە شتى سود ئەبەخشى بەئادەمیزاد لەو ئاوە پاكو لەو شتانەى پالڤتە كراون ئەمىنەتەو لەزەویدا هەتا ئادەمیزاد سودى لى وەر بگرن و بىكەن بەهوى خوشى و گوزەرانى خويان. ﴿كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ﴾ هەر بەو جورانەى باسگران خوا وێنەكان لى ئەداو رويان ئەكاتەو لەبەر روناكردنەوى راستى و جۆى كردنەوى لەشتە پوچەكان. ئەو ئايەتەنە خەشە بو ئايىنى ئىسلام ئەكىشن، روني ئەكەنەو بو ئادەمیزاد كە ئايىنى ئىسلام و موسولمانان حاوەنى سودن بۆهەمو بونەوهران. بەتايبەتى بو ئادەمیزاد، ئەو سودانە بەردەوامن و بى كۆتايىن، وێنەى ئەو ئاوەى زەوى زىندو ئەكاتەو دواى ووشكبونى، وەك ئەو زىرو زىو مس و ناسن و ئەو شتانەى ترن لەكانگاكان دەرئەهتيرىن و پالڤتەو پوختە ئەكرىن و خاوەنەكانيان سوديان لى وەرئەگرن. ئەو هەتا كارخانە قاپ و قاچاخ و شتى تريان لى دروست ئەكرى بو پيش كەوتى شارستانىت و نزيك خستەو هوى رىگەو بان و دروستكردنى كەشتى گەورەو فروكەو ناميرى كىلان. رام كردنى بۆشايى و چونى سەر ئەستيرەكان و زۆر كردنى ناميرى كىلانى زەوى و زۆر كردنى هوى ژيان و درەو پى كردنى بەرهەمى زەوى. هەتا دى بەو بۆنەو خوشى و ئاسايش و هەرزانى بلاو ئەبىتەو. بەكورتى هەر كەسى سود بەخشى و كاربكا بو بوژانەو هوى ژيانى دانىشتوان و سەر بەستى و ئاسايش و خوش گوزەرانى ئادەمیزاد و فير كرديان بە رەوشى چاك، ئەو كەسە گەشتەو بە داواو مەبەستى ئىسلام، ناوى لەمىزودا هەتا هەتايە ناسرپتەو وێنەى ئەو ئاوو گەو هەرە پوختە كراوانە، هەر كەسى خەرىكى كارى نارهواو خراپ بى و ناخوشى و ئازارو جەنگ و ئازارە پەيدا بكاو ئاسايش و هەرزانى لەناو بىا فرى بە ئىسلامەتى و موسولمانەو نىە با بەناو پى بىژى موسولمان و بە نيازى پيسەو بەرنامەى ئىسلام بلاو بكاتەو لە رادىو تەلەفزيونا، خوى بگۆرى و پروياگەندە بلاو بكاتەو بەمەبەستى خراپى خوى، ئەو كەسە وێنەى ئەو كەفەيەو نامىنى.

﴿لِلَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمُ الْحُسْنَى﴾ بەراستى بو كەسانىكى ئەوتو وولامى فەرمانى پەرورەدگارى خويانيان داوەتەو وەو كاريان كردو بو سودى ئادەمیزاد و خوشى و

گوزہرانیان بویان ہدیہ پاداشتی زور شیرین ، وەك بەهەشت و ڕەزامەندی خوا . بەراستی
دانیشترانی روی زەوی سود لەو کەسانە وەرئەگرن بە وێنەی ئەو ئاوەو ئەو گەوہەرە
پالفتە کراوانە .

﴿وَالَّذِينَ لَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُ لَوْ أَنَّ لَهُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعاً وَمِثْلَهُ مَعَهُ لَافْتَدُوا بِهِ﴾
وہ کەسانیکێ ئەو تۆ وولامی پەرورەدگاری خویان نەداویتنەوہ ، بەراستی ئەگەر شتی ھەیانە
لە زەویدا بەتەواوی لە گەڵ ئەو شتەیشدا بێ وێنەی ئەوہی ھەیتە و بخریتە سەری و
بیەکن پەدەر دۆگێری خویان و بیەخشن ھەتا ڕزگاریان بێ لە پاشە ڕۆژا سودی بہوان
نابوخشێ . وەك خوا ئەفەرموی :

﴿أُولَئِكَ لَهُمْ سُوءُ الْحِسَابِ﴾ بۆ ئەو کەسانە ھدیہ وولامی فەرمودە ی پەرورەدگاری
خویانیان نەداوەتەوہ پرسیاری خراب و سەخت و پرسیاری زۆریان ئی ئەکری . فەرمودە ی
پیغەمبەرہ : ھەر کەسێ گفتو گۆی زۆر و پرسیاری ئی بکری سزای ئەدری :

﴿وَمَا لَهُمْ بِهِمْ وَيَسْ أَلْمِهَادُ﴾ وە جیگە ی گەرانەوہی ئەو کەسانە دۆزەخەو
دۆزەخیش خراب جیگەو ئارامگای خراپە . کەواتە ئەو کەسانە وێنەی ئەو کەفەن
ئە کەوێتە سەر ئاوو سودیان ئی وەرناگیری . ناویان بە خراپە ئەبری لە میژودا .

بۆزانین : (لورا فیشیا فاعلیری) لەنامە ی خویا (دفاع عن الإسلام) ماموستا مونیر
بەعلەبەکی گۆراویە بۆلای عەرەبی ئەلی لەو نامەیدا (پیغەمبەری عەرەبی بانگی کردوہ
بۆلای بروابون بە یەکیتی خوا ، بگروہ بەردە ی دەر کەوتوی دەست بێ کردبو لە گەڵ بیرو
بۆچونی ھەندئ کۆنە پەرستی داوی ئەوہی ئە کرد مرۆف رابکیشی بۆلای بت پەرستی .
موحەمەد بانگی ئادەمیزادی ئە کرد بۆلای خویندنی نامە ی زیندە گانی و بیر کردنەوہ لە
گەردون و یاسای گەردون ، لە کاتی کا بروای وابو ھەمو خاوەن ئەقلی پیویستە کەلە
کۆتاییدا باوہر بہتین بە خوا یەکی تەنھا .

پاش ئەوہی خوی مەزن باسی رۆن کردنەوہی ئەو وێنانە ی کرد ، رۆنیشی ئە کاتەوہ
بۆمان جیاوازی نیوان باوہرداران و بێ باوہران و ئەفەرموی :

أَفَمَنْ يَعْلَمُ أَنَّمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنَ رَبِّكَ الْحَقُّ كَمَنْ هُوَ أَعْمَىٰ إِنَّمَا يَنْذِرُ كُرْ

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ يُوفُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَلَا يَنْقُضُونَ الْمِيثَاقَ ﴿٦١﴾
 وَالَّذِينَ يَصِلُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ
 وَيَخَافُونَ سُوءَ الْحِسَابِ ﴿٦٢﴾ وَالَّذِينَ صَبَرُوا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِمْ
 وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَانْفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً وَيَدْرُءُونَ
 بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةَ أُولَٰئِكَ لَهُمْ عُقْبَى الدَّارِ ﴿٦٣﴾ جَنَّتٌ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا
 وَمَنْ صَلَحَ مِنْ آبَائِهِمْ وَأَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ وَالْمَلَائِكَةُ يَدْخُلُونَ
 عَلَيْهِمْ مِنْ كُلِّ بَابٍ ﴿٦٤﴾ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ
 ﴿٦٥﴾ وَالَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَيَقْطَعُونَ مَا
 أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ أُولَٰئِكَ لَهُمُ اللَّعْنَةُ
 وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ ﴿٦٦﴾

﴿اَمَنْ يَعْلَمُ اَلْمَا اَنْزَلَ اِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ الْحَقُّ كَمَنْ هُوَ اَعْمٰی﴾ نایا دواى كه سنى بزانى
 كه به راستى شتى نبراهه خواره وه بوى لاى نوله لایه ن پهره دگارى خوت راست و
 بنگومانه وه كه سنى وایه كویر بیو هیچ شتى نه بینى هه تا بیزانى. بنگومان نهو دوو كه سه
 وهك یهك نین.

﴿اَلْمَا يَنْذَكُرُ اُولَٰئِكَ اَلْاَلْبَابِ﴾ به راستى كه سانیكى نهو تو پهنلو ناموزگارى وه نه گرن
 خاوه نى نه قل بن و كار بكهن به گویره ی فرمانى نه قلى خویان و تهماشای بكهن و بیخه نه

ته فسیرى زمنا کویری

می‌شکینانوه. خوی مزنی بسی شیوازی خاوهن نه قلله کان نه فهرموی بهرونی بهمانه
خوارهوه :

۱- ﴿الَّذِينَ يُؤْفُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَلَا يَنْقِضُونَ الْمِثَاقَ﴾ وه کهسانیکی نهوتو جی بهجی
نه کهن نهو پهیمانیه داویانه به خوا که بریتیه له ههلسان بهو شتانهی خوا فهرمانی پی
داون و تیک نادهن شتی وهریان گرتوه له باوهر هیتان بهخواو جگهی باوهر لهو پهیمانانه
له نیوان خویان و دانیشترانا بهستریان. بیگومان هدر شتی بهلگهی لهسهر دانراپی پهیمانی
خوان و پیوسته مروث بیانکا. بهلام سهر لا تیکچوان راستیه کان نه گورن لهسهر
نارهزوی خویان ، لهدوایدا نهو نارهزوانهی خویان نهدهنه پال خواو بهلگهیان نیه .

۲- ﴿وَالَّذِينَ يَصِلُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ﴾ وه کهسانیکی نهوتون شتی خوا
فهرمانی پی داوه بگهیهنریتیه جیگهی خوی نهو کهسانه نهیگهیهننه جیگهی خوی
له خزمایهتی و خوشهویستی و یاریدانی باوهرداران و جی بهجی کردنی مافه کانپان و
لابردنی زیان لهسهریان و راکیشانی چاکه بو خرم و بیگانه دوربن یا نزیک .

۳- ﴿وَيَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ وَيَخَافُونَ سُوءَ الْحِسَابِ﴾ وه نهترسن لهسزای پهروهردگاری
خویان و بیم نه کهن له خراپه و سهختی پرسیار. بهتاییهتی پرسیار کردن له خویان
لهروژی دووایدا .

۴- ﴿وَالَّذِينَ صَبَرُوا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِمْ﴾ وه کهسانیکی نهو تون نارامیان گرتوهو
خوړاگربون لهسهر ناخوشی و نازاری خویان و نهمانی داراییان، دژی ههواو ههوهسی
ناههمواری خویان وهستاون و کوششی بی پایانیان کردوه لهجهنگداو نارامیان گرتوه
لهسهر برین و نازاری جهنگ لهسهر داواکاری پهروهردگاری خویان و خویانیان پاراستوه
لهناو بردن و جگهی ناوبردنی نادهمیزاد بو خویان و بلین نازاو دلیرن

۵- ﴿وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ﴾ وهنویژهکانیان پیاده نه کهن و بهجیپان نههینن، ههر بوخوا
نهک بو دوروی و پهیداکردنی سامان و بهدهست هیتانی پلهو پایه، نرخ بو هیچ شتی
دانانین جگهی خواو سهر بو هیچ شتی شورناکهن جگهی یاسای خوا بی .

۶- ﴿وَأَنْفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً﴾ وه به خشویانه و داویانه به هه ژاران هه ندی لهو شته ی نیمه داومانه به وان به نهی و به ناشکرا نهیده ی به هه ژاران ، هر خواوخویان بی نه زانن، به ناشکرای نهیده ن هه تا دانیشوانی تر چاویان لی بکه ن .

۷- ﴿وَيَذَرُ أَوْنٌ بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةِ﴾ وه پال نه ین به خراپه وه به هو ی چاکه وه . به رانه ر به توره یی نارامی به کار نه هیئن . به رانه ر به نازار خویان رانه گرن . چاو پوسی لهو که سانه نه که ن خراپه یان له گهل نه که ن .

﴿إِنَّكَ لَهُمْ عُتْبَى الدَّارِ﴾ نهو خاوه ن نه قلانه که نهو حهوت شتانه یان کردوه بو نهوان هه یه پاداشتی دووایی نه م جیهانه و نهو ی پیویسته به وان بدری له جیاتی نهو ره و شتانه که بریتییه :

﴿جَنَاتُ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا وَمَنْ صَلَحَ مِنْ آبَائِهِمْ وَأَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ﴾ به هه شتی به رین و به رده وام نه چنه نیو نهو به هه شتانه خویان و که سی چاکه ی کردوه له باوک و ژن و مناله کانیا ن، چ شتی بی خوشتر بی لهو ی نهوان کوینه وه له به هه شت له گهل باوک و ژن و منالیان ؟ نهو هیش به هو ی کاره چاکه کانه وه بو له جیهاندا کردبو یان .

﴿وَالْمَلَائِكَةُ يَدْخُلُونَ عَلَيْهِمْ مِنْ كُلِّ بَابٍ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ﴾ بما صبرتم فنعم عُتْبَى الدَّارِ ﴿وه فریشته کان نه چنه لایان له دهر گای هه موو کوشکه کانیا نه وه و دیاریان بو نه به ن و نه لین: ناشتی و سلاوتان لابی و پایه تان به رزو دهوام داربی و نه م به هه شتانه تان دراوه تی به هو ی نهو شته وه نیوه نارام و خوگرسون له یه ری و توشتان نه بو له هه ژاری و نازارو ناخوشی، دوا ی چاک و به نرخه پاشه روژی شتی نیوه له ناویدان له پاداشتی نهو نازارانه تانا له جیهاندا توشتان نه بون، پاش نهو ی خوی مدزن باسی پیاو چاکان و ره و شتی پیاو چاکانی کرد، باسی پیاو خراپان و کردهو ی خراپان نه کا له گهل توله سهندن لهوان و نه فهرموی:

﴿وَالَّذِينَ يَتَّقُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ﴾ وه که سانیکی نهوتر تیک نه دهن په یمانی خوا له دوا ی به ستن و توند کردنی نهو په یمانه و در ی فرمانی خوا نهو هستن و کاری خراپ نه که ن .

﴿وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ﴾ وه نه پچرین شتی خوا فەرمانی پی داوه بگهینه نه جیگهی خوئی، وهك نه وهی سهر نه دهن له خز مه کانیا و باوهر به پیغه مبهرو فەر موده کانی خوا نه کهن .

﴿وَيَفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ﴾ وه خراپه نه کهن له سهر زه ویدا به پی باوهری و گونا ه کردن و نازاوه نانه وه، دهست دریژی بوسهر پی تاوانان، پرو پاگه ندهی بلا و نه کهنه وه بو ترسانندی دانیش توان، دزی و داوین پیسی و تالان کردن بلا و نه کهنه وه .

﴿أَلَيْكَ لَهُمُ اللَّعْنَةُ وَلَهُمْ سُوءُ﴾ نه و خاوهن ره وشته خراپانه بو نه وان هیه دوربون له به زه پی و مبه ره بانی خواو بوشیان هیه خراپه ی نه نجامی کاری خراپان له جیهاندا و ناگری دوزه خ له پاشه روژدا .

اللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ وَفَرِحُوا
بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا لَآ مَتَّعٌ ﴿٢٦﴾ وَيَقُولُ
الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِّن رَّبِّهِ قُلْ إِنَّ اللَّهَ يَضِلُّ
مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَنْ أُنَابَ ﴿٢٧﴾ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَتَطْمَئِنُّ
قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ ﴿٢٨﴾
الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ طُوبَى لَهُمْ وَحَسُنُ
مَثَابُ ﴿٢٩﴾

﴿اللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ سُو يَقْدِرُ﴾ خوا فراوان نه کا ده رامهت و روژی بو ههر که سی ناره زوی هه پی و که می نه کاته وه بو ههر که سی ناره زوی هه پی. به لام زور جاران به پی کوشش ده رامهت زور نابی. بو زانین: ناده می زاد خوا زور شتی داوه تی، هه مندیکیان

بەردەوامن لە گەلێنانا و جویی نایبتهوه، وەك درێژی و كورتەبەلایی، هەندێكیان خۆیان پەیدای ئەكەن و لەوان جوی ئەبێتهوه، وەك ئەوهی بازرگانه یا جوتیاره یا موچهخۆره . هەتا دی .

ئەبێ بیشزانین: ساماندارى چەندین هۆی هەیە ، کاتی وا ئەبێ لەرێگەى میرا تهوه سامانی بۆ ئەسازى، ئەو سامانه هەرچەندە لەژێر توانای ئەودا نەبوه، بەلام بۆی رەوايه خواردنى و بەخشینی، وایش ئەبێ بە ماندووبون و ئارەقى ناو چاوان و ئازارى دەست پەیدا ئەبێ، وەك كشتوكاڵ كردن و پێشەسازاندن و بازرگانی ئەم بەشەیان رەواو دروستە بۆیان و گەورەترین و پاكترین سامانه . هەندى سامان پەیدا ئەكرێ بە پەنھاندان و شارەدنهوى پێوستى خواردەمەنى دانیشتوان لە دووايیدا بە نرخى زۆر ئەيفروشن، پەیدا ئەكرێ بە چەوساندنەوى هەژاران، بە وێنە پارە بەسودان و تالان و دزی و بازرگانی بەشتى قەدەغەكراو، یابەهۆی جاسوسى و هەواڵ بردن بۆ بێگانەو بى باوەران ئەم بەشەیان قەدەغەن لای خواى مەزن .

هەروەها بۆ هەژارانی ش چەندین هۆی هەیە: وەك ئەمەلێ و خا و خلیجکى لە کاردا یابە دەرامەتى نیشتمان ئەکەوێتە ژێر دەسەلاتى کار بەدەستانى ستمکار، بەشى رەواى دانیشتوان زەوت ئەکەن و ئەى خۆن و ئەیدەن بە چەك بۆ پاراستنى پلەو پایەى خۆیان، بۆ هەواو هەوەسى خۆیان پڕو و بلاوى ئەکەنەوه، بەو شیوەیه باسمان کرد بۆمان رۆن ئەبێتەوه هەژارى و سامان دارى دەست کردى دانیشتوانى زەوین ئەك دەست کردى هێبزی ئاسمانى لە زۆربەى کاتا . بەلام کاتی وا ئەبێ کارەساتى ناهەموارى کوتوپرى پەیدا ئەبێ وەك بومەلەرزەو لافاوو کولە دەرامەتى مروڤ دائەبەزێ و ئەبێتە هۆى هەژارى، یا بى ئەوهى مروڤ خۆى ماندو بکات پیت و دەرامەتى داراییان زۆر ئەبێ و ئەبێتە هۆى زۆرى سامان، بەبێ جیاوازی لە نێوان پیاوچاکان و پیاو خراپان .

﴿وَقَرِّحُوا بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا﴾ وە شادمانن دانیشتوان بە ژيان و مانەوهى جیهان بەو داراییانە بەوان دراوهو لەبیریان چۆتەوه کە جیهان کۆتایی پى دی و رۆژى دواىى بەردەوامەو بى کۆتایە .

﴿وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا فِي الْأَحْزَةِ إِلَّا مَتَاعٌ﴾ وه ژبانی نهم جیهانه نرخیکسی نیه بهرانبهه خوشی پاشه پروژ مه گهر رابواردنیکسی کهمهو بی دهوامه .

بۆزاین: تاقمې له ناده میزادشادمانن به دارایی و شادمانن هه له بهر نهوهی خراپه و کاره خراپه کانیاں دا، نه پوښی، ریزو گه وره یی به جگه ی دارایی به دی ناکه ن، هه به دارایی به راوردی ریزی مروف نه کهن، به جوړی زانیاں و گه وره پیاوایی نهم سه رده مه نرخي خوږیاں بهو شته دانه نیښ که له باخه لیاندایه، نه ک بهو شته ی له میښکیاندایه .

﴿وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ﴾ وه کهسانیکسی نهو تو باوه ریان نه هیواوه نه لئین: بونه نیواوه ته خواره وه بوسه ر موحه مه د نیشانه یه کی رونی په ک خه ر له لایه ن په روه ردگاری خویه وه، وینه ی داری دهستی موسا، قورنایی پروژ به لای نه وانه وه په ک خه ر نیه. هه رشتی نه وان داوای بکه ن په سهند نه بی بی نرخه لایان، وه که نهوه ی نه وان داوای روخاندنی ناسمیاں نه کرد به سه ریا نا، یا مردوه کانیاں بۆ زیندو بکاته وه.

﴿قُلْ إِنَّ اللَّهَ يَضِلُّ مَنْ يَشَاءُ﴾ تو بلئ: به راستی خوا ریڼگه ی راست وون نه کا له که سی تاره زوی هه بی، وه که نهو که سانه ی داوای نیشانه ی تر نه کهن له پاش نهو هه مو کاره په ک خه رانه چاویان پیان که وتوه. به هه زاران کاری په ک خه ر بیت بۆ لایان کاریان تی ناکاو گومرا تر نه بن .

﴿وَيَهْدِي مَنْ أُنَابَ﴾ وه خوا ریڼگه ی راست نیشاندهره بۆ که سی بگه ریته وه به دل بۆ لای خواو په شیمان بیته وه له بی باوه ری و بت په رستی، وه که خوا نه فهرموی:

﴿الَّذِينَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ﴾ نه وانه کهسانیکسی نهو تو باوه ریان هیواوه دلیان به یادی خواو به قورنات و به موژده دانه وه نارام نه گری و ناواتیان هه میهره بانی و به زه یی خویه. به دارایی و سامان دل خوش نین. نه بی بزاین یادی خوا مه به ست ناو بردنی خوا نیه به تنه نا، نهوه ی جی متمانه بی نهو یاده ی خویه باوه ر زورترو چه سپاو تر بکا به هو ی موژده دان و هه ره شه کردنی خوا ی مه زنه وه .

﴿أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ﴾ نیسوه بزائن و ناگداربن هه به یادی قورنات دلی باوه رداران نارام نه گری، چونکه خوا نه خوشی دلیان لانه با .

﴿الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ طُوبَى لَهُمْ وَحُسْنُ مَآبٍ﴾ كه سانىكى نه و تو باوره ريان هيناوه و كرده چا كه كانيان كرده و فدرمانى خويان به جى هيناوه بو نه وانه گوزه رانى پاك و ريز لي گرتن و بو نه وانه جيگه ي گه رانه و ه ي خوش وهك به هشت و پله و پايه ي بهرز. كاتى خواي مهن باسى نه و ميهره بانيه ي خوى كرد به سهر نه و كه سانه ي پيشودا به پاداشت و جيگه ي خوش، باسى چا كه ي خويشى نه كا به سهر گه لاني پيشودا و پيغه مبهري بو ناردن و نه فدرموى :

كَذَلِكَ أَرْسَلْنَاكَ فِي أُمَّةٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهَا أُمَمٌ
لِتَتْلَوْا عَلَيْهِمْ أَلَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَهُمْ يَكْفُرُونَ بِالرَّحْمَنِ
قُلْ هُوَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ مَتَابِ ﴿٣٥﴾
وَلَوْ أَنَّ قُرْءَانًا سُيِّرَتْ بِهِ الْجِبَالُ أَوْ قُطِعَتْ بِهِ الْأَرْضُ أَوْ كَلِمٌ
بِهِ الْمَوْتُ بَل لِّلَّهِ الْأَمْرُ جَمِيعًا أَفَلَمْ يَأْتِئِسَّ الَّذِينَ آمَنُوا
أَنْ لَّوِشَاءُ اللَّهِ لَهْدَى النَّاسَ جَمِيعًا وَلَا يَزَالُ الَّذِينَ كَفَرُوا
يُصِيبُهُمْ بِمَا صَنَعُوا قَارِعَةٌ أَوْ تَحُلُّ قَرِيبًا مِّن دَارِهِمْ حَتَّى يَأْتِيَ
وَعْدُ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَخْلِفُ الْمِيعَادَ ﴿٣٦﴾

﴿كَذَلِكَ أَرْسَلْنَاكَ فِي أُمَّةٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهَا أُمَمٌ﴾ هدر به و جور ه ي پيغه مبهران ره وانه كراون له پيش تووه نيمه تومان ره وانه كرده له نيو نه ته و هيه كدا به راستى تيپهري كرده له پيش نهم نه ته و هيه، تو نيرواي بولايان چندندين نه ته و ه ي تر كه پيغه مبهران نيرواوه

بۆلایان . کهواته رهوانه کردنی تۆ وهك پیغمبرئی کاریکی تازه نیه کههر تۆ کرابی به پیغمبر :

﴿لَيْتَلَوْ عَلَيَّهِمُ الَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ﴾ لهبرئهوهی تۆ بخوینتهوه بهسهریانا نهو قورئانهی نهوتۆ ئیمه به سروش باردومانه بۆلای تۆو پهك خهرو بۆ ردهری نهو گهلهیه تۆ نیراوی بۆلایان .

﴿وَهُمْ يَكْفُرُونَ بِالرَّحْمَانِ﴾ وهنهو نهتهوهی تۆیه باوهر به خوایهکی خاوهن بهخشنده نابهرن کهچاکهی نهو خوایه نایه نه ژماره . نهگهر بهتویان ووت رهحمان چ کهسیکه :
﴿قُلْ هُوَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ﴾ توبلی : رهحمان پهروهردگاری منه هیچ کهسی نیه شایانی په رستنی مهگهر ههر پهروهردگاری من ، نهك جگهی نهو .

﴿عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ مَتَابِ﴾ ههر لهسهر پهروهردگاری خۆم پشت بهستم و نومیدم ههر بهوه ههمو کاریکم بۆ جی بهجی بکاو بۆلای نهوه گهرا نهوهی من، وسزا ههر بهدهستی نهوه . کهواته پاداشتی من نه دادهوه لهسهر نارام گرتم و ماندوبووم لهگهڵ ئیوه، سزای سهختیش نهچیژتی به ئیوه لهسهر بی فرمانی خوا .

قورهیشیه کان بهتاییهتی نهو جدهل و عهبدولای کوری نومیده ووتیان به پیغمبر :
نهگهر پیت خوشه ئیمه دوی تۆ بکهوین نهم کارانهی خوارهوهمان بۆیکه، نهو کارانهش نهمانه له دوایدا باسیان نهکری .

﴿وَلَوْ أَنَّ قُرْآنًا سُيِّرَتْ بِهِ الْجِبَالُ أَوْ قُطِعَتْ بِهِ الْأَرْضُ أَوْ كَلِمَ بِهِ الْمَوْتُ﴾ وه نهگهر بهراستی قورئانیکی وا ههیی لهنیو نهم بونهوه رانه دا بههوی نهو قورئانهوه کتیه کان لهجیگهی خوین نهمین، یا زهوی بیچری و روبرای ناوی لی یتسه دهرو بههوی نهو قورئانهوه بهکاری بهتین بۆرواندنی درخت و سهوزه مهنی بی پیدای بکهین یا بههوی نهو قورئانهوه گفتوکی بی بکری لهگهڵ مردوان و زیندو بینه، نهگهر نهو قورئانه بهو جوړه بی نهم قورئانه بهراستی هاتوه بۆ موحهمه د .

نهوهی نهو بت په رستانه داویان نهکرد نهوهیه بیرو بۆچونیان و ههر نهو زمانه نهزانن و گۆی له جگهی نهو بیرو بۆچونه خراپهی خوین ناگرن . بهوینیهی ستهمکارانی نهم

سهردهمه ناواتیان هدر دۆلاروجونهی هو دیناره، بهلام دادوهری و راستی و ژیری لای
 نهوان پروپوچیکه منالان یاری پی نه کهن و نه زانان بروای پی نه هیتن. دواى نه وانه
 جینگه ی سهرسورمانه سته مکارانی ئیستا باوه ریان به پیغه مبر نه هیتاوه، له گهل نه وهیشدا
 داواکاریه که ی دادپهروه ری و چاکه کردنه چ گونا هئی گه وره تره لای سته مکاران له و
 داواکاریه ستهم کردن و خراپه بنه بریکا ؟ بهلام خوین رشتنی دانیشنوان و فرمان
 مۆر کردن بۆ کوشتنی دادخوزان لای نهوان زۆر چاکه .

هدر به و جوړه بیر نه که نه وه که سانیکى نه وتۆ ژیانان له سهر تالان و ستهم وه ستاوه
 له ههمو کاتیکا، له جینگه یه له سهردهمی پیشتودا نه بو جهل و هاوړیکانی به و جوړه بیران
 نه کرده وه به رانبر به پیغه مبر ﴿﴾ له م سهردهمی ئیستایشدا رژی مه داگیر که ره کان
 هدر وه نهوان بیر نه که نه وه. به ناشکرا دوژمنی گهلان و دادپهروه رین و دهست درژیان
 نه که نه سهر. نه وه ته رژی می عیراق نزیکه ی نیو ملیۆن کوردی زنده به چال و نه نفال
 کرده، چوار هزار گوندی به مزگوت و قورئاته وه سوتاند. رژی می رووسیا کۆماری
 چیچانی به شارو گوندو پیرو منال و ژنه وه له ناو برد، به برچاوی نه ته وه یه که گرتوه کان و
 نه نجومه نی ئاسایش جگه له وانه داواى پاراستنی مافی مروف نه کهن هیچ لایه نی ناره زایش
 دهر نابرن. نه و سته مکارانه واته زانن که سی نیه تۆ له یان لی بسیتی .

﴿بَلْ لِلّٰهِ اَمْرٌ جَمِیْعًا﴾ به لکو هدر بۆ خوايه توانای بی وینه و نه گهر ناره زوی هه بی
 نه و شتانه ی بت په رستان داواى نه کهن نه یان هیتن و پهیدا نه بن. ویست و ناره زوی خوا
 به و شتانه ی نهوان داواى نه کهن نه به ستراوه چونکه نه زانی به وهی هاتیشیان دلیان نه رم
 ناکا، ههمو شتی لای خوا ئاسانه .

﴿اَفَلَمْ یَاسِ الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا اَنْ لَّوْ شَاءَ اللّٰهُ لَهَدٰی النَّاسَ جَمِیْعًا﴾ ئایا دواىی که سانیکى
 نه وتۆ باوه ریان هیتاوه نه یان زانیوه و بۆیان رۆن نه بۆ ته وه نه گهر خوا ناره زوی بکر دایه
 ئادامیزادی به گشتی راغویی نه کردو ریگه ی راستی پیشان نه دان، ههر چۆنی بی هاوړیکانی
 پیغه مبر ﴿﴾ ئاواته خوازیون که بت په رستان باوه به خوا و پیغه مبر بهیتن خواى
 مه زن فره موی: هه تاکه ی به ته مای باوه ریتانی بت په رستان، ئایا نازان به هیچ جوړی

باوه پناهیتن باوه کو مردوان گفتو کویان له گهل بکهن و کپوه کانیش له جیگه ی خویمان نه میتن. نهو بت په رستانه خوی مهزن ریگه ی راستی بچ نیشان داون. به لام خویمان بی باوه ریان بو خویمان هه لیژاردوهو، شایسته ی سزادانن .

﴿وَلَا يَزَالُ الَّذِينَ كَفَرُوا تُصِيبُهُم بِمَا صَنَعُوا قَارَعَةٌ﴾ وه که سانیکي نهو تو باوه ریان نه هیتاوه به خواو به پیغه مبه ران لاناچن لهم جیهانه دا هه تا توشیان نه بی روداویکی گران به هو ی شتی کردویانه له بی باوه ری و کاری ژور خراب. خوی مهزن واز لهو بی باوه رانه نابه ری لهم جیهانه دا به بی تو له. به لکو روداوی خراب و ناهه موار توشیان نه بی کات له دوا ی کات .

﴿أَوْ تُحِلُّ قَرِيبًا مِّنْ دَارِهِمْ حَتَّى يَأْتِيَ وَعْدُ اللَّهِ﴾ یابه لای ناهه موار نه ری به سه ریان له نریک جیگه کانی خو یانه وهو لهم لا ولای مه که وه، به بوژنه وه دلیان پر نه بی له ترس، هه بهو جوړه نه بن هه تا خوا خوی به لینی خوی جی به جی نه کاو یار مه تی پیغه مبه ر نه دا به سه ر که وتن، یا نه یان مریتن له جیهاندا، یاروژی دوا ی پهیدا نه بی و سزایان نه در ی . به جوړی تر مانای رسته ی ﴿أَوْ تُحِلُّ قَرِيبًا مِّنْ دَارِهِمْ﴾ کراوه: یانی موحه مه د تو دانیشه له نریک جیگه ی نهو بت په رستانه وه هه تا توشی سزا نه بن و تر هه لمه تیان بو نه به ی و سه ر شو ریان نه که ی .

﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَخْلِفُ الْمِيعَادَ﴾ به راستی خوا پیچه وانه ی به لینی خوی ناکات. چون نه بی وانه بی و به لینی خوا راستین به لینه .

هه مو باوه رداری پروای ته وای هیه به وه ی به لینی خوا هه نه بی بی و یاریده ی سه ربازی خوی نه دا .

کاتی بی باوه ران داویان له پیغه مبه ر کرد هه ندی نیشانه یان پی نیشان بدا به لگه بن له سه ر راستی خوی به گالته وه نه یان ووت نهو داواکاریانه. پیغه مبه ر ﴿﴾ نهو داواخوازیانه ی نه وانی لا گرانبو، له دوا ی نه وانه دلخوشی نه داته وهو نه فهرموی :

وَلَقَدْ أَسْهَرْنَا بِرُسُلِ

مِّن قَبْلِكَ فَأَمَلَيْتُ لِلَّذِينَ كَفَرُوا ثُمَّ أَخَذْتَهُمْ فَكَيْفَ كَانَ
 عِقَابِ ﴿٣٢﴾ أَفَمَن هُوَ قَائِمٌ عَلَى كُلِّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ وَجَعَلُوا
 لِلَّهِ شُرَكَاءَ قُلْ سَمُّوهُمْ أَمْ تُنَبِّئُونَهُ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِي الْأَرْضِ أَمْ
 بِيْظَاهِرٍ مِّنَ الْقَوْلِ بَل زَيْنَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مَكْرُهُمْ وَصُدُّوا عَنِ
 السَّبِيلِ وَمَن يُضِلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِن هَادٍ ﴿٣٣﴾ لَهُمْ عَذَابٌ فِي الْحَيَاةِ
 الدُّنْيَا وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَشَقُّ وَمَا لَهُم مِّنَ اللَّهِ مِن وَاقٍ ﴿٣٤﴾

﴿وَلَقَدْ اسْتَهْزَيْ بِرُسُلٍ مِّن قَبْلِكَ﴾ وه به راستی گالته كراوه له پیش تَوو به چه ندین
 پیغمبران وینهی نهو گالتهیه كراوه به تو. نهو جزوه کرده وه ناهه موارانه رهوشتی هه مو
 بی باوه رانه له هه مو جیگه و له هه مو کاتیکا. که واته تو نارام بگروه کول مهده له سهر
 بانگه وازی خوت و راگه یاندنی فهرمانی خوا .

﴿فَأَمَلَيْتُ لِلَّذِينَ كَفَرُوا ثُمَّ أَخَذْتَهُمْ﴾ دواپی من مؤلتهی که سانیکی نهو توتم داوه
 باوه ریان نه هیناوه و سزایانم دووا خستوه، له پاشا من نه وام گرتوه و سزایانم دا له جیهاندا
 به گرانی و به دلیل کردن، له پاشه رُوژیشا به ناگری دوزه خ سزایان نه دهم .

﴿فَكَيْفَ كَانَ عِقَابِ﴾ دواپی نه بی چون بی سزای من. خواپی مه زن ههر کاتی
 پیغمبر نیکی نارد بی دووشتی بی به خشویه: زانیاری به لگه کانی گهر دون و به به لگه ی
 نه قللی له سهر بونی خوا و یه کیتی خوا. به کاری پهك خهر له سهر دهستی و به لگه له سهر
 پیغمبر ایه تی خوی. له جاری یه که مدا یه کیتی خوا به لگه ی به ناده میزاد، جاری دوه هم
 به وانی به لگه ی به وهی نیراوه له لایه ن پروه ردگاری خویه وه. به لام نه وان باوه ریان به هیچ

شتی نیه جگهی سودی تاییه تی خوین گالته به پیغه مبه ران و بدلگه کانیاں و به کاره یه که
خدره کانیاں نه کهن، خوا مؤله تیان نه دا بوماو به که بونه وهی بگه رپنه وه بولای نه قلی
خوین و بیانویان نه میتی به هوئی نه و مؤله ته وه .

﴿أَفَمَنْ هُوَ قَائِمٌ عَلَى كُلِّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ﴾ یا دواپی که سی رپاوه ستابی به سهر
همو که سی که وه و ناگاداری شتی بی کرد بیتیان له چاک و له خراب له جیهاندا، وینه ی
نه و که سیه به و جور نه بی و ناگاداری هیچ شتی نه بی .

بیگومان نه و که سی ناگاداری همو شتی بی و توماریان بکا و پاداشتی چاکه یان
بداته وه توله له خراپه کاری بستنی هدر خوایه، چون نه و بهردانه نه کهن به هاو به شی نه و
که سه ؟

﴿وَجَعَلُوا اللَّهَ شُرَكَاءَ﴾ وه زور جیگهی سهر سورمانه نه و بت په رستانه دایان ناوه بو
خودایه نه و ناگاداریانه ی هدی به ندین هاو به ش له په رستندا .

﴿قُلْ عَسَوْهُمْ﴾ توبلی: نه ی بت په رستان: ئیوه باسی ته نها شتی بکه ن بویه کانتان
شایسته بی به و ته نها شته وه شایانی په رستن بن. ئیوه ناوی نه و بتانه بیدن بو خوا و هه والی
بدنه ی ناوه کانیاں چ شتیکن ؟

﴿أَمْ تَتْلُوهُ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِي الْأَرْضِ﴾ یا نه و بته رستانه هه والی بدنه به خوا به شتی
خوا نه یزانی له زه ویداو نه وان بیزانن که نه و شته یش نه وه بی خوا هاو به شی هدی. بیگومان
خوا هه موشتی نه زانی و نه زانی هاو به شی نیه، ئیتر چون نه وان هاو به شی بو خوا دانه نین ؟

﴿أَمْ يَظَاهِرُ مِنَ الْقَوْلِ﴾ یا نه و بت په رستانه بته کانیاں ناو نه بدن به هاو به شی بو خوا و
خوینیاں هه لپه سانوه به شتیکی ناشکرا له گفتو گو یه روتو بی ناوه روک، گومانیاں به گفتو
گو یه هدی به ستویانه بی نه وه ی راستیه کی هدی. که واته نه و بتانه په رستیان پوچ و بی
مانایه .

﴿بَلْ زُيِّنَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مَكْرُهُمْ وَصُدُّوا عَنِ السَّبِيلِ﴾ به لکو راز تیراوه ته وه بو
که سانیکی نه و تو باوه رپان نه هیتاوه پیلانیاں بو ئیسلامه و گومانیاں وایه هاو به شی خوان له
دروستکردندا .

خویان بۆ خویان نهو فیلهیان رازاندوه تهوه، بهوبونهوه لادریاون له ریگهی راست و له باوهربه خواو به به کیتی خوا .

﴿وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ﴾ وه ههر کهسی خوا له ریگهی راست لای بدا و گومرایی تیدا دروست بکا دواى نهوهی نهقلی بی داوون بۆ دۆزینهوهی ریگهی راست، دواى بۆنهو کهسانه نیه هیچ کهسی راغویی بکا بۆلای راستی و بۆلای باوهرهینان و بۆلای وازهینان لهبت بهرستی .

﴿لَهُمْ عَذَابٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَشَقُّ﴾ بۆ بی باوهرهان ههیه لهژیانی جیهاندا سزای گهوره له دیل کردن و کوشتن و گرانی وه بهراستی سزای رۆژی دواى سهخت و گرانه بۆنهو بی باوهرهانه .

﴿وَمَا لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَاقٍ﴾ وهیه بۆنهو بی باوهرهانه هیچ کهسی بیانپاریزی له سزای سهختی خوا .

کاتی خواى مهزن باسی سزادانی بی باوهرهانی کرد، باسی له خوا ترسه کان و پاداشت دانه وهیان نه کاو نه فرموی:

مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وَعَدَ الْمُتَّقُونَ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ
أَكْلُهَا دَائِمٌ وَظُلُّهَا تِلْكَ عُقْبَى الَّذِينَ اتَّقَوْا وَعُقْبَى
الْكَافِرِينَ النَّارُ ﴿٣٥﴾ وَالَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَفْرَحُونَ
بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ وَمِنَ الْأَحْزَابِ مَنْ يُنْكِرُ بَعْضَهُ قُلْ إِنَّمَا أُمِرْتُ
أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ وَلَا أُشْرِكَ بِهِ إِلَيْهِ أَدْعُوا وَإِلَيْهِ مَتَابِ ﴿٣٦﴾
وَكَذَلِكَ أُنْزِلَتْهُ حُكْمًا عَرَبِيًّا وَلِيُنَبِّئَ أَهْوَاءَهُمْ بَعْدَ مَا

جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا وَاقٍ ﴿٣٧﴾ وَلَقَدْ
 أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِنْ قَبْلِكَ وَجَعَلْنَا لَهُمْ أَزْوَاجًا وَذُرِّيَّةً وَمَا كَانَ
 لِرَسُولٍ أَنْ يَأْتِيَ بِبَيِّنَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ لِكُلِّ أَجَلٍ كِتَابٌ ﴿٣٨﴾

﴿مِثْلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وَعَدَ الْمُتَّقُونَ﴾ ویتھی بہہشتیکی تھوتو بہلینی پندراوہ بدری بہو
 کہسانہ لہ خوا تہ ترسن و خویان تہ پاریزن لہ بی فرمانی خوا: ویتھی بہہشتیکہ .

﴿نَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ أَكُلُهَا دَائِمٌ وَظُلُّهَا﴾ تہروا بہ ژیر درہختہ کانی و تہم لاوای
 کوشکہ کانیان چہ ندین روبر لہ ناوی شیرین و خواردہمہنی و میوہ و سیبہری بہردہوامہ
 ویتھی جیہان نیہ جاری خواردہمہنی نہ بی و جاری تہ ہتاو بی و جاری تہ سیبہر بی .

﴿تِلْكَ عُقْبَى الَّذِينَ اتَّقَوْا وَعُقْبَى الْكَافِرِينَ النَّارُ﴾ تہو بہہشتہ بہو جورہی باسی
 کرا تہ نجام و پاشہ پوژ جیگہی کہ سانیکی تہوتویہ لہ خوا ترساون و بی فرمانی خویان
 نہ کردوہ و پاشاروژو جیگہی بی باوہران ناگری دوزہخہ لہ دواروژدا .

﴿وَالَّذِينَ اتَّبَعَتْهُمْ أَلْبَابُ الْكِتَابِ يُفْرَحُونَ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ﴾ وہ کہ سانیکی تہوتو نیمہ
 بہخشیومانہ بہوان نامہیہ وہ تہورات و نینجیل و دوو اجاریش قورٹان شادمان و خوش
 حالن بہشتی تہردراوہ بولای تو کہ قورٹانی پیروژہ، تہو کہ سانیش بریتن لہ عہدولای
 کوری سہلام و ہاورپکانی و گاورہ کانی تہجران و یہمہن و حہبہشہو جگہی تہوانیش
 لہو کہسانہ باوہریان ہیٹاوہ .

﴿وَمِنَ الْأَحْزَابِ مَنْ يَنْكُرُ بَعْضَهُ﴾ وہ ہہندیکن لہ تاقمہ کان کہ سانے باوہریان
 بہہہندی لہو نامہیہ نیہ ہاتوہ بولای تو لہ قورہہشیہ کان و گاورو جوہ کان، چونکہ
 ناگونجی لہ گہل تارہزوی تہوان. بہناشکرا دوژمنایہنی تہتہ کھن، ویتھی کہعبی کوری
 تہشرہف و ہاورپکانی .

﴿قُلْ إِنَّمَا أَمِرتُ أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ وَلَا أَشْرِكُ بِهِ﴾ توبلی به بی باوه ران: به راستی من فرمانم
بی دراهه که خوا بهرستم و هاوبه شی بو دانه نیم وینهی عیساو عوزه یرو بته کان .
﴿إِلَيْهِ أَذْغُوْا إِلَيْهِ مَآبٍ﴾ هدر بولای په رستی خواجه کی ته نها من بانگی ناده میزاد
ته کهم نهک بولای جگهی نهو، وه هدر بولای خواجه گه رانه وهی من له پرژی دوا ییدا،
نهو کاته هیچ که سی خاوه نی سودو زیان گه یاندن نیه .

﴿وَكَذَلِكَ أُنزِلْنَاهُ حُكْمًا عَرَبِيًّا﴾ وه هدر بهو جوړه نامه مان نارد بولای نهو پیغه مبه رانه
به زمانی خویان نیمه ناردو مانه بولای تو قورنانی فرمان بدا به هه مو روداوی بهو جوړه ی
شایسته ی نهو روداوانه بی مانای لی نه درسته وه به زمانی عهره بی هه تا گه له که ی تو
له مبه به سستی نهو قورنانه بگهن .

له نایه تی (۲) ی سوره تی یوسف روغان کردو ته وه هزی هاته خواره وهی نهو
قورنانه به زمانی عهره بی هه رچه نده پیغه مبه ر نیردراوه بولای هه مو ناده میزاد به عهره ب و
جگهی عهره ب .

﴿وَلَكِنْ اتَّبَعْتَ أَهْوَاءَ هُمْ بَعْدَ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا وَاقٍ﴾
وه نه گهر تو دوا ی ناره زو وه وه سی نهو بت په رستانه و خاوه نامه بی باوه ره کان بکه وی،
دوا ی شتی هاتوه بولای تو له زانین و ناگاداری له یاسای خوانابی بو تو له لایه ن خاوه
هیچ یاریده و پاریزه ی سزای خوا له تو بگپرتوه . بیگومان خوا ی مه زن نه زانی پیغه مبه ر
دوا ی ناره زوی نهوان ناکه وی. به لام مبه به ست نهویه به رده و امبی له سه ر داواکاری
خوی و له تانه و ته وانجی که س نه ترسی .

کاتی بت په رستان هیچ شتیکیان به ده سته وه نه ما و بوریان خوارد نه یان ووت: چون
نه بی موحه مه د پیغه مبه ر بی، له گه ل نهو هیشدا خاوه نی ژن و خیران بی، خوا ی مه زن
وولامیان نه داته وه نه فرموی :

﴿وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ رُسُلًا وَجَعَلْنَا لَهُمْ أَزْوَاجًا وَذُرِيَّةً﴾ وه نیمه ره وانه مان کردوه
له پیش توو چهن دین پیغه مبه ران و نیمه داو مانه به نهوان چهن دین منال و که سیش لومه ی

نه کردوه، ژن و خیزان و منال ریگه یان نه گرتوه له وان که فهرمانی خوا رابگه یه نن به دانیش توان، موحه مه دیش وینه ی نه وان ژن و منال ریگه ی بی ناگری له گه یاندنی فهرمانی خوا، نه و بیرو بۆچونه ی نه وان به بی جیاوازی داواکردن و وازهینه له خوشی جیهان .

﴿مَا كَانَ لِرَّسُلٍ أَنْ يَأْتِيَ بِآيَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ﴾ له توانای هیچ پیغه مبه ریکا نه که بهیته نه و شتانه ی گه له گانیان داوای نه کهن له کاره په ک خه ره کان مه گهر به ده ستوری خوا. خوای مه زن داویه تی به پیغه مبه ران به لگه و کاری په ک خه ری ئاشکرا به لگه بن له سه ر پیغه مبه ریتیان. به لام وولامی بی باوه ران نادرپته وه به گویره ی داواکاری نه وان .

﴿لِكُلِّ أَجَلٍ كِتَابٌ﴾ بۆ هه مو شت و کاتئ فهرمانئ نوسراوه بۆ کاتی هاتنی و په یدا بونی، ئیتر کاری په ک خه ر بی بۆ پیغه مبه ران یا سزادان و جگه ی سزا، نه و کاته دیش پیش که و تن و پاش که و تنی بۆ نه و کاته که بیتجگه له خوا کهس نایزانی.

بت په رستان و جوه کان نه یان ووت: بۆچی موحه مه د نه مرو فهرمان نه دا به هاوړیکانی بۆ کردنی شتی و له دوا پیدا فهرمان نه دا به کردنی دژی نه و فهرمانه، گفتو گو نه کا له کاتیکا، دووای لئی په شیمان نه بیته وه، نه و قورئانه نه گهر خوا داینابی گۆرانی به سه ردا نایه، خوای مه زن وولامیان نه داته وه، نه فهرموی: بۆ هه مو کاتئ فهرمانئ هه به شیاوی نه و کاته بی، نه وه دیش به گویره ی فهرمانی خویه تی. هه ر شتی سودی ناده میزادی تیدا بی فهرمان نه دا به و شته، بۆیه نه فهرموی :

يَمْحُوا اللَّهُ مَا يَشَاءُ وَيُثَبِّتُ وَعِنْدَهُ أُمُّ الْكِتَابِ ﴿٣٨﴾

وَإِنْ مَّا نُرِيَنَّكَ بَعْضَ الَّذِي نَعِدُهُمْ أَوْ نَتَوَفَّيَنَّكَ فَإِنَّمَا عَلَيْكَ

الْبَلَّغُ وَعَلَيْنَا الْحِسَابُ ﴿٣٩﴾ أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا نَأْتِي الْأَرْضَ نَنْقُصُهَا

مِّنْ أَطْرَافِهَا وَاللَّهُ يَحْكُمُ لَا مُعَقَّبَ لِحُكْمِهِ وَهُوَ سَرِيعُ

الْحِسَابِ ﴿٤٠﴾ وَقَدْ مَكَرَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ فَلِلَّهِ الْمَكْرُ جَمِيعًا

يَعْلَمُ مَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ وَسَيَعْلَمُ الْكُفْرُ لِمَن عُقِيَ الدَّارِ ﴿٤١﴾

وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَسْتَ مُرْسَلًا قُلْ كَفَىٰ بِاللَّهِ
 شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَمَنْ عِنْدَهُ عِلْمُ الْكِتَابِ ﴿٤٣﴾

﴿يَمْحُو اللَّهُ مَا يَشَاءُ وَيَبْقَى﴾ خواه لائهابا و نه گورئ شتی له فرمانی ناره زوی هه بی له گورانی و نه یه یلته وه شتی ناره زوی هه بی به گویره ی داوا کردنی زانیاری خوئی و نایگورئ و به رده وام نه بی. له نایه تی (۱۰۶) سورتهی نه لبه قهردها به درئزی باسی گوران و مانه وهی فهرموده کانی خوامان کردوه .

﴿وَعِنْدَهُ أُمُّ الْكِتَابِ﴾ وه له خزمهت خوادایه سه رچاوه و نه سلئ هه مو نامه کان که بریتیه له لوح اخفوز، چونکه هیچ شتی نیه مه گهر لهوا نوسراوه و چون فرمانی پی نه درئ و به چ جوریکه ؟

له ته فسیری ته به رسیدا هاتوه نه فهرموی: (اخو و الاثبات) بویان هه یه ههشت مانا، له هه مو یان نزیکتر نه مه یه: که مه به ست له مه خو گورانی ده ستوره به وینه ی ده ستوره کونه کان، یا گورانی هه ندیکیان وهك گورانی رو کردن بولای که عبه له ده ستوری نیسلامدا. مه به ست له (اثبات) مانه وهی فهرمانه کانه هه تا رورزی دوابی .

﴿فَأَمَّا نَزِيكٌ بَعْضُ الَّذِي نَعِدُهُمْ أَوْ تَتَوَفَّيْكَ﴾ وه نه گهر ئیمه نیسانی توئی بده بین هه ندئ له سزای نهو تو ئیمه به ئیمان پی داوه بیژین به سه ر بی باوه راندا یا پیمه تو بمرنین بهر له هاتنی نهو سزایه و تو نه ی بینی ئیمه ههر سزایان نه ده بین. ههر چوئی بی .

﴿فَأَنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلَاغُ وَعَلَيْنَا الْحِسَابُ﴾ به راستی له سه ر تویه راگه یاندنی په یام و فرمانی ئیمه به ناده میزادو له سه ر ئیمه یشه پرسیار کردن له کرده وهی نهوان و پاداشتی کاره چاکه کان نه ده یه وهو تو له ی خراپه کانیان نه سینین .

﴿أَوْ لَمْ يَرَوْا أَنَّا نَأْتِي الْأَرْضَ نَنْقُصُهَا مِنْ أَطْرَافِهَا﴾ نایا نهو بی باوه رانه داوایان له موحه مه د نه کرد، بهیئ بویان چه ندین نیشانه، نه یان بینی که به راستی ئیمه فهرمانان

ناراسته‌ی زهوی بی باوه‌راغان کرد به‌نیازی داگیرکردنی، نیمه‌کم نه‌که‌ینه‌وه زهوی و جیگه‌کانیان له‌م لاو له‌ولایه‌وه نه‌یکه‌ن به‌زهوی باوه‌رداران نیتر بی باوه‌ران بو ته‌می خوار نابن و ناموژگاری وهریگرن .

بۆزانین: زهوی خره‌و نه‌م لاولای بۆنیه وه‌ك شتی پان. به‌لام زۆر گه‌وره‌یه به‌مه‌لایین ره‌گه‌زی جوړاو جوړ نه‌گری له‌بونه‌وه‌ران و له‌گوړانی به‌رده‌وامدان .

کاتی وانه‌بی ئاده‌میزاد نه‌بینی و نه‌بسی پارچه‌یه له‌زهوی ئاوه‌دانه به‌دانیشتوان و ه‌وی جوړاو جوړی شارستانی. پارچه‌یه تری زهوی ده‌شتی چۆله‌و ئاوه‌دانه‌که‌ی کاول‌بوه، دانیشتوانی زه‌ویش به‌و جوړه‌ چه‌ندین پیشکه‌وتن به‌ده‌ست نه‌هین له‌لایه‌که‌وه له‌لای تروه‌و شارستانیته‌ نامینی. پاشایه‌ دیت و یه‌کن تر نامینی. هه‌تادی. خوشی و ناخوشی له‌م زه‌ویه‌دا به‌رده‌م نابن. که‌واته‌ فهرموده‌ی خوا (نقصها من اطرافها) ئامازه‌ بو ئه‌وانه‌ نه‌کا، هه‌تا مروفی ژیر به‌و گوړان کاریانه‌ ته‌می خوار بی .

﴿وَاللّٰهُ يَعْلَمُ لَا مُعَقِّبَ لِحُكْمِهِ وَهُوَ سَرِيعُ الْحِسَابِ﴾ وه‌خوا فهرمان نه‌دا به‌بنه‌پرکردنی تاوان باران و به‌یاریدانی پیاو چاکان هیچ شتی فهرمانی خوا ناگیرته‌وه و، خوا پرسپاری زۆر تیژو سه‌خته‌و له‌روژی دوایدا سزای بی باوه‌ران، دوا‌ی کوشتن و ده‌ربه‌ده‌ری کردیان له‌جیهاندا .

﴿وَقَدْ مَكَرَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ﴾ وه‌به‌راستی که‌سانیکی نه‌وتو له‌پیش نه‌م بی باوه‌رانه‌وه بوون پیلانیان نه‌گیرابو‌ن‌ازاردانی پیغه‌مبه‌ره‌کانیان. وینه‌ی نه‌مرود له‌گه‌ل ئیبراهیم. فیرعه‌ون له‌گه‌ل موسا. جوله‌که‌کان له‌گه‌ل عیسا. بت په‌رستانی ئیستاش پیلان بو‌کوشتی تو نه‌سازین .

﴿فَلِلّٰهِ الْمَكْرُ جَمْعًا﴾ دوا‌ی هه‌ر بو‌خوایه‌ پوچ کردنه‌وه‌ی فیل و پیلانی بی باوه‌ران به‌گشتی، نه‌و شته‌ی خوا نه‌یکا توشی تو نابن .

﴿يَعْلَمُ مَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ وَسَيَعْلَمُ الْكَفَّارُ لِمَنْ عَقِبَى الدَّارِ﴾ خوا ئه‌زانن به‌شتی هه‌مو که‌سی نه‌یکا له‌چاکه و له‌خرابه، پاداشتیان نه‌داته‌وه به‌گویره‌ی کرده‌وه‌ی خو‌یان.

لہمہو دوا بے باوہران نہزانی بۆ چ کہسیکہ پاداشتی چاک و بۆ چ کہسیکہ سزای سہخت .

﴿وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَسْتَ مُرْسِلًا﴾ وہ کہسانیکی نہو تۆ باوہریان نہہیتاوه نہلین: تۆ لہلایہن خواوہ نہنیروای کہنادہمیزاد بانگ بکہی بۆلای پەرستی خواو تۆ بہدرۆزن نہزانی .

﴿قُلْ كَفَى بِاللّٰهِ شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَمَنْ عِنْدَهُ عِلْمُ الْكِتَابِ﴾ تۆ بلی بہوان: خوا بہسہ بۆ شایہتی دان و ناگاداری لہنیوان من و نیوہدا لہسہر راستی من و بہلگہی زۆریش ہہیہ لہسہر رہوانہ کردنی من و، بہسہ بۆمن و بۆ نیروای من شایہتی دانی کہسی لای نہو کہسہ ہہیہزانی و شارہزایی بہنامہی خوا .

بۆ زانی: زانیان بیران جیاوازه بۆ دیاری کردنی نہو کہسہی زانیی نہو نامہیہ لہلایہتی:

ہہندیکیان نہلین: نہو کہسہ خوای گہورہیہو نامہ کیش بریتہ لہ لہو حہل مہحفوظ، ہہندی تران نہلین: نہو کہسہ زانیانی گاورو جولہ کہکان و نامہ کیش بریتہ لہ تہورات و ئینجیل، ہہندی تران لایان وایہ بریتہ لہ عہدولای کوری سہلام . نہو ئایہتہ ئامازہ نہکا بۆلای نہوہ دلی بہشتی شادمانی و ویژدانی شایہتی بدا نہو شتہ راستہ. دوا بے خواو فریشتہکانی خواو دادپہروہرانی بہندہکانی خوا شایہتی بۆتہدہن نہو کہسہ لہسہر راستہ .

نہبی بزانی نادہمیزاد کاتی خواہنی دلی زیندو و ویژدانی پاکن بروای بہ نرخی نادہمیزاد ہہبی لہ دادپہروہری وراستی و دہست پاکی و نہو شتانہی سودی چاکیان بۆہمو کہسیکہ مروث کہباوہری بہ نرخی مروثایہتی ہہبوو دلی نہو کہسہ شادمانہ.

﴿ سوره تی ئیبراهیم ﴾

لهمه که هاتوته خواره وه. هه ندى له زانايان نه لێن: جگه له نایه تی (۲۸ - ۲۹)

له مه دینه هاتونه ته خواره وه. ژماره ی نایه ته کانی (۵۲) نایه تن .

﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾

به ناوی خوی به خشنده و میهره بان

﴿الر﴾ وینهی نه ویتانه مانایان له سوره تی نه لبه قهره دا پروون کراونه ته وه. پیشه وای بهرز نه بومه نسور موحه مدهی کوری مه خودی نه الما تیدی نه فهر موی: نه ویتانه بو تا قی کردنه ویه له سه ربا وه رهیتانی با وه پرداران. له سه ر به درو خسته وهی بی با وه ران. به ویتانه تا قی نه کرینه وه نه گهر به بی دو ودلی با وه ریان پی کرد نه و با وه پرداران، نه گینا بی با وه ران، خوی مه زن به نده کانی خو ی تا قی ده کاته وه به هرشتی ناره زووی هه بی. کر مه لی له زانایان له سه ر نه وهن که نه ویتانه ناوی قورئانن. یانی نه فهر موی نه و قورئانه:

﴿كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ﴾ نامه یه که نیمه نار دو ومانه ته خواره وه بولای تو به هو ی جبره ئیل وه له بهر نه وهی نه و نامه یه و به هو ی داوا کردنی تو و ناده میزاد دهر بکه ی له تاریکیه کانه وه که سواری بی با وه ران بو بولای پروونا کی نایینی خوا که شیوازی با وه پردارانه. پیشه وای رازی نه فهر موی: نه ورسته یه به لگه یه له سه ر نه وهی ریگه ی بی با وه ری و لادان له یاسای ئیسلام زورن، ریگه ی راستی یه که ریگه یه، بویه خوا فهر موی: تو ناده میزاد دهر بهینه له تاریکیه کانی نه زانین و بی با وه ری و گو مری بی بولای پرونا کی نایینی خوا. تو دهر یان بکه له تاریکیه کان.

﴿يَا ذِي الْقُرْبَىٰ﴾ به هو ی ده ستور و فهر مو وده ی خوی پهروه ردگاری خو یانه ریگه و نایینی خوی که به ده سه لآت و خوی به سوپاسی بو نه کری له سه ر هه مو وشتی به هه موسوپاسی، نه و نایه ته زور به پروونی به لگه یه له سه ر نه و نیشانه سه ره کیانه بو نار دنی پیغه مهرو نار دنه خواره وهی قورئان بولای پیغه مهرو هه مو و ناده میزاد، بو نه ویش به هو ی قورئانه وه هیری مرو ف چه کدار بکا بو کار کردن و پشتی یه که گرتن هه ره له بهر مرو فایه تی و خوشه ویستی نیوان مرو ف و ناسایشی نه وان، چونکه دهر هیتانی مرو ف له تاریکیه وه بولای پرونا کی ته نها هه ره به بانگ کردن و نویژ و روژو ته وای نابی،

به لکو خو ماندو کردنیکی هره وهزی نهوی. نهك به تنها كهسی، به ماندووبونی ههمو ریكخراوه كان نهبی، نهك به چند كهسی. یانی ماندوبون له دژی داگیر كهرا و له دژی دارایی پهیدا كردن بهر یگه ی نااسایی، له دژی نهزاین و كاری پروپوچ .

ههر به وجوره ی كه پتغه مهر ﴿﴾ برابته تی نیوی هاوړپكانی خوی و گیانی خو شه وستی و دلپاكی و له خو بردنی تیدا پروواندن، دووباره گیانی خو به خت كردنی تیدا چه سپاندن بو بهر زكردنه وی و وشه ی خواو ثابنی خوا، كژمه لئ نهزان و مروقی و وشك و دلرقي كرد به فروستاده و گه یاندنی به چاكه و زانیاری و شارستانی بو سهر پرووی زهوی، بهو بونه وه نهبی بزاین كه ده جاله كانو خو بهرستان و خوین مژان پهره نه دهن به نه فسانه و شتی پروپوچ و پهره ی پی ته دهن و یاریده ی سته مكاران نه دهن به ناوی ثابینه وه، به راستی نهو كه سانه دوزمنه یینی خواو پتغه مهری خوان، چونكه نایین روناكیه و كاری پروپوچ و چه ندین تاریكیه و نایین رپگه ی خوابه و سته مكدن رپگه ی شه ی تانه .

﴿اللّٰهُ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ﴾ خوا په رسواویكی نه وتویه بو نه وه به بهر یوه بردنی ههمو و شتی له ناسمانه كانو له زه ویدان. خوا ی مه زنباسی هه نی له سزای بی باوه ران نه كاو نه فهرموی :

﴿وَوَيْلٌ لِلْكَافِرِينَ مِنْ عَذَابٍ شَدِيدٍ﴾ وهره نج و سه ختی و هاوار بو بی باوه رانه له سزای گرانی دوزه خ كه له روژی دوایدا ده ست نه كه ن به هاوار و واوه یلا.

﴿الَّذِينَ يَسْتَحِبُّونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ﴾ نهو بی باوه رانه كه سانیكی نه وتون له پروی نهزاینه وه هه لته بژیرن بوخویان زیان وړاواردنی جهان و پژی نه دهن به سهر خوشی و گوزهرانی روژی دواپی دا، ههر كه سی بهو شیوه به بی بی باوه رپه، یا وینه ی بی باوه رانه له كرده وه دا، شایانی سزایه باوه كو نویژ و روژیش بكا.

﴿وَيَصْدُونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَيَنْفُوْنَهَا عِوَجًا أُولَٰئِكَ فِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ﴾ وه نهو بی باوه رانه رپگه نه گرن له ثابنی خواو له وه ی پروا به خوا و پتغه مهر بهنن وه داوای خوار و خپچی نه كه ن بو نایین و رپگه ی خوا. به جوړی كه نهو نایینه رپگه ی خوابه نای گه یه نن

بہ نادرہ میزاد. ئەو خوار یە بریت یە لە درۆدان بەسەر خوادا و ئاژاوە نەو و وکۆمەکی کردن بۆ دوژمنانی خوا. ئەو جوړه کارانەو وە نەبی بەتایبەتی بی باوەران بیکەن. بەلکو بەنا و موسوڵمانی واهەن درۆ و نادروستی ئەکەن و هاوکاری دوژمنانی خواو نیشتمانی خویان ئەکەن و دژی خوا پەرستان ئەوەستن، ئەو کەسانە بەو جوړانە ی پیشووبن لە نیو گومرایبەکی زۆر دان دوورن لە راستی.

﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ إِلَّا بِلِسَانٍ قَوْمِهِ لِيُبَيِّنَ لَهُمْ﴾ وە ئیمە رەوانەمان نەکردوو و هیچ پیغمەری بۆ لای تاقمی مەگەر بەزمانی گەلەکە ی خۆی، لەبەرئەو ی بۆ ئەوانی پروون بکاتەو و فەرمانەکانی خوا و ئەوانیش لێ تێگەن ویزانن و بیانویا نەمیتێ.

بۆ زانین: ئەگەر زمانیکێ مەروڤایەتی گشتی ببوایە و هەموو گەلانی سەر زەوی بیانزانایبایە. بەراستی پیغمەر بەو زمانەو وە ئەنێرا بۆلای ئادەمیزاد بەگشتی لە هەموو کات و جێگە یە کا.

ئەبی ئاگاداری جیاوازی نیوان فەرموودە ی خوا کە ئەفەرموی: { ئیمە رەوانەمان نەکردوو و هیچ پیغمەری مەگەر بەزمانی تاقمەکە ی خۆی } و لە نیوان ئەو ی بیژری: ئیمە رەوانە ناکەین هیچ پیغمەری مەگەر بۆلای خواوەنی زمانەکە ی خۆی، چونکە یە کە میان ڕێگە بەو و ناگری پیغمەر بۆ هەموو کەس بی و زمانەکە ی تاییەتی بی. بەلام دوو هەمیان ئەو و ئەگە یە نی پە یامی ئەو پیغمەر بەتەنھا هەر بۆ تاقمەکە ی خۆی بی. بۆ ئەم مەبەستە تەماشای مانای ئایەتی (۲) ی سورەتی یوسف بکەن.

﴿فَيُضِلُّ اللَّهُ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾ دوا یی خوا هەر کەسی ئارەزووی هەبی لای ئەدا لە ڕێگە ی راست و، ڕێگە ی راست و نیشان ئەدا بە هەر کەسی ئارەزووی هەبی، خوا زۆر بە دەسلەتە لە فەرمانی خویا، هەموو شتی لە جێگە ی شیاوی خویا دائەنی لە دۆزینەو ی ڕێگە ی راست و لادان لە ڕێگە. یانی خوا پیغمەران ی خۆی ئەنێری بۆلای بەندەکانی خۆی بۆ ئەو ی ڕزگار یان بکا لە نەزانین و گومرایی، دوا یی هەر کەسی گوێڕایەلی فەرموودە ی پیغمەر ان بو خوا ڕێگە ی راستی پیشان ئەدا، ئەو

کسه‌یش روو وهر گیتی خوا ریگهی پیشان نادا، نهو کسه بو هه‌لزار دنی ههریه که لهو
دووشته سدر به‌سته. له دوا پیدا خوی مه‌زن به دریتی باسی نهو شته‌مان بو نه‌کا له‌نایه‌تی
بیشوودا به‌کورتی باسی کرابوو، نه‌فه‌رموی:

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا أَنْ أَخْرِجْ
قَوْمَكَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَذَكِّرْهُمْ بِآيَاتِنَا
إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ﴿٥﴾
وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ أَذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ
إِذْ أَنْجَاكُمْ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ
وَيَدْبَحُونَ أَبْنَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ فِي
ذَلِكَ لَكُمْ بَلَاءٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ ﴿٦﴾ وَإِذْ تَأَذَّنَ
رَبُّكُمْ لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِنْ كَفَرْتُمْ إِنَّ
عَذَابِي لَشَدِيدٌ ﴿٧﴾ وَقَالَ مُوسَىٰ إِنَّ تَكْفُرًا أَنْتُمْ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ
جَمِيعًا فَإِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌ حَمِيدٌ ﴿٨﴾

﴿وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا أَنْ أَخْرِجْ قَوْمَكَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ﴾ وه‌نیمه
ره‌وانه‌مان کرد موسا بۆلای تافمه‌کانی به‌چه‌ندین نبی‌شانه‌ی ناشکرای ئیمه که به‌لگه‌بوون
له‌سه‌ر توانای ئیمه و چه‌ندین کاری به‌کخه‌رمان به‌خشی به‌موسا وینه‌ی داری ده‌ستی،

ئىھە پىمان ووت: تۆ تاقمە كەي خۆت دەر بىكە لە تارىكىە كانى نەزانىن و دوودلى بۆلای روناكى زانىارى تەواو پروای نەپساو .

﴿ وَذَكِّرْهُمْ بِآيَامِ اللَّهِ ﴾ وەتۆ نامۆزگارى تاقمە كانت بىكە بەھۆى ئەو پروداوانەى ئەوتۆ گەلانى رابووردوو توشيان بوون، نامۆزگارىشيان بىكەى بەھۆى ئەو چاكانەى خوا كەدابووى بەوان كەلەھەموويان گەورەتر رزگار كردنى خوابو بۆ ئەوان لەسزای فیرعەون ورزگارى كردن لەبەندایەتى و كۆیلەبى .

﴿ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ﴾ بەراستى ھەيە لەو پروداوانەداو لەو چاكانەدا چەندىن نیشانەى رۆن و ئاشكرا بۆ ھەموكەسى خاۋنى ئارامىي لەسەر ئازارو ناخۆشى و بۆ كەسى سوپاسى خوا بكا لە سەرئەو چاكانەى خوا بەوى بەخشىي .

﴿ وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ أَذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذَا أُنْجَاكُمْ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ ﴾ تۆ بىرى ئەو كاتە بکەرەو ھە موسا ووتى بەخزمە كانى خۆى: ئیوھىرى ئە وچاكەبەى خوا بکەن بەسەر تانەو ھە كاتى خوا ئیوھى رزگار كرد لە ئازارى پیاوماقولاى فیرعەون ئەیان چىژا بەئیوھ خراپترىن سزاكە ئیوھیان ئە كەردبەبەندە .

﴿ وَيَذَّبَحُونَ أَبْنَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ إِنَّ فِي ذَٰلِكُمْ بَلَاءٌ مِّنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ ﴾ وە كۆرە كانى ئیوھیان سەرئەبىرىن وژنە كانى ئیوھیان بەزىندووى ئەھىشتەو ھە بۆ بنەبىر كردن و تۆو بىرى ئیوھ، چونكە يەكى لەزاناكانیان ھەوالى دا بەفیرعەون كۆرپك پەيدا ئەبى پاشایەتى تۆ بە دەستى ئەو كۆرە كۆتایى بى دى. بە راستى لەو سزا سەختانەى ئیوھدا ھەيە تاقى كەردنەو ھەيەكى زۆر گەورەى خۆتانەو ھە لەلایەن پەرورەدگارى ئیوھ .

﴿ وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكُمْ لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ ﴾ وەبىرى ئەو كاتەش بکەنەو ھە پەرورەدگارى ئیوھ بەئیوھى راگەيانە ئەگەر بەراستى ئیوھ سوپاسى خواتان بکەردايە لەسەر ئەو چاكانە دابوى بەئیوھ مەن چاكەى خۆم زۆرتر ئەكەم بۆ ئیوھ لە ھەردوو جیھاندا .

﴿ وَلَئِنْ كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ ﴾ وە ئەگەر ئیوھ بەراستى باوھرتان نەھىتایى و سوپاسى خواتان نەكەردى لەسەر ئەو چاكانەى دراوھ پىتان بەراستى سزای مەن زۆر سەختە، لەجیھاندا چاكەى خۆمتان لى ئەبىرم و لەپاشەرۆژدا بەئاگرى دۆزەخ سزتان ئەدەم .

﴿وَقَالَ مُوسَىٰ إِنَّ كُفْرَكُمْ وَأَنْتُمْ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا فَإِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ حَمِيدٌ﴾ وه موسا
 ووتی به خزمه کانی خوئی: نه گهر ئیوه و هه موو که سی له زه ویدا هه موتان باوه رنه هین،
 نوابی به راستی خوا پیوستی به هیچ که سی نیه، سوپاسی بو کراوه له لایه ن هه موو
 بونه وهرانه وه ئیوه بیکه ن یا نه بیکه ن .

الَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ
 مِنْ قَبْلِكُمْ قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ وَثَمُودَ وَالَّذِينَ مِنْ
 بَعْدِهِمْ لَا يَعْلَمُهُمْ إِلَّا اللَّهُ جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ
 فَرَدُّوا أَيْدِيَهُمْ فِي أَفْوَاهِهِمْ وَقَالُوا إِنَّا كَفَرْنَا بِمَا أُرْسِلْتُمْ
 بِهِ وَإِنَّا لَفِي شَكٍّ مِمَّا تَدْعُونَنَا إِلَيْهِ مُرِيبٍ ﴿١﴾ قَالَتْ
 رُسُلُهُمْ أَفِي اللَّهِ شَكٌّ فَاطِرِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَدْعُوكُمْ
 لِيَغْفِرَ لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ وَيُخْرِجَكُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ
 مُّسَمًّى قَالُوا إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا تُرِيدُونَ أَنْ تَصُدُّونَا
 عَمَّا كُنَّا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا فَأْتُونَا بِسُلْطَانٍ مُّبِينٍ ﴿٢﴾ قَالَتْ
 لَهُمْ رُسُلُهُمْ إِنْ نَحْنُ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ
 يَمُنُّ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَمَا كَانَ لَنَا أَنْ نَأْتِيَكُمْ

يَسُطِّنِ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ
 ﴿١١﴾ وَمَالَنَا إِلَّا نَتَوَكَّلَ عَلَى اللَّهِ وَقَدْ هَدَانَا سُبُلَنَا
 وَلَنَصْبِرَنَّ عَلَى مَا آذَيْتُمُونَا وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ

﴿١٢﴾

﴿اَلَمْ يَأْتِيَكُمُ نَبَأُ الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِكُمْ قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ وَثَمُوْدَ وَالَّذِيْنَ مِنْ بَعْدِهِمْ لَا يَعْلَمُهُمْ
 اِلَّا اللّٰهُ﴾ نایا نه هاتوره بۆ لای ئیوه هه والی که سانیکی نه وتۆ له پیش ئیوه وه بون له تاقمی
 نوح و عاد و گه لی هود و سه مودی تاقمی صالح و که سانیکی نه وتۆ له دوای نه وانه وه
 هاتون ژماره یان نه وهنده زۆرن هیچ که سی نایانزانئ مه گهر خوا، وهك عهره ب و جگهی
 عهره ب که بنه بر بون و شوینه واریان نه ماوه .

﴿جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَرَدُّوا أُنُودَهُمْ فِيْٓ اَفْوَاهِهِمْ﴾ پیغه مه ره کانیا هاتبون
 بۆلایان به چه ندین نیشانه ی په کخهر به لگه بون له سه ر پیغه مه رایه تی پیغه مه ره کانیا،
 دوایی نه و گه لانه دهستی خویانیان نه گیرایه وه بۆ ده میان له رقی و خه فه تاو نه یان کرۆشت
 و باوه ریان نه هینا، به دهسته کانیا ئاماره یشیان بۆلای پیغه مه ره کانیا نه کرد ئیوه بی
 دهنگن.

﴿وَقَالُوا اِنَّا كَفَرْنَا بِمَا اُرْسِلْتُمْ بِهِ وَاِنَّا لَفِيْ شَكٍّ مِّمَّا تَدْعُونَا اِلَيْهِ مُرِيبٌ﴾ وه نه و
 گه لانه به پیغه مه ره کانی خویانیان نه ووت: به راستی ئیمه باوه ر به شتی ناهین ئیوه نیروان
 به وشته وه، به راستی ئیمه له گومانداین له راستی شتی ئیوه داوای نه که نه له ئیمه مروف
 نه خاته گومانه وه و جیگهی گومانه .

﴿قَالَتْ رُسُلُهُمْ اَفِی اللّٰهِ شَكٌّ فَاطِرِ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ يَدْعُوْكُمْ لِيَغْفِرَ لَكُمْ ذُنُوْبَكُمْ﴾
 پیغه مه ره کانیا ووتیان: نایا له بون وده سه لاتی خوادا گومانتان هه یه که بیه رستن؟

باوهرتان به درهخت و بهرد ههیه که بیان په رستن و پشیلهو سه گ میزیان پندا نه کهن، خوا دروست کهری ئاسمانه کان و زهویه و هه موو نهو شتانه له ناو نهودان، خوا بانگی ئیوه نه کا باوهری بی بهن و بیپه رستن له بهر نهوهی له گونا هه کانی ئیوه خوشببی .

﴿ وَ يُؤَخِّرْكُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى ﴾ وه خوا ئیوهی دووا خستوه بو لای کاتیکی دیاری کردنی کوتابی ته مهنتان، نهو کاته ش هه ر خوا نه یزانی .

﴿ قَالُوا إِنَّا أَنْتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُنا تُرِيدُونَ أَنْ تَصُدُّونا عَمَّا كَانُوا يَعْبُدُوا آتَاونا فَأَتَوْا بِسُلْطَانٍ مُّبینٍ ﴾ وه نهو گه لانه ووتیان به پیغه مه ره کانیا ن: ئیوه هیچ زیاده یه کتان نی یه مه گه ر ئیوه ناده میزادیکی وینه ی ئیمه وله شیوه ی ئیمه دان، بو نه بی ئیوه پیغه مه ره بن له نیو ئیمه دا، ئیوه نه تانه وئ که ئیمه لابه دن له په رستن شتی باو بایره کاغان نه یان په رستن، دوا بی ئیوه پیوسته به لگه ی ر ون و کاری په کخه ر بهین له سه ر راستی خو تان .

﴿ قَالَتْ رُسُلُهُمْ إِن نَحْنُ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ یَمُنُّ عَلَىٰ مَنْ یَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ ﴾ پیغه مه ره کانیا ن ووتیان ئیمه : هیچ شتیك نین مه گه ر ناده میزادیکی وینه ی ئیوه و، به لام خوا چاکه ی خزی نه ریژی به سه ر که سیکا تاره زووی هه بی له به نده کانی خوی و ریژی نه گری به پیغه مه ر ایه تی .

﴿ وَ مَا كَانْ لَنَا أَنْ نَأْتِیَكُمْ بِسُلْطَانٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ ﴾ وه بو ئیمه نیه و ناتوانین هیچ به لگه یه بهین بو لای ئیوه مه گه ر به ده ستور و فره مان ی خوا، خوایش هه مو شتی له جیگه ی شیای خویا دانه نی .

﴿ وَعَلَى اللَّهِ فَلِیَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴾ وه هه ر له سه ر خوا دوا بی باوهر داران په نا بن و پشت به خوا بیه ستان، به رده و امین له سه ر گه یاندنی فره مان ی خوا و بروای ته و او یان هه ر به و بی .

﴿ وَ مَا لَنَا أَنْ لَا نَتَّوَكَّلَ عَلَى اللَّهِ وَقَدْ هَدانا سُبُلَنَا ﴾ وه چ بیانو ی بو ئیمه هه یه که ئیمه په ناو پشت به ست نه بین له سه ر خوا و هه مو شتی خو مان هه و اله ی خوا نه کهین و، به راستی خوا شاره زایی ئیمه ی کرده بو لای ریگه ی راستی ئیمه به ئیسلامه نی و به پیغه مه ر ایه تی .

﴿وَلِنَصْبِرَنَّ عَلَىٰ مَا آذَيْتُمُونَا وَعَلَىٰ اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ﴾ وه بهراستی نیمه ئارام نه گرین له سهر شتی ئیوه نازاری نیمه ی بی نه دهن له دزایه تی نیمه و له دزی نایینی خواو، دواپی نه بی ههر له سهر خوا پشت بیهستی نه و که سانه ی پرویان به خوا هه یه وه هه موو کاریکی خویان ته سلیم به خوا نه که ن.

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِرُسُلِهِمْ لَنُخْرِجَنَّكُمْ مِّنْ
أَرْضِنَا أَوْ لَتَعُوذُنَّ فِي مِلَّتِنَا فَأَوْحَىٰ إِلَيْهِمْ رَبُّهُمْ لَنُهْلِكَنَّ
الظَّالِمِينَ ﴿١٢﴾ وَلَنُصَبِّحَنَّكُمْ أَلاٰرْضَ مِنْ بَعْدِهِمْ
ذَٰلِكَ لِمَنْ خَافَ مَقَامِي وَخَافَ وَعِيدِ ﴿١٤﴾ وَأَسْتَفْتَحُوا
وَحَابَ كُلُّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ ﴿١٥﴾ مِّنْ وَرَآيِهِ جَهَنَّمُ وَيُسْقَىٰ
مِنْ مَّاءٍ صَدِيدٍ ﴿١٦﴾ يَتَجَرَّعُهُ وَلَا يَكَادُ يُسِيغُهُ
وَيَأْتِيهِ الْمَوْتُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَمَا هُوَ بِمَيِّتٍ وَمِنْ
وَرَآيِهِ عَذَابٌ غَلِيظٌ ﴿١٧﴾

﴿وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِرُسُلِهِمْ لَنُخْرِجَنَّكُمْ مِّنْ أَرْضِنَا أَوْ لَتَعُوذُنَّ فِي مِلَّتِنَا﴾ وه که سانی که باوهریان نه هینابوو ووتیان به پیغه مهه رکانی خویان بهراستی نیمه ئیوه دهر نه که یی لهم زهوییه و لهم شاره ی خومان یا نه بی بهراستی ئیوه بیته وه بو لای نایینی نیمه و له گهل نیمه دا بن

پیغه مهه ران داوا ی راستی و دادپهروه ری و په ند وهه رگرتیان نه کرد و زووریان له هه ی که سی نه نه کرد بیته سه رنایینی خوا، چونکه پیغه مهه ران له سهر بنچینه ی بی زووری

وہستاو بہرانبہر بہتاین، ہرچندہ تاینی نیسلام لہ ناوہرژکا لہ سہرشورس لہ دژی
ستہمکاران وہستاوہ. بہ پیچہوانوہ بی باوہران داویان لہ پیغہمہران تہ کرد واز لہ تاینی
خوابہئن و دووربوون لہ دادپہروہری و مافی رہوا.

﴿ فَأَوْحَىٰ إِلَيْهِمْ رَبُّهُمْ لَنُهْلِكَنَّ الظَّالِمِينَ ﴾ دوايي پهروه ردگاري پټغمه مهراڼ سړوشي نارده خواره وه بولايان بهراستي ټيمه له ناو ټه بهين سته مكاران. ټه و له ناو برندنه يان دوايي له بهر ده و اميانه له سهر بي باو هري .

﴿وَلَنَسْكَكُمُ الْاَرْضَ مِنْ بَعْدِهِمْ﴾ وه بهراستی ئیمه ئیوه جیگیر نه کهین له نیشتمان و زهوی سته مکاران له دواى له ناوبردنى نهوان، زۆر پوونه پاشه پوژى له خوا نه ترسان بۆیسته به وجۆره بى .

گفتوگوى قورئانى پيروز خاوهنى ئەم سوودانهيه: هاندانى ئادهمیزاد بۆ چاکه کردن. ترساندیان له کارى خراب، مروّف خوئى به به ختیار بزانی له ئاکامدا، ئەبى بزانی بۆسته مکاران ماوهیه کی تایبه تی ههیه بۆ دهست دريژی ئەوان، له دوايیدا تۆلەیان لی ئەسه نئى .

﴿ ذٰلِكَ لِمَنْ خَافَ مَقَامِي وَخَافَ وَعَبَدَ ﴾ ئەو سەرووشە بەو شیوەیە بۆ لەناوبردنی بێ باوەران و دانانی پیغمەران لە زەوی و نیشتمانی ئەواندا بۆ کەسێکە ترسایێ لەبەون و دەسەلاتی من کە ئادەمیزاد ڕائەوێستێم لەو جێگەیەدا بۆ فەرماندان لە ڕۆژی دوایدا بۆ پرسیار و وەلام و بۆ کەسێکە ترسایێ لە ھەرەشە ی من بۆ سزادان، بەمەرجی لەئایینی راست و ەرنەگەڕێن و واز نەھێن لە راستی بۆ قازانجی دوژمنانی ئیسلام .

﴿وَاسْتَفْتَحُوا وَخَابَ كُلُّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ﴾ و هب غممه راں داواى سهر كه و تيان كرد له خوا به سهر دوژمنانى خوځيانان، خواى گه وړه و هلامى دانه و ه سهرى خستن و له زهوى و نيشتمانى بى باوهړاندای نان، و هبى ئوميدو زيانؤمه نبوون هه موو زؤردارو له خوځبايى بوون له دژى راستى و بزاني راسته.

﴿وَمِنْ وَرَائِهِ جَهَنَّمُ وَيُسْقَىٰ مِنْ مَّاءٍ صَدِيدٍ يَتَجَرَّعُهُ وَلَا يَكَادُ يُسِفُهُ﴾ وه له پاشی
 نهو زوردارو خریه کارانه وهیه دوزه خ و نه چنه ناوی و توله یان لی نه سینری و له

دۆزه خدا ده رواردیان نه درئ له ئاوی بریتیه له کیم و زوخی پیسی دانیشتوانی دۆزه خ
دینه دهره وه له وینه ئاوی نهم رۆژه ناچی، زۆر نه کاله خوی نه ختیکی لی بخوا، ناتوانی
به ئاسانی قووتی بدا له بهر تانی ناخوشی و بۆگه نی پیسی نه و زوخه .

﴿ وَ يَأْتِيهِ الْمَوْتُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَمَا هُوَ بِمَيِّتٍ ﴾ وه دیت بۆلای نه و بی باوه ره ئازاری
سه ختی مردن له هه موو لایه کی نه ندانه کانیه وه و نه و کسه نامری هه تا رزگاری بی له و
ناخوشیه و خوا نایه وی بمرئ هه تا ئازاری زۆر بی .

﴿ وَمِنْ وَرَائِهِ عَذَابٌ غَلِيظٌ ﴾ وه له پیش و پاشی نه و بی باوه رانه وه هیه سزایه کی
سه خت به ره و پیشی دی له هه موو کات و جیگه به کا، هه تا بیت سزاکه ی گرانتر نه بی .

خوای مه زن له ئایه ته کانی پیشو ودا باسی سزادانی بی باوه رانی کرد. له مه و دوایش
رونی نه کاته وه که کرده و ی بی باوه ران پوچ نه بی و بی سوده و سودی لی وهر ناگرن
له رۆژی دواییدا و نه فهرموی :

مَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ
أَعْمَلُهُمْ كَرَمَادٍ اشْتَدَّتْ بِهِ الرِّيحُ فِي يَوْمٍ عَاصِفٍ لَا يَقْدِرُونَ
مِمَّا كَسَبُوا عَلَى شَيْءٍ ذَلِكَ هُوَ الضَّلَالُ الْبَعِيدُ ﴿١٨﴾
الَّذِينَ تَرَأَتْ اللَّهَ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ إِنْ يَشَأْ
يَذْهَبْكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ ﴿١٩﴾ وَمَا ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ بِعَزِيزٍ
﴿٢٠﴾ وَبَرِّزُوا لِلَّهِ جَمِيعًا فَقَالَ الضُّعَفَاءُ لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا
إِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَعًا فَهَلْ أَنْتُمْ مُغْنُونَ عَنَّا مِنْ عَذَابِ اللَّهِ

مِنْ شَيْءٍ قَالُوا لَوْ هَدَّيْنَا اللَّهُ لَهَدَيْنَاكُمْ سَوَاءٌ عَلَيْنَا
 أَجْرُ عَنَّا أَمْ صَبَرْنَا مَا لَنَا مِنْ مَّحِيصٍ ﴿٢١﴾

﴿مِثْلُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ﴾ وینهی کهسانیکی نهوتو باوهرپان بهپهروهردگاری خوین
 نههیناوه لهوشتهی نهخویریتهوه بهسهر ئیهودا لهشیواز و جورپانا، بهوجورهیه کهخوا
 نهفهرموی.

﴿أَعْمَالُهُمْ كَرَمَادٍ اشْتَدَّتْ بِهِ الرِّيحُ فِي يَوْمٍ عَاصِفٍ﴾ کردهوهکانیان کردویانه له
 جیهاندا وهك خوئه میشیکه بهتوندی با ههلی بگری و بیبا له رۆژیکا بای توندی تیدا پهیدا
 بی نهو خوئه نه میتی. کردهوهی بی باوهرانیش بی پاداشته بویان.

زۆریه ی زانایان له مانا کردنی ئهم نایه ته دا فهرموویانه: بی باوهران سود وهرناگرن له
 کردهوهی چاکی خوین و بهخشینی دارایی و سهردان له خرم و دهست گیرویی ههژاران
 و خزمهتی مروفایهتی و تیرکردنی برسیه کان ههتا دی. بهلام ههندی له زانایان نه لئین: نهو
 کهسهی چاکهیه بکا مروفایهتی پالی پیره نابی، نهوکارهی کردوویهتی ههروخوایه بیهوی
 یانهیهوی. بیگومان کارکردن له بهر خوا پاداشته کهی لای خوایهو له کیسی ناچی چونکه
 خوا دادپهروه ره، ئیتر بهههر شیویهیه بی پاداشتی نه داده وه له جیهاندا بی یا له
 پاشه رۆژدابی. بهسوک کردنی سزاکه ی، نهو هیش واناگهیهنی خوا نهی خاته ئیرو ئاگری
 دۆزهخ، چاکه ی خوا نایه ته ژماره، بهلام ههرو مروفی له بهر قازانج وهرگرتن له
 بازارگانیدا چاکه بکات نهك له بهر مروفایهتی وینهی کهسی چاکه له گه ل دانیش توانا بکا
 له بهر نهوهی ههلی بیزین له کاتی ههلی ژاردندا، خوای مهزن له جیهان و له پاشه رۆژدا
 پاداشتی ناداته وه. باسکردنی بی باوهران لیوه دا بهتاییهتی مانای وانیه جگه ی بی باوهران
 سود له چاکه وهر نه گرن بهو شیویهیه بی، نه بی بزاین باوهردارانیش پاداشتیان نادریته وه.
 نه گهر بو مه بهستی بازارگانی و سهر کهوتنی له جیهاندا نهك له بهر خوا.

تهفسیری زمانکویی

﴿لَا يَقْدِرُونَ مِمَّا كَسَبُوا عَلَى شَيْءٍ ذَلِكَ هُوَ الضَّلَالُ الْبَعْدُ﴾ ئەو بێ باوه‌ره له‌پۆزی
 دوایدا توانایان نیه به‌سه‌ر هه‌مو شتی‌کا کردویه‌انه له‌جیهاندا به‌جۆری پاداشتی لی
 وه‌ربگرن، به‌وێنه‌ی ئەو خۆله‌ می‌شه‌ی با بردویه‌تی و ناتوانری بگێڕێته‌وه، به‌وێنه‌ی ئەو
 که‌سه‌یش له‌به‌ر بازرگانی چاکه‌ی کردی. نه‌ک له‌به‌ر مرۆفایه‌تی، ئەو گو‌م‌پرایه‌ی بێ
 باوه‌ران هه‌رچه‌نده‌ گو‌مانیان وایه‌ چاکه‌یان کردوه‌ ڕیگه‌ ونکردنکی دۆره‌و له‌ راستیه‌وه
 دۆره‌.

﴿أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ﴾ ئایا تۆ نازانی و نابینی به‌راستی خوا
 دروستی کردوه‌ ئاسمانه‌کان و زه‌وی بۆ کارێکی راستی دروستی کردون نه‌ک به‌بێ سود.
 ئاسمان و زه‌وی به‌و هه‌موه‌ بونه‌وه‌رانه‌وه‌ به‌سه‌ر یانه‌وه‌ن دروستی کردوون به‌جۆریکی وا
 شایسته‌ی دروستکردنیان بێ و به‌لگه‌یشن له‌سه‌ر توانای خوا، ئەو که‌سه‌ی ئەوانه‌ی
 دروست کردوه‌ زۆر ئاسانه‌ لای دروست کردنی ئیوه‌و زیندو کردنه‌وه‌تان له‌ پۆزی
 دوایدا.

﴿إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ﴾ ئەگه‌ر خوا ئاره‌زو بکا ئیوه‌ له‌ناو ئە‌باو
 دروست کراو و تاقمی تری تازه‌ دروست نه‌کا و ئەیان‌هێنێته‌ له‌ جیهانه‌وه‌و بێ فەرمانی خوا
 ناکه‌ن و له‌ جیگه‌ی ئیوه‌ی دانیش‌توانی مه‌که‌ه‌ی دای ئە‌نی.

﴿وَمَا ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ بِعَزِيزٍ﴾ وه‌ له‌ناو بردنی ئیوه‌و هێنان و دروست کردنی
 بونه‌وه‌رانی تری تازه‌ گران نیه‌ له‌سه‌ر خوا، هه‌مو شتی لای خوا ئاسانه‌، دروست کردنی
 ئاسمانه‌کان و زه‌وی له‌ دروست کردنی ئیوه‌ گه‌وره‌تره‌.

﴿وَبَرَزُوا لِلَّهِ جَمِيعًا﴾ وه‌ بونه‌وران به‌ ناده‌میزادو جنۆکه‌و فریشته‌وه‌ هه‌مویان له‌ پۆزی
 دوایدا ده‌ر نه‌که‌ون، له‌به‌رده‌م فەرمان و گه‌وره‌یی خوادا بۆ پرسیار و پاداشت وه‌رگرتن
 به‌ئه‌ندازه‌ی کرده‌وه‌کانی خویان.

﴿فَقَالَ الضُّعَفَاءُ لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا لَكُمْ تَبَعًا﴾ دوا‌یی لاوازو بێ ده‌سه‌لاتن به‌و
 که‌سانه‌ی داوای گه‌وره‌ییان نه‌کرد له‌ جیهاندا ئە‌لین: به‌راستی ئی‌مه‌ دوا که‌وتوو بچوکی
 ئیوه‌ بۆین له‌ باوه‌ر نه‌هێنان به‌ پی‌غه‌مبه‌ره‌کان و به‌فەرمانی ئیوه‌ هه‌لساوین.

﴿فَهَلْ أَنْتُمْ مُّعْتَوْنَ عَنَّا مِنْ عَذَابِ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ﴾ دووایی نایا نیموه لهه روژدها

نه گیر نه وه له نیمه له سزای خوا شتی و سزا نه درین ؟

﴿قَالُوا لَوْ هَدَانَا اللَّهُ لَهَدَيْنَاكُمْ﴾ سه رو که کان به ژیر دهسته کان نه لئین: نه گهر خوا

نیمه ی رزگار بگردایه له سزای خوی و ږنگه ی رزگاری به نیمه نیشان بدایه نه مرو
به راستی نیمه یش نیمه مان رزگار نه کردو ږنگه ی رزگار یمان نیشان نه دان. به لام نیمه هه مو

ږنگه یه کمان لی داخواوه، پارانه وه مان لی وهرناگیری و بی نو می دبووین ؟

﴿سَوَاءٌ عَلَيْنَا أَغْزَرْنَا أَمْ سَبَرْنَا مَا لَنَا مِنْ مَّحِصٍ﴾ یه کسانه له سهر نیمه نایا خه فته

بخوین و بگرین و هاوار بکین یا نارام بگرین و بی دهنک بین بو نیمه نه یه رزگار یون و
راکردن هه تا رزگار مان بین له سزا، هه مو شتی براوه ته وه. کاتی هه ږه شه کردن له بی
باوه ران رابوردو گفته گوی نیوان ژیر دهسته و سه رو که کان کوتالی بین هات.

خوا ی مه زن باسی گفتو گوی شه یان نه کا له روژی دوا ییداو نه فهرموی :

وَقَالَ الشَّيْطَانُ

لَمَّا قُضِيَ الْأَمْرُ إِنَّ اللَّهَ وَعَدَكُمْ وَعْدَ الْحَقِّ وَوَعَدْتُكُمْ

فَأَخْلَفْتُكُمْ وَمَا كَانَ لِي عَلَيْكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ إِلَّا أَنْ دَعَوْتُكُمْ

فَأَسْتَجِبْتُمْ لِي فَلَا تَلُمُونِي وَلَوْلَا أَنْفُسُكُمْ مَا أَنَا

بِمُصْرِحِكُمْ وَمَا أَنْتُمْ بِمُصْرِحِي إِنْ كَفَرْتُمْ بِمَا

أَشْرَكْتُمُونِ مِنْ قَبْلُ إِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

﴿٢٢﴾ وَأَدْخِلَ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ

تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ تَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ ﴿٢٣﴾

﴿وَقَالَ الشَّيْطَانُ لَمَّا قُضِيَ الْأَمْرُ﴾ وه شهیتان ئه‌لی به دوست و په‌یره‌وانی خزی له‌روژی دوایدا کاتی هه‌مو فه‌رمانی ئه‌برێشه‌وه، باوه‌رداران و به‌هه‌شتیه‌کان ئه‌چنه به‌هه‌شت و دۆزه‌خیه‌کان ئه‌چنه نیو دۆزه‌خه‌وه ئه‌بێ به‌ووتار خوێنی خراپه‌که‌ران له‌ ئاده‌میزادو جنۆکه ئه‌لی :

﴿إِنَّ اللَّهَ وَعَدَكُمْ وَعَدَ الْحَقِّ وَوَعَدْتُكُمْ فَأَخْلَفْتُكُمْ﴾ به‌راستی خوا به‌لێنی دابو به‌ ئیوه به‌لێنیکێ راست که‌خوا ئیوه زیندو ئه‌کاته‌وه و پرسیارتان لی ئه‌کاو پاداشت و تۆله‌ی کاره‌کانتان ئه‌داتی به‌گویره‌ی کرده‌وه‌ی خۆتان، دوا‌یی من به‌لێنم ئه‌دا به‌ ئیوه و پیم ئه‌وتن: زیندو‌بو‌نه‌وه‌و به‌هه‌شت و دۆزه‌خ نین، دوا‌یی من درۆم له‌گه‌ڵ ئیوه ئه‌کردو به‌دژی ئیوه‌وه هه‌له‌سه‌م .

﴿وَمَا كَانَ لِيَ عَلَيْكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ﴾ وه من هیچ ده‌سه‌لاتیکم نه‌بوو به‌سه‌ر ئیوه‌دا ناچارتان بکه‌م بۆ‌لای بێ باوه‌ری و بێ فه‌رمانی خواداو خۆتان سه‌ربه‌ست بوون ئه‌تان توانی دژی من راوه‌ستن .

﴿إِلَّا أَنْ دَعَوْتُكُمْ فَاسْتَجَبْتُمْ لِي﴾ مه‌گه‌ر من بانگی ئیوه‌م نه‌کرد بۆ‌لای گو‌م‌رای‌ی به‌جوان کردنی من ئه‌و کارانه‌ بۆ‌تان به‌بێ ئه‌وه‌ی ئیوه‌ من بینن ، دوا‌یی ئیوه به‌په‌له‌ وولا‌می منتان ئه‌دایه‌وه .

﴿فَلَا تَلْمُزُونَنِي وَلَوْ مَوْئِنِي وَكُلُّوا أُنْفُسَكُمْ﴾ دوا‌یی تانه له‌من نه‌ده‌ن و لۆمه‌ی من مه‌که‌ن بۆ کردنی بێ فه‌رمانی خواو ئه‌و شته‌ی ئیستا تو‌ش‌تان بو‌هو سه‌رزه‌نش و لۆمه‌ی خۆتان بکه‌ن که‌دوا‌ی فه‌رموده‌ی راستی خوا نه‌که‌وتن و دوا‌ی درۆی من که‌وتن و ئه‌تان توانی ریگه‌ی چاک بدۆزنه‌وه به‌هۆی ئه‌قلی خۆتانه‌وه .

﴿ مَا أَنَا بِمُصْرِحِكُمْ وَمَا أَنتُمْ بِمُصْرِحِي ﴾ من ئیوه رزگارناکهه له سزای خواو ئیوهیش

من رزگارناکهه له سزای خوا هیچ لایه کمان فریای هیچ لایه کمان ناکهه وین .

﴿ إِنِّي كَفَرْتُ بِمَا أَتْرَكْتُمُونِي مِنْ قَبْلُ ﴾ بهراستی من نه مرو باوهرم به هاوبهشی کردنی

ئیوه نیه که شتانه تان نه کرد له مه و بهر به هاوبهش بو خوا له په رستنداو من بیتارم

له هاوبهش دانان بو خوا ، نه گهر ئیوه ژیر بونایه منتان نه نه کرد به هاوبهشی خوی مهزن .

﴿ إِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ ﴾ بهراستی بوسته مکاران له خویان هیهه سزایه کی

نازاردهرو سهخت و بهردهوام .

بۆزانی : هه مو شتی سه ره تاو کو تای بو هیهه جگهی خوی مهزن که هه ر بو هه هه ر

نه شبی و ناگۆری .

به لام واته بی سه ره تای کاری به پرو واته به چاک دانه نری و کو تای پی دی به دزی

سه ره تا که ی . به پیچه وانه ی شه وه واته بی سه ره تای کاری به خراپ نه بی نری و کو تای پی دی

به چاکه ، بۆیه ناتوانری ئیمه فه رمان به دین به سه ره تاو کو تای هه مو شتی نه به چاک و

نه به خراپ ، هه ر خوا نه زانی به پاشه روژی هه مو شتی و نه و شتانه له ئیمه وه نازانری .

بو غونه قارون له سه ره تاو خوی به به خیار نه زانی ، کو تای پی هات به خوی و دارایی و

سامانیه وه چون به ناخی زه ویدا . پاشه روژی باوه رداران به خیار و خوشحالیه هه رچه نده

له سه ره تاو توشی ناخوشی بوون وه ک خوی مهزن نه فه رموی :

﴿ وَادْخُلِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ﴾ وه

که سانیکی نه و تو باوه ریان هی ناوه کرده وه چاکه کانیا ن کرده نه خرینه چه ندین به هه شتی

نه روا به ژیر درهخت و نه لاو لای کو شکه کانیا نا چه ندین رو باری شیرین و بوخته .

تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ تَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ ﴿٢٢﴾

﴿وَقَالَ الشَّيْطَانُ لَمَّا قُضِيَ الْأَمْرُ﴾ وه شهبتان ئهلی به دۆست و پهیرهوانی خوئی له پروژی دوایدا کاتی هه مو فهرمانی ئه برپتهوه، باوهرداران و بهههشتیه کان ئه چنه بهههشت و دۆزهخیه کان ئه چنه نیو دۆزهخهوه ئه بی بهووتار خوینی خراپه کهمران له ئادهمیزادو جنوکه ئهلی :

﴿إِنَّ اللَّهَ وَعَدَكُمْ وَعْدَ الْحَقِّ وَوَعَدْتُكُمْ فَأَخْلَفْتُكُمْ﴾ بهراستی خوا بهلینی دابو به ئیوه به بهلینیکی راست که خوا ئیوه زیندو ئه کاتهوهو پرسیارتان لی ئه کاو پاداشت و تۆله کاره کانتان ئه داتی به گویرهی کردهوی خۆتان، دواپی من بهلینم ئه دا به ئیوهو پیم ئه وتن: زیندوبونهوهو بهههشت و دۆزهخ نین، دواپی من درۆم له گهل ئیوه ئه کردو بهدزی ئیوهوه ههله سام .

﴿وَمَا كَانَ لِيَ عَلَيْكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ﴾ وه من هیچ دهسهلاتیکم نه بوو بهسهر ئیوهدا ناچارتان بکهه بۆلای بی باوهری و بی فهرمانی خواداو خۆتان سه ره بهست بوون ئه تان توانی دزی من راوهستن .

﴿إِلَّا أَنْ دَعَوْتُكُمْ فَاسْتَجَبْتُمْ لِي﴾ مه گهر من بانگی ئیوهه ئه کرد بۆلای گوهرایی به جوان کردنی من ئه و کارانه بۆتان به بی ئه وهی ئیوه من بینن ، دواپی ئیوه به پهله وولامی منتان ئه دایهوه .

﴿فَلَا تَلُمُونِي وَلَوْ مَوْئِدِي أَنفُسُكُمْ﴾ دواپی تانه له من نه دهه و لۆمه ی من مه کهه بۆ کردنی بی فهرمانی خواو ئه و شته ی ئیستا توشتان بووه سه رزه نهشت و لۆمه ی خۆتان بکهه که دواپی فهرموده ی راستی خوا نه کهوتن و دواپی درۆی من کهوتن و ئه تان توانی ریگهی چاک بدۆزنهوه به وهی ئه قللی خۆتانهوه .

﴿ مَا أَنَا بِمُصْرِحِكُمْ وَمَا أَنتُمْ بِمُصْرِحِي ﴾ ﴿ من ئیوه رزگار ناکم له سزای خواو ئیوه یش

من رزگار ناکه ن له سزای خوا هیچ لایه کمان فریای هیچ لایه کمان ناکه وین .

﴿إِنِّي كَفَرْتُ بِمَا أَتْرِكُمُنِي مِنْ قَبْلُ﴾ بهر آستی من نه مړو باوه ږم به هاو به شی کردنی

يُؤْهِيه نيه كه شتانه تان نه كرد له مه و بهر به ها و بهش بو خوا له په رستنداو من بيزارم

له‌هاوبه‌ش دانان بۆ خوا ، ته‌گهر ئیوه ژیر بونایه منتان نه‌ئه‌کرد به‌هاوبه‌شی خوای مه‌زن .

﴿إِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ﴾ بہ راستی بستمہکاران لہ خویمان ہہیہ سزایہ کی

تازاردهرو سهخت و بهردهوام .

بۆزانیڭ : ھەموو شتې سەرەتاو كۆتايى بۆ ھەدىە جگەى خواى مەزن كەھەر بۈە ھەر

تہشی و ناگوری .

به لّام وائهبی سهره‌های کاری به رووالهت به چاک دائه‌نری و کوتایی پی دی به‌دزی

سہرہ تاکہی . بہ بیچہ وانہیشہ وہ وانہ بی سہرہ تہی کارئ بہ خراب ٹہ بیئرئ و کوتاہی ہی دی

بەچاگە ، بۆيە ناتوانرى ئىمە فەرمان بەدەين بەسەرەتاو كۆتايى ھەموشتى نەبەچاك و

نەبە خراب ، ھەر خوا ئەزانى بە پاشە روژى ھەمو شتى و ئەو شتانه لە ئیمەوہ نازانرین .

بە ئومۇمىي قارون لەسەرەتادا خۆرى بەبەختیار ئەزانى ، كۆتايى پىن هات بەخۆی و دارایی و

سامانییه و چون به ناخی زه ویدا . پاشه روژی باوهرداران به ختیار و خوشحالییه هدرچه نده

له سه ره تادا توشي ناخوشي بوون وهك خواي مه زن نه فهرموي :

﴿وَأَدْخِلِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ﴾ وَهُوَ

که سانیکی ئه وتۆ باوهریان هیناوه و کرده و چاکه کانیاں کرده ئه خریته چه ندین به هه شتی

ته‌روا به‌ژێر دره‌خت و ئەم لا‌ولای کۆشکە کانیان چە‌ندین رۆباری شیرین و پوخته .

﴿ خَالِدِينَ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ ﴾ بهرده وامن له نيو نهو بهه شتانه بههوى دهستور

فهرمانى پهروه دگارى خويان و بهخوش گوزهرانيه وه رائه بوړون .

﴿ نَحْنُ فِيهَا سَلَامٌ ﴾ گفتوگو و کات باشيان له گهډ به کزى و فرشته کانش

له گهډ نه واندا سلاو کړدنه، له پاشا خوى مه زن وينه لى نه دا بوړون کړدنه وه و جياوازي

نيوان ناده ميزادى چاک و خراب و نه فهرموى :

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا كَلِمَةً طَيِّبَةً

كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ أَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِي السَّمَاءِ ﴿٢٤﴾

تَوَاتَى أَكْلُهَا كُلِّ حِينٍ بِإِذْنِ رَبِّهَا وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ

لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٢٥﴾ وَمِثْلُ كَلِمَةٍ خَبِيثَةٍ

كَشَجَرَةٍ خَبِيثَةٍ اجْتُثَّتْ مِنْ فَوْقِ الْأَرْضِ مَا لَهَا مِنْ قَرَارٍ

﴿٢٦﴾ يَثْبُتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ

الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ وَيُضِلُّ اللَّهُ الظَّالِمِينَ وَيَفْعَلُ

اللَّهُ مَا يَشَاءُ ﴿٢٧﴾

﴿ أَلَمْ تَرَ كَيْفَ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا كَلِمَةً طَيِّبَةً ﴾ ثايا تو نه ت زانيوه و نه تبنيوه خوا وينه

باس نه کاو روونى نه کاته وه وينه و وشه به کى پاک و سود به خش بوهمو کارى کى جيهان

و ثايين، نهو و وشه به نه گيرى :

﴿ كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ أَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِي السَّمَاءِ ﴾ به وینهی درهختیکی پاک و ریشوه کانی چوبی بهزه ویداو خوی گرتبی و لقه کانیشی بهرهو ژور چوبی بهتاسمانداو دوربی له پیسای زهوی و بونی پیس ههتا بهرهمه کهی دوربی لهههمو نه خوشیه • نهو درهخته خورمابی یا جگهی خورما گرنگ نیه .

﴿ تَوْتِي أَكْلَهَا كُلَّ حِينٍ إِذْنِ رَبِّهَا ﴾ نهو درهخته ههمو وهرزی بهرهمو میوهی خوی بهرپک و پکی نه بهخش به نادهمیزاد بهوی دهستور و فرمانی بهروهردگارو دروست کهری خوی .

بۆزاین : مهبهست لهو ووشه پاکه ووشهی یه کیتی خوایه (لاله الا الله) بنگومان نهو ووشهیه سهرچاوهی ههمو راستیه که . نهتوانی مانای نهو ووشهیه بکری بهههمو ووشهیه سود بگهیهنی به نادهمیزادو چاکهو خوشی بدا بهسهریانا بههر جورئ یی ، نیر بههر ئاینی یا بۆ یاسا و دهستور ، گهورهترین ووشه و گفتوگو رابهپنه له دژی کاربه دهستانی ستهمکارو له دژی به کری گیراوان و کۆنه پهستان و یاریدهرانی ستهمکاران که سهرچاوهی ههمو دهردیکن .

به کورتی ههروهک نهو درهخته پاکه سودی لی وهرنه گیری له بهرهمه کانی و میوه درهخته کهی . ووشهی چاکیش سودی ههیه بۆ بهرهو پیش بردنی ئاین و نیشتمان و ناسایشی جیهان و نهیته هوی خوشهویستی بهردهوام له نیو نادهمیزادا .

﴿ وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴾ وهخوا وینه کان رون نه کاته وه بۆ نادهمیزاد بۆ نهوهی نامۆزگاری وهربگرن و تهمن خواربن .

﴿ وَمَثَلُ كَلِمَةٍ خَبِيثَةٍ كَشَجَرَةٍ خَبِيثَةٍ ﴾ وه وینهی گفتوگو ووشهی پیس و ناپاک که بریتیه له بی باوهری و هاوبه شدنان بۆخواو دروست کردنی ئاژاوهو بیروباوهری کاول کهر به وینهی درهختیکی پیس و تال و بۆگهن و تام ناخوش و بهرهمیکی قیزه وونی ههیه و هیچ سودیکی نهی بهو جزرهی ئیوه نهینن . بهلام لهواندیه له خزمهت خوادا سودی ههیه و ئیمه نایزانن نهو درهختهیش وهک کاله کهمارانهو قهرژاله یه .

﴿ اجْتَنِبْ مِنْ فَوْقِ الْأَرْضِ مَالَهَا مِنْ قَرَارٍ ﴾ ههَل بکری به خۆی ریشوه کانیه وه له سه ر زه وی و پارچه پارچه بکری . بۆته و دره خته نیه راوه ستان و مانه وه ی له زه ویدا ، نه به ره مه که ی سودی لی وهر ته گیر ی و نه خۆیشی سیبه ری هه یه بۆ پشودانی دانیش توانی . مرو ف ی خرابیش وینه ی نه و دره خته یه ره وشت خراب و زمان پیس و پرو پاگه نده ی خراب بلا و نه کاته وه بۆ نازاردانی دانیش توان .

﴿ يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ آمَنُوْا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيٰۃِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ ﴾ وه خوا که سانیکی نه و تۆ باوه ریان هینا وه پایه داریان نه کا به گفتوگزی به رده وام و بی کوتایی و نه برا وه جیگه ی گرتوه له دلپانا که بریتیه له مه به ست له نا وه رو کی (لاله الا الله) له زیان و زینده گانی جیهان و له روژی دواشدا . له جیهاندا به رگه نه گرن له سه ر نازار و واز له تاین نابهرن ، له روژی دواشدا له گۆره کانیان زمانیان ناپیچتی به یه کا و وولامی فریشته کان نه ده نه وه . زانایان هه ندیکیان نه لێن : نه و نایه ته هاته وه خواره وه ده رباره ی سزای گۆرو ته لقین کردن و فیڕ گردنی مردوو ان و جو ری وولامدانه وه یان .

بۆزانین : مه به ست له و باوه ردارانه له و نایه ته دا نه و باوه ردارانه مه به سته باوه ر به خوا و به پیغه مبه ر به یتن و له پاشا نه که ونه گومانه وه و کۆشش بکه ن به دارایی و به گیانی خۆپانه وه له ریگه ی تاینی خوا دا .

مه به ست نه و که سانه نیه بلی باوه رم به خوا و به پیغه مبه رو روژی دوا یی هینا وه که چی راستی به رپا نا کاو ریگه له خراپه نه گری و به نازایه وه به رگری له سته م نه کا .

﴿ وَيَضِلُّ اللّٰهُ الظَّالِمِيْنَ وَيَفْعَلُ اللّٰهُ مَا يَشَآءُ ﴾ وه خوا سته مکاران له ریگه ی راست لانه دا به هۆی بی باوه ری و درو کردن و یاخی بونیان له فه رمانی خوا و سته م کردنیان له خۆیان و له جگه ی خۆیان و ده ست در یژی و بوختان کردنیان به پیغه مبه ران و باوه رداراندا ، خوا هه ر شتی ئاره زوی بکا نه یکا له پاداشتی پیا و چاکان و له سزادانی تاوانباران و گه رانه وه بۆ ئاره زوی خوا نیه .

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ بَدَّلُوا نِعْمَتَ اللَّهِ كَفْرًا
 وَأَحَلُّوا قَوْمَهُمْ دَارَ الْبَوَارِ ﴿٢٨﴾ جَهَنَّمَ يَصَلُّونَهَا وَنَسَ
 الْقَرَارُ ﴿٢٩﴾ وَجَعَلُوا لِلَّهِ أُنْدَادًا لِيُضِلُّوا عَنْ سَبِيلِهِ قُلْ
 تَمَتَّعُوا فَإِنَّ مَصِيرَكُمْ إِلَى النَّارِ ﴿٣٠﴾ قُلْ لِعِبَادِيَ الَّذِينَ
 ءَامَنُوا يُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً
 مِّن قَبْلِ أَن يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا بَيْعَ فِيهِ وَلَا خِلَالَ ﴿٣١﴾

﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ بَدَّلُوا نِعْمَتَ اللَّهِ كَفْرًا﴾ نایا تو نه تروانیوه بولای که سانیکی نه وتو
 چاکه و سوپاس کردنی خویان گزریوه بۆ بی باوه ری و سوپاس نه کردنی خوا . یانی ناردنی
 پیغمه مران بۆ لای قوره شیه کان و بۆ لای گهلانی رابوردوو گه وره ترین چاکه ن بۆ یان ،
 نه که تنه ا بۆ نه وان . به لکو بۆ لای هه موو بی باوه ران که له جیاتی نه وه ی سوپاسی
 خوابکه ن و باوه ریان پی بکه ن نازاریان نه دان و به درو یان نه خسته وه .

بۆزانی : خوی مه زن قوره شیه کانی له لای خانوی خوی دانابوو ، به و بۆ نه وه به ره هم
 ومیوه ی هریمه کانی تریان بۆ نه هات به ئاسانی و له کهس نه نه ترسان له کاتی که دانیشته وان
 نه م لاو لایان هه لته گیران و نازار نه دران و نه وان به بی ترس نه زیان . رێڕیشی لی گرتن به
 نادرنی پیغمه مر بۆ لایان . له گه ل نه و چاکاندا باوه ریان پی نه هیتا ، به رگری ئایینه که یان
 نه کرد ، بۆیه خوی مه زن چاکه و خواره مه نی لی گرتنه وه ماوه ی جهوت سال تووشی گرانی
 کردن ، له جهنگی به دردا زۆریان کوژران و دیل کران و بون به پیشه وای سته مکاران . بۆ
 نه و مه به سته خوی گه وره نه فهرموی :

﴿وَأَحْلُوا قَوْمَكُمْ دَارَ الْبَوَارِ جَهَنَّمَ يَصْلَوْنَهَا بِئْسَ الْقَرَارُ﴾ وه نهو كه سانه چاكه ی
خوایان گۆری نهو گهله ی خو یان هاو به شی نهو انیان کرد له بی باوه ریدا ناردنیان بو لای
خانوی له ناو چوون كه بریتیه له دۆزه خ نهوان نه چنه ناوی و نازاره كه ی نه چیژن و ،
خراب خانوی وه ستان وتی چونه دۆزه خه بو ئارامگرتن .

﴿وَجَعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا لِّيُضِلُّوا عَنْ سَبِيلِهِ﴾ وه گیراویانه بو خوا چه ندین هاو به شی
له پهرستنداو خوشیان نهویستن وهك خوشه ویستی خوا له بهر نه وه ی گه له كه ی خو یان
له ریگه ی راست لایه دن .

﴿قُلْ تَمَتُّعُوا فَإِن مَصِيرَكُمْ إِلَى النَّارِ﴾ تو بلی بهو بت په رستانه : ئیوه رابو یرن و
بخۆن و بژین له جیهاندا . به راستی گه رانه وه ی ئیوه بو لای ناگری دۆزه خه .

كاتی خوای مه زن به هه ره شه وه فه رموی به بی باوه ران : ئیوه رابو یرن به ناز و
خوارد ه مه نی جیهان ، به پیغه مه ر ﴿ص﴾ نه فه رموی:

﴿قُلْ لِعِبَادِي الَّذِينَ آمَنُوا يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ﴾ تو بلی بهو به ندانه ی نه وتۆی من باوه ریان
هیناوه : ئیوه پیویسته نو یژه کانتان بکه ن و به ریای بکه ن بهو جو ره ی فه رمانتان بی نه در ی ،
چونکه نو یژ ئیوه نه گیر یته وه له تاوان .

﴿وَيَنْفَقُونَ مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً﴾ وه پیویسته بیه خشن به هه ژاران هه ندی لهو
شتانه ئیمه به خشیو مانه بهوان به په نهانی و به ناشکرا ، ئیژ نه وه ی ئیوه نه بیه خشن
پیویست کرابی له سه رتان یانه .

﴿مَنْ قَبْلَ أَنْ تَأْتِي يَوْمَ لَا يَنْبَغُ فِيهِ وَلَا خِلَالِ﴾ له پش نه وه ی كه بیّت رۆژی نه کرین
ونه فروشتن و نه دۆستی تیدا نیه هه تا بیکه ن به به رتیل و تکا کار لای خوای مه زن .

كاتی خوای مه زن باسی پیاو خراپان و پیاو چا کانی کرد و رو نیشی کرده وه به ختیا ری
ده ست نا که وی به جگه ی ناسینی خوا و پیویسته فی ری به لگه یش بن له سه ر توانای خوا ،
له م نایه ته ی دواییدا باسی نهو شتانه ی نه کا نه بنه هۆی سو پاس کردنی خوا و په رستی خوا
له لایه ن هه مو ئاده میزاده وه و نه فه رموی:

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ

السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ

بِهِ مِنَ الشَّجَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْفَلَكَ لِتَجْرِيَ

فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْأَنْهَارَ ﴿٣٢﴾ وَسَخَّرَ لَكُمُ

الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ دَائِبَيْنِ وَسَخَّرَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ ﴿٣٣﴾

وَعَاثَكُمْ مِنْ كُلِّ مَاسَاةٍ ثَمَرًا وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَتَ اللَّهِ

لَا تُحْصَوْهَا إِنَّ الْإِنْسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ ﴿٣٤﴾

﴿اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الشَّجَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ﴾ خوا که سبکی نه و توبه دروستی کردوه ناسمانه کان و زهوی به و هه موشانه له ناویانان و له سه ریانه وه هه ، خوا ناردویه تیه خواره وه و له هه وه و لای ناسمانه وه و ناوی ، دواپی خوا دهر نه هیتی و پهیدا نه کا به هوی ناوه وه رۆزی له به روبرومی دره خسته کان و کشت و کالی زهوی بۆ سوودی ئیوه و بۆ خواردن و خواردنه وه و بۆشاک و پراخراو سه ره خه ری ئیوه .

﴿وَسَخَّرَ لَكُمُ الْفَلَكَ لِتَجْرِيَ فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ﴾ وه خوا رامی کردوه بۆ سوودی ئیوه که شتییه کان هه تا برۆن به ناو، ده ریاکانا به هوی فه رمانی خوا و بۆ هه رجیگه یه بتانه وی بۆی برۆن .

﴿وَسَخَّرَ لَكُمُ الْأَنْهَارَ﴾ وه خوا رامی کردوه بۆ سوودی ئیوه روبراره کان هه تا ئیوه ناوی لی بخۆنه وه و ناژاله کانتان و کشت و کال و بیستانه کانی خۆتانیان پی ناوبده و

به كارى بهتىن بۆ بهنداو و هاتوچۆ بکهن به ناویانا و وزه‌ی کاره‌بای لی‌په‌یدا بکهن و چه‌ندین شتی تریش .

﴿ وَسَخَّرَ لَكُمُ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ دَائِبَيْنِ ﴾ وه خوا رامی کردوه بۆ سوودی ئیوه خۆرو مانگ دین و نه‌رۆن به‌به‌رده‌وامی ، خۆر بۆ دیاری کردنی سال و رۆژ وشه‌و و بۆ رپووناکی له‌ رۆژ و بۆ وه‌رگرتنی گهرماو و وزه‌ی گهرمایى و چه‌ندین شتی تریش، مانگ بۆ دیاری کردنی دووازده مانگه‌و روناکی له‌ شه‌ودا و بۆ وه‌رگرتنی فیتکایی و شتی تریش .

﴿ وَسَخَّرَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ ﴾ وه خوا رامی کردوه بۆ سوودی ئیوه شه‌و و رپۆژ . شه‌و بۆ پشوودان و خه‌وتن ، رۆژ بۆ کارکردن و په‌یداکردنی هۆی ژیان . ﴿ وَأَتَاكُم مِّنْ كُلِّ مَاسٍ لِّتَشْكُوهُ ﴾ وه‌خوا به‌خشیویه به‌ئیه هه‌ندی له‌هه‌مو شتی ئیوه داواتان کردوه ، له‌پێوستی خۆتان و له‌دارایی و منال و زۆر شتی تریش . ﴿ وَإِنْ تُعِدُّوا نِعْمَةَ اللَّهِ لَا تُحْصُوهَا إِنَّ الْإِنْسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ ﴾ وه‌نه‌گهر ئیوه چاکه‌ی خوا بژمیرن ، ئیوه بۆتان نایه‌نه ژماره‌ و بۆتان ناکرێ ئه‌وه‌نده زۆرن ، به‌راستی ئاده‌میزاد زۆرسته‌م له‌ خۆیان نه‌که‌ن و سوپاسی چاکه‌کانی خوا ناکه‌ن .

زانایانی ده‌رووناس بیران جیاوازه‌ ده‌رباره‌ی ئاده‌میزاد . ئایا خۆی له‌ خۆیا تاوانکاره به‌گوێره‌ی سروشتی خۆی یانه ؟ . له‌سالی (۱۸۳۲) دا (۵۲۸) زانانی ده‌رووناسی کو‌بونه‌وه ده‌ستیان کرد به‌گفتو‌گو له‌وباره‌وه زۆرتر له‌وان لایان وابوو به‌لگه‌ نیه له‌سه‌رئه‌وه‌ی مرو‌ف نه‌توانی خۆی رزگاربکا له‌تاوان ، هه‌ندیکیاندرژایه‌تی نه‌وانیان نه‌کرد . ئه‌وه‌ی راستی بیت مرو‌ف به‌تاوانبار له‌دایک نه‌بوه . ئه‌گهر به‌تاوانبار له‌دایک بوبی ئه‌بی داوای هیچ چاکه‌یه‌کی لی‌نه‌کرێ و سزادانی و پرسیارکردن له‌سته‌م ناجۆریی و ئایین و ده‌ستور و یاسا پوچ و بی‌مانایی . به‌لام مرو‌ف به‌هۆی چه‌ندین کارى ده‌ره‌کی په‌لاماری تاوان نه‌دا وه‌ک برسیتی پالی پێوه ئه‌نی بۆ دزی وجه‌رده‌یی . ئاواتی پرپوچ پالی پێوه‌نه‌نی‌ناپاکى و به‌کرێ گیراوی و بۆ لای نیشتمان فرۆشتن . ئاده‌میزاد جیاوازن له‌

به کتری . هندیکیان دهروونیان لاوازه خوین ناگرن له بهردهم نارهزووی خوینان دهست
دریژنه کهنه سهر دارایی جگهی خوین و داوین پیسی نه کهن و کهچی خاوهن دارابین و
زنی رهوای خوین ههیه .

وَإِذْ

قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هَذَا الْبَلَدَ آمِنًا وَاجْنُبْنِي وَبَنِيَّ
أَنْ نَعْبُدَ الْأَصْنَامَ ﴿٣٥﴾ رَبِّ إِنَّهُمْ أَضَلُّنَ كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ
فَمَنْ تَبِعَنِي فَإِنَّهُ مِنِّي وَمَنْ عَصَانِي فَإِنَّكَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٣٦﴾
رَبَّنَا إِنِّي أَسْكَنْتُ مِنْ ذُرِّيَّتِي بُوَادٍ غَيْرِ ذِي زَرْعٍ عِنْدَ بَيْتِكَ
الْمُحَرَّمِ رَبَّنَا لِيُقِيمُوا الصَّلَاةَ فَاجْعَلْ أَفْعَدَةً مِّنَ النَّاسِ
تَهْوِي إِلَيْهِمْ وَارْزُقْهُمْ مِّنَ الثَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ يَشْكُرُونَ ﴿٣٧﴾
رَبَّنَا إِنَّكَ تَعْلَمُ مَا نُخْفِي وَمَا نُعْلِنُ وَمَا يَخْفَى عَلَى اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ
فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ ﴿٣٨﴾ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي وَهَبَ لِي
عَلَى الْكِبَرِ إِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِنَّ رَبِّي لَسَمِيعُ الدُّعَاءِ ﴿٣٩﴾
رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ
دُعَاءِ ﴿٤٠﴾ رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ

الْحِسَابُ

٤١

﴿ وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّي اجْعَلْ هَذَا الْبَلَدَ آمِنًا ﴾ وه تو بیری نه و کاته بکه ره وه ئیبراهیم ووتی: نهی پهروه ردگاری من: تو ئهم شارهی مه ککه بگپړه به جیگه یه کی بی ترس و کس نه توانی بیروختی هه تا نزیک روژی دواپی .

﴿ وَأَجْنِبْنِي وَبَنِيَّ أَنْ نَعْبُدَ الْأَصْنَامَ رَبِّ أَنْ هُنَّ قَدْ أَضَلَّلْنِ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ ﴾ وه تو من وکوره کانم دوور بخه ره وه له وهی که ئیمه بته کان بپه رستین و به رده و امان بکه له سر په رستنی خوت . نهی پهروه ردگاری من : به راستی نه و بتانه زور که سیان له ریگه ی راست و خوا په رستی لاداره .

بوزانین : ئهم نایه ته له وه وه هاتووه : کاتی ئیبراهیم ﴿ ﷺ ﴾ نه و بتانه ی شکاند که گه له که ی نه یان په رستن ، گه له که ی برپاریاندا ئیبراهیم بسوتین و توله ی بته کانی لی بکه نه وه . بو نه و مه به سته درخت و پوشیکی زوریان کو کرده وه و چالیکی زوریان و قولیان کهند و درخت و پوشه کانیان فریدایه ناوی و ناگریان تی به دراو ئیبراهیمیان خسته ناو ناگره که ، خوی مه زن ناگره که ی بو سارد کرده وه و نهی سوتاند و به بی وهی ده رچوو ، خوا ئیبراهیمی رزگار کرد له نازاری نه و ناگره .. پاشای گه له که ی ناوی نه مرود بو فرمانی دا به ده رکردنی ئیبراهیم له خاکی عیراق ، له گه ل خواو خیزانه که ی و لوتی برازی چون بو شام . ماوه یه به ویستی خوا له وی مانه وه . له دوا پیدا چوون بو میسر ، فیرعه ونی نه و کاته چهند دیاریکی له گه ل کاره که ری به ناوی (هاجر) پیش که ش به سارا خاتونی زنی ئیبراهیم کرد و نه ویش کاره که ره که ی به خشی به ئیبراهیم ، دواپی ئیبراهیم گه راپه وه بو شام له گه ل نه و که سانه ی له گه لی بوون ، دواپی ئیبراهیم له خاتوو هاجر کورپکی بوو ناوی نا ئیسماعیل . پاش ماوه یه له خاتون سارایش کورپکی بوو ناوی نا ئیسمحاق ، پیغه مه ری ئیسلام له نه وه ی ئیسماعیل .

﴿فَمَنْ تَبِعَنِي فَإِنَّهُ مِنِّي وَمَنْ عَصَانِي فَإِنَّكَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ دواى ههركهسى دواى ئاين وپروای من بکهوى ، دواى نهوکهسه ئاينه کهى ئاينى منه و ، ههركهسى بى فرهمانى من بکاو له ئاينى من دهرجو بى و بت په رستى بکا دواتر بهراستى تو لى خوشبوون و بهزه بى وميهره بانيت زوره ، نهو رسته بيه نه مه مان نيشان نه دا که ئىبراهيم زور له سه ر خو و به بهزه بيه ، داواى له خوا نه کرد سزای بى باوه رانى نه ته وه کهى بدا . به لکو کارى نهوانى هه والهى لای خواى مه زن کرد .

پرسپار / ئبراهيم پاريه وه له خوا كه نه وه كاني پاريژي له بت په رستي كه چي
 قوره شيه كان بتيان نه په رست ؟

وہ لَام / ئیراھیم و ھموو پیغہ مہران پییان خوشبہرہ منال و نہ تہ وہ کانیان خواہ سبتین ،
لہ بہر نہ و خوشہ ویستہ بو پاراندہ وہ کہ یان .

﴿ رَبَّنَا إِنِّي أَسْكَنْتُ مِنْ دُرَّتَيْ بِوَادٍ غَيْرِ ذِي زَرْعٍ عِنْدَ بَيْتِكَ الْمُحَرَّمِ ﴾ نهی
پهروهردگاری نیّمه : بهراستی من دانه نیم هندی له مناله کام له شیوکی چۆل و هوّلی
بی ناو و سهو زایی له لای ئهم خانوه ریژ گیراوهی تو که له ناویا قه ده غهیه راو کردن و
به سووک ته ماشا بکری ، له وکاته وه هتا نیستا و هتا روژی دواپی ریژی لی نه گیری.

ئەو بىردىنەي مىنالىھى كانى ئىبراھىم بۇ ئەو جىگىھە چۆلە لەبەر ئەمە بوە : لەنىوان خاتون ساراو خاتون ھاجەرە ناكۆكى پەيدا بو ھەرۈك ھەموو ھەوى كان ، لەبەرئەو ناكۆكىھ ئىبراھىم بە فەرمانى خوا خاتون ھاجەرە و ئىسماعىلى شىرە خۆرەي كۆرى خۆى بىردىنە ھىجاز لە مەككە داينان كە شىۋىكى چۆل و بىئاو بوو و كاتى ئىبراھىم وىستى بگەرپتەو ھە ھاجەرە خاتون بە ئىبراھىمى ووت : ئىمە بۇ بەجى ئەھىلى ، ئايا خوا فەرمانى پىدوايت ، ئىبراھىم ووتى : بەلى . خاتون ھاجەرە ووتى : خوا ئىمە لەناو نابا دوايى ئىبراھىم گەرايەو ھە .

﴿ رَبَّنَا لِيَقِيمُوا الصَّلَاةَ فَاجْعَلْ أَفْنَدَةً مِنَ النَّاسِ تَهْوَى إِلَيْهِمْ ﴾ نهی پدرووردگاری نیمه
دایان نه نیم لهو شیوه دا له بهر نه وهی نهو منالانهی من و هموو ناده میزاد نو پژه کانیان
بکهن و پروو بکهن بولای نهو خانهی تو به ، دووایی تو دلی هندی له ناده میزاد بگپره
به جوړی به په له برؤن بولایان به ناره زووی خوشه ویستی نهو جیگه به نهوانی تیدایه .

﴿ وَأَرْزُقْهُمْ مِنَ الثَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ يَشْكُرُونَ ﴾ وه تو بیه خشه بهوان هندی له دانه و پلله و
میوه به وهی بازرگانی و زیارت کهرانی خانهی خو ت و به بی ماندوبونی دانیش توانی لای
خانهی خو ت ، له بهر نه وهی نهوان سوپاسی خوا بکهن و بی فهرمانی خوا نه کهن .

﴿ رَبَّنَا إِنَّكَ تَعْلَمُ مَا نُخْفِي وَمَا نُعْلِنُ ﴾ نبيراهيم ووتی : نهی پدرووردگاری نیمه به راستی
نه زانی به شتی نیمه ناشکرای ناکهین و به شتی نیمه ده ری نه خهین ، هر تو به سوودی
نیمه نه زانی و ناگاداری نیازی دلی نیمه ی .

﴿ وَمَا يُخْفِي عَلَى اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ ﴾ وه په نهان نیه له سهر خوا
هیچ شتی له ناو ناسمان و زهوی .

﴿ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي وَهَبَ لِي عَلَى الْكِبَرِ إِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِنَّ رَبِّي لَسَمِيعُ الدُّعَاءِ ﴾
هموو سوپاسی بو خوا به کی نهو تو به به خشویه تی به من له سهر پیری و تهمه نی زوری من
نیسماعیل و نیسحاق . نیسماعیل و دایکی نه سپیرم بهو خوا به به بی دارایی و سامان .
به راستی پدرووردگاری من پاران هوه و په رستان و هرنه گری .

﴿ رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي وَتَقَبَّلْ دُعَاءِ ﴾ نهی پدرووردگاری من تو من و
مناله کانی من بگپره به وهی به رده و ام بن له سهر پاره وستان و کردنی نو پژه ، تو پاران هوهی
من و هربگره له خو م و مناله کام .

﴿ رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ ﴾ نهی پدرووردگاری نیمه تو
خوش بیه له من له باوک و دایکم و له باوه پداران و پداشتمان به ده وه له و روزه
پرسپار رانه وهستی له لایه ن تو .

پاش ئه وهی ئیبراهیم گه رایه وه بۆ شام و خاتون هاجهره و کوره شیره خۆره که ی به جی
هیشته له مه کهکه ، خاتون هاجهر شیر ی دا به کوره که ی ، ئه و نان و ئاوه ی ئیبراهیم
بۆ دانابون هه موویان ته و او بون و شیر له مه مه کهکانیا نه ما ، ئیسماعیل مه مه که ی ئه مژ ی و
ئه گریا ، خاتون هاجهر له برساو له تینوتیدا رای کرد بۆلای کۆی سه فاو به رزبویه وه و
ئه ی رووانی رپیوار ی چاو بکا و که سی نه دی و هاته خواره وه به وینه ی که سیکی ماندوو
له سه رخۆ ئه رۆشته دووباره به ره و کۆی مه ره ره رای کردوو له ویش که سی نه دی ، به م
جۆره هه تا جهوت جار ئه م سه ره و نه وه سه ری کرد ، له کاتی هاتوچۆیا چاوی به ئاوی کهوت
له ژیر پی ئیسماعیل دا هه ل ئه قولآ و له ئاوه که ی خواره وه و شیریشی دا به ئیسماعیل
. به رپکهوت و به ده ستوریک ی خوا تاقمی له هۆزی جور هومه عه ره ب به ویدا تی
ئه په رین . زۆر سه ریان سوپما که چاویان به هه ندی بالنده کهوت له ئاسمانا وه ستابون ،
ووتیان به سه ر ئاودا نه بی نافرین . ئا و کیشه که ی خۆریانان نارد هه تا بزانی هه و آل چیه
، نه ویش رۆی و ته ماشای کرد ئاوی هه لئه قولآ ، هاته وه بۆلای هاو رپکانی و هه و آلی
پیدان ، نه وانیش هاتن بۆلای خاتون هاجهره ووتیان : تۆ له م ئاوه ی خۆت به شمان بده و
ئیمه ش به شی تۆ له شیر وشتی تری خۆمان به تۆ ئه ده بین ، خاتون هاجهره داوا که ی لی
وه رگرتن . دوا یی که ئیسماعیل گه وه ره بو ژنی لی خواستن و منالی زۆری لی کهوته وه
ئیبراهیم هاتوچۆی ئه کرد له نیوان شام و حیجازدا و سه ری له خاتون هاجهره نه دا و
کوره که ی نه بین ، له یه کی له سه ر دانه کهیدا خوا فه رمانی پیدا خۆی و ئیسماعیل خانوی
دروست بکه ن که که عبه ی ئیستایه بۆ ئه وه ی په رستنی خوا ی تیدا بکری ، نه وانیش
دروستیان کرد و دیواره که یان به رز کرده وه و ناوی نرا خانووی خوا و ئیستا رووانگه یه
بۆ نوێژ کردن .

پاش ئه وه ی قوره ی شیه کان نازاری زۆری پیغه مه ریان داو ئه وه پهری دوژمنایه تی
پیغه مه ریان کردو له دژی ئایینی پاکی ئیبراهیم وه ستان . خوا ی مه زن دلخۆشی پیغه مه ری
دایه وه و فه رمووی :

وَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ غَافِلًا عَمَّا يَعْمَلُ
الظَّالِمُونَ إِنَّمَا يُؤَخِّرُهُمْ لِيَوْمٍ تَشْخَصُ فِيهِ الْأَبْصَارُ ﴿٤٢﴾
مُهْطِعِينَ مُقْنِعِي رُءُوسِهِمْ لَا يَرْتَدُّ إِلَيْهِمْ طَرْفُهُمْ وَأَفْئِدَتُهُمْ
هَوَاءٌ ﴿٤٣﴾ وَأَنْذِرِ النَّاسَ يَوْمَ يَأْتِيهِمُ الْعَذَابُ فَيَقُولُ الَّذِينَ
ظَلَمُوا رَبَّنَا أَخْرِنا إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ نَحْبُ دَعْوَتِكَ وَتَشِيعُ
الرُّسُلُ أَوَلَمْ تَكُونُوا أَقْسَمْتُمْ مِّنْ قَبْلُ مَا لَكُم
مِّنْ زَوَالٍ ﴿٤٤﴾ وَسَكَنتُمْ فِي مَسْكَانِ الَّذِينَ ظَلَمُوا
أَنفُسُهُمْ وَتَبَيَّنَ لَكُم كَيْفَ فَعَلْنَا بِهِمْ وَضَرَبْنَا
لَكُمُ الْأَمْثَالَ ﴿٤٥﴾

﴿ وَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ غَافِلًا عَمَّا يَعْمَلُ الظَّالِمُونَ ﴾ وه تو گومان مهبه و امه زانه خوا
بی تا گایه له شتی سته مکاران نه یکه نه بی باوه ری و هاو به شدانان بو خوا و نازاردانی
تو .

﴿ إِنَّمَا يُؤَخِّرُهُمْ لِيَوْمٍ تَشْخَصُ مِنْهُ الْأَبْصَارُ ﴾ به راستی خوا نه و سته مکارانه دووا
نه خا بو روژی به رز نه به وه له و روژه دا چاوی بی باوه ری و به ره و زور نه پروان
و چاویان نانین به یه کا له ترسی نه و روژه .

﴿ مُهْطِعِينَ مُقْنِعِي رُؤُوسِهِمْ ﴾ به پەلە رائەكەن بۆلای ئەو كەسەى داوايان ئەكا بۆ
پرسىار ووه لām ، سەريان بەرز ئەكەنەوه بۆلای سەرەوه لەترسى سەختى ئەو رۆژە .
﴿ لَا يَرْتَدُّ إِلَيْهِمْ طَرْفُهُمْ وَأَفْنَدْتُهُمْ هَوَاءً ﴾ وەئەو سەمكارانە چاويان ناگەرپتەوه بۆلای
خۆيان لەترسى ئەو رۆژەو سەرگەردانن و بەرپى خۆيان نابىنن و دليان بۆشەو لەترسانا
لەهېچ شتێ ناگەن .

﴿ وَأَلْدِرِ النَّاسَ يَوْمَ يَأْتِيهِمُ الْعَذَابُ فَيَقُولُ الَّذِينَ ظَلَمُوا رَبَّنَا أَخْرِنا إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ ﴾
وەتۆ ئادەمیزاد بترسىنە لەرۆژى دیت بۆ لايان سزا لەدووا رۆژدا دوايى ئەو كەسانەى
ستەميان لەخۆيان كرده ئەلین : ئەى پەرورەدگارى ئيمە دواخەو بمان گيرەوه بۆلای
جيهان و بۆلای ماوہەكى نزيك و كەم .

﴿ نَجِبٌ دَعْوَتِكَ وَتَتَّبِعِ الرَّسُلَ ﴾ ئيمە وەلامى فەرمودە و داواكارى تۆ ئەدەينەوه و
داواى پيغەمەرەكان ئەدەينەوه و پەشيمان ئەبينەوه لەو كارە خراپانەى لەمەوبەر كردوومانە
و پەيرەوى ئەوان ئەكەين . خوا فەرمانى دا بەپيغەمەر ﴿ ﷺ ﴾ بى باوەران بترسىنى لەو
رۆژە و هەوالى پاشەرۆژى خۆيانيان بداتى . پيغەمەر كارى خۆى بەجى هێناو ترساندى .
بەلām سودى تايبەتى خۆيان سواری سەرشانيان بوو ، وايان ئەزانى هەرگيز لە جيهان
دەرنەچن ، وەك خوا ئەفەرموى :

﴿ أَوَلَمْ يَكُونُوا أَقْسَمْتُمْ مِنْ قَبْلِ مَا لَكُم مِّنْ زَوَالٍ ﴾ ئايا ئيۆه ئەو كەسانە نين لەمەوبەر
لەجيهاندا سوپيتان ئەخوارد نەمان و دەرچوون بۆ ئيۆه نيه لەجيهاندا وزيندو بونەوه نيه
ونارۆين بۆلای رۆژى دوايى .

﴿ وَاسْكَنْهُمْ فِي مَسَاكِينِ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ ﴾ وەمن كەسانىكى ئەوتۆ ستەميان
لەخۆيان كردبو لەناومان دان و ئيۆه لە جىگەكانى ئەواندا دانىشتوون . بە وان تەمى
خوار نەبون . لە بىرتان چو پيغەمەرەكانتان ئيۆهيان ئەترسان لە سزای ئەم رۆژە ، ئەو
گەلانە برىتى بوون لە گەلى عادو سەمود .

﴿وَتَبَيَّنَ لَكُم كَيْفَ فَعَلْنَا بِهِمْ﴾ وه بوتان رون بوهوه ئیمه چوئمان کرد بهوان
له جیگه کانی خوینانو ئیوه شوینه وارو نیشانه ی پاشماوه ی نهوان نه بینن و ته می خوار نابین .
﴿وَضَرَبْنَا لَكُمْ الْأَمْثَالَ﴾ وه ئیمه روغان کردوه ته وه بو ئیوه چهن دین وینه یه له
قورئاندا که به سهرهاتی گهلانی بی باوه ری رابووردوو چوئن بوه . بوئمان رون کردونه ته وه
دواروژی ئیوه ی بت په رست وهك نهوان نه بی ، ته می خوار نه بون و پیغمه ره کانتان
به دروژنه خسته وه .
له پاشا خوی مه زن بو جاری تر دلخوشتی پیغمه ره نه داته وه که نارام بگری له سهر
پیلانی بت په رستان . نه فهرموی :

وَقَدْ مَكَرُوا مَكَرَهُمْ وَعِنْدَ اللَّهِ

مَكَرُهُمْ وَإِنْ كَانَتْ مَكَرُهُمْ لَتَزُولَ مِنْهُ الْجِبَالُ

﴿٤٦﴾ فَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ مُخْلِفَ وَعْدِهِ رُسُلَهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ

ذُو أَنْتِقَامٍ ﴿٤٧﴾ يَوْمَ تَبْدُلُ الْأَرْضُ غَيْرَ الْأَرْضِ وَالسَّمَوَاتُ

وَبَرَزُوا لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ ﴿٤٨﴾ وَتَرَى الْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ

مُقَرَّنِينَ فِي الْأَصْفَادِ ﴿٤٩﴾ سَرَابِيلُهُمْ مِنْ قَطَرَانٍ وَتَغْشَى

وُجُوهُهُمْ النَّارُ ﴿٥٠﴾ لِيَجْزِيَ اللَّهُ كُلَّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ

إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿٥١﴾ هَذَا بَلَاغٌ لِلنَّاسِ وَلِيُنْذَرُوا

بِهِ وَلِيَعْلَمُوا أَنَّمَا هُوَ إِلَهُ وَاحِدٌ وَلِيَذَّكَّرَ أُولُو الْأَلْبَابِ ﴿٥٢﴾

﴿وَقَدْ مَكَرُوا مَكْرَهُمْ وَعِنْدَ اللَّهِ مَكْرُهُمْ﴾ وه بهراستی قوره‌شیه‌کان پیلانیان پیک
هینا به پیلان و فیلیکی گه‌وره بو کوشتی پیغه‌مه‌ر و له لای خوایه سزای فیل و پیلانی
نه‌وان و توله‌یان لی نه‌کاته‌وه .

﴿إِنْ كَانَ مَكْرُهُمْ لَتَنْزِلُ مِنْهُ الْجِبَالُ﴾ وه با وه کو فیل و پیلانه‌که‌یان نه‌وه‌نده
گه‌وره‌بی کیوه‌کان له بن ده‌رینی و له ناویان بن . یانی با نه‌وه‌نه‌یش گه‌روه بی کیوه‌کان
هه‌لکه‌نی ناتوانی نه‌ویی باوه‌ریه جیگه‌ی خوی گرتوه له دلی باوه‌ردارا لا‌بری ، که‌واته
تو له راگه‌یاندنی په‌یامی خوا مه‌وه‌سته .

هه‌ندی له‌زاناینا لایان وایه زانای ﴿وَقَدْ مَكَرُوا﴾ نه‌گه‌رپته‌وه بولای نه‌و گه‌لانه‌ی
که قوره‌شیه‌کان له جیگه‌ی نه‌وانا دانیشتون ، به هه‌رچۆنی بی مه‌به‌سته‌که ناگۆری .
پرسیار / له‌سورەتی یوسفدا هاتوه : پیلان و فیلی ژنان زور گه‌وره‌یه ، لی‌ره‌دا
نه‌فه‌رموی فیل و پیلانی بی باوه‌ران نه‌وه‌نده گه‌وره‌یه کیوه‌کان هه‌ل نه‌که‌ن ، نه‌و دوو
فه‌رموودانه چۆن یه‌ک نه‌گرن ؟

وه‌لام / باس کردنی فیلی ژنان له‌سه‌ر زمانی عه‌زیزی میسه‌روه هاتوه . به‌لام پیلانی
بی باوه‌ران له‌سه‌ر زمانی خوی مه‌زنه‌وه هاتوه به ته‌نها .
﴿فَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ مُخَلَّفَ وَعْدِهِ رَسُولُهُ﴾ دوا‌یی تو گومان مه‌به‌ره خوا به پیچه‌وانه‌ی
نه‌و به‌لینه‌وه هه‌لسی دا‌بیتی به پیغه‌مه‌رانی خوی که یاریده‌یان نه‌داو بی باوه‌ران رسوا
نه‌کا .

﴿إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ ذُو انْتِقَامٍ﴾ بهراستی خوا زور گه‌وره و به‌توانایه‌خواه‌نی توله
کردنه‌وه له دوژمنانی دوستان‌ی خوی . توله‌یان لی نه‌سیتی .

﴿يَوْمَ تُبَدِّلُ الْأَرْضَ غَيْرَ الْأَرْضِ وَالسَّمَاوَاتِ﴾ له رۆژیکا زه‌وی نه‌گوری به زه‌ویه
جگه‌ی نه‌م زه‌ویه و کیوه‌کانی نامینی و ته‌خت نه‌بی و چالی و چۆلی نامینی ، زه‌ریا و
دره‌ختی نامینی و ناسمانه‌کانیش نه‌گۆرین به جگه‌ی نه‌م ناسمانه و نه‌ستی‌ره‌کان پرژال پرژال
نه‌بن ، چونکه هی‌زی راکیشان و خوگر‌تیان نامینی له نیوان یه‌ک‌ریدا بو یه‌ک‌تری .

﴿وَبَرِّزُوا لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ﴾ وه له گوره کانپانا دپه دهره وه و له بهردهم فهرمانی
خوادا رانه وه ستن بو پرسپار ووه لآم نهو خوايه ته نهايه و دووه می نيهو بی هاویه شه زور
به توانايه و نه وهی بیهوی نه یکا و کس ریگهی بی ناگری .

﴿وَكَرَى الْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ مُّقَرَّنِينَ فِي الْأَصْفَادِ سَرَّابِلَهُمْ مِنْ قِطْرَانٍ﴾ وه تو تاوانباران
نه بینی لهو روزه دا به سترانه ته وه له نیو پیون و کوتا . هدریه که یان پال دراون به هاوییری
خویانه وه له گرتوخانه ی دوزه خدا و کراس و بهرگیان هل کیشراوه له رونی هوشتری
گه ری بی چه ور نه کن ، چون زور به گوری ناگر نه گری و پیسه کانپان نه سو تیتی . نهو
رونه نه گری له دره ختی ناوی نه بهله .

﴿وَنَفْسٍ وَجُوهُهُمُ النَّارُ﴾ وه ناگر دهم ورومه تی نهو تاوانبارانه دانه گری . چونکه
پرویان نه کردوه بولای راستی و به کاریان نه هناهو له راستیدا . خوا ی مه زن نهو جوړه
توله یه نه سینی له وان .

﴿لِيُجزِيَ اللَّهُ كُلَّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ﴾ له بهر نه وهی خوا پاداشتی
همو و که سی بداته وه به هو ی شتی که وه کردویانه له جیهاندا ، هدرشتیکیان به سهر بی
خویان کردویانه به خویان . به راستی خوا پرسپاری زور به په لیه و کس ناتوانی بی ناگای
بکا له پرسپاری بو لای پرسپاری تر .

﴿هَذَا بَلَاغٌ لِلنَّاسِ وَلِيُنذِرُوا بِهِ﴾ نه وهی له قورئاندا یه له موزده و له هره شه
راگه یاننده بو ناده میزاد و به سه بو ناموزگاری کردنیان و ناموزگاریان نه کا بو نه وهی بهو
راگه یاننده برستین و له خراپه و بی فهرمانی خوا و از بهین .

﴿وَلِيَعْلَمُوا أَنَّمَا هُوَ إِلَهٌ وَاحِدٌ وَلِيَذْكُرُوا آلَاءَ الْبَاقِ﴾ وه بو نه وهی ناده میزاد بزائن
به راستی خوا خوايه کی ته نهايه و نهو شتانه ی خوا له قورئاندا باسی کردوون بیانکن به
به لگه له سهر ته نهايي خوا و بو نه ویش نهو که سانه ی خاوهنی نه قلن به هو ی قورئانه وه
ناموزگاری وهریگرن .

پرسىيار / پىتۈستە ھەموو مەۋقەئىكى خاۋەن ئەقل پرسىيار بكا : ئەو كەسەى شايستەى ئەو ھەمو سزا سەخت و خاۋەن ئازارە چ كەسى بى ، ئايا ئەو تاوانە ئەو ھەمو سزا گرانانە پەيدا بكا بەو گەورەيىە يەكەم جارو دوا جارى نەبى و كۆتايى پى ئەيە چ تاوانى بى ؟
 ۋەلام / بەلى ئادەمىزاد تاوانبارى وا ھەيە شايستەى ئەو سزايانە بى بە زۆر تریشەۋە ،
 لەو كەسانەن جەنگ ئەكەن لەگەل راستىدا و داي ئەپۆشن و نەزانن كە راستە . گەورەتر
 لەو تاوانبارانە كەسەكەن خويان ئامادە كەردوۋە بۆ رۋاندىنى خويىن و نەھىشتى رۋانى
 دانىشتوان بەبۆنباي زەررە و ھىدرۇجىن و دەرمانى كىمىاۋى كە مەلايىن ئادەمىزادى پى
 ئەكۆژن لەيەك چركەدا . بۆ غونە : فېردانى بونبای زەررە بەسەر ھىرۇشىماداو رۋاندىنى
 گازى كىمىاۋى بەسەر شارى ھەلەبجە دا . زۆر شتى تریش لەوانە خراپەر .

بەيارىدەى خوا كۆتايى پى ھات لە (۲۹) ى رەمەزان

سالى (۱۴۲۰) كۆچى بەرانبەر

۲۰۰۰/۱/۶ زايىنى .

﴿ پیرست ﴾

لاڀږه	باسه کان و بابه ته کان
۷	لای هندی له زانایان نایدتی لادتی لاسدر شار وهرناگیری لاسدر هندی شت
۱۷	باسی (مسجد الضرار) ووتنه کانی نیستای
۳۴	باسی دهر کردن له نیشتمانی به هدمو و جوری
۳۷	فیربوونی زانست پیوسته بو موسلمانان له هدر جیگه به بی و بو هدر شتی بی
۴۶	باسی مانای (سته آیام والعرش)
۵۱	سودی گورانی خور و مانگ
۵۳	نډو کهساندی جیگه دیان ناگری دوزخه خد چوار تاقمن
۸۳	نډگر خیران بی فدرمانی خوابان کرد چاره ی بار که کانیاں چ شتی که
۱۱۷	باسی به سدرهاتی یونس گدله کدی
۱۴۵	رونکردنډه ی به سدرهاتی نوح که عبدالولا زهواوی باسی کردو و بلا و کراوه تډه له روژنامه ی نډله هرام قاهره
۱۴۶	نوح فدرموی له گوره که مددا روم بکند که عبه
۱۴۶	هډلگورد ناوی تازه ی کیوی جودیه
۱۴۷	ژنی نوح که ناوی (نډمنډیه) گوره کدی لای گوری نوحه له رایات
۱۴۷	مدکدی پروژ دواي توفانی نوح به (۱۸۰۰) دروست کراوه
۱۴۸	له چ جیگه به کډه توفان دهستی پیکردو و
۱۴۹	ناوی کچه کان و کورانی نوح
۱۵۸	باسی مانای (التنور)
۱۶۰	(الجودی) له چ جیگه به که؟
۱۶۲	پدیوهندی نیوان باوک و کور نډچری به هوی بی باوه ریدوه
۱۶۴	باسی لافاری نوح له جگدی نامه کانی خوادا باسی کراوه
۱۶۵	باسی به کډمین پیغمدر به زمانی عدره بی گفتوگوی کردو و
۱۸۶	نایینی نیسلام دژی سدرمایه داری و سوسیالسته
۱۹۶	رون کردنډه ی مانای (زفیر و شهیق)
۲۰۲	باسی به شه کانی ستم و لی بوردن لدوان لدلایدن خواوه
۲۰۸	سوره تی یوسف
۲۰۹	ناردنډ خواره و ی قورنان به زمانی عدره بی مانای وانیه تنها بو عدره ب بی
۲۶۹	نایا پیغمدران دروسته سده قد وهر بگرن؟
۲۸۰	نایا خوا ژن و لادتی کردون به پیغمدر؟
۲۹۱-۲۹۲	باسی هندی له بیروبوچونی ماددیه کان و وه لامدانه و
۳۰۰	جوری پدیدابوونی هډوره گرمه و بریسکه و جدخا خه
۳۳۱	نډگر زمانیکی گشتی هډوباید قورنان بدو زمانه نډنیرا
۳۴۷	بدلگه له سدر تالقینی مردوان

خویندیری هیژا لهم جزمه‌دا ندرکی جاویاخشانی نهم هه‌لانه بگره نه‌ستۆی خۆت

هه‌له	راست	لاپه‌ره	دێر	هه‌له	راست	لاپه‌ره	دێر
هاتوه	هاتوه‌ته	٤	٤	رێژدارت	رێژدار	١٠٠	١٧
القوم	عن القوم	٥	٨	به‌می	به‌می	١٠٧	٢٣
زۆر	زۆره	١١	١٤	موسی	لموسی	١٠٩	٥
داریمان	داریمان	١٤	٤	توانی	توانای	١١٠	٦
له‌ کاتی	که‌ کاتی	١٧	٦	هینانوته	هینانوته	١١٦	٢٠
بعه‌ده	بعه‌ده	٢١	٢١	بونه‌وه‌ران	بونه‌وه‌ران	١٢٣	٩
په‌ناجا	په‌نجا	٣١	١٥	به‌خیره	به‌خیری	١٣٠	١٧
نصیب	نصب	٣٤	٤	(مصرفا)	(معرفا)	١٣٢	١٤
یقبط	یعبط	٣٤	٨	ئه‌بوایه	ئه‌بوایه	١٣٣	١٨
توره	توره	٣٤	٩	دواوی	دواوی	١٣٤	٦
وه‌ ناززاره	نازار	٣٥	٢	کاری	کای	١٣٥	٩
داواوی	دواوی	٤١	٢	جگه‌ی	جگه‌ی	١٣٦	١١
دریژ لای	دریژی	٤١	١٣	سروشی	سروشی	١٣٦	١٧
(والذین)	(والذین)	٥٣	٧	سروش	سروش	١٤١	٨
بینکا	بینکا	٥٧	١٦	(قضی)	(وقضی)	١٦٠	١٤
ئوتۆ	ئوتۆ	٥٩	١١	(النهی)	(أبئی)	١٦١	١١
زاین	زاین	٦١	٨	داوی	داوی	١٦٦	٢٠
فیکم	عمرا فیکم	٦١	١٧	نازارمان	نازارمان	١٧٤	١٥
بی باوه‌رنی	بی باوه‌رانی	٦٤	١٠	آلد	آلد	١٧٤	٢١
تاقمیکمان	تاقمیکمان	٧٢	١٥	منیب	منیب	١٧٦	١٨
هاوبه‌ی	هاوبه‌شی	٧٣	٢٠	نابه‌زین	دانا به‌زین	١٧٩	١٥
له‌ رودانی	له‌ روداوی	٧٥	٢	ولا تئثرا	ولا تئثرا	١٨٤	١
حققت	حقت	٧٦	١٥	بهر	به‌و	١٨٥	٩
خوا	خوی	٧٧	٩	(کنتم)	(کنت)	١٨٦	١٤
سایسته	شایسته	٧٧	١٠	(أستفروا)	(أستفروا)	١٨٨	١
بۆخۆیان	نه‌بۆخۆیان	٧٨	١٢	کۆشش	کۆشش	١٩٠	١٢
له‌و باوه‌روهه	له‌و باره‌وه	٨٣	٣	أبعدت	بع‌دت	١٩١	٥
کانینا	کاتیان	٨٣	٦	(فعال)	(إن ربك فعال)	١٩٧	٥
(ویستنبوونك)	ویستنبوونك	٩٠	١	لایی	لای وایی	٢٠١	٢٢
کرن	کردن	٩١	١٣	لایان	لایان نه‌با	٢٠٢	٨
ئیشه	ئیشه‌کانی	٩٥	٧	پیاو چکان	پیاو چکان	٢٠٣	١٦
وما یغرب	وما یغرب	٩٥	١٤	به‌رده‌م	به‌رده‌وام	٢٠٤	١٣
من لك	من ذالك	٩٥	١٤	(عمدا)	(عما)	٢٠٧	١٣
(فی)	(إلا فی)	٩٥	١٥	دابئی چ	دانئی	٢٠٩	١٣
ئاوت	ئاوات	٩٥	٢٠	له‌	له‌و	٢١٠	٢
توانا	توانای	٩٨	٣	چاکه‌	چاکه‌ی	٢١١	٢٢
له‌نیو	له‌نیویا	٩٨	١٩	(للتلقطه)	يلتقطه	٢١٥	٢٠
لقوم یسمعون	لآیات لقوم یسمعون	٩٩	٤	ده‌برشی	ده‌بربری	٢٢٠	١٤
(٣٦)	(٣٦٠)	٩٩	١٥	(من دبر)	(من دبر فکذبت)	٢٢٧	٤

ههله	راست	لاپه ره	دیر	ههله	راست	لاپه ره	دیر
(یسجنن)	(لیسجنن)	۲۳۱	۱	(سوء)	(سو الدار)	۳۱۲	۷
دانانه نان	دانانه	۲۳۵	۶	باردومانه	ناردومانه	۳۱۶	۴
رێژه	رێژی	۲۴۳	۱۹	قورثانه	قورثانهیه	۳۱۶	۲۲
(الحافظا)	حافظا	۲۵۱	۷	(أمر)	(الأمر)	۳۱۷	۱۶
تفتدون	تفتدون	۲۵۷	۵	(شرکاک)	(شرکاء)	۲۲۰	۱۰
ئه نجا کمیکتان	ئه نجا میکتان	۲۶۷	۹	(الذین)	للذین	۲۲۰	۲۲
نه خۆسی	نه خۆشی	۲۷۱	۱۸	پاشا	پاشه	۲۲۲	۱۱
ئایا ئه یه	ئایا ئه و	۲۷۸	۱۵	(أبتناهم)	(أتیناهم)	۲۲۰	۱۲
(إلى)	(إلى الله)	۲۷۹	۱۰	(لرسل)	لرسول	۲۲۴	۴
(قدم)	(قد)	۲۸۱	۱	پیمه	ئیمه	۲۲۵	۱۴
(نتصرونا)	نصرنا	۲۸۱	۱	(لیغفر)	لیغفرلکم	۳۳۵	۱۹
(فنجیء)	فنجبی	۲۸۱	۷	(یسیفه)	بسیغه	۳۳۸	۲۳
(وننمل صفوان)	(ونخبل صفوان)	۲۸۸	۸	خرپه	خرایه	۳۳۸	۲۴
(وغير صفوان)	وغير صفوان	۲۸۸	۸	(أنعمه)	(نعمه)	۳۴۸	۷
مه کهر	مه گهر	۲۸۹	۱۹	زانانی	زانایانی	۳۵۱	۱۶
ئوخۆن	ئه خوۆن	۲۹۱	۱۶	خۆ یانا	خۆ یانا	۳۵۲	۱
به ریوه و	به ریوه به رو	۲۹۲	۱	(وسکنتهم)	وسکنتهم	۳۵۸	۱۹
ئه وه	ئه وه ی	۲۹۵	۱۰	إن کان	وإن کان	۳۶۰	۴
هه ول	هه وائل	۲۹۸	۳				
(ضیفته)	خیفه	۲۹۹	۵				
ئاو	ئاوو	۳۰۷	۲				

